

משנת התלמוד / חלק השאלות והתשובות

כ"ח אב תשס"ו

משנת התלמוד השלם / מסכת סוכה 7-004 555\4 3333 אב ס"ו

בהכנת חיבור "משנת התלמוד השלם והקצור" הושקעו עבודה רבה ולכן כל הזכויות שמורות ומשוירות למחבר, הן על פי דין תורה והן על פי חוק הבינלאומי ואסור בכל תוקף כל הדפסה, צילום, העתקה, שיכפול, הקלטה, תרגום, אחסון במאגר מידע, מולטימדיה ו/או כל מאגר אחר, או כל אמצעי אלקטרוני אופטי, מכני או אחר, של כל חלק שהוא מהחומר ללא אישור בכתב.

בחיבורי "משנת זכויות היוצר" מהדורה תשס"ב פרק ה' הערה 1, הבאנו שלפי הרבה פוסקים איסור העתקה כרוך באיסור גזל מהתורה, ולכן אסור להעתיק אפי' למטרה עצמית גם אם בלא העתקה לא היה קונה את היצירה, ושכן פוסק מרן הגרי"ש אלישיב מובא בחיבורי שם פרק יח, וכן דעת הגר"ש הלוי ואזנר

פרק ראשון

סוכה

סוכה שגבוהה מכ' אמה

א. סוכה שגבוהה מכ' אמה האם כשרה, ומדוע? דף ב. ב:

תשובה:

לפי רבי יהודה

הסוכה בכל מקרה כשרה. [הריטב"א מסביר: רבי יהודה המכשיר כאן מודה שחמתה מרובה מצילתה פסולה, דרך בלמעלה מכ' מכשיר, מפני שזהו סכך הראוי לעשות צל, ואין צריך שיעשה צל תחתיו בתוך הסוכה].

ולפי רבנן

1. כשאין הדפנות מגיעות לסכך, והסוכה קטנה - פסולה.

לפי רבה - הסוכה פסולה, מפני שלא שלטא ביה עינא. [בגמ' בעירובין, מבואר: שרבי יהודה מכשיר, מפני שנחשב שלטא ביה עינא, אף שצריך להגביה עיניו, המאירי מסביר: שחכמים סוברים, ששלטא ביה עינא צריך שיהיה מתוך ישיבתו בלא שיגביה עיניו].

לפי ר' זירא - זהו מפני שבאופן זה אין אדם יושב בצל הסוכה אלא בצל הדפנות.

ולפי רבא - זהו מפני שלמעלה מכ' אמה אדם עושה דירתו קבע, והתורה אמרה, צא מדירת קבע ושב בדירת עראי. [לפי הרבינו חננאל ובעל העיטור הלכות סוכה דף עט - העיקר כטעמו של רבה, ולפי הרי"ף, הר"ן, הרא"ש והריטב"א - העיקר כטעמו של רבא, והרמב"ם בפירושו למשניות מפרש את המשנה כרבא].

לפי רב הונא - "קטנה" היינו כל שאינה יותר מד' אמות על ד' אמות.

ולפי רב חנן בר רבה אמר רב - היינו שמחזקת ראשו רובו ושולחנו ולא יותר.

התוס' (ד"ה כמאן) בשם י"מ כותבים: שזהו משום דהוי כלול של תרנגולים, [ומבואר בתוס' דף ג'. ד"ה לא, עכ"פ לפי הגהת המג"א והט"ז ריש סי' תרלד, שאפי' ארוכה הרבה פסולה, ומשמע במהרש"א, שלתירוץ א' בתוס' ד"ה יש - אף בפחות מכ' פסולה אם אינה רחבה יותר מחמישית גובהה, ועיין אמה"ע עמ' לג, הערה 106, וכן עיין בהערה לקמן בסוף נושא ג', ובתשר' ט"ו].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרלג סעי' א') נפסק: סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה, פסולה, בין שהיא גדולה, בין שהיא קטנה, בין שמחיצות מגיעות לסכך, בין שאינן מגיעות, אבל עשרים כשרה, אפילו כל סככה למעלה מעשרים, כיון שאין בחללה אלא עשרים. והביאור הגר"א ס"ק ב', כותב: שהשור"ע פוסק כרבא, וכן הוא במ"ב ס"ק ה', וכותב שם השענה"צ ס"ק ה': שלפי רבא – היה לנו להכשיר בשאין הדפנות מגיעות לסכך, כשהם נמוכים למטה מכ', ומסיק השענה"צ שפסול, עיי"ש.

2. **כשהדפנות מגיעות לסכך בסוכה קטנה כנ"ל**, [רב חנן כדאית ליה, ולרב הונא כדאית ליה]

לפי רבה - הסוכה כשרה.

ולפי טעמיהם של רבי זירא ורבא - פסולה.

3. **אם הדפנות לא מגיעות לסכך והסוכה גדולה מד' אמות על ד' אמות**

לפי רב הונא - כשרה, מפני שסובר כטעמו של רבי זירא, ובאופן זה הרי יש צל סכך ולא של דפנות, [בתוס' ד"ה יש, נחלקו ב' תירוצי התוס', האם יש להקפיד שגובהה של הסוכה יהא פחות מפי חמש מאורכה וכן מרחבה, או שכל שיותר מד' אמות על ד' אמות כשרה, אפילו גבוהה אלף, דקים להו לחזו"ל שיש צל סכך פורתא].

ולפי רב הונן - כל שגדולה מז' טפחים על ז' טפחים כשרה, [לפי ששוב אינה כלול של תרגולין – התוס' בשם י"מ].

ואילו לפי טעמיהם של רבה ורבא - פסולה. והטעם שרבא פוסל בזה – עיין ברבב"ד על הרי"ף ובשענה"צ שם ס"ק ה'.

כשמקצת הסכך מעל כ' אמה

ב. **מה דינה של סוכה כשמקצת הסכך בתוך כ' אמה, ומקצתו מעל כ', ומדוע?** דף ב.

תשובה :

בתוס' (ד"ה אמר) מבואר:

שלפי ליטנא קמ"א (במסכת עירובין) אליבא דרבה - פסולה מדרבנן, דזימנין דמישקיל מלתחת עובי הסכך הנכנס לתוך עשרים וקיימא כולה למעלה מעשרים.

רבינא (בגמ' שם) מפרש אליביה, שזהו משום שסוכה דאורייתא אחמירו ביה רבנן.

ולפי ליטנא קמ"א שם אליבא דרבא - כשרה, הואיל וחלל הסוכה הוא כ'.

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרלג סעיף א') נפסק כרבא: שלמעלה מכ' אמה בכל מקרה פסולה.

נר חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה

ג. **כיצד יש לנהוג בנר חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה, ומדוע?** דף ב.

תשובה :

בתוס' (ד"ה דאורייתא) מבואר: שאף למ"ד הנחה עושה מצוה - צריך לכבותה, להורידה, ולחזור ולהדליקה, דבלא"ה חיישינן שהרואה יאמר לצורכו הוא מדליקה.

סוכה שדפנותיה חזקות כדפנות דירת קבע

ד. **סוכה שעשו את דפנותיה חזקות כדפנות דירת קבע, האם כשרה, ומדוע?** דף ב.

תשובה :

לכו"ע הסוכה כשרה, כיון שהיא בשיעור גובה שיכול לעשותה גם עראי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

סוכה שקבע את הסכך במסמרים

דף ב. מה דינה של הסוכה שקבע את הסכך במסמרים, ומדוע?

תשובה:

בתוס' (ד"ה כי) מבואר: שאף מדאורייתא פסולה, מפני שהסכך שהוא עיקר הסוכה ודאי צריך להיות עראי. [מדברי תוס' מוכח, שסוכה שאין הגשמים יורדים לתוכה פסולה מדרבנן, ובטור סי' תרלא מביא שיש סוברים שזה מדרבנן, ויש שמכשירים אפי' מדרבנן, ועיין ט"ז סימן תרלה ס"ק ב', שכותב: שלפי ר"ת זהו רק מדרבנן – אמ"ה עמ' כא, ועיין בפרמ"ג שם].

השיעור הדרוש להכשר סוכה

ו. מהו השיעור הדרוש להכשר סוכה, ומדוע?

תשובה:

לפי רבי - ד' אמות על ד' אמות, כדין בית.

ולפי בית שמיאי - מחזקת ראשו רובו ושלחנו, (נשמא ימשך אחר שולחנו - רי"ף), ושיעורו ז' טפחים, (לפי רש"י דף ד. ד"ה על פני כולה, ולפי תוס' בדף ז. ד"ה עושה - צריך ז' טפחים ומשהו על ז' טפחים ומשהו, והמהרש"א בדף ד' הקשה מנין זה, עיין בפנ"י שם, ובערוך לנר שם, ואילו לפי הרמב"ם והשר"ע - המובאים בהמשך - מספיק ז' על ז' טפחים מצומצמים. ואם שיעור זה הוא מדאורייתא או מהל"מ או מסברא - עיין אמ"ה עמ' קנב, וע"ע לקמן תשר' לג].

ולפי בית הלל - די במחזקת ראשו ורובו, (דאין חוששין שימשך אחר שולחנו).

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ד מסוכה הל' א') ובשר"ע (סי' תרלד סעיף א') נפסק: סוכה שאין בה ז' טפחים על ז' טפחים פסולה.

חובת אשה וקטן ב"סוכה"

ז. האם אשה חייבת ב"סוכה", ואיזה קטן חייבים לחנכו במצות "סוכה", (והאם יכולים לחנכו ליטע כסוכה גם כשאינה עשויה ככל פקטותיה)?

דף ב. ג.

תשובה:

1. אשה - פטורה מסוכה, (זהו מ"הילכתא" ואסמכינהו רבנן ממה שנאמר "האורח" ולא אשה, כמבואר לקמן דף כח, ובמש"כ לקמן פרק ב' תשר' לה, עיי"ש).

2. קטן שצריך לאמו - פטור ממצות סוכה, (כמבואר לקמן פ"ב תשר' לה, לו, עיי"ש).

3. קטן שאינו צריך לאמו - מצוה לחנכו מדרבנן, וכן נפסק בשו"ע סי' תרמ סעי' ב'. וכותב הריטב"א: שמשוגייתנו מוכח, שבחינוך, צריך שתהיה המצוה בכל פרטותיה משום "חנוך לנער על פי דרכו", כדי שידע כיצד לעשות לכשיגדל, וכן הוא בסי' תרמ בבב"ה ד"ה כדן.

פוסקים:

בשר"ע (סי' תרמ סעי' ב') נפסק: קטן שא"צ לאמו שהוא כבן חמש כבן שש חייב בסוכה מדברי סופרים כדי לחנכו במצוות. וכן מביא המ"ב (סי' תרמ סק"ה) בשם י"א, ולכ"ע אסור להאכיל לקטן בידים חוץ לסוכה, אפי' אדם אחר דהיינו ליתן לתוך פיו או לצוות לו לאכול, והשענה"צ (ס"ק ח') כותב: שאביו חייב למנוע אותו לאכול חוץ לסוכה מחמת מצות חינוך.

חובת אשה בחינוך בניה

ח. האם אשה חייבת בחינוך בניה?

דף ב. ג.

תשובה:

משוגייתנו משמע: שאם אין לבן אב - מצות החינוך מוטלת על האם, (עכ"פ מדרבנן), וראיה מהילני המלכה,

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שהגמ' שואלת אם יש אחד מבניה שהגיע לחינוך צריך שהסוכה תהיה כשרה, וכן מביא המ"ב סי' תרמ סק"ה בשם ר"א. מכאן הקשה הגרעק"א בגליון על התו"י יומא דף פב. שכתב: שלמצוה בעלמא עשתה כן.

סוכה שרחבה צר פחות מז' טפחים ואורכה יותר מי' טפחים

ט. סוכה שרחבה פחות מז' טפחים ואורכה עשרים טפחים, האם היא כשרה? דף ג.

תשובה:

עיין תוס' ד"ה לא, (המג"א והס"ז סימן תרלד, נחלקו על גירסתם של הב"ח והפנ"י, והגיהו בתוס', והעלו שהיא פסולה כל שאין ברוחבה משך של ז' טפחים, עיי"ש).

פוסקים:

המ"ב (סי' תרלד סק"א) מביא: שהאחרונים הסכימו להחמיר בזה, ומביא שם, שדעת המג"א שאף בסוכה גדולה אם יש קרן זרית שאין בו ז' על ז' – אסור לישיב שם.

כשהשולחן מחוץ לסוכה

י. באלו ב' דינים נחלקו בית שמאי ובית הלל, מה טעמם, ואיך קיי"ל להלכה? דף ג.

תשובה:

א. בסוכה קטנה שמחזקת רק ראשו ורובו ולא שלחנו

לפי בית שמאי - לא יצא, ודמדאורייתא בעינן ז' על ז' טפחים, כדלקמן דף ז: "דכולהו סבירא ליה סוכה דירת קבע בעינן". ואע"ג דקיי"ל סוכה דירת ארעי בעינן, עיין ר"ן וריטב"א שם, שכתב: שבאינה מחזקת ראשו ורובו ושולחנו אפי' לדירת ארעי לא חזיא, ולהרי"ף פסולה, מגזירה שמא ימשך אחר שולחנו, עיין שיטתו לקמן בהערה שבנושא ג'. וע"ע בביה"ל סי' תרלד, ד"ה פסולה, וד"ה כאילו, מש"כ בשיטת הר"ן.

ולפי בית הלל - יצא, כנ"ל תשו' ו', עיי"ש.

ב. בסוכה גדולה ורק שלחנו בחוץ

לפי בית שמאי - לא יצא, וזהו מדרבנן שמא ימשך אחר שלחנו.

לתוס': אף מדאורייתא לא יצא. (ואילו הר"ן טובר: שבדיעבד יוצא).

ולפי בית הלל - יצא, דלא גזרינן שמא ימשך.

ג. לענין הלכה

התוס' מביאים, שבסדר רב עמרם נפסק - שהלכה כבית שמאי, וביתבית התוס': דזה רק לענין סוכה קטנה, אבל בסוכה גדולה - הלכה כבית הלל שיצא, ולא גזרינן שמא ימשך אחר שלחנו. (והמהרש"א והמהר"ם כותבים: שזהו רק לפי פירושם הראשון בגמ' בברכות, וכן פוסקים הרא"ש, הר"ן ועוד ראשונים, אבל לפירושם השני - אפשר שהלכה כבית שמאי אף בסוכה גדולה, וכן פוסקים הרבינו חננאל, הר"ף, והראב"ד, והרי"ף - בדף יג. בדפי הרי"ף - כותב בטעמו של דבר: "הלכה כב"ש בתרויהו דחד טעמא נינהו", והיינו משום גזירה שמא ימשך אחר שולחנו כמו שכתב בדף יד. בדפי הרי"ף. יעוין שעה"צ סי' תרלד ס"ג ז' הכותב: שבפשוטות סוכה קטנה להרי"ף פסולה מדרבנן, ושבכרמב"ן משמע שזהו מדאורייתא, עיי"ש. וע"ע ברעק"א הכותב שלפי הרי"ף יוצא: שסוכה קטנה הסמוכה לגדולה באם ראשו ורובו בסוכה הקטנה ושולחנו בסוכה הגדולה, הסוכה הקטנה כשרה).

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרלד סעיף ד') נפסק: שאפי' בסוכה גדולה הלכה כבית שמאי שלא יצא, (דהיינו כשיטת הרי"ף - בביאור שיטתם, עיין אמ"ה עמ' מ'. וע"ע במ"ב ס"ק ז', בשעה"צ ס"ק ז', ובביה"ל ד"ה פסולה).

בורגנין כעיבור לעיר

יא. האם נותנים קרפף לעיר אחת, לשתי עיירות המרוחקים אחד מהשני קרפף אחד או שניים, לבית או לבורגנין

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

[לשומרי פירות - רש"י, וע"ע לקמן דף ז: דרש"י מפרש שם: דהיינו שומרי העיר - רש"ש], **כשיט בזה ל' אמות או כשאין להם ל' אמות ומרוחקים קרפף אחד או שניים?** דף ג:

תשובה:

בתום' מבואר הדינים הבאים:

א. לעיר אחת

לפי רבי מאיר - נותנים קרפף אחד.

ולפי רבנן - לא נותנים כלל.

ב. לשתי עיירות המרוחקים רק קרפף אחד

לכ"ע נותנים להם את הקרפף.

ג. לשתי עיירות המרוחקים מרחק שני קרפפות בלבד

לפי רבי מאיר, וכן לפי רב הונא אליבא דרבנן - נותנים לכל עיר קרפף, והוי חיבור.

ולפי חייא בר רב אליבא דרבנן - לא נותנים כלל, כיון שהמרחק ביניהם יותר מקרפף אחד.

ד. בית שיש בו ד' אמות הרחוק מהעיר לענין אם נחשב לעיר

לשיטת ר"ת - נחשב לעיר בפני עצמו, והדינים כנ"ל נושא א'.

ולפי הרשב"ם - אינו נחשב לעיר בפני עצמו, ושם הוא תוך שיעור קרפף, נעשה חיבור לעיר למנות ממנו אלפים אמה, וכן אם נמצא בסוף קרפף מעיר זו וסוף קרפף מעיר זו, הבית מחברם לעיר אחת.

פוסקים:

בשור"ע (סי' שצח סעי' ו') נפסק: היה בית קרוב לעיר בשבעים אמה, ובית שני קרוב לבית ראשון בשבעים אמה, ובית שלישי קרוב לשני בשבעים אמה, וכן עד מהלך כמה ימים, הרי הכל כעיר אחת, וכשמודדין מודדין מחוץ לבית אחרון, והוא שיהיה בית דירה זה ארבע אמות על ארבע אמות או יותר, וכו', ובסעיף ז', נפסק: היו שתי עיירות, זו סמוכה לזו, מאה ארבעים ואחת אמות ושליש, כדי שיהיה שבעים אמה ושיריים לזו, ושבעים אמה ושיריים לזו, חשובין שתיהן כעיר אחת, ונמצאת כל עיר מהן מהלכת את כל העיר השניה וחוצה לה אלפיים אמה, וכן חומת העיר שנפרטה משתי רוחותיה זו כנגד זו, ומרוב הכתים שבניהם, עד מאה ארבעים ואחת אמה ושלש דינו כסתום, אבל בית אחד אפילו גדול הרבה אין לין עיר לתת לו שבעים אמה ושיריים.

ה. בית שיש בו ד' אמות ורחוק מהעיר יותר משיעור שני קרפפות

לכ"ע אינו נחשב לעיר ולא נעשה חיבור.

ו. בית שאין בו ד' אמות או בורגנין כבבל, [שהם בנויין באופן עראי בלבד, הואיל ונשטפים במים]

לכ"ע אינו נעשה חיבור לעיר, אפי' אם הוא נמצא בתוך שיעור קרפף.

ז. בורגנין במקום שאין מים שוטפין אותו

באם הוא תוך שיעור קרפף נעשה חיבור לעיר, [לפי מסקנת הריטב"א - זהו אפי' אם הוא פחות מד"א על ד"א, וכן פוסקים השע"ת, והמ"ב בסי' שצח ס"ק לג].

"בית" שאין בו ד' אמות על ד' אמות

יב. בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות, האם מניחין בו עירובי חצירות, ושיתופי מבואות, והאם חייב במזוזה, ומדוע? דף ג:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

1. **עירובי חצרות** - אין מניחין בו, משום שאין ראוי לדירה.
2. **שיתופי מבואות** - מניחים בו, משום שלא גרע מחצר.
3. **פטור הוא מן המזוזה, דלא נקרא בית, ובמזוזה כתוב "על מזוזות ביתך"**. (הרא"ש בהלכות מזוזה סי' טז, מקיים את הגירסא שמופיעה לפנינו "בית שאין בו ד' על ד'", ולפי"ז כדי לחייב במזוזה צריך דוקא ד"א על ד"א, אבל באורכו יותר מרחבו ואפשר לרבע, אינו חייב במזוזה, ושיש גירסא "בית שאין בו ד' אמות פטור", ושלפי"ז חייב במזוזה גם אם אפשר לרבע, וע"ע בב"ח סי' תרל"ד, ובט"ז שם ס"ק ב', וע"ע א"ת כרך ג' עמ' קמה, ערך בית).

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ז ממזוזה הל' ב') נפסק: בית שאין לו ארבע אמות על ארבע אמות, פטור מן המזוזה, ואם יש בו כדי לרבע ארבע אמות על ארבע אמות בשוה, אע"פ שהוא עגול או בעל חמש זוויות, ואין צריך לומר, שאם היה ארכו יתר על רחבו, הואיל ויש בו כדי לרבע אמות על ארבע אמות, חייב במזוזה.

מיעוט סוכה הגבוהה כ'

יג. היתה הסוכה גבוהה מכ' אמה, באלו דברים יכול למעט את חללה: דף ד.

תשובה :

א. כשמיעטה בכרים וכסתות

אינו מיעוט, ואך זהו רק מדרבנן, אבל מדאורייתא הוי מיעוט, כ"כ תוס' בשבת ובעירובין – פנ"י, המאירי כותב: שאין כאן חסרון של תעשה ולא מן העשוי, הואיל ועשיית הסכך היתה בהכשר.

רש"י מפרש: דאינו מיעוט, מפני שאין סופו להניחן שם כל ז' מפני הפסד ממונו, ושזהו אפי' אם ביטלו בפיו, הואיל ובטלה דעתו אצל כל אדם, ולפי"ז כרים וכסתות שנתקלקלו באופן שלא משתמשים בזה הוי ביטול, והמאירי סובר: שלא הוי ביטול, כי לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורים – ביה"ל סי' תרל"ג ד"ה לא הוי מיעוט. בענין דין מצעות שמציעים על גבי ריצפה בבית העשירים מסיק הביה"ל שם: שזה תלוי במחלוקת שבין רש"י להריטב"א המובאים תשו' הבאה.

ב. מיעטה בתבן

1. **כשביטלו** - התבן מבוטל וממעט.
2. **אם בסתם** - אינו מבוטל ולא ממעט.
3. **אם כשאין עתיד לפנותו** [פי' שגמר בליבו שלא לפנותו]

לפי רבי יוסי - מבוטל וממעט.

ולפי רבנן - אינו מבוטל ואינו ממעט.

ג. מיעטה בעפר

1. **כשביטלו** - מבוטל וממעט.
2. **אם בסתם או שאין עתיד לפנותו**

לפי שיטת רש"י ותוס' - הדין תלוי במחלוקת רבי יוסי ורבנן וכנ"ל, ולפי הריטב"א – אפי' לפי חכמים מבוטל וממעט, דבעפר לא חיישינן שימלך. ההלכה – עיין בתשובה הבאה.

הגדרת "ביטול" "אינו עתיד לפנותו" "סתם"

יד. מה נחשב "ביטול" (לענין סוכה), מה נחשב "אינו עתיד לפנותו", ומה נחשב "סתם"? דף ג: ד.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכ' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

1. **ביטול, לפי שיטת רש"י** (ד"ה דבטלינהו) - סגי כשמבטלו לשבעת ימי החג, אף שאינו מבטלו לעולם, וצריך דוקא בפיו, ולפי שיטת הריטב"א - היינו רק כשמבטלו לעולם, אבל אין צריך בפיו, וע"ע בפנ"י מש"כ בזה.
2. **אינו עתיד לפנותו** - פי' גמר בליבו שלא לפנותו.
3. **סתם - רש"י מפרש: שלא ידוע אם יפנה או לא**, וְהַרִיטְב"א מפרש: דהיינו שאינו עתיד לפנותו כל ז' ימי החג - אמ"ה עמ' סא.

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרלג סעיף ד') נפסק: מיעטה בתבן וביטלו ה"ז מיעוט, ואצ"ל עפר וביטלו וְהַיְינו כרבנן, אבל סתם - אינו מיעוט אפי' בעפר עד שיבטלנו בפה, והמ"ב (שם סקי"א) מביא את מחלוקת רש"י והריטב"א לענין אם סגי בביטול רק לז' ימות החג, וסיים: שהאחרונים נטו להקל בזה, וע"ע בשענה"צ שם סקי"ד. ובביה"ל (ד"ה אבל) דן, באם השור"ע בדין עפר ואין עתיד לפנותו, פוסק כרש"י או כהריטב"א.

הוציין היורדין בסוכה גבוהה כ' או י' טפחים

טו. היתה גבוהה מכ' אמה והוציין יורדין לתוך כ' אמה או שהיתה גבוהה מ' טפחים והוציין יורדין לתוך י' טפחים, האם הסוכה כשרה, ומדוע?
דף ד.

תשובה :

א. אם יורדין לתוך כ' אמה

בגמ' מבואר: שהסוכה כשרה רק אם "צלתם של ההוציין מרובה מחמתם" אף בלא הסכך העליון. ובביאור כונת הגמ': עיין תוד"ה והוציין, ובמסכת עירובין דף ג. תוד"ה אי קלשתן.

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרלג סעי' ב') נפסק: היתה גבוהה מעשרים והוציין, פי' ענפים קטנים עם העליון קלס, יורדים למטה, אם צילתן מרובה מזמתן, כשרה, ואם לאו, פסולה.

ב. ואם יורדין לתוך י' טפחים

לפי רבא - הסוכה פסולה אף כשחמתן מרובה מצילתן, משום דהוי דירה סרוחה, ואין אדם דר בדירה סרוחה, וזהו אחרת מאביי שסבר לומר שאם חמתם מרובה מצילתם כשירה. [לפי שיטת הרא"ש והריטב"א - רבא פוסל את הסוכה אפי' בדיעבד, ולפי שיטת הרמב"ם - בדיעבד כשרה, בביאור שיטת הרמב"ם - עיין בחידושי הגרי"ז על הרמב"ם].

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרלג סעיף ט') נפסק: היתה גבוהה מ' והוציין יורדין לתוך י', אפי' אם חמתן מרובה מצילתן פסולה, (משמע אפי' בדיעבד - שענה"צ ס"ק כה).

סוכה הגבוהה כ' ובנה בה איצטבא

טז. היתה גבוהה מכ' אמה, ובנה בה איצטבא, באלו אופנים הוכשרה כל הסוכה, ובאלו רק חלק ממנה, ואימתי לא הוכשרה כלל, ומדוע?
דף ד.

תשובה :

א. כשהאיצטבא כנגד דופן האמצעי ויש בה הכשר סוכה

לפי שיטת רש"י - כל הסוכה כשרה, מקום האיצטבא, משום שיש לו ג' דפנות, ומחוץ לאיצטבא גם מותר לישב, כדין פסל היוצא מן הסוכה, ואבל לפי שיטת הר"ן והריטב"א - אסור לישב מחוץ לאיצטבא, היות והוא יותר מכ' אמה, ועיין בקה"י סי' ג' מש"כ בזה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

עוד מבואר ברש"י (ד"ה על פני כולה): שצריך שהאיצטבא תהיה ז' טפחים ומשהו, והמהרש"א מקשה מדוע צריך משהו – עיין במש"כ לעיל תשר"ר.

ב. כשהאיצטבא מן הצד או באמצעיתה ויש בה הכשר סוכה

1. כשיש ד' אמות משפת האיצטבא ולכותל - כל הסוכה פסולה, שהרי אין לסוכה ג' דפנות.

2. כשיש ד' אמות חסר משהו משפת האיצטבא ולכותל - כשרה, אפי' כשהאיצטבא באמצעיתה, משום דאמרינן דופן עקומה, אפי' מארבע צדדים, וזהו מכח "הילכתא" כמבואר לקמן דף ו'. "הילכתא" פירושו – עיין לקמן תשר"ג. ענין דופן עקומה בהרחבה – עיין א"ת כרך ז' עמ' רלט. ערך דופן עקומה. הרא"ש טובר: שרש"י הנ"ל נושא א', מודה כאן שאסור לישב מחוץ לאיצטבא, משום שיושב מתחת לדופן עקומה, ועיין ריטב"א, מגיד משנה, ואמ"ה עמ' ערו.

בגמ' מבואר (וכמבואר ברש"י ד"ה פחות): שקמ"ל שלא רק בבית שנפחת אמרינן דופן עקומה לקרבו לסכך אלא אף באיצטבא כשהדופן שלה יותר מכ' אמה.

לפי שיטת רש"י (דף ד: ד"ה ובנה, וכן שיטת הרא"ש) - מה שבסוגייתנו בדין איצטבא אומרים דופן עקומה זהו אף כשהאיצטבא גבוהה מהקרקע י' טפחים, וולפי הרי"ף גיאת – באיצטבא הגבוהה י' טפחים לא אמרינן דופן עקומה, הר"ן והב"י מבארים: שזהו מפני שנהפך לרשות בפני עצמו.

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרלג סעיף ה') נפסק: דבאיצטבא כנגד דופן האמצעי – כל הסוכה כשרה, ואפי' מהאיצטבא והלאה, ואם בנה את האיצטבא מן הצד ואין ד' אמות משפת האיצטבא ולכותל – אמרינן דופן עקומה, ובמ"ב (סק"כ) נפסק: דאם הדפנות אינם מגיעים לסכך – לא אמרינן דופן עקומה וכמו שכתב הר"ן. (הטור בס"י תרלב חולק על הר"ן – עיין בקה"י סי' ד' מש"כ בזה). עוד פוסק השו"ע (שם סעיף ז'): דאמרינן דופן עקומה אפי' אם האיצטבא גבוהה יותר מ' טפחים.

סוכה הפחותה מ' טפחים וחקק בה כדי להשלימה לי'

ז. היתה הסוכה פחותה מ' טפחים וחקק בה כדי להשלימה לעשרה, האם הם מצטרפים, ומה הדין לענין שבת, ומדוע? דף ד. ד:

תשובה:

א. לענין סוכה

1. אם יש משפת חקק ולכותל ג' טפחים - לא מצטרפין ופסולה, משום שלא אמרינן דופן עקומה ליצור דופן.
2. אם אין משפת חקק ולכותל ג' טפחים ויש בגומא הכשר סוכה - מצטרפין להחשיבן לכותל מכח ההלכה של "לבוד". ולפי הטור – רק מקום הגומא כשר, אבל המקום שלמעלה מן החקק פסול, ולפי הבית יוסף – גם מלמעלה מן החקק מכשירים, מכח דין לבד, ואף שיש בו חסרון של "דירה טרוחה", מ"מ אמרינן שכשר מדין "פסל היוצא מן הסוכה שנידון כסוכה".
3. אם אין בגומא הכשר סוכה, לפי שיטת רש"י (דף ד. ד"ה כדי להשלימה) - לא מצטרפין, ובמכתם מובא די"א שכשר.

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרלג סעיף י') נפסק: היתה נמוכה מעשרה וחקק בה להשלימה לעשרה, ויש בחקק שיעור הכשר סוכה, אם אין בין חקק לכותל שלושה טפחים, כשרה, יש ביניהם שלושה טפחים, פסולה, והמ"ב ס"ק כט, כותב: שיש מן הפוסקים שהחמירו מלישב בתוך אותן פחות מג' טפחים הפחותים מעשרה, ולא מתכשר אגבה דחקק, דס"ס דירה טרוחה היא שם, כיון שהיא פחותה מ' טפחים.

ב. לענין שבת

התוס' (ד"ה פחות) מביאים, שבגמ' בשבת מבואר: שלענין רשות היחיד מצטרפין, והגמ' שם אינה מחלקת אם יש משפת חקק ולכותל ג' טפחים ויותר, וכותבים: שלא דומה לענין שבת שהוא למנוע רגל הרבים, משא"כ בסוכה דבעינן מחיצות סמוכות לסכך, לכן בעינן שיהיו דוקא בתוך ג' טפחים, ועיין רא"ש בסוגיין ובאמ"ה

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

עמ' 95].

סוכה הגבוהה כ' אמה וט' טפחים, ובנה בה עמוד גבוה י' טפחים

יח. היתה גבוהה עשרים אמה וט' טפחים, ובנה בה עמוד שהוא גבוה עשרה טפחים, האם יכול מקום העמוד להחשב לסוכה, ומדוע?

דף ד'

תשובה:

לפי רבא - אין מחיצות העמוד נחשבים לדפנות מכח דין "גוד אסיק מחיצתא" משום שבעינין מחיצות ניכרות וליכא, [הפנ"י כותב: שזהו רק מדרבנן, ובחלקת יואב כתב: שזהו מדאורייתא - אמ"ה עמ' פג. ע"ע במצפה איתן, הכותב שאביי אינו חולק על רבא בזה, ד"סבר אביי", היינו שהודה לרבא - אמ"ה עמ' צ"ג], ואחרת מאביי שסבר לומר שכשרה מכח הדין "גוד אסיק מחיצתא". התוס' (ד"ה סבר) כותבים: שלא דמי לפי תקרה שאין לה פצימין שכשרה, משום דפי תקרה חשוב מחיצות הנכרות, וע"ע לקמן תשו' כא נושא ב'.

ברש"י מבואר: שאם משפת העמוד ולכתלים אין ד' אמות - מקום העמוד כשר לסוכה, משום שאמרינן דופן עקומה, ולר"ץ גיאת - לא אמרינן דופן עקומה, ובשר"ע נפסק: כרש"י להקל, דבריהם הרבאו לעיל תשובה טז נושא ב', עיי"ש.

טילטול בשבת בחריץ עמוק ה' ומקיפו גדר בגובה ה'

יט. חריץ עמוק ה' ומקיפו גדר בגובה ה', האם נחשב החריץ לרשות היחיד, ומה הדין בב' חלירות זו למעלה מזו ותל גבוה ה', האם נחשב למחילה, ומדוע?

דף ד'

תשובה:

בתוס' (ד"ה פחות) מבואר:

1. לענין אם החריץ נחשב רשות היחיד שיהא מותר לטלטל בתוכו

לפי התוס' בהבנת דברי רש"י (בגיטין דף טו:) - לרב חסדא (שם) אין מצטרפין, עד שיהא או כולו במחיצה או כולו בגידוד, [ושמרימר שם חולק וס"ל שמצטרפין. ועיין פנ"י בגיטין שם, ובביאורים שבסוף במאירי שבעריכת הגרש"ז ברידא זצ"ל פרק ט' אות יא, מש"כ בכונת רש"י].

ולפי שיטת התוס' (שם) - בדין זה רב חסדא מודה [שמרימר] שמצטרפין להיות מחיצה להחשיב את החריץ לרשות היחיד.

2. בב' חלירות זו למעלה מזו, לענין אם התחתונה מערבת שנים או אחת - לכו"ע הוי מחיצה להחשיב את התחתונה לרשות נפרדת לערב לעצמה להתיר לטלטל בה.

3. לענין אם העליונה מערבת שנים או אחת - לכו"ע הדין תלוי במחלוקת רב חסדא ומרימר הנ"ל דין 1.

4. לענין לטלטל בעליונה

לפי שיטת התוס' (שם) - לרב חסדא אין החריץ והמחיצה מצטרפין לענין זה, ואסור לטלטל בעליונה, כי נחשבת פתוחה לתחתונה. [לא איתפריש אם לפי רש"י מרימר חולק על רב חסדא שם בזה].

טילטול בשבת בתל ברשות הרבים גבוה ה' והקיף על גביו מחיצה ה'

כ. תל ברשות הרבים גבוה חמשה והקיף על גביו מחילה חמשה, האם נחשב לרשות היחיד?

דף ד'

תשובה:

בתוס' (הנ"ל, בתירוצם השני) מבואר: 1. תל צר כעין עמוד ומילאו כולו ביתידות - לכו"ע הוי רשות היחיד, מטעם דאי בעי מנח עליה מידי ומישתמש. 2. תל רחב כעין חצר - דהיינו שרחב עכ"פ כעשר אמות או עשרים - לא שייך להחשיבו לרשות היחיד מטעם זה - וכמו שמצינו בעמוד רחב ד' טפחים מדויקים ומילאו ביתידות שנחשב לרשות היחיד, דאם לא מלאו, הוי מיעוט, ולא נחשב לרשות היחיד

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

מטעם הנ"ל - ולרב חסדא גם אין להחשיבו לרה"י מטעם צירוף התל והמחיצה, [מרימר בגיטין חולק], כנ"ל תשו' קודמת.

דיומדין כמחיצות לסוכה

כא. נעץ ארבעה קונדסין וסיכך על גבן, האם הסוכה כשרה, ומדוע?

דף ד:

תשובה:

א. אם הארבעה קונדסין באמצע הגג

בברייתא מבואר: שרבי יעקב מכשיר, ומבואר בגמ' [וכן הוא ברש"י ד"ה ה"ג]: שמכשיר רק אם יש בכל קונדס טפח לכאן וטפח לכאן, [ואפי' אם הקונדסין נגולים - עיין רש"י ד"ה שהיה, ובגמ' בעירוובין דף יט:]. ואיתותב רב הונא דאמר שבאמצע הגג לכו"ע פסולה.

ולפי הבמים - פסולה, [ופליגי אם דיומדין מתיר בסוכה, ואיתותב רב הונא דפירש דבאמצע הגג לכו"ע פסולה], ולא מתכשרה אלא ב"שתי מחיצות כהלכתן כשיעור משך סוכה ובשלישית אפי' טפח". [ועיין לקמן תשו' לג-לו. מסתימת הרמב"ם והשו"ע משמע: שלפי רבנן - הקונדסין אינם נחשבים למחיצות אף אם כל קונדס הוא ז' על ז' טפחים, וכן הוא בב"ח סי' תרל, ובמג"א שם ס"ק ז', עיי"ש].

ב. אם הארבעה קונדסין בשפת הגג

לפי רב הונא - בדין זה פליגי רבי יעקב וחכמים, באם אמרינן "גוד אסיק מחיצתא", דלדעת חכמים, לא אמרינן "גוד אסיק מחיצתא", גם אם יש בכל קונדס טפח לכאן וטפח לכאן, [וכותב המאירי בטעמם: שזהו מפני שהמחיצות אינן עשויות אלא לבית, ואין כאן מחיצות ניכרות], ולרבי יעקב אמרינן.

רש"י (ד"ה מחלוקת) כותב: שהכא לא אמרינן שבעינן מחיצות ניכרות, [כנ"ל תשו' יח בדין עמוד], תוס' (ד"ה אבל) מבארים זאת: שזהו משום שניכרות בבית. [לפי הריטב"א - רבי יעקב מכשיר רק אם זה בשפת הגג ממש, אבל רחוק מזה אפי' פחות מג' טפחים, לא אמרינן לבוד וגוד, דבריו מובאים במ"ב סי' תרלו ס"ק לא, ועיין מש"כ לקמן תשו' קב דין ב'.]

הגמ' מסתפקת: אם רב נחמן חולק על רב הונא וסובר, שעל שפת הגג לכו"ע אמרינן "גוד אסיק מחיצתא" והסוכה כשרה. [כן הוא לפי רש"י, הרא"ש והראב"ד - בהשגותיו על הרמב"ם - עיין בהמשך, ואילו לפי הר"ן בשם רב שרירא גאון, ורבי ישראל כהן - הגירסא בגמ' שלרב נחמן לכו"ע כשירה, וכן פוסק הרמב"ם - עיין בהמשך, ולפי דעה אחת במאירי - הלכה כרב הונא ואליבא דחכמים שפסול].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ד מסוכה הל' יא) נפסק: נעץ ארבעה קונדסין על ארבע זוויות הגג, וסיכך על גבן, הואיל והסיכך על שפת הגג, כשר, ורואין את המחיצות התחתונות כאילו הן עולות למעלה על שפת הסיכך, והראב"ד בהשגותיו, כותב: זה אינו מחזור, דאפילו לרב נחמן קאי בתיקו, ולחומר. ובשו"ע סי' תרל סעיף ו', נפסק: נעץ ד' קונדסין בין באמצע הגג בין על שפת הגג וסיכך על גבן פסולה, ויש מכשירין בנעץ על שפת הגג, משום דאמרינן גוד אסיק מחיצתא. ובמ"ב (סקל"א) נפסק: דהלכה כדעה א' דבכל גווני לא אמרינן לגבי סוכה גוד אסיק, והשעה"צ (סק"ל) כותב: ועיין בפרמ"ג דבאין לו מקום אחר - אין לו לפטור עצמו אף מסוכה כזו, [פי' בשפת הגג] ובלא ברכה, דהא בגמ' נשאר בזו בתיקו, ומחמת ספק מחמירין, ובביה"ל (ד"ה נעץ) כותב: דבאופנים שפסולה, משמע מהגמ', שהפסול הוא מדאורייתא.

דיומד הכשר לסוכה ולפסי ביראות

כב. מהו השיעור של רוחב הדיומד הכשר לענין סוכה אליבא דר' יעקב, ומהו השיעור לענין פסי ביראות, ומדוע?

דף ד:

תשובה:

1. לענין סוכה - טפח.

2. לענין פסי ביראות - ברש"י ובתוס' (ד"ה דיומדי) מבואר: ששיעורן אמה, ומבארים: שזהו מפני שלענין

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

מחיצות שבת החמירו בהם יותר.

סוכה ומחיצה שאינם גבוהים י' טפחים

כג. מנלן שסוכה שאינה גבוהה עשרה טפחים פסולה, ומנלן למחילות שבת שבעינן עשרה? דף ד: ה: ו:

תשובה:

1. לענין סוכה

לפי רבי מאיר (דף ה:) - למדים זאת מבית עולמים.

ולפי רבי יהודה - הלכה למשה מסיני שצריך י' טפחים.

2. לענין מחיצות

התוס' (דף ד: ד"ה עשרה) כותבים: שמחיצות שבת שבעינן עשרה ילפינן ליה מהכא, ונע"ע לקמן תשובה קב.

קבלת טומאה לכלים ודברים שאין להם בית קיבול

כד. האם הדברים הבאים מקבילים טומאה: 1. מסגרת שלחן הפנים, 2. טבלא המתהפכת, ומה פירושה. 3. דף של נחתומין, 4. פשוטי כלי עץ, ומדוע? דף ה:

תשובה:

בתוס' (ד"ה מסגרת) **מבואר:**

1. מסגרת השלחן - לכו"ע מקבלת טומאה, שנאמר "שלחן הטהור" מכלל דאיכא טמאה. **הטעם שמקבל טומאה:**

למ"ד מסגרת השלחן למעלה היתה - חשובה ככלי קיבול, שהרי היה לה בית קיבול להעמיד את הלחם.

ולמ"ד למטה היתה - משום שהיתה בצורת טבלא המתהפכת [פירושה: עיין לקמן בסמוך], וסבר טבלא המתהפכת מקבלת טומאה.

2. טבלא המתהפכת פירושה:

לפי ר"ת (שם) - היינו טבלא שיש לה בית קיבול מלמטה.

לפי התוס' (שם, ורש"י במנחות) - היינו טבלא חלקה משני צידיה.

ב. דינה מדאורייתא:

למ"ד מסגרת השולחן למטה היתה - טבלא המתהפכת מקבלת טומאה כדמצינו במשכן.

ולמ"ד למעלה היתה - הוי ספק בגמ' במנחות, אם מקבלת טומאה מדאורייתא.

ג. אם מדרבנן מקבלת טומאה - עיין לקמן בסמוך.

3. דף של נחתומין [רחב - עיין לקמן בדין הסמוך] כשקבעו בכותל

לפי ת"ק (בגמ' בב"ב) - מקבל טומאה.

ולפי רבי אליעזר - הדף טהור. לפי תירוצו אחד בגמ' בב"ב - זהו מפני שפשוטי כלי דרבנן, ולכן כשקבעו בכותל הקילו, דהוי כקרקע, וטהור לגמרי.

לפי ר"ת - אף ת"ק סובר שמדאורייתא אינו מקבל טומאה, הואיל ואין לו בית קיבול אפי' מלמטה.

לפי התוס' - רבי אליעזר סובר 1. כמ"ד מסגרת למעלה היתה, שמדאורייתא ספק, ומדרבנן טמאה,

2. משום כך כשקבעו בכותל טהור אפי' מדרבנן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומשורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

לפי הא"נ בתוס' - הגמ' בב"ב לגבי דף של נחתומין סוברת טבלא המתהפכת (חלקה) מדאורייתא טהורה, וחולקת על רבי יוחנן דאמר "שלמ"ד למטה היתה, טבלא המתהפכת טמאה, ולמ"ד למעלה היתה - תיבעי", דהיינו שהוי ספק אם טבלא המתהפכת ודף של נחתומין מקבלים טמאה מדאורייתא.

ולפי העוד י"ל בתוס' - דף של נחתומין אינו מקבל טמאה מדאורייתא, מפני שאינו משמש אדם ומשמשי, ומדרבנן גזרו עליו, מפני שהוא רחב וראוי להניח עליו דבר, ודמי לבית קיבול, ובגמ' במנחות מדובר, בשלחן מטבלא המשמשת אדם ומשמשי, ונתוס' מסופקים אם התירושים הקודמים סבירים, שדף של נחתומים טמא מדרבנן רק משום שטבלא המתהפכת ושלחן הטהור נחשבים למשמשי אדם ומשמשי. או שזה למרות שאינו משמש את שניהם.

4. פשוטי כלי עץ כשהם משמשים גם את האדם וגם את משמשי - התוס' מביאים: שבתורת כהנים מבואר: שטמא, ויוצא מדבריהם: שזהו בין ברחבים ובין כשאינם רחבים. ובתירוצם השני כותבים: שלמ"ד למטה היתה, הרי הוא טמא מדאורייתא, ולמ"ד למעלה היתה, זהו הספק בגמ' במנחות אם טמא מדאורייתא.

5. פשוטי כלי עץ כשהם דפים שאינם רחבים ולא משמשים את שניהם - אפי' מדרבנן טהורים, אף אם משמש את אחד מהם.

6. פשוטי כלי עץ כשהם רחבים ולא משמש את שניהם, לפי תירוצם השני - טמא מדרבנן. ומחצלת שאינה עשויה לשכיבה אינה מקבלת טמאה אף שהיא רחבה - עיין לקמן דף כ. תוד"ה מסכנין.

הציץ

כה. הציץ. א) מהי מידתו. ב) היכן מקום הנחתו. ג) מה כתוב עליו, ומהו אופן הכתיבה? דף ה.

תשובה:

א. מידת הציץ

בגמ' בסוף העמוד מבואר: שאין לציץ מידה, ובאמצעות העמוד מבואר: שרחבו שתי אצבעות.

בתוס' (ד"ה ואל) בתירוצם הראשון מבואר: שמדאורייתא אין לציץ מידה, ורק מדרבנן הציץ צריך להיות רחב ב' אצבעות, כדי שיהא שיעור מצחו, משום דכתיב "על מצחו", וסתם מצח רחבן שתי אצבעות. והסבר זה לכאורה לא יתכן לפי הריב"א המובא בנושא הבא. בישוב הסתירה לשיטתו - עיין אמ"ה עמ' קזו.

ב. מקום הנחתו

לפי שיטת התוס' (הנ"ל) - הציץ היה מונח על מצחו.

ולפי שיטת הריב"א (שם) - היה מונח על ראשו במקום שער והתפילין.

ג. כתוב בו

"קודש לד".

ד. אופן כתיבתו

לפי ת"ק - בב' שיטין, "י"ד ה"א" מלמעלה, ו"קודש לד" מלמטה.

ור' אליעזר בר' יוסי העיר: שברומי ראה ציץ שכתוב בשיטה אחת. והכס"מ פ"ט מכלי המקדש הל' א', כותב: דפליגי, ושהרמב"ם - המובא בהמשך - פוסק כת"ק, וגם פוסק שס"ל שבדיעבד כשר, ומפרש בכונתו: שבדיעבד הלכה כר' אליעזר בר' יוסי, שהעיד שראה ברומי כן.

לפי התוס' (ד"ה קדש) בשם י"ב (אליבא דת"ק) - למטה ממש, זה למעלה מזה.

תוס' כותבים: שזה לא מיסתבר, כיון שאין זה דרך קריאתו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולבן מפרשים: זה שלא כנגד זה, "קודש לד" בתחילת שיטה התחתונה, ו"שם" בסוף שיטה עליונה, וכן הוא לפי רש"י במסכת שבת דף סג: ד"ה יו"ד ה"א, ומביא שם שרבינו הלוי מפרש אחרת, והמגיה על רש"י שם כותב: שגירסת רבינו הלוי – וכן הוא לפי הרמב"ם – "קודש" מלמטה "לד" מלמעלה, שכן הוא לפי גירסת הירושלמי, ע"ע בספר הישר לר"ת סי' שכא, ורבינו בחיי על פרשת תצוה, בשם הראב"ד, שמפרשים: "קודש למ"ד" בסוף שיטה עליונה, ו"למטה", היינו בסוף שורה עליונה, "ושם" בתחילת שורה תחתונה. דין זה אם הוא מדאורייתא – עיין "קריית ספר" על הרמב"ם.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ט מכלי המקדש הל' א') נפסק: כיצד מעשה הציץ, עושה טס של זהב רחב שתי אצבעות ומקיף מאוזן לאוזן, וכותב עליו שני שיטין: "קודש לה", קודש מלמטה, לה' מלמעלה, ואם כתבו בשיטה אחת, כשר, ופעמים כתבוהו בשיטה אחת.

שיעור היין והענבים האסורים לנזיר

כו. מהו השיעור המחייב את הנזיר מלקות, באם שתה יין או אכל ענבים? דף ו.

תשובה :

א. שתה יין

בסוגייתנו מבואר: ששיעורו ברביעית לחיבו מלקות.

ומבואר בתוס' (ד"ה גפן): שסוגייתנו כמשנה ראשונה (בנזיר), וכר"א בן עזריה (בתוספתא), אבל לפי רבי עקיבא (במשנה שם) - שיעורו בכזית, כשיעור האוכל ענבים. [לפי תוס' החולקים על ר"ת - כן הוא גם דעת משנה אחרונה].

ב. אכל ענבים לולבין עלין וחרצנים

רש"י (ד"ה כדי) מפרש: שהברייתא בסוגייתנו "ברביעית" הוא כמ"ד ש"רביעית" הוא גם לענין אכילת ענבים חרצנים לולבין ועלין.

בתוס' (שם) מבואר: שזהו כראב"ע בתוספתא, ושכן הוא לפי משנה ראשונה בנזיר, אבל לפי רבי עקיבא (שם) - שיעורו בכזית ככל איסורי תורה.

ואילו לפי ר"ת - גם למשנה הראשונה השיעור בכזית, וולא פליג על רבי עקיבא בזה, תוס' כותבים: שמדירושלמי משמע קצת כר"ת.

שיעור הנקב הגורם שהכלים לא יקבלו טומאה

כז. מהו שיעור הנקב הגורם שכלים קל עץ וקל כלי חרס, לא יקבלו טומאה? דף ו.

תשובה :

1. כל כלי בעלי בתים - שיעור הנקב בכמוציא רימון.

בתוס' (ד"ה כל) מבואר: שבגמ' מדובר בכלי עץ, וכלי עץ לאו דוקא, אלא ה"ה כלי עצם, כלי עור ושק, ורק כלי חרס וכלי מתכות יצאו מהכלל הזה - אמ"ה עמ' קל, עיי"ש, אבל סתם כלי חרס, העשוי לאוכלין שיעורן בכזיתים והעשוי למשקין שיעורן שונה, [דשיעורן בכונס משקין, פי' משימין את הכלי על גבי משקין, ואם נכנסים המשקין דרך אותו נקב - הכלי טהור], ושכלי חרס שיחדו לרימונים שיעורן ברימונים.

עוד מביאים התוס' (ד"ה שיעורן), שרימונים שאמרו פי' שלשה אחוזים זה בזה, ולא כדי שיצאו שלשתן ביחד, אלא סגי באחד לבד, לפי הפירוש השני בתוס' - הא דנקט שלשה אחוזים, פירושו: שגדלים שלשה ביחד והם בינונים ומשערין בהם.

2. כלי אומן - טהור.

רש"י (ד"ה כרמון) מפרש: אפי' בנקב כל שהוא, הואיל ועומד לימכר, [בעירובין כותב רש"י: דטהור בנקב קטן - אמ"ה עמ' קכט].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שיעורן של איסורין ועונשין

כח. שיעורן של איסורין ועונשין, האם הם מדאורייתא או הלכה למשה מסיני? דף ה: ו.

תשובה:

בסוגייתנו מבואר: שהלכה למשה מסיני הם, וקראי אסמכתא בעלמא.

התוס' (ד"ה אלא) בשם רש"י (ביומא) מביאים: דשיעורין של עונשין הוי דאורייתא.

ובסתפקים התוס': דשמא רב חנין (בגמ' בברכות) חולק על סוגייתנו וסובר דשיעורין הוי דאורייתא.

כט. מהו השיעור המחייב מלקות מחמת אכילת "דם"? דף ו.

תשובה:

ברש"י (ד"ה רוב) מבואר: דשיעורו בכזית, וכן דעת הרמב"ם הסמ"ג והחינוך, אבל לפי הרמב"ן: שיעורו ברביעית – אמ"ה עמ' קלב.

חציצה המעכבת את הטבילה

ל. האם מדאורייתא חציצה בבשר או בשער מעכבת את הטבילה, ומנין למדים זאת? דף ו. ו.

תשובה:

מדאורייתא - חציצה פוסלת בבשר, דכתיב "ורחץ את בשרו במים", ואפי' בשער, דכתיב "את בשרו" לרבות את הטפל לבשרו. [ענין חציצה – עיין א"ת כרך יז, עמ' א', ערך חציצה].

שיעור חציצה המעכבת

לא. מהו שיעור החציצה בבשר או בשער המעכבת מן התורה ומדרבנן? דף ו. ו.

תשובה:

1. הלכה למשה מסיני - א. רובו ומקפיד עליו חוצץ. ב. רובו שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ.

2. חכמים גזרו - א. על רובו שאינו מקפיד, משום רובו המקפיד. ב. על מיעוטו המקפיד, משום רובו המקפיד.

3. על מיעוט שאינו מקפיד - הגמ' אומרת שלא גזרו. רש"י מפרש: משום דהוה ליה כגופו, הואיל ואין סופו ליטלו ובטיל לגביה ולא חייץ.

לפי שיטת הי"מ בתוס' - הגמ' עוסקת דוקא בחציצה שבשיער, אבל בבשר חוצץ, אפי' מיעוטו שאינו מקפיד.

ולפי שיטת ר"ת - הגמ' עוסקת בין בשיער ובין בבשר, והדינים כנ"ל נושא א'. [ומרש"י דף ו': ד"ה רוב, משמע: כשיטת הי"מ שבתוס', ועיין ר"ן בסוף פ"ב בשבועות, שכותב עליו: שאינו גורס בסוגייתנו "אלא כי אתא הלכתא", דהיינו שזהו המשך לתחילת הסוגיא שהלל"מ להקל נאמרה רק לחציצה שבשער, ומזה דייקו הר"ן והתוס' שבבשר אפי' מיעוטו חוצץ, אך הריטב"א בעירובין דף ד': כותב: שגם לרש"י מיעוט בבשר אינו חוצץ, וששיטת רש"י כשיטת הגאונים, שהלל"מ באה להקל שרוב חוצץ או ברוב שער או ברוב הגוף, ולפי המאירי בעירובין שם אליבא דהגאונים – ה"ה כל אבר ואבר נידון בלחוד, כדין השער, שאם יש ברובו חציצה ומקפיד עליו הוי חציצה].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"א ממקואות הל' יב) נפסק: אחד האדם או הכלים, לא יהיה דבר חוצץ בינם ובין המים, דבר תורה, אם היה הדבר החוצץ חופה את רוב האדם או רוב הכלי, לא עלתה להן טבילה, והוא שיקפיד עליו ורוצה להעבירו, אבל אם אינו מקפיד עליו ולא שם אותו על לב, בין עבר ובין לא עבר, אינו חוצץ, ואף על פי שחופה את רובו, וכן אם היה חופה מיעוטו, אינו חוצץ, אף על פי שהוא מקפיד עליו, מדברי סופרים, שכל דבר החוצץ, אם היה מקפיד עליו, לא עלתה לו טבילה, אף על פי שהוא על מיעוטו, גזירה משום רובו, וכל דבר החוצץ, אם היה חופה את רובו, לא עלתה לו טבילה, אע"פ שאינו מקפיד עליו, גזירה משום רובו המקפיד

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

עליו, נמצאת אומר, שאם היה על בשר האדם או על גוף הכלי דבר מדברים החוצצין, כגון בצק חופת וכיוצא בהן, אפילו טיפה כחודל, והוא מקפיד עליו, לא עלתה לו טבילה, ואם אינו מקפיד עליו עלתה לו טבילה, אלא אם כן היה חופה רוב הכלי או רוב האדם, כמו שבארנו, ונ"ע בתשובה הבאה.

קשר בשיער לענין חציצה בטבילה

לב. האם קשר בשערה אחת או בשתי שערות חוצץ לטבילה מדאורייתא, ומדוע? דף ו.

תשובה:

1. **קשר בשערה אחת - חוצץ.**

רש"י מפרש: דוקא באם מקפיד עליו, ומשום דמיהדק חזק, ולא נכנס שם מים, וחוצץ [מדרבנן] כדין מיעוט המקפיד.

2. **קשר בשלש שערות - אינו חוצץ, משום שאינו מהודק ונכנס בו מים.**

3. **קשר בשתי שערות - ספק אם הקשר נחשב למהודק וחוצץ, או שאינו מהודק ואינו חוצץ.**

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ב ממקואות הל' טו) נפסק: שתי שערות או יתר שהיו קשורים כאחת קשר אחד, אינם חוצצין, מפי שהמים באין בהן, ושערה אחת שנקשרה, חוצצת, והוא שיהיה מקפיד עליה, אבל אם אינו מקפיד עליה, עלתה לו טבילה, עד שתהיה רוב שערו קשור נימא נימא בפני עצמה, כזה הורו הגאונים, ויראה לי, ששערו של אדם כגופו הוא חשוב לענין טבילה, ואינו כגוף בפני עצמו כדי שנאמר "רוב השיער", אלא אף על פי שכל שער ראשו קשור נימא נימא, אם אינו מקפיד עליו, עלתה לו טבילה, אלא אם כן נצטרף לחוצץ אחד על גופו, ונמצא הכל רוב גופו, כמו שבארנו, והראב"ד בהשגותיו, כותב: א"א: כדבר הגאונים הוא העיקר.

בשו"ע (יור"ד סי' קצח סעי' ה') נפסק: שתי שערות או יותר שהיו קשורים כאחד אינם חוצצין, ואין חילוק בין אם קשר שתי שערות עם שתי שערות, או שקשר שתי שערות בפני עצמן, ושערה אחת שנקשרה חולצת, והוא שיהיה מקפיד עליה, אבל אם אינה מקפדת עליה, עלתה לה טבילה, עד שיהא רוב שערה קשור נימא נימא בפני עצמו.

דיני דפנות הסוכה

לג. כמה דפנות צריך להיות לסוכה, ומהו שיעור רוחב הדפנות? דף ו.

תשובה:

לפי רבנו - מעיקר הדין צריך ג' דפנות, [שיעור דופן הוא ז' טפחים, אם שיעור ז' טפחים הוא מדאורייתא או מהלל"מ או מסברא - עיין אמ"ה עמ' קנב], ואתא "הלכתא" האומרת: שמספיק שיהא בשלישית טפח.

"הילכתא": לפי רש"י (ד"ה הילכתא) - היינו: הלכה למשה מסיני, [אף שלא אמרו הלל"מ בפירוש אלא "הילכתא", ולפי הרמב"ם אינו מונה כהלל"מ אלא אם מפורש כן, או "באמת אמרו", אבל אם כתוב "הילכתא" או "גמירי" וכיוצא ב - הוי קבלה איש מפי איש עד הדור שבו נגמרה אותה הלכה, ולפי שיטתו לא אמרו לעיל בסמוך דמחיצין הלל"מ אלא לענין גוד ולבוד ודופן עקומה ולא לענין טפח - אמ"ה עמ' קנז].

ולפי רבי שמעי' - צריך ד' דפנות, ואתא "הלכתא" האומרת: שבדופן הרביעי מספיק רק טפח.

אותו טפח בסוכה היכן מעמידו

לד. אותו טפח בסוכה העשויה כמין גאם או כמבוי מפולש היכן מעמידו, והאם הוא מדאורייתא? דף ו: ז.

תשובה:

א. **בסוכה העשויה כמין גאם**

לפי רב - מעמיד את הטפח כנגד היוצא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

רש"י מפרש: שמעמידו בקצה אחת המחיצות, [אבל הרמב"ן והתוס' רא"ש מפרשים: שהיוצא היינו סוף הדופן הארוך, וכנגדו הוא מעמיד הטפח רחוק מן הכותל האחר, עיי"ש, ובאמ"ה עמ' קסג].

לפי רב אסי ורב כהנא - כנגד ראש תור.

רש"י מפרש: דהיינו באלכסון, [באוצר הגאונים בשם רב נחשון ורב נטרונאי גאון, מפרשים אחרת: שהיינו מול הזוית שבין שתי הדפנות, וצורת הסוכה יוצא כצורת האות ה', ומוסיפים ששתיקת רב הוי הודאה לרב כהנא ורב אסי, ולכן יש לפסוק כרב כהנא ורב אסי, ולפי בעל המאור - רב אינו מודה להם, ומה ששתק, זהו משום שלא חש להם, והרמב"ן במלחמות כתב: דהוי ספיקא. הבעל המאור והרמב"ן פוסקים כריב"ל].

ולפי רבי יהושע בן לוי - עושה לו טפח שוחק ומעמידו בפחות משלשה טפחים סמוך לדופן, וכל פחות משלשה סמוך לדופן כלבוד דמי.

רש"י ותוס' מפרשים: שע"ז יהיה רוב דופן והכשר סוכה ששיעורו ז' טפחים, [והר"ן מפרש מפני שד' מקום חשוב הוא].

תוס' (לקמן דף ז': ד"ה סיך) כותבים: שמה שמעמידו פחות מג' סמוך לדופן, היינו מדרבנן, [הביה"ל סי' תרל, כתב: שמתוס' שם מוכח, שגם הטפח הוא מדאורייתא אבל ה"שוחק" הוא רק מדרבנן, אך בירושלמי בריש מכילתין מביא בזה מחלוקת, דאיכא מ"ד, שהטפח של הדופן ג' הוי רק מדרבנן, ובערוך השולחן סעי' ז' הביאו, ופסק כהבבלי, בשו"ע (סי' תרל סעיף ב') נפסק: כריב"ל].

ב. בסוכה העשויה כמבוי מפולש

לפי רב יהודה - מעמיד את הטפח לכל רוח שירצה.

ולפי רב סימון, וי"א זאת מטמו של רבי יהושע בן לוי - עושה פס ארבעה ומשהו, ומעמידו בפחות משלשה סמוך לדופן, וכשר מדין לבוד. [לפי בעל העיטור - זהו רק בסוכה גדולה, אבל בסוכה מצומצמת של ז' טפחים בלבד, גם לריב"ל מספיק טפח שוחק באמצע, שנמצא לבד מכאן ומכאן].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מסוכה הל' ג') ובשו"ע (סי' תרל סעי' ג') נפסק: היו לה שתי דפנות זו כנגד זו וביניהם מפולש, עושה דופן שיש ברוחבו ארבעה טפחים ומשהו ומעמידו בפחות משלושה סמוך לאחת משתי הדפנות וכשרה.

הכשירה של סוכה העשויה כמין גאם

לה. מהן ג' הלישנות של רבא בהכשירה של הסוכה העשויה כמין גאם? דף ז. ז.

תשובה :

לפי רבא - אינה נותרת אלא בצורת הפתח, דהיינו שצריך שיעשה מהטפח "צורת הפתח".

רש"י (ד"ה אמר רבא ונתרת) מפרש: כיצד, קנה של חצי טפח אצל היוצא, וקנה של חצי טפח במקצוע שכנגדו, [ועיין אמ"ה עמ' קעב], ומוסיף רש"י: שצורת הפתח צריך להיות על פני כל הדופן. [הראשונים כותבים: שמשמע, שס"ל שצריך צוה"פ עד סוף הדופן, ושם עשה צוה"פ רק עד ז' טפחים - לא מהני, דהיינו שמשם והלאה לא מתכשרא, ומהשעה"צ סי' תרל סק"ב, משמע, שמהני לכל הסוכה, כדין פסל היוצא מן הסוכה - אמ"ה עמ' קנג הערה 82-79, עיי"ש, ובחזו"א א"ח סי' עה אות ה'].]

לפי האיבא ראמרי הראשון - סגי או בטפח אצל היוצא או בצוה"פ בלא טפח. [המאירי פוסק: כלישנא זו, ושיכול לעשות את הצורת הפתח או בדופן שלישי או בדופן רביעי].

ולפי האיבא ראמרי השני - צריך גם טפח אצל היוצא וגם צוה"פ מהפס טפח עד לקצה הדופן. [ברא"ש מובאת מחלוקת ראשונים אם בסוכה העשויה כמבוי מפולש אליבא דריב"ל, הסובר שעושה לו דופן ד' טפחים אם צריך גם צוה"פ. הרי"ף והרמב"ם והשו"ע פוסקים כלישנא זו: שסוכה העשויה כמין גאם צריך לעשות גם צוה"פ].

בתוס' (דף ז': ד"ה סיך) מבואר: שמדאורייתא בטפח סגי, ורבנן הצריכו גם צוה"פ, [אבל הרא"ש בסי' לד, כתב:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

דמדאורייתא בצוה"פ לבד סגי ולא בעינן טפח – ביה"ל סי' תרל ד"ה שיעמוד.

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרל סעי' ב' ג') נפסק: היו לה שתי דפנות זו כנגד זו, וכו', וגם בזה צריך לעשות צורת פתח, שיתן קנה מהפס על הדופן האחד, ויש אומרים, שאין זה צריך צורת פתח, וכתב המ"ב (ס"ק טז) שיש להחמיר בזה, וע"ע בשור"ע סעיף ד', ובמ"ב שם. אבל אם איכא דופן שצנע בלא לצד, אין צריך כאן לורת פתח על סוף הכותל, הואיל ואיכא דופן שצנע, שהוא שיעור הכשר סוכה, וכל שכן שאין לריכס לורת פתח כשהדופן שלמה, ומה שנהגו בלורת פתח כשיש לה דפנות שלמות אינו אלא לנוי בעלמא.

לו. מה הן הדינים שהעלה רבה מכח "מיגו"? **דף ז. ז.:**

תשובה :

א. סוכה שיש לה ב' דפנות בהלכתן והשלישית טפח

נחשבת לרשות היחיד גם לשבת של סוכות שיוכלו לטלטל בתוך הסוכה ולהוציא מן הבית אליה, מכח "מיגו" דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת. (הרי"ף וכן הרמב"ם – והטושר"ע – השמיטו דין זה, וכתב הרא"ש סי' ז': שזהו מפני שפוסקים כלשנא בתרא ברבא, שצריך גם טפח וגם צוה"פ, וא"כ לא צריך מיגו להתייר הטלטול, שהרי יש כאן ג' מחיצות שלימות, והמיגו נצרך רק ללשון שאינה מצריכה צוה"פ).

ב. סוכה שהפרוץ שבה מרובה על העומד

נחשבת לרשות היחיד בשבת של סוכות, ומותר לטלטל בתוכה, וכן כשעשאה ברה"ר סמוך לביתו, שמותר להכניס מביתו אליה ולהיפך, וזהו מכח מיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת שבה, אף שבשאר שבתות השנה אסור.

פוסקים :

וכן נפסק בשור"ע סי' תרל סעיף ב', והמ"ב (ס"ק י"א) כתב: דמ"מ שלא בשעת הדחק ראוי להחמיר.

ג. סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי

רבה מחדש לנו שהסוכה כשרה, דמיגו שהלחי הוא דופן לשבת להחשב רה"י הוי דופן גם לסוכה.

רש"י מפרש: דכשר רק לשבת שבתוך החג, אבל לא לחול, (הרי"ף לא חילק בין שבת לחול – עיין אמ"ה עמ' קפד), וכן נפסק בשור"ע סי' תרל סעיף ז'.

לפי שיטת רש"י (ד"ה סיכך) - רבה מכשיר אפי' במבוי מפולש, (המ"ב שם ס"ק לב, דקדק: שהמחבר כשיטת רש"י עיי"ש).

ולפי שיטת התוס' - רבה מכשיר רק במבוי שאינו מפולש, (עיין מש"כ לקמן תשר' לח), וקמ"ל שבסיכך לצד הלחי ולפנים לצד הבתים לא סיכך, אין צריך פס של ד' טפחים, (וכן כתב הר"ן, ועיין במהרש"א, וסגי בטפח [שדחק, ועיין אמ"ה עמ' קצ הערה 50, אבל הר"ן בעיין "טפח שדחק" חולק על התוס' וסובר, שמהני אפי' בלחי שאינו רחב טפח, וכן הוא סתימת הרמב"ם והשור"ע, ואילו הרמ"א – מובא בנושא הבא – סובר בזה כהתוס', אבל במפולש - לא מהני בזה אפי' לענין שבת, דהרי אין הלכה כרבי יהודה המתיר לחי וקורה במבוי מפולש).

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרל סעי' ד') נפסק: במה הדברים אמורים, בעושה סוכתו במקום שאין דופן אמצעית כנגדה, אבל העושה סוכתו באמצע החצר, רחוק מדפנות החצר, אף על פי שאין לה אלא שתי דפנות, זו כנגד זו, די לה בתיקון בשתי דפנות העשויות כמין גאם. (וע"ע במג"א ס"ק ד', ובשע"צ ס"ק טו).

ד. סיכך על גבי פסי ביראות

כשרה, דמיגו שהוי דופן לשבת הוי דופן גם לסוכה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מסוכה הל' י') ובשו"ע (סי' תרל סעי' ז') נפסק: סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי. פי', עץ כמין עמוד, או על גבי באר שיש לה פסין. פי' קרשי עץ סניכות הנאלץ לעשות קשות היחיד, הרי זו סוכה כשרה לאותו שבת שבתוך החג בלבד. מתוך שלחי זה ופסין אלו מחיצות לענין שבת נחשוב אותם כמחיצות לענין סוכה, ואין להחזיר אלא במקום פלמי ופסין מתירים לענין שבת, לאו פייך מינו, והמ"ב (ס"ק לד) כותב: שיש להחמיר כשיטת הרמ"א.

לז. האם מחיצה באופנים דלהלן הוי מחיצה 1. לענין הכשר סוכה, 2. לענין מחיצה לשבת. (א) כשהעומד שבה מרובה על הפרוץ. (ב) כשהפרוץ שבה מרובה על העומד. (ג) כשהפרוץ כעומד. (ד) כשאין בין קנה לקנה שלשה טפחים: דף ז.

תשובה :

א. כשהעומד שבה מרובה על הפרוץ

כשר אפי' לשבת.

ב. כשהפרוץ שבה מרובה על העומד

כשר רק לענין סוכה, שמספיק שתים כהלכתן ושלישית אפי' טפח, [ועיין רש"י ד"ה משא"כ. המג"א והט"ז סי' תרל. מדייקים מרש"י זה, שהיינו שכשר אנ"פ שהפרוץ שבדפנות העומדות בצרוף עם ב' הרוחות שאין בהן דפנות מרובה על העומד, אבל בשתי הדפנות העומדות, צריך שיהיו עומד מרובה על הפרוץ. וע"ע בפנ"י], ולא לשבת דעלמא, דהיינו שבת שאינו בתוך החג.

רש"י (ד"ה דופן) כותב: שזהו דוקא במקומות הרבה, אבל במקום אחד או ב' מקומות הוו להו כפתחים, וכשר אף לענין שבת.

פוסקים :

בשו"ע (שם סעיף ה') נפסק [כדעת הרא"ש]: ובלבד שלא יהא בהם פירצה יתירה על י' אמות, ואם יש בה צוה"פ כשר אפי' ביותר מ"י, ולהרמב"ם אפי' יש לה צוה"פ – פסול. אא"כ עומד מרובה על הפרוץ, ונהגו עכשיו לעשות מחילות עלימות.

ג. פרוץ כעומד

1. לענין סוכה - הוי מחיצה וכשר.

2. לענין שבת

לפי הברייתא (שבסוגיא) - לא הוי מחיצה.

והתוס' (ד"ה שהשבת) מביאים: שאנן קי"ל כרב פפא הסובר (במסכת עירובין), שהוי מחיצה.

ד. כשאין בין קנה לקנה שלשה טפחים

הגמ' אומרת: שכשר הן לענין שבת והן לענין הכשר סוכה, וזהו מכח דין לבוד.

לפי שיטת רש"י (ד"ה דופן) - הוי מחיצה אפי' אם זה שתי בלא ערב, [ואילו לפי שיטת תוס' לקמן דף טז: ד"ה מהו - שתי בלא ערב אינו כשר, עיין לקמן תשובה קח], ועיין במ"ב ס"ק ז'.

התוס' (ד"ה שלא) כותבים: שלפי רבי יאשיה - אינו כשר, שהרי סובר שמחיצות דינם כסכך שצריך שיהיה צלתה מרובה מחמתה גם בדפנות.

טילטול במבוי שיש בו לחי

לח. האם מותר לטלטל במבוי שיש בו לחי, ומדוע: דף ז.

תשובה :

במבוי שאינו מפולש והלחי משמש כתיקון לרוח רביעית - מותר, לרבה משום מחיצה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

התוס' (דף ז: ד"ה סיכך) מביאים: שבגמ' בעירובין יש דעה הסוברת שזה משום היכרא, ושבמבוי מפולש - הדין תלוי במחלוקת רבי יהודה וחכמים, והאמוראים סוברים כרבנן שלא מתיר, ומזה הקשו התוס' על רש"י - הנ"ל תשו' לו נושא ג' - שכתב בדף ז: ד"ה סיכך, שהלחי מתיר אפי' במפולש.

סוכה שחמתה מרובה מצלתה

דף ז: לט. האם סוכה שחמתה מרובה מצלתה כשרה, ומדוע?

תשובה:

א. אם חמתה מרובה מחמת הסיכוך

לכו"ע פסולה.

רש"י (דף ב. ד"ה ושחמתה), מפרש: מפני שהמועט בטל ברוב, והרי הוא כמי שאינו, ועל שם הסכך קרוי סוכה [עיי' קה"י סי' א', מש"כ על דברי רש"י אלו].

ב. אם חמתה מרובה מחמת הדפנות

לפי ת"ק - הסוכה כשרה, וכן נפסק בשו"ע - עיי' בהלכה לתשו' הבאה ובתוס' דף ז. ד"ה שלא.

ולפי רבי יאשיה - פסולה, דמצינו שהתורה קראה למחיצה סככה, דכתיב "וסכות על הארון את הפרוכת".

מ. האם מחילות הסוכה שאינן מפסולת גוץ ויקב כשרות לסוכה?

תשובה:

בתוס' (ד"ה מחיצה) מבואר: שמותר לעשותם אף מדבר המקבל טומאה, וכן איתא במשנה לקמן דף יד. וכן נפסק בשו"ע שם, המהרש"ל הבין: שכונת התוס' לומר, שאף רבי יאשיה סובר כן, והקשה עליו המהרש"א שבראבי"ה מבואר: שלפי רבי יאשיה - אין עושים מחיצה מדבר המקבל טומאה, ועיי' אמ"ה עמ' יב.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ד מסוכה הל' טז) נפסק: דפני סוכה כשרים מן הכל, שאין אנו צריכים אלא מחיצה מכל מקום, ואפילו מבעלי חיים, ובשו"ע סי' תרל סעי' א', נפסק: כל הדברים כשרים לדפנות, ואין לניך להעמידם לך גליתן, ואפילו חמתה מרובה מצילתה מחמת הדפנות כשרה, ועיי' בביה"ל שם בשם הב"ח, דכתב: דבעל נפש יחוש להחמיר לענין דפנות כמו לענין סוכה, בדבר שפסולו מדאורייתא, ושביאור הגר"א נראה דמטעם אחר יש להחמיר בזה, עיי"ש.

סוכה בראש העגלה או בראש הספינה

מא. מהו דינה של סוכה שעשאוה בראש העגלה או בראש הספינה, ומדוע?

תשובה:

לפי רש"י (ד"ה בראש הספינה) - הגירסא בסוגיין "בראש העגלה" ולפי"ז התנאים בסוגיין נחלקו בשני האופנים: שלפי רבן גמליאל - פסולה, דבעינן סוכת קבע, ולכן בראש הספינה פסולה, הואיל והרוח המצויה בים עוקרתה, וכן בראש העגלה דכיון דניידי מתחזי כעין עראי, ולפי רבי עקיבא כשרה, דמספיק סוכת עראי.

ולפי ר"ת - כל המחלוקת שייכת רק בסוכה שבראש הספינה, אבל בסוכה שבראש העגלה, לכו"ע כשרה אף שניידי, ולא גורסים "בראש העגלה", ועיי' לקמן דף כא: תוד"ה שאין, ובדף כג. תוד"ה דתניא, ובמש"כ לקמן בפ"ב תשובה ד].

תוס' הוביחו דבריהם מהגמ' (לקמן דף כג.) האומרת: שהם חולקים בראש הספינה, בגוונא שהסוכה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה, ואף שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים, ושם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה - פסולה לכו"ע, והגמ' לא אומרת שפסולה משום דניידי,

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרכ"ט סעי' ב') נפסק: דבראש העגלה או בראש הספינה – אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה פסולה, [דאפי' דירת עראי אינו – רש"י לקמן דף כג, ומ"ב שם].

סוכה עגולה

מב. מהו דינה של סוכה שעשאוה עגולה, ומהו (אליבא דרבי) שיעור הקיפה, ומדוע? דף ז: ח.

תשובה :

לפי אחרים [דס"ל סוכה דירת קבע בעינן] - הסוכה פסולה, מפני שאין לה זויות.
אבל לדידן - דקיי"ל כהתנאים הסוברים שסוכה סגי גם בסוכת עראי, הסוכה כשרה.
רש"י מפרש (ד"ה דירת קבע): שסוכת קבע ראויה להשתמש קבוע ונראית כבית.

שיעור הקיפה [לדידן שמכשירין]

לפי רבי (הסובר ששיעורה של סוכה הוא, לא פחות מד' אמות על ד' אמות) - **אם יש בהקיפה כדי לישוב בה כ"ד בני אדם** הסוכה כשרה, **כיון שיש בה לרבע ד' אמות על ד' אמות**, [ולפי בית שמאי – אם יש בה כדי לרבע ד' טפחים על ד' טפחים הסוכה כשרה, והיינו ע"י חוט הסובב כ"ט טפחים ושני חמישים].

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרל"ד סעיף ב') נפסק: שאם היא עגולה ויש בה כדי לרבע ד' טפחים על ד' טפחים הסוכה כשרה, ופי' המ"ב (שם) ס"ק ד', ובשעה"צ (שם), שהיינו ע"י חוט הסובב כ"ט טפחים ושני חומשים.

סוכות היוצרים לענין סוכה ולענין מזוזה

מג. מה דינם של ב' סוכות היוצרים לענין סוכה ולענין מזוזה, ומדוע? דף ז: ח.

תשובה :

1. הפנימית - אינה סוכה וחייבת במזוזה, (הרמב"ם השמיט דין זה שאינה סוכה, יש שכתבו שסובר שהפנימית סוכה – עיין אמ"ה עמ' רחז).

רש"י מפרש (בד"ה פנימית): דאינה סוכה, משום שלא מינכרא מלתא שלשם סוכה דר בו, דהא כל ימות השנה דייר התם ורוב תשמישו וסעודתו ושינתו שם, [והר"ן מפרש: משום דעבידא לבית, ואיכא פסול מדאורייתא, משום תעשה ולא מן העשוי, וזהו אחרת ממה שמשמע מרש"י, שהפסול הוא רק מדרבנן, וע"ע בב"ח, ובמג"א סי' תרלה ס"ק א'].
2. החיצונית - כשרה לסוכה, ופטורה מן המזוזה, כיון שלא קבוע, [ועיין לקמן תשר' מה].

רש"י מפרש: דהיינו כבית הלל דסברי, שאין צריכים לעשות סוכה לשם חג, אבל לפי בית שמאי אינה כשרה לסוכה דהרי צריך סוכה לשם חג. בשור"ע (סי' תרלו סעיף ב') נפסק: דהפנימית – פסולה, והחיצונית – כשרה.

התוס' (לעיל דף ז: ד"ה אחרים) כותבים: שלפי רבי מאיר ודעימיה, הסוברים דסוכה דירת קבע בעינן, הא דהחיצונית פטורה ממזוזה, היינו דוקא בשאר ימות השנה, אבל בחג - חייבת במזוזה, כמו שמצינו שרבי יהודה מחייב את סוכת החג בחג ב"מזוזה".

סוכת גנב"ך ורקב"ש

מד. מה דינם ומה ההבדלים בין סוכת גנב"ך לרקב"ש? דף ח:

תשובה :

- 1. סוכת גנב"ך** - קבועות יותר משל רקב"ש, ונעשים ע"י אנשים שאינם חייבים בסוכה.
- 2. סוכת רקב"ש** - נעשו ע"י בני חיובא אבל הם פחות קבועות משל גנב"ך.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לדעת רב הסרא - הסוכה כשרה אע"פ שלא נעשתה לשם מצוה, ובלבד שהסוכה נעשתה כהלכתה, דהיינו שעשאוה לצל, רש"י מפרש: ולא לצניעות בעלמא, דאע"ג דסוכה "לשם חג" לא בעינן, מיהו "לשם סוכה" בעינן, ודין סוכה שנעשאה חש"ז - עיין אמ"ה עמ' רטו, מרש"י משמע: שלפי בית שמאי שבעינן סוכה לשם חג - הסוכה אינה כשרה, כיון שלא עשאה לשם חג. והרא"ש בשם ר"ת מפרש: שמסוככת כהילכתה היינו שלא יעשנה מעובה להגן ממטר, ה"ט"ז סי' תרלה סק"ב, כותב: שאפי' לפי הר"ן הסוכה פסולה רק מדרבנן, והפרמ"ג מקשה עליו, שמהתוס' בדף ב. ד"ה כי, משמע: שפסול מדאורייתא, וע"ע בר"ן, והמ"ב סי' תרל"א ס"ק ר' פוסק שלכתחילה יש לחוש לדעת ר"ת.

חייב בית שער במזוזה

מה. האם בית שער חייב במזוזה מדאורייתא? דף ח:

תשובה:

בסוגייתנו מבואר: שחייב במזוזה רק אם עשוי לדירת קבע, ונמשמע מרש"י ד"ה דלא קביע: שבית שער ארעי העשוי לבית קבוע חייב במזוזה, אבל לפי הרא"ה - גם באופן זה פטור ממזוזה.

התוס' בותבים: שמה שמבואר בגמ' ביומא שפטור, זהו רק מדאורייתא אבל מדרבנן חייב במזוזה, וכ"כ רש"י בסוגין ד"ה ותיהוי).

תוס' מביאים: שיש מחלקים בין בתי שער הפתוחים לבית שחייבים מדאורייתא במזוזה, לפתוחים לגינה שפטורים מן המזוזה ואפי' מדרבנן. [זהו כדעת הר"ף בהלכות מזוזה, ותוס' לא הסכימו לחילוק זה, וע"ע א"ת כרך ג' ערך בית שער, עמ' רעה].

סוכה ישנה, ו"שלא לשמה"

מו. מהי סוכה ישנה, מה דינה כשעשאה לשם חג, והאם סוכה צריכה להעשות "לשמה"? דף ט.

תשובה:

1. הגדרת סוכה ישנה - כל שבנאה יותר מל' יום קודם לחג בסתמא ולא לשם חג.

לפי בית שמאי - הסוכה פסולה, הואיל הסוכה צריכה להעשות "לשמה".

ולפי בית הלל - הסוכה כשרה, ואין צריך לעשותה "לשמה", [אם המחלוקת גם לענין הדפנות - עיין אמ"ה עמ' רטו].

ומבואר בתוס' בשם הירושלמי: שמ"מ צריך לחדש בה דבר, לדעה אחת (שם) - טפח, ולדעה שניה (שם) - אפי' כל שהוא ובלבד שתהא על פני כולה, וכן נפסק בשו"ע סי' תרלו סעי' א', [לפי הריטב"א - החידוש צריך להיות דוקא בגוף הסוכה בדבר המעכב בהכשר סוכה, ולפי הבה"ג - זהו גם כשמחדש בדבר שאינו מעכב, כנוי הסוכה, ויש להעיר כי מחלוקתם היא רק למ"ד שמברכים בזמן עשיית הסוכה, ואם לא חידש, אם לבית הלל מעכב - עיין ר"ן, אמ"ה עמ' רכז, ובמ"ב (שם סק"ד) נפסק; שלא מעכב, ועיין בשנה"צ שם.

2. סוכה שבנאה בתוך ל' יום קודם לחג או שבנאה לשם חג - לכו"ע כשרה, אפי' בנאה מתחילת השנה.

לפי תירוץ א' בתוס' (ד"ה ואם) - אין צריך לחדש בה דבר, וכן נפסק בשו"ע שם.

ולפי תירוץ ב' השני - צריך לחדש בה דבר.

שואלין ודורשין בהלכות החג קודם לחג

מז. האם הדין ש"שואלין ודורשין בהלכות החג קודם לחג שלוש יום", נוהג גם קודם חג סוכות? דף ט.

תשובה:

ברש"י (ד"ה בית שמאי) מבואר: ששואלין ודורשין ל' יום אף קודם חג הסוכות, [מכאן ראייה לדעת הב"ח סי' תכט, דלא

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כהב"י – מהרש"א, מ"ב, ושעה"צ, ועיין אמ"ה עמ' ריזו.

מוקצה בעצי הסוכה

מח.מה דורשים חז"ל מהפסוק "חג הסוכות שבעת ימים לד'", ומה מהפסוק "חג הסוכות תעשה לך"?
דף ט.

תשובה :

1. מהפסוק "חג הסוכות שבעת ימים לד'", דורשים חז"ל: שעצי סוכה אסורים כל שבעה, ופרטי הדינים עיין לקמן תשובה נ"א.

2. מהפסוק "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים"

לפי בית שמאי - למדים שצריך עשית סוכה לשם חג.

ולפי בית הלל - למדים, שמותר לעשות סוכה בחול המועד.

בנית סוכה בחוה"מ

מט.האם מותר לבנות סוכה בחוה"מ, ומנין למדים זאת?
דף ט.

תשובה :

לפי בית שמאי ורבי אליעזר - אין עושין סוכה בחוה"מ, שנאמר "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים" עשה סוכה הראויה לשבעה.

ולפי בית הלל - מותר, שנאמר "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים", וע"ע במש"כ לקמן פרק ב' תשו' לב. וכן נפסק בשו"ע סי' תרלז סעי' א'.

השתמשות בעצי סוכת החג, נוייה, ודפנותיה

נ. עצי סוכת החג, נוייה, [ולפנותיה], האם אסורים בהנאה מן התורה או מדרבנן, והאם מועיל תנאי, ומדוע?
דף ט.

תשובה :

מיסוגייתנו משמע: שעצי סוכה אסורים מדאורייתא, "דמה חג לד' אף סוכה לד'".

התוס' הקשו: דבגמ' בשבת (דף מה.) מבואר: שאסורים רק מדרבנן מטעם מוקצה, ר"ת ור"י כותבים ליישב זאת בשני אופנים, היוצא מדבריהם:

א. עצי סכך הסוכה [כדי הכשר סוכה]

1. **אם בעודה בנויה** - אסורים מדאורייתא כל שבעה.

2. **אם כשנפלה**, לפי שיטת ר"י - בטלה מצותה ואסורים רק מדרבנן, ומסתבר שר"ת לא חולק על ר"י בזה - רשימות השיעורים, ולא מהני בהם תנאי, הואיל ובעל כרחו בודל מהם בבין השמשות של יו"ט הראשון, משום איסור סתירה, ומיגו דאיתקצאי בבין השמשות איתקצאי לשבעה, וחמירי עצים שהם עיקר המצוה מנויי סוכה, [שמחני בהם תנאי כנ"ל נושא ג', ועיין במש"כ במסכת "ביצה" פרק ד' תשובה ד' נושא ב', ג', ובתשובה ה'].

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרלח סעיף א') נפסק: שעצי הדפנות ועצי הסכך אסורים כל שמונת ימי החג, והמ"ב מוסיף: שלדידן אסורים אף בתשיעי, שהרי בשמיני עדיין מחויב לאכול בסוכה, דכיון שאיתקצאי בבין השמשות איתקצאי לכולי יומא, והרמ"א (שם) פסק: אפי' נפלה הסוכה אסורים ולא מהני ביה תנאי, אבל עצים הסמוכים לסוכה מותרים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ב. עצי סכך הסוכה היותר מכדי הכשר סוכה

לפי שיטת ר"ת - אסורים רק מדרבנן, ואין הכרע שר"י מסכים עם ר"ת בזה - רשימות השיעורים, ולא מהני תנאי כנ"ל. הבה"ל (שם, ד"ה ואם) כותב: שלר"ן אפי' מדרבנן מותר, ושהשו"ע פוסק בדין זה כהר"ן.

ג. נויי סוכה

התוס' מביאים, שבגמ' בשבת ובביצה מבואר: שאסורים כל שבעה, ומהני בהם תנאי דוקא כשאמר בלשון "איני בודל מהם כל בין השמשות", (כדלקמן דף ט' ט'). וכן נפסק בשו"ע שם, סעי' ב', אלא שמהגמ' בשבת משמע: שאסורים מדין ביזוי מצוה, ומהגמ' בביצה משמע: שאסורים מדין מוקצה.

ד. דפנות הסוכה

דין זה לא איתפריש בגמ'. ולפי שיטת הרמב"ם - יש בהם קדושה, והב"י כותב: שהרמב"ם סובר שאסורים רק מדרבנן, ואילו לפי שיטת הרא"ש - אין בהם קדושה, עיי"ש ובקרבן נתנאל.

פוסקים :

בשו"ע (שם) נפסק: כהרמב"ם, ובביה"ל מביא: דנחלקו בדעתו אם הדפנות אסורים מדאורייתא. וע"ע ברמ"א סעי' ב', הפוסק: שאם סיכך בלחוד או כהסוכה, להאכיל הוא רק נטילתס מהסוכה, וכן פוסק המשנ"ב ס"ק ד'.

עשיית ציצית לשמה**נא. אלו פרטים בעשיית ציצית דרושים להעשות לשמה: דף ט.**

תשובה :

לפי רב - התליה צריכה להיות לשמה.

ולפי שמואל - גם הטויה.

מצוה הבאה בעבירה**נב. האם מלוא הבאה בעבירה מעכבת את המלוא, מלאורייתא או רק מדרבנן? דף ט.**

תשובה :

לפי שיטת התוס' - מעכב רק מדרבנן ולא מדאורייתא.

ולפי שיטת ר"ת - מעכב מדאורייתא. וע"ע במש"כ לקמן פ"ג תשר' א', נושא א', ותשר' ג-ה', ובמסכת גיטין פרק ה' תשר' לח.

חטאת הגזולה**נג. חטאת גזולה, האם מכפרת לגזלן, ומדוע? דף ט.**

תשובה :

לפי שיטת ר"ת - אינה מכפרת, וזהו אף למ"ד יאוש קני, דסבר מצוה הבאה בעבירה מעכבת מדאורייתא.

ולפי שיטת התוס' - זהו רק למ"ד יאוש לא קני, אבל למ"ד יאוש קני מכפרת לגזלן, וע"ע במש"כ לקמן פרק ג' שם, ובמסכת גיטין שם.

סוכה תחת בית, תחת אילן, תחת סוכה**נד. מה הדין לסוכה שיש מעליה בית או אילן או סוכה אחרת, או כשסככה מעל קני הגג הנקראים****לאטיש, ומדוע? (אם יש מעליה או תחתיה סדין או נוי - עיי' לקמן תשר' נו, נז) דף ט: י.**

תשובה :

אין לעשות סוכה תחת בית או תחת אילן, דכתיב "בסכת תשבו" חסר וי"ו, דהיינו באחת, שלא יסוכך עליה

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

בשני קירויין, פרטי הדינים כדלהלן:

א. סוכה תחת בית

בכל האופנים הסוכה פסולה, והמהרש"א בדף י'. על תוד"ה פירס. כותב: שזה פסול שונה מפסול של אילן מעל הסוכה. עיי"ש, והפני"י כותב: שזה אותו פסול.

בסוכה תחת אילן

ב. כשצל האילן מרובה מחמתו

הסוכה פסולה, ואין הבדל אם המרחק בין האילן לסכך גדול או קטן – ביה"ל, וזהו אף אם חבטן, ואף אם צלתה מרובה מחמתה בלא האילן, והפני"י הוכיח שאף תוס' מודים בכך. וכן דעת הטור והשו"ע סי' תרכו סעי' א' – עיין לקמן נושא ג', וכן מוכח מקושית התוס' "והא דלא משני", לפי שיטת המהרש"א בדף י'. על תוד"ה פירס – זהו דוקא משום שהאילן קדם. עיי"ש, ויש שפירשו בתוס', שאם הסוכה צלתה מרובה מחמתה הסוכה כשרה – אמ"ה עמ' רסד ובהערות 155, 151.

ג. כשהאילן חמתו מרובה מצלתו

1. אם חבטן - כשרה.

לפי רש"י (ד"ה בשחבטן) - חבטן היינו שהשפילם למטה "מעורבין עם סכך כשר ואין נראין בעיני", ועיין לקמן תשו' סג נושא ב', והסוכה נכשרת בכך, כיון שמתבטל הפסול ברוב הכשר, ונלפי הר"ן – הסוכה כשרה לא מדין ביטול ברוב, אלא שעל ידי ההשפלה מתבטל חשיבותו של הסכך הפסול. ובלא ההשפלה אינו מתבטל, כיון שעומד בפני עצמו.

2. אם לא חבטן - פסולה, אף שחמתו של האילן מרובה מצלתו, משום דקמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר.

לפי התוס' (ד"ה הא) - זהו רק כשחמתה של הסוכה מרובה מצילתה, ואילו כשצילתה של הסוכה מרובה מחמתה, הסוכה כשרה אף אם לא חבטן, וכן משמע מרש"י בתחלת הסוגיא (דף ט: תחלת העמוד ד"ה הא קמצטרף, ובסוף העמוד ד"ה הא קמצטרף).

ואילו מרש"י בסוף הסוגיא (דף י. ד"ה תחתונה) משמע: שפסולה אפי' כשצילתה של הסוכה מרובה מחמתה ללא האילן, ונמשום שענפי האילן פוסלים את הסכך שתחתיהן – אבי עזרי המובא ברא"ש, ומ"מ אם איתו הסכך, שאינו כנגד ענפי האילן, צילתו מרובה מחמתו - מרש"י (סוף דף ט: ד"ה הא), משמע: שהוא מודה שכשרה גם בלא שחבטן, ונחלקו המפרשים: האם רש"י חזר בו או שבאחד המקומות יש לפרש כוונתו אחרת מהמשמעות הפשוטה, ועיין בקרבן נתנאל שם, ובהגה"מ פ"ה מסוכה אות נ', ובמרדכי אות תשלד, בסור סי' תרכו, ובאמ"ה עמ' רפד].

פוסקים :

ברמ"א (סי' תרכו סעי' א') נפסק: אין לעשות סוכה תחת בית או אילן, ובשו"ע (שם) נפסק: והעושה סוכתו תחת האילן, יש אומרים, שאם האילן צילתו מרובה מחמתו, פסולה בכל ענין, אף אם הסוכה צילתה מרובה מחמתה, אבל אם האילן חמתו מרובה מצילתו, אם הסוכה צילתה מרובה מחמתה בלא האילן, כשרה, אפילו לא השפיל הענפים למטה לערבם עם סכך הסוכה, אבל אם אין הסוכה צילתה מרובה מחמתה אלא על ידי האילן, צריך שישפיל הענפים ויערבם עם הסכך בענין שלא יהיו ניכרים, ויהא סכך רבה עליהם ומבטלן, ויש אומרים, שאפילו אם הסוכה צילתה מרובה מחמתה בלא האילן, והאילן חמתו מרובה מצילתו, אם ענפי האילן מכוונים כנגד סכך הכשר פסולה, בין שהאילן קדם בין שהסוכה קדמה, כיון שענפי האילן מכוונים כנגד סכך הכשר, מיכוון אם השפיל הענפים למטה ועירבן עם הסכך, שאינן ניכרין, בטליון, והסוכה כשרה, וכן אם הניח סכך הכשר על סכך הפסול, מיקרי עירוב, וכשר, אבל אם הענפים כנגד האויר שבין הסכך הכשר או שהסכך כשרה, שאפילו ינטל נגד האילן, נשאר כשעור כשרה, והאילן וצל הכשר הוא מרובה מחמתה, שאפילו ינטל האילן יש שיעור בכשר להכשיר, ובכל זה לא שאני לן בין קדם האילן לקדם הסכך, דין אחד להם. ובביה"ל (ד"ה ו"א) כותב: דלפי הכלל הידוע בשו"ע ד"א ו"א הלכה כ"א, השו"ע פוסק: לחומרא, ומ"מ בשעת הדחק, שאין לו סוכה אחרת ואינו יכול לתקן – יש לסמוך על סברא ראשונה.

ד. כשמהסכך הכשר לבד וכן מהאילן לבד יש חמה יותר מצל, ומשניהם ביחד הצל מרובה

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

מהחמה

1. **כשלא חבטן** - אין מצטרפין להכשיר את הסוכה.
2. **אם חבטן, לפי תוס'** - הסוכה כשרה, משום שהסכך הפסול מתבטל לסכך הכשר. [ועיין עוד במ"ב סק"ז, ובשענה"צ שם].

בסוכה מתחת לסוכה

ה. **כשהתחתונה חמתה מרובה מצלתה, ועליונה צלתה מרובה מחמתה וקיימא בתוך כ' לארץ**

שניהם כשרים, מפני שהתחתונה כמאן דליתא, ותרוויהו מתכשרן בסכך העליון.

ו. **כשהתחתונה צלתה מרובה מחמתה והעליונה חמתה מרובה מצלתה**

1. **אם העליונה תוך כ' לארץ** - התחתונה כשרה והעליונה פסולה.

2. **אם העליונה למעלה מכ' לארץ**

לפי ר"ת - הסוכה התחתונה כשרה, דסכך למעלה מכ' לא נחשב לפסול, וכן משמע לכאורה מרש"י דף ט': ד"ה הא קא מצטרף, וכן נפסק בשו"ע המובא לעיל נושא ג'.

ואילו מרש"י (דף י'. ד"ה תחתונה, ובד"ה מ"ד ניגזור) **בישמי':** שהתחתונה פסולה, דקמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר, וכן הוא ברא"ש סי' יד, בשם הריב"א: שהסוכה פסולה, היות והסכך העליון דינו כסכך פסול, ופוסל את הסכך הכשר שכנגדו, וע"ע לעיל נושא ג' מש"כ בהל.

ז. **אם כל סוכה בפני עצמה חמתה מרובה מצלתה וביחד צלתה של התחתונה מרובה מחמתה והעליונה למעלה מכ'**

לפי שיטת רש"י - שניהם פסולים, ונהיינו לפי כל השיטות הנ"ל נושא ג' בדעתו, ולפי המהרש"א, השפ"א, הערוך לנר, והקה"י סי' ג' אליבא דר"ת - מצטרפים והתחתונה כשרה, ויש שכתבו שלא מצטרף - אמ"ה עמ' רעה רעו, ובהערות 235, 231. וע"ע בביה"ל שם ד"ה וה"מ.

ח. **כשלכל אחת מהן יש צל יותר מהחמה**

1. **התחתונה** - בכל מקרה פסולה, שהרי התחתונה היא תחת שתי סככות. [שיעור הפסק ביניהם שיחשיבם לשתי סככות לענין שתיפסל התחתונה - עיין לקמן בתשובה הסמוכה].

2. **העליונה** - אם קיימא למעלה מעשרים מסכך התחתונה, גם היא פסולה, ואם קיימא תוך כ' לגגה של תחתונה, הרי היא כשרה.

ט. **כשסככה מעל קני הגג הנקראים לאמיש**

לפי רש"י (ד"ה מאי למימרא) - הסוכה שתחתיו כשרה, אע"פ שסמוכות זה לזה בפחות מג' טפחים, וזהו מפני שחמתן מרובה מצילתן, ולפי הטור בשם רבינו יחיאל - הסוכה פסולה, והמ"ב ס"ק יז, ובשענה"צ ס"ק כג, פוסק: שכדי לצאת ידי כל הספיקות יראה שיהיה בין קנה לקנה כשיעור של ג' טפחים, ושם סככה ממש על גבי הלאמיש, הסוכה כשרה אף אם הריחוק ביניהם פחות מג'.

נה. מהו שיעור ההרחקה שיהא בין ב' הסככות כדי שתפסל מדין סוכה תחת הסוכה? דף י.

תשובה:

א. **אם בין סככה לסככה ההפרש פחות מטפח**

לכו"ע כשר, משום שנחשב לסכך אחד.

ב. **אם ההפרש יותר מטפח ופחות מד' טפחים**

לפי רב הונא - הדין תלוי במחלוקת חכמים ורבי יהודה השנויים במשנתנו, ולפי בעל המאור - באופנים שפסולה,

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

זהו גם כשהסוכה התחתונה פסולה, ושגם ר"ת מודה לכך, אבל הבעל השלמה כותב: שלפי ר"ת – אינה נפסלת אא"כ קדמה עליונה לתחתונה.

ולפי רב הסדא ושמאל – נחשבים לסכך אחד והתחתונה כשרה.

ג. אם ההפרש יותר מד' מפחים ופחות מ' מפחים

לפי רבה בר רב הונא, ולפי רב הסדא – הדין תלוי במחלוקת חכמים ורבי יהודה השנויים במשנתנו.

ולפי שמאל – לכו"ע הסוכה כשרה, כיון שפחות מ' היא דירה סרוחה ולא נחשב לסוכה מעל סוכה. (הרמב"ן, הרא"ש, הרמב"ם, וכן בשו"ע שם, נפסק; כשמואל שכשרה, אולם הבעל המאור, בעל העיטור, והראב"ה, פוסקים: כרב חיסדא ורבה בר רב הונא).

ד. אם יש בין שתי הסוכות הפרש "שיעור הפוסל" ולמר כדאית ליה ולמר כדאית ליה.

1. כשגגה של תחתונה יכולה לקבל כרים וכסתות שלא ע"י הדחק, (ולישן – רש"י, וע"ע במאירי) – התחתונה פסולה.

2. כשאינה יכולה לקבל אלא ע"י הדחק

לפי שמאל – הדין תלוי במחלוקת תנאים, שלפי ת"ק נחשב לשתי סככות, וכן נפסק בשו"ע שם. ושלפי רבי יהודה אין התחתונה נפסלת, הואיל ואין לעליונה שם "סוכה", שהרי אי אפשר להשתמש בה, ולפי בעל המאור – דין זה שפסולה רק כשיכולה לקבל כרים וכסתות הוא גם אליבא דשאר האמוראים, אך לפי הרמב"ן במלחמת ד' – זהו רק אליבא דשמואל המצריך י' טפחים כשיעור דירה.

סדין על הסכך או תחתיו

נו. אימתי נפסלת הסוכה שפרסו מעליה או מתחתיה סדין, ומדוע? דף י. י:

תשובה:

תשובה זו – אליבא דרש"י – פרטיה חלוקים באם מטרת הסדין להגן מהאדם או להגן על הסכך או למטרת נוי, האופנים והדינים הם כדלהלן:

א. אם מחמת הסכך בלחוד חמתה מרובה מצלתה

לכו"ע הסוכה פסולה, שהרי הסדין מקבל טומאה ונחשב לסכך פסול שאינו יכול להצטרף להשלים שיעור הכשר סוכה.

ב. כשמחמת הסכך הכשר הצל יותר מהחמה, ופירם על הסכך סדין להגן על האדם מחמה או פירם תחתיו כדי שלא יפלו קיסמיין על שולחנו

לפי רש"י – הסוכה פסולה, כיון דהחשיב את הסדין לסכך, ונמצא שיושב תחת סכך פסול.

ולפי שיטת ר"ת – הסוכה כשרה, (המהרש"א כותב: שזהו משום שכל שקדם הסכך הכשר שוב אינו נפסל מחמת הסדין, עיי"ש, והפנ"י כותב: שזהו מפני שדוקא באילן שהוא קבוע ואינו מתבטל פוסל גם אם קדמה הסוכה, משא"כ סדין שלא גרע מפני סוכה, ומתבטל אגבה, ואילו לפי בעל המאור והמאירי – לעולם הסדין פוסל אף שהסוכה קדמה, מפני שמחמת הסדין בלבד יש צל יותר מחמה).

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרכט סעי' יט) נפסק: פירם עליה סדין מפני החמה, או תחתיה מפני הנשר, כלומר שלא יהיו עליו וקיסמיין נושרים על שלחנו, פסולה, אבל אם לא פירם לנאותה, כשרה, והוא שיהא בתוך ארבעה לסכך, וי"א, שסוכה שהיא מסוככת כהלכתה, וירא שמא ייבש הסכך או ישרו העלים, ותהיה חמתה מרובה מצילתה, ופירם עליה סדין שלא תתייבש, או תחתיה שלא ישרו העלים, כיון שהסדין גורם שעל ידו צילתה מרובה מחמתה, פסולה, אבל אם לא כיוון בפריסת הסדין אלא להגין מפני החמה והעלים או לנאותה, כשרה, ובלבד שיהא בתוך ארבעה לסכך, ומיהו לכתחילה לא יעשה, אלא אם כן הוא ניכר לכל, שמכוין כדי להגין, או שהוא שרוי במים, שאז ניכר לכל שאינו שוטחו שם אלא ליבש.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ג. אם הסדין בא להגן על הסכך שלא יתייבש באופן שתהיה החמה יותר מהצל

לפי רש"י ור"ת - הסוכה פסולה, כיון שהסדין גורם שעל ידו היא צלחה מרובה מחמתה, ואם פסולה מדאורייתא או מדרבנן - עיין אמ"ה עמ' רצח ובהערה 8.

ולפי התוס' בשם "תשובת הגאונים" - הסוכה כשרה.

ד. אם פרס הסדין למטרת נוי ומסכך הסוכה לכד הצל מרובה מחמתה

1. אם הסדין סמוך לסכך תוך ד' טפחים מהסכך - הסוכה כשרה, [דניי סוכה אין ממעטין אפי' אם מחמת הני הצל מרובה מהחמה - ריטב"א].

2. אם כשמופלג ד' טפחים מהסכך

הדין תלוי במחלוקת האמוראים המובאים בתשו' הבאה נושא ג', שלרב נחמן הסוכה כשרה, ולרב חסדא ורבה בר רב הונא פסולה, [עיי"ש את ההלכה, וע"ע בשו"ע סי' תרכט סעי' יט, המובא לעיל נושא ב'. ואם חמתן מרובה מצלתן - הרא"ה מכשיר, והר"ן והריטב"א פוסלים, דבריהם הובאו במ"ב סי' תרכט ס"ק יא].

ה. כשפרס סדין רטוב כדי לייבשו

אם הושם לצורך הבגד בלבד - הסוכה אינה נפסלת בכך, ומיד כשהתייבש יש להורידו, משום מראית עין, שלא יאמרו "שמותר לסכך בדבר המקבל טומאה", ולפי פי' א' בר"ן ובריטב"א - זהו רק שלא בשעת אכילה, אבל בשעת אכילה בכל מקרה אסור, ולפי פירושם השני - זהו אף בשעת אכילה, דכל לצורך הבגד הוי כלנאותה.

פוסקים :

לשון השו"ע - עיין במש"כ בהלכה לנושא ב', ובביה"ל (סי' תרכט ד"ה או) כתב: דאין להקל לפרוס סדין כדי לייבשו אפי' תוך ד' טפחים אא"כ שלא בשעת אכילה.

נויי סוכה שמן הצד או שיורדים מגובה י' או לתוך כ'

נז. נויי סוכה שמן הצד או שיורדים מגובה י' או לתוך כ', האם פוסלין או מכשירים את הסוכה, ומהם
הדין להולין סוכה לתוך י', ומדוע:

תשובה :

א. נויי סוכה שמן הצד

ממעטין משיעור ז' טפחים על ז' טפחים, והסוכה פסולה, וכן נפסק בשו"ע סי' תרלד סעי' ג'. [הפרמ"ג בא"א ס"ק א' מסתפק, אם פסולה מדאורייתא].

ב. נויי סוכה התלויין בסכך וממעטין אותה מגובה י' טפחים, והם תוך ד' טפחים לסכך

לפי רש"י (ד"ה אין ממעטין) - לכו"ע הסוכה כשרה, [אפי' שצלתן מרובה מחמתן, משום דבטיל לסכך - ריטב"א, דעה נוספת מובאת בספר "המכתם": שהניין ממעטין את הסוכה מ', ולכן הסוכה פסולה כדין הוצים, ושוהו אף שבסוכה מעל כ' אמה הם לא ממעטין, כדלקמן נושא ד']

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרלג סעי' ט') נפסק: אם הניין יורדין לתוך עשרה, אינם פוסלים.

ג. נויי סוכה התלויין בסכך ומופלגין ד"ט מהסכך

לפי רב נהמן - כשרה.

רש"י מפרש: הואיל ולנוי עשויין, בטלין לגבה.

ולפי רב חסדא ורבה בר רב הונא - פסולה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

רש"י מפרש: מפני שאהל מפסיק, ונמצא שלא ישן בסוכה, ואולם עיקר הטעם מפני שמקבל טומאה – שפ"א. ואם חמתן מרובה מצלתן. הר"ן והריטב"א – פוסלים. והרא"ה מכשיר, ופסולה אף כשאינם יורדים לתוך י'.

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרכז סעי' ד') נפסק: פירס סדין תחת הסכך לנוי, אם הוא בתוך ארבעה טפחים לגג, כשרה, ואם הוא רחוק ארבעה טפחים מן הגג, פסולה, ויש להיזהר שלא לתלות פוס נוי סוכה רק בצמות מלכנעה לסוכה. והמ"ב (ס"ק יא) מביא: את המחלוקת בין הר"ן והריטב"א להרא"ה, עיי"ש.

ד. סוכה מעל כ' שנוייה ממעטין אותה מגובה כ'

הנויין לא ממעטין אותה, ולכן הסוכה פסולה, וכן נפסק בשור"ע סי' תרלג סעי' ג', עיי"ש במ"ב.

ברש"י (ד"ה אין ממעטין) ובהוס' (ד"ה נוי) מבואר: שזהו מפני שלא מין סככה הם, והריטב"א מפרש: שזהו מפני שהנויין בטלין לסוכה, והפרמ"ג סי' תרלג בא"א ס"ק ג', כותב: שהנפק"מ בין רש"י ותוס' להריטב"א הוא, בניינים כשרים, דהיינו כעשבים ופרחים, דלרש"י ותוס' הם ממעטין להכשירה, ולריטב"א לא, ובביה"ל ד"ה ותלה, כותב: שגם לרש"י כשתלה לנוי ולא לשם צל זה אינו ממעט. כיון דאין לזה שם סכך, עיי"ש.

ה. הוציין היורדין לתוך י'

התוס' מביאים את הגמ' לעיל (דף ד.) האומרת: שההוציין פוסלין את הסוכה משום דירה סרוחה, כיון שלא נעשו לנוי, ונע"ע במש"כ לעיל תשובה טו.

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרלג סעי' ט') נפסק: היתה גבוהה מ', והוציין יורדין לתוך י', אפי' אם חמתן מרובה מצילתן פסולה.

איסור להסתפק מנוי הסוכה ולאכול מהאחרוג

נח. עד מתי אסור להסתפק מנוי הסוכה או לאכול מהאחרוג, ומדוע?

דף י. י:

תשובה :

א. להסתפק מנוי הסוכה

אסור עד מוצאי יו"ט האחרון של חג, [דהיינו עד מוצאי שמיני].

הטעם מובא בגמ' [לקמן פרק לולב וערבה דף מו: – תוס'], משום דאי אתרמי ליה סעודתא בין השמשות בעי למיכל בסוכה, ומיגו דאיתקצאי בבין השמשות איתקצאי לכוליה יומא, [עיי'ן ביצה דף ד. בתוס' ד"ה נימא].

בתוס' (בסוגיין ד"ה עד) מבואר: דהיכא דמיקלע שבת במוצאי יו"ט של חג - נוהגין איסור להסתפק עד מוצאי שבת. ועיי'ן לעיל תשובה נ'.

ב. לאכול מהאחרוג

התוס' מביאים: שלפי מ"ד אחר בגמ' (לקמן דף מו:) - ביום השביעי אחר שיצא ידי המצוה - האחרוג מותר, ולפי הדעה השנייה (שם) - האחרוג אסור גם בשמיני.

לרש"י (שם ד"ה אחרוג אפי'), זהו משום שהוקצה בבין השמשות דשביעי.

והתוס' חולקים עליו ומפרשים: שטעמו של מ"ד זה, הוא משום דגזר אתרוג אטו סוכה.

עוד מביאים: שאם הפריש שבעה אתרוגים לשבעה ימות החג, לפי דעת רב אסי (שם) - כל אחד ואחד יוצא בו ואוכלו רק למחר, ושלפי רב - כל אחד ואחד יוצא בו ואוכלו לאלתר, דאיתקצאי רק למצותו ולא לכוליה יומיה. [נע"ע במש"כ לקמן פ"ד תשובה יז].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ר

חיוב שלוחי מצוה בסוכה

נט. האם שלוחי מצוה חייבים בסוכה? דף י: 9

תשובה:

בגמ' (בסוגיא, ובדף כה): מבואר: שפטורים.

לפי התוס' - זהו רק אם יחזרו אחר סוכה יתבטלו מן המצוות, אבל אם לא יתבטלו - חייבים בסוכה,
 (יש ראשונים החולקים וטוברים שפטורים בכל מקרה - אמ"ה עמ' שיג, וע"ע במש"כ לקמן פ"ב תשובה כב).

פוסקים:

בשו"ע (ס' תרמ סעי' ז) נפסק: דפטורים בין ביום ובין בלילה, והמ"ב (ס"ק לח) מביא: דמהרמ"א (בס' לח סעי' ח'), מוכח: שאם יש סוכה מזומנת ואין צריך לטרוח אחריה צריך לכנוס בסוכה ולאכול ולישן שם, ואם אין יכולים לישן טוב בסוכה ויהיו יגיעים למחר - פטורים. ובביה"ל (ד"ה שלוחי) כותב בשם החת"ס: שאם הולך בשכר ועיקרו של השליח להנאתו מתכוין - אינו נפטר ממצות סוכה.

הישן תחת המיטה בסוכה

ס. הישן תחת המיטה בסוכה, האם יצא ידי חובתו, ומדוע? דף י: 10

תשובה:

לפי ת"ק - לא יצא ידי חובתו.

רש"י (לקמן כ:): מפרש: שזהו משום שאהל מפסיק בינו לסוכה, ולפי פ' הרמב"ן בדברי הר"ף - זהו מפני שיושב בסוכה פסולה, וע"ע במש"כ לקמן פרק ב' תשו' א'.

שמואל מעמיד את דברי ת"ק: במיטה גבוהה עשרה טפחים, אבל פחות מכאן - מודה ת"ק שיוצא ידי חובתו, משום שלא חשוב אהל להפסיק. (התוס' לקמן דף כ: ד"ה הישן, מסתפקים: אם שמואל דקאמר הכי, אזיל רק לשיטתו דמכשיר בדף י'. תחתונה כשאין בעליונה עשרה, אבל לשאר האמוראים דפליגי עליה, יתכן וגם במיטה פחותה מ' טפחים לא יוצאים ידי חובתם או שכר"ע מודו במיטה פחותה מ' טפחים שלא הוא הפסק, עיי"ש, הריטב"א כותב: שמיטה גרועה מקינופות, מפני שמיטה לגבה עשויה, ולכן דוקא י' טפחים פוסל, משא"כ קינופות שלתוכן עשויין, והמאירי כותב: שמיטה לתחתיה עשויה, ולכן אין קביעותא מפקיעתה מתורת אהל ארעין).

ולפי רבי יהודה - יוצא, דלא אתי אהל עראי ומבטל ליה לאהל קבע [לפי תירוץ א' בגמ' לקמן דף כא: - טעמו הוא משום שלא חשוב אהל, עיי"ש ברש"י ברא"ש שם, בתוד"ה ועל גביהו, ובמהר"ם שם, ולפי רבין א"ר אלעזר, זהו משום דקסבר סוכת קבע בעינן, וע"ע ברש"י בסוגיא ד"ה נוהגין].

רבה בר רב הונא, פוסק: כרבי יהודה.

אך התוס' (ד"ה מותר) כותבים: שלא קי"ל הכי אלא כת"ק, [וע"ע מש"כ לקמן תשו' הבאה נשא ה'].

השו"ע (ס' תרכז סעיף א') פוסק: כשמואל, שרק בגבוהה י' טפחים - לא יצא.

קינופות, נקליטין, וכילה בסוכה

סא. פירס סדין על גבי קינופות או נקליטין וישן תחתיהם או הישן תחת כילה, האם יצא ידי חובתו, ואם לא - האם זה מדאורייתא, ומדוע? דף י: 11

תשובה:

א. בקינופות, והם ד' עמודים שקבועים לגגה ויש להם גג טפח

הישן תחתיהם בכל מקרה לא יוצא ידי חובת סוכה, אף אם אינם גבוהים עשרה, משום דקביעי.

לפי רש"י (במשנה ד"ה פסולה) - זהו משום שאהל מפסיק בינו לסוכה, נמצא שאינו ישן בסוכה, ולפי הר"ף

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

– זהו משום שהוי סוכה בתוך סוכה, וכן הוא ברמב"ם פ"ה מסוכה הל' כג. הפרמ"ג מצדד דאסורים מן התורה – מ"ב סי' תרכו סק"ז, ועיין פנ"י.

בתוס' (ד"ה ובלבד) מבואר: שזהו חומרא מדרבנן. [דבריהם אמורים לכשהן פחות מ', אבל ביותר מ' פסולים מדאורייתא כיון שיש להם גג ק"ו מנקליטין המובא בסמוך].

ב. בנקליטין, והם ב' עמודים, שקבועים פחות מקינופות ואין להם גג טפח]

אסור לישן תחתיהם רק אם הם גבוהים י' טפחים מן המיטה, [וע"ע אמ"ה עמ' שיד].

בתוס' (ד"ה ובלבד) מבואר: שאסורים רק מדרבנן, [ומשמע מתוס': שלמ"ד שיפועי אהלים כאהלים דמי – אסורים מדאורייתא, ושאם יש להם גג טפח לכו"ע אסור לישן תחתיהם מדאורייתא].

פוסקים :

השו"ע (שם סעי' ג) סתם לאסור רק אם הם גבוהים י' טפחים, ואח"כ מביא שיש מכשירין אפי' בגבוהים י' טפחים, (זהו כשיטת הר"ף והרמב"ם, ועיין רמב"ן במלחמות, ריטב"א, ולח"מ), ובביה"ל (שם ד"ה ויש מכשירין) כותב: דאין לזוז מסתימת המחבר להחמיר בזה.

ג. כילה שיש לה גג [טפח – רש"י לקמן דף יט:], **ואינה גבוהה י' טפחים**

לפי לישנא קמא - מותר, וכן נוסק בשו"ע שם סעיף ב', ועיין לקמן בנושא הסמוך.

בתוס' (ד"ה ובלבד) מבואר: שלישנא בתרא לא פליג על לישנא קמא בזה, [והרא"ש בשם המהרי"ץ גיאת חולק וסובר שללישנא בתרא – פסול].

ד. כילה שאין לה גג [טפח] **וגבוהה י' טפחים**

לפי לישנא בתרא בגמ' - מותר.

בתוס' (ד"ה בלבד) מבואר: שזהו כמ"ד שיפועי אוהלים לאו כאהלים דמי.

לפי התיירוץ הראשון בתוס' (שם) - גם אליבא דלישנא קמא מותר, והלשונויות בגמ' לא פליגי.

ולפי תירוץ השני - לישנא קמא פליג ואוסר, כיון שגבוהה י'.

פוסקים :

בשו"ע (שם) נפסק: הישן תחת הכילה בסוכה אם אינה גבוהה י' טפחים או שאין לה גג רוחב טפח – יצא, והמ"ב (שם ס"ק ו') כותב: דאם יש פחות מג' טפחים סמוך לגג רוחב טפח – אסור לישן תחתיו, דמדין לבד נחשב שיש לו טפח, וכן אם יש הפסק בין הסדינים לארץ טפח ג"כ אסור.

ה. כילה שיש לה גג וגבוהה י' טפחים

לפי ת"ק - אסורה.

ולפי רבה בר רב הונא - מותרת. ומפרשת הגמ': שזהו משום דקסבר כרבי יהודה, דלא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע.

התוס' (ד"ה מותר) כותבים: דלא קיי"ל הכי אלא כת"ק, [ועיין מג"א סי' תרמ סוס"ק ט', דכתב: דעדיף לישן בסוכה בתוך כילה זו, מלהיות בבית].

נמצינו למדים ג' אופנים (תמצית המ"ב סק"ז)=2

כילה – לא קביעא, ולכן אינה אסורה אלא בגבוהה י', ללישנא קמא: זהו דוקא ביש לה גג טפח. [התוס' מצדדים לומר, שלפי לישנא בתרא – ה"ה באין לה גג].

קינופות – דקביעי אסור אף כשאין גבוהות י' טפחים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ונקליטין – אף דלא קביעא כ"כ כמו קינופות, מ"מ קביעי יותר מכילה, לכך מיתסרי – מדרבנן – בחדא לריעותא, דהיינו כשגבוהה י' טפחים אף שאין לה גג, והרמב"ם מתיר אף כשגבוהה י' טפחים.

הישן בכילה ערום לענין ק"ש

ס.ב. הישן בכילה ערום, האם יכול להוציא ראשו החוצה ולקרוא קריאת שמע, ומדוע? דף י:

תשובה:

1. **כשהכילה גבוהה י' טפחים - לא יכול לקרוא קריאת שמע אפי' אם יוציא ראשו.**

רש"י מפרש (ד"ה וקורא): דאמרינן שראשו נזרק למקום שרובו נמצא, ואסור משום "לא יראה בך ערות דבר", והפרמ"ג במ"ז סי' ע"ד, כותב: שלפי הדרישה – האיסור הוא מדרבנן, ולפי הש"ך והט"ז – הוא דאורייתא.

2. **כשהכילה אינה גבוהה י' טפחים - סובר שמואל שיכול להוציא ראשו, דהואיל ולא אהל הוא, הוי כמוציא ראשו חוץ לחלוקו.**

ומבואר בתוס' (ד"ה מוציא): ששמואל לא חייש ללבו רואה את הערוה, ושלמ"ד לבו רואה את הערוה אסור, ה"ה דהכא בכל גווני אסור, וכן כותב הרא"ש בברכות פרק ג' סי' לו, וכן הוא ברא"ש ובריטב"א בסוגייתנו, אך עיין בערוה"ש סי' ע"ד סעי' י"א, שמפרש את תוס', ששמואל ס"ל כמ"ד שאסור – אמ"ה עמ' שכ ובהערה 122.

סיכוך בענפי אילן המחובר לקרקע

ס.ג. מדוע אסור לסכך בענפי אילן המחובר לקרקע, ובאיזה מקרה כשרה אף כשסככה בענפי אילן המחברים? דף י"א.

תשובה:

א. המעם

רש"י מפרש: שזהו מפני שאין מסככין במחובר, דאמר מר "באספך" וגו', בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר, וכדלקמן דף לו. עיי"ש, ובמש"כ לקמן פרק ג' תשו' לו. בפסולת גורן ויקב הן תלושים – רש"י לעיל ט: ד"ה הא, לכאורה טעם זה לא נשאר במסקנא בדף י"ב, יש שפירשו שזו היא קושית הריטב"א בדף י"א: על רש"י, והריטב"א מפרש: שהפסול מושם "תענשה ולא מן העשור" שלא לשם סוכה וצל – אמ"ה עמ' ש"ד.

לפי שיטת ר"ת (לעיל דף י. ד"ה פירס) – אם היתה הסוכה מסוככת כהלכתה, לא נפסלת הסוכה, ועכ"פ אם הדלה עליה את הסכך הפסול אח"כ – מהרש"א שם, אבל הר"ן חולק על ר"ת ופוסל בכל גווני – אמ"ה עמ' שכד, ובהערה 10. והסוכה פסולה אף אם כוונתו לנאותה, ואף אם ביטלו – שם עמ' שכטו.

ב. כשהיה סיכוך הרבה מהם

כשרה. רש"י מפרש: שזהו משום שבטל ברוב.

הגמ' לעיל (דף ט:) העמידה זאת באופן שחבטן.

רש"י מפרש (שם): שהשפילן ועירבן עם הסכך הכשר, ווהר"ן מפרש אחרת – עיין מש"כ לעיל תשו' נד נושא ג'. והרמב"ם מצריך מלבד חבטן גם קציצה – בביאור שיטת הרמב"ם עיין קה"י סי' ט'.

ג. אם קצצן

כשרה.

לפי רב - כשרה אף בלא נענוע, דקציצתה היא גמר עשייתה.

ולפי שמואל - כשרה רק אם ינענע.

רש"י (ד"ה ויתב) מפרש: שינענע קצת את אותם שהיו במחובר, וצריך נענוע קרוב לסתירה ע"י שמגביה כל אחד בפני עצמו ומניחו, ויש חולקים וסוברים שצריך לנענע אף את הכשר – עיין שפ"א, ועיין רי"ף דכותב: שהנענוע צריך להיות לשם

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

סוכה, וכתב עליו הר"ן: דזה לאו דוקא, שהרי קי"ל כבית הלל שלא מצרכי סוכה לשם חג, יעוין ברמב"ם שפסק בהדיא שצריך לשם סוכה, בביאור שיטת הרמב"ם – עיין "רשימת השיעורים". הגמ' מדמה את מחלוקת רב ושמואל בדין סוכה למחלוקתם בציצית, והגמ' מביאה ברייתא לענין ציצית "תלאן ואח"כ פסק ראש חוטיין שלהן פסולין" דהיינו כשמואל ותיובתא לרב. תוס' ד"ה פסולין, מוסיפים: שכולהו אמוראי וכולה שיטתא כשמואל שלא אמורים קציצתן זו היא עשייתן, ולכן גבי סוכה צריך נענוע.

ואם "שלפינהו שלופי" - עיין בתשובה הבאה.

פוסקים :

בשר"ע (סי' תרכו סעי' ב') נפסק: כשמואל שצריך שינענע, והמ"ב (ס"ק יג) כתב: דמניחו לשם צל ואין צריך לשם סוכה.

סד. מה הדין ומהו שלפינהו שלופי?

תשובה :

אם שלפינהו שלופי - אף לפי רב (הנ"ל תשובה קודמת) פסול עד שינענע.

לפי פשטות הברייתא - החיסרון הוא משום "תעשה" ולא מן העשוי, רש"י מפרש: שפסול אף כשניתקן לגמרי, הואיל ואין קציצתן ניכרת, שראשי פשיחתן שוכבים אצל האילן, ונחלקו האחרונים אם לפי רש"י הפסול הוא מדאורייתא – אמ"ה עמ' שנו.

לפי פירוש א' בתוס' - מה שנקטה הברייתא "תעשה" ולא מן העשוי הוא רק לאסמכתא, ואם לפי"ז הפסול הוא משום מחובר או משום מראית עין – עיין אמ"ה עמ' שסד, שסה.

ולפי הפירוש הסני שבתוס' - זהו פסול משום "תעשה" ולא מן העשוי, הואיל ועדיין לא נקצץ לגמרי, אלא רק מעורה באופן שלא יכול לחיות ולא חשיב עשייה, ולפי"ז אם נתקן לגמרי, לפי רב - כשר.

סיכוך בעורות

סה. האם מותר לסכך בעורות שאינם מקבלים טומאה?

תשובה :

ברש"י (במשנה ד"ה ואין) מבואר: שאסור, הואיל ואין גידולן מן הארץ. ודין זה תלוי בטעמים שבגמ' לעיל דף יא: – עיין רש"י שם ד"ה כי חזיגהו. וכן נפסק בשר"ע סי' תרכט סעי' א'. ודין סיכוך בפירות או בפסולת גורן ויקב – עיין מש"כ לקמן פרק ג', תשובה לו.

חיוב בגד אשה בציצית

סו. האם בגד של אשה מחויב בציצית, ומדוע?

תשובה :

רב עמרא חסידא הטיל ציצית לטלית אשתו.

רש"י מפרש: דקסבר כסות לילה חייב בציצית וא"כ הוי מצות עשה שלא הזמן גרמא.

ומבואר בתוס' (ד"ה דרב): שזהו רק לפי רבנן, אבל לפי רבי שמעון - בגד אשה פטור מציצית, דס"ל כסות לילה פטור מציצית, והו"ל "ציצית" מצות עשה שהזמן גרמא. התוס' הוכיחו, שהלכה כרבי שמעון.

"תעשה ולא מן העשוי" בציצית

סז. הטיל חוט של הציצית לנקב וכפלו לשמונה ופסקו, האם יש להכשיר זאת מצד "פסיקתן זו היא עשייתן", ומה הדין כשעשה חוטיין מן הקוליס ומן הגרדים ואח"כ עשה את הלולית?

דף יא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורדות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

1. הטיל בנקב חוט אחד וכפלו לשמונה ועשה קשרים ופסקן

לפי שמואל - פסיקתן לא זו היא עשייתן, [ואם פסק לפני שקשר, אפי' אחרי שהטיל בנקב, משמע בגמ' שכשר, וכ"כ הב"י, וע"ע אמ"ה עמ' שמב].

ולפי רב - גם אם פסק אחרי שקשר מהני, [ואיתותב רב].

2. כשעשה מן הקוצים ומן הגרדין [דהיינו חוטין התלויין מהבגד שלא לשם מצוה - עיין רש"י לעיל דף ט.]. - בתוס'

(ד"ה פסיקתן) מבואר: שפסולה אף שעושין אחרי כן את הציצית לגמרי, [דהפסיקה מועילה להוריד חסרון של "תעשה ולא מן העשוי", אבל לא יכול לתקן חסרון של "לשמה" - חזו"א, אמ"ה עמ' שנב].

פוסקים:

בשו"ע (סי' יא סעי' יג) נפסק: ייזהר לחתוך ראשי החוטין, לעשותם שמונה קודם שיכרוך, שאם כרך אפילו חוליא אחת, פיקוק: החלק מהלילית קצין קצר לקצר, וקשר אפילו קשר אחד, ואז"כ חתכן, פסול, משום תעשה ולא מן העשוי, שהרי בפיסול עשאים.

הדס פסול שתיקנו בעיו"ט או ביו"ט

סח. אימתי נפסל ההדס מחמת ענביו, ומה הדין אם מיעטן בעיו"ט או ביו"ט, לפני קאגדן ולאחר קאגדן, ומדוע? דף יא:

תשובה:

1. אם ענביו מרובין מעליו - פסול, ואין ממעטין ביו"ט משום מתקן מנא.

2. אם ליקטן בעיו"ט ולפני שאגדן - כשר.

3. אם עבר ולקטן ביו"ט

לפי רבי שמעון בן יהוידק - פסול.

והבב"ב - מכשירים.

התוס' (ד"ה והכא) מפרשים: שמחלוקתם היא אף באופן שאגדן בעיו"ט ואח"כ עבר וליקטן ביו"ט.

לפי ביאור א' בגמ' - פליגי אם אמרין קציצתן זו עשייתן.

לפי הביאור השני - פליגי אם בהדס יש חסרון של "תעשה ולא מן העשוי".

ולפי הביאור השלישי - פליגי אם לולב צריך אגד, דאם לא צריך אגד, לא משכחת ליה פסול של "תעשה ולא מן העשוי" בהדס, [לקמן דף לג. מובאת אפשרות נוספת, דפליגי אם יש דיחוי אצל מצוות או לא, עיי"ש].

אם לולב צריך אגד

סט. האם לולב צריך אגד, ומנין למדים זאת? דף יא:

תשובה:

לפי רבי יהודה - צריך אגד, ואם לא אגד פסול, וילפינן מגז"ש "ולקחתם" "ולקחתם", דכתיב באגודת אזוב.

ולפי רבנן - אין צריך אגד, דלא קבלו את הגז"ש, ומ"מ לכתחילה יש לאגדו מדין "זה אלי ואנוהו", [ובריב"א פירש ד"זה אלי ואנוהו" הו' אסמכתא מדרבנן. דבדאורייתא לא מצינו חיילוק לכתחילה ובדיעבד, אולם מרש"י לקמן דף כט: משמע: שיש פעמים שפסול מדאורייתא].

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרנא סעי' א') נפסק: דמצוה לאגדס בקשר גמור דהיינו ב' קשרים זה על זה משום נוי וכו', והמ"ב (סק"א) כותב:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

אבל לא בעניבה דאין זה קשר הנאסר בשבת, ומה שנוהגין כמין בית יד בלא קשרם גם זה בכלל קשר.

"תעשה ולא מן העשוי" בציצית, סוכה, ולולב

ע. האם יש פסול של "תעשה ולא מן העשוי" בציצית, סוכה, ולולב? דף יא:

תשובה:

1. **בציצית ובסוכה - לכו"ע יש פסול של תעשה ולא מן העשוי.**

2. **בהדס**

לפי הביאור א' וג' שבגמ', (בביאור מחלוקת רבי שמעון בן יהוצדק ורבנן) - יש פסול.

לפי הביאור השני - הדין תלוי במחלוקת רבי שמעון בן יהוצדק ורבנן, ולפי הביאור השלישי - רבנן ס"ל דאין צריך אגד, ולכן אין נפק"מ לדינא בהדס, והכי קיי"ל.

סיכוך בחבילות

עא. מדוע אסור לסכך בחבילי קש, מה נחשך לחבילה, ואם סיכך, מה יעשה כדי להכשיר את הסוכה? דף יב:

תשובה:

א. **חבילי קש**

1. **כשהניחן על הסוכה כדי לייבשן ונמלך לסיכוך - הסוכה פסולה מדאורייתא, משום "תעשה ולא מן העשוי",** (שבשננה שהונח לא הונח אפי' לשם צל, ולא היה שם סוכה עליו - רש"י ד"ה והתורה). וכן נפסק בשו"ע סי' תרכט סעי' טו.

2. **כשהניחן קשורים על הסוכה לשם חג,** (או לשם צל - ע"פ רש"י שם, ובד"ה חזקא)

לפי רבי ירמיה אליבא דרבי יוחנן - הסוכה פסולה מדרבנן, משום גזירת אוצר, וכן נפסק בשו"ע שם. ולפי רב אשי - אין ראייה אם רבנן גזרו בזה.

ב. **"כמות החבילה" הפוסלת מדרבנן**

התוס' (ד"ה חבילי) מביאים: דבירושלמי מפרש, דאין חבילה פחותה מעשרים וחמש קנים, וכן נפסק בשו"ע שם. (בגמ' לקמן דף יג, מבואר: דאגד חד לא שמייה אגד, שלשה שמייה אגד וכו', ורש"י שם בד"ה לאו שמייה, מפרש: שזוהו גם לענין לסכך בחבילה, אם הבבלי והירושלמי חלוקים, עיין מש"כ לקמן תשובה פג, נושא ב').

ג. **כשסיכך לשם חג בחבילה** (הפסולה מדרבנן)

יתיר את הקשרים, וכן נפסק בשו"ע שם סעי' יז.

בתוס' (ד"ה אין מסכין) מבואר: שזה מועיל אף כשהניח את החבילות על הסוכה כדי לייבשן ונמלך עליהם לסיכוך, הואיל וההתרה הוי כעשייה, ושלא צריך נענוע, (הטור מביא, ד"א שצריך גם נענוע, וכ"כ המרדכי בשם ר"ת, השפ"א כותב: דתוס' מודים בסכך הפסול מדאורייתא שצריך נענוע, וכותב באמ"ה עמ' שפד, שי"א שגם דברי התוס' הם רק דיחויא ולא לדינא. הפנ"י כותב: שלכאורה יש לדייק מרש"י ד"ה אמר לך, שבחבילין לא מהני אם ינענעם לבד לשם סוכה בלא שיתיר את הקשרים, אלא שהר"ן מביא שי"א שבאופן שהניחה לייבש מהני נענוע. הר"ן - לפי הגירסא שלפנינו - מסיים: זהו פירש"י, עיין בפנ"י שם, ובאמ"ה עמ' שפה. במ"ב משמע שפוסק: שלא מהני, דוק שם סוף ס"ק מד.)

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרכט סעי' יז) נפסק: אם סיכך בחבילה והתירה, כשרה, כיון שאין איסורה אלא משום גזרה, אבל חבילה שהעלה ליבש, ונמלך עליה לסיכוך, שפסולה מן התורה, אינה ניתרת בהתרה, אלא צריכה נענוע.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

סוכה שחטטה בגדיש

עב. מהו החסרון של סוכה שחטטה בגדיש, האם מדאורייתא, האם מהני נענוע, ומדוע: דף יב. יב.

תשובה:

הסוכה פסולה מדאורייתא, ועיין עוד לקמן תשובה קא], משום חסרון של "תעשה ולא מן העשוי", וכן נפסק בשו"ע סי' תרלה סעי' א'.

רבי יוחנן סובר: שמועיל נענוע לשם סוכה, דהיינו שיסתור הכל כלפי מעלה וינענע לשם סכך.

רש"י (ד"ה אמר לך) מפרש: דליכא למיגזר בה משום זימנא אחריתי, שהרי המעוות תיקן וכ"ש שלא יעוות, ולפי רב אשי – אין ראייה שרבנן לא גזרו בזה שלא יועיל נענוע. הפוסקים לא הזכירו שבחוטט בגדיש מהני נענוע לשם החג, טעמם – עיין פנ"י.

דפנות הסוכה מדבר המקב"ט

עג. האם מותר לעשות דפנות הסוכה מדבר המקבל טומאה?

תשובה:

במשנה מבואר: שדפנות המקבלים טומאה כשרות לסוכה, ועיין רש"י ובמש"כ לעיל תשובה מ', ועיין בב"ח ריש סימן תרכט, שמביא מהירושלמי דפסולות, ועיין שם בביה"ל בריש הסימן.

בית קיבול העשוי למלאות לענין טומאה

עד. האם בית קיבול העשוי למלאות נחשב לבית קיבול, ומדוע?

תשובה:

בסוגייתנו מבואר: שבית קיבול העשוי למלאות (נכזיזים נקבות – עיין תשו' הבאה) שמיה בית קיבול, ומקבלים טומאה ופסולים לסיכוך.

לפי רש"י ולפי התוס' (ד"ה מהו דתימא) - זהו אפי' כשעשוי למלאות מילוי עולם שלא להתרוקן עוד.

התוס' מביאים: שלפי רש"י בסנהדרין, דין זה תלוי במחלוקת תנאים, שלפי רבי אליעזר - שמיה בית קיבול, ולפי חכמים - כלי עור שקיבולו נעשה למלאות עולמית לא שמיה בית קיבול, והקשו עליו מסוגיין ומתפליין ששינונו (במסכת כלים) שנחשב בית קיבול, ונשדחוק לומר שסוגיין כרבי אליעזר, שהרי שמותי הוא. ואילו לפי בעל המאור – סוגייתנו האומרת שמקבלים טומאה, מדובר רק כשאנים עשויים למילוי עולמית, ולכן לכו"ע מקבלים טומאה ופסולים לסיכוך, אבל כלי העשוי למילוי עולמית – אין מקבל טומאה וכשר לסיכוך].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ב מכלים הל' ג') נפסק: בית קיבול העשוי למלאותו, אינו בית קיבול.

סיכוך בחיצים זכרים ונקבות

עה. האם מותר לסכך בחיצין, ומדוע?

תשובה:

1. **בנקבות** - אסור, כדין בית קיבול העשוי למלאות.

התוס' הקשו: מאי שנא חיצין נקבות מגולמי כלי עץ, כגון: קתא דסכינא דטהורים עד שלא שם בברזל, וע"ע מה שכתבנו בתשובה הקודמת.

2. **בחיצין זכרים** - מותר, ולא גזרינן משום נקבות, כדין פשוטי כלי עץ דלא מקבלין טומאה, ומבואר במ"ב (סי' תרכט ס"ק י'): דאם היו פעם אחת בברזל – פסולים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרכט סעי' ג') נפסק: סככה בחיצים שאין להם בית קיבול, כשרה, ושיש להם בית קיבול, פסולה, ומוסיף הרמב"ם בפ"ה הל' ה': אע"פ שהוא עשוי להתמלאות בברזל, בית קיבול הוא, ומקבל טומאה ככל כלי קיבול. [ביישוב שיטת הרמב"ם מפסקו שבהלכות כלים המובא בדין הקודם – עיין ערוך לנו, ובחזו"א כלים ט"ו כ"ז ס"ק ג'].

קבלת טומאה בבגד פשתן וצמר

עו. כגד פשתן ולצמר מאימתי לאוין לקבל טומאה?

דף יב:

תשובה :

לפי שיטת התוס' אליבא דרש"י - בפשתן, לרבי מאיר ראוי לקבל טומאה מיד לאחר הטויה, ולרבי יהודה, השתי - משישלק, ובמסכת שבת הגירסא: משישלה. עיי"ש ברש"י, דהיינו שלב אחר הטויה, והערב - מיד, והאונן [הרש"ש הגיה: האונין], של פשתן - משיתלבנו פי' שזה שלב קודם טויה. [שיטת רש"י צ"ב – עיין בתוס', ועיין היטב ברש"י במסכת שבת דף כז, שמשמע ממנו שם: שישלק היינו לפני הטויה].

ולפי שיטת התוס' - קודם הטויה לכו"ע אין ראוי לקבל טומאה, בין בצמר בין בפשתן, אחר טויה בבגד צמר, לרבי מאיר מיד, ולרבי יהודה: השתי משישלק, והערב מיד, ובבגד פשתן אחר הטויה, לרבי מאיר מיד, ולר"י משיתלבנו.

לסיכום:

1. **לפני הטויה, בבגד צמר - לפי התוס' (בסוגיין, וכן לפי מה שהביאו בשם רש"י) - לכו"ע אינו מקבל טומאה.**

2. **באונן של פשתן**

לפי רבי מאיר, ולפי תוס' אפי' לרבי יהודה - אינו מקבל טומאה.

ולפי רש"י אליבא דרבי יהודה - מקבלים טומאה משיתלבנו, ונלפי פירוש רש"י במסכת שבת אליבא דרבי יהודה ובשתי - משישלק, היינו קודם הטויה].

3. **אחר הטויה, לפי רבי מאיר - מקבל טומאה מיד, בין בפשתן ובין בצמר.**

לפי תוס' בשיטת רש"י אליבא דרבי יהודה - בין בפשתן ובין בצמר יש לחלק בין אם הוא שתי או אם הוא ערב, דבערב מיד, ובשתי משישלק.

ולפי תוס' אליבא דרבי יהודה - החילוק בין שתי לערב הוא רק בבגד צמר, אבל בשל פשתן משיתלבנו.

קבלת טומאה להוצני, הושני, ואניצי פשתן, והסיכוך בהם

עז. מה הן הוצני, הושני, ואניצי פשתן, האם הם ראויים לקבל טומאה, והאם מותר לסכך בהם, ומדוע?

דף יב:

תשובה :

א. אניצי פשתן

1. **פירוש:**

לפי רש"י ותוס' - היינו פשתן לאחר שתיקנו במסרק.

ולפי ר"ת - זהו פשתן טווי, [התוס' הקשו על פירוש, עיי"ש].

2. **דינם**

לפי רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן - אסור לסכך בו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

לפי רש"י - זהו מפני שראוי לקבל תומאת נגעים. התוס' (ד"ה באניצי) כותבים: שלפי רש"י, סוגייתנו היא כרבי יהודה, דס"ל במסכת שבת: שאונין של פשתן מטמאים בנגעים קודם טויה משיתלבנו.

ולפי התוס' - פשתן שאינו טווי לכו"ע אינו מקבל תומאה, ושר' יהודה סובר שאע"פ שנטוה אינו מקבל תומאה, עד שיתלבן, ושסוגייתנו כרבי מאיר שחולק עליו וסובר, שטווי מקבל תומאה מיד, ומה שאסור לסכך באניצי שאינם טוויים, זהו רק מדרבנן, מפני שקרוב הוא לטומאה. (והרמב"ם פוסלו, מפני שאינו ניכר שהוא מגידולי קרקע, והראב"ד אוסר משום שממלאים בו את הכסת).

לפי התירוץ הראשון בתוס' (ע"פ הגמ' במסכת שבת) - זהו דוקא לר' שמעון בן אלעזר, וכן לסומכוס, ומוסיפים התוס': שזהו גם לת"ק במס' נגעים, (שהוא רבי מאיר, וכנ"ל), לאפוקי מר' יהודה שס"ל שאף מדרבנן מותר לסכך בו, עכ"פ כל שלא נטוה, והתוס' מסופקים: האם לר"י אסור מדרבנן משנטוה עד שיתלבן.

ולפי תירוץ השני - זהו דוקא לר' שמעון בן אלעזר, ואילו לסומכוס כל שלא נטוה מסככין בו, ומה שהגמ' גם אמרה שרשב"א וסומכוס אמרו דבר אחד, זהו לענין שכל המקבל תומאה אפי' תומאת נגעים בלבד פסול לסיכוך, לאפוקי ממי שחולק על סומכוס, וסובר שכל שאינו מקבל אלא תומאת נגעים בלבד מותר לסכך בו.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ה מסיכה הל' ד') נפסק: סיככה בפשתי העץ שלא דק אותן ולא נפצן, כשרה, שעדיין עץ הוא, ואם דק ונפץ אותן, אין מסככין בו. מפני שנשתנית צורתו, וכאילו אינן מגידולי קרקע. מסככים בחבלים של טיב ושל חלף וכיוצא בהן, שהרי צורתם עומדת ואין החבלים כלים, והראב"ד בהשגותיו, כותב: טעם יש לנו בזה, מפני שאניצי פשתן ראויים ליתן אותם בכרים וכסתות, והרי הם מקבלים תומאה ע"י דבר אחר, ולא פחיתו מבלאי כלים, עכ"ל. והמ"ב (סי' תרכט ס"ק יב) כותב: שלפי"ז בצמר גפן וקנבוס דאין מקבלים תומאה כלל - לא שייך האי גזירה, אולם מהרמב"ם והראב"ד יוצא שמדרבנן אין מסככין אף בצמר גפן ובקנבוס. ויש להחמיר כמותם.

ב. הוצני פשתן

פירוש: פשתן שהוא בהוצין שלו כמו שגדל ולא נשרה במי המשרה ולא נידק [נופץ] במכתשת, ולכן מותר לסכך בו, [ואם נשרה - עיין לקמן נושא ד']. ההלכה - עיין בנושא הקודם.

ג. הושני פשתן

פירוש: פשתן שנשרה ועדיין לא נופץ במסרק, [עכ"פ כשנידק במכתשת].

רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן אומר: שאינו יודע אם מותר לסכך בהם.

פוסקים:

המ"ב (שם ס"ק יא) מביא: דהפרישה והביאור הגר"א מצדדים להקל בזה, וסיים דאין להקל בזה אלא רק בשעת הדחק.

ד. פשתן שנשרה ולא נידק במכתשת ובמסרק

רבה בר בר חנה מסתפק אם נחשב להוצני או להושני. [לפי הריטב"א בשם ר"מ - הוי ספיא דאורייתא ולחומרא, וכן פוסקים הרי"ץ גיאת, ובעל העיטור, ולפי הקרבן נתנאל על הרא"ש סי' כד אות ב' - יש לפסוק לחומרא גם לפי הדעות שהיו ספיא דרבנן, עיי"ש את טעמו, ואילו מהרי"ף והרא"ש משמע, שהם פוסקים גם בזה להקל].

פוסקים:

המ"ב (שם ס"ק א'), ובשעה"צ ס"ק יג) כותב: דאין להקל בזה אלא רק בשעת הדחק.

סיכוך בדבר המקבל תומאה מדרבנן

עח. האם מותר לסכך בדבר המקבל תומאה מדרבנן?

דף יב:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

התוס' (ד"ה באניצי) כותבים: שאסור לסכך באניצי, מפני שקרובים הם לקבל טומאה, והתוס' לעיל דף ה. ד"ה מסגרתו, כותבים: שלפי"ז כ"ש שאין מסככין בדבר המקבל טומאה מדרבנן, וכן פוסק המ"ב שם סק"ז, שיטת היראים מובא בב"ח, שמותר לסכך בדבר המקבל טומאה מדרבנן – אמ"ה עמ' שפט ובהערה 24.

סיכוך מדברים שריחם רע

עט. האם מותר לסכך בשושי ובשווצרי, ומדוע? דף יב:

תשובה :

1. בשושי - מסככין.

2. בשווצרי

לפי רב יהודה - מסככין.

ולפי אב"י - לא מסככין, דכיון שריחם רע, חיישינן שהאדם יצא מן הסוכה מפני הריח, ולפי הרא"ש סי' כה - האיסור הוא רק לכתחילה, אבל בדיעבד יצא, ומוסיף שכן שיטת הרמב"ם, עיי"ש, וכן פוסק השו"ע - עיין בהמשך, ואילו לפי הריטב"א, ולפי הכס"מ בשם הר"ן - פוסל הוא אפי' בדיעבד - אמ"ה עמ' תז.

פוסקים :

בשו"ע (שם סעי' יד) נפסק: שלכתחילה אין מסככין בדברים שריחם רע, והמ"ב (שם ס"ק לח) כותב: שבדיעבד אם סיכך בהם - הסוכה כשרה לישב בה, ואינו מחויב לסכך מחדש אף שיש להם סכך אחר, ואם יש ריח חזק מאד שאין דעת האדם סובלתו - יתכן ופסול מן התורה, וברמ"א סי' תרל סעי' א', נפסק: **קנס את הדפנות לא יעשה מדכר קרימו רע.**

סיכוך בדברים הנושרים

פ. האם מותר לסכך בהיזמי והיגי, ומדוע? דף יג:

תשובה :

1. בהיזמי - מסככין.

2. בהיגי

לפי רב חנן בר רבא - מסככין.

ולפי אב"י - לא מסככין, דכיון שהעלין נושרין מהם, חיישינן שהאדם יצא מן הסוכה מפני כך, כן נ"ל בשווצרי.

"מרור" ואזוב שיש לו שם לווי

פא. האם יוצא אדם חובת מצות אכילת "מרור" במרור שיש לו שם לווי, והאם אזוב שיש לו שם לווי ראוי למצות "אזוב", ומדוע? דף יג:

תשובה :

1. מרור שיש לו שם לווי - לא יוצא בו חובת מצות "מרור".

2. במרור דאגמא - אדם יוצא חובתו בפסח.

לפי אב"י - זהו מפני שלא נשתנה שמו מלפני מתן תורה.

ולפי רבא - זהו מפני שמה שנקרא "מרירתא דאגמא", הוא מפני שגדל באגם ולא מפני שכך שמו, ולכן לא נחשב לשם לווי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

התוס' (ד"ה משום) מוכיחים: שאביי מודה ליסוד של רבא.

3. **אזוב שיש לו שם לווי - לא ראוי לאזוב, מפני שהתורה הקפידה על אזוב סתם, ולא על אזוב שיש לו שם לווי.**

לפי אביי - זהו דוקא אם נשתנה שמו קודם מתן תורה, (השפ"א מסתפק; אם רבא חולק על אביי וסובר שכל שיש לו שם לווי, אפילו מאחר מתן תורה פסול לאזוב - אמ"ה עמ' תיז, הערה 94, עיי"ש).

מצות אזוב

פב. מהי מצות אזוב לכתחילה, ומהו בדיעבד?

תשובה:

לפי רבי יוסי - תחילתו שנים ושייריו אחד פסול, עד שיהא תחילתו שלשה קלחים ובהן שלשה גבעולים, (פירושו: גבעול אחד לכל קלח וקלח, ורבי יהודה פליג עליה וס"ל, ג' לכל גבעול - תוס', וע"ע אמ"ה עמ' תכג, גרדומיו כל שהוא, והם צריכים להיות אגודים, ואם לא אגדס, מבואר בפ"א מפרה שכשר - תוס').

ולפי רבנן - שלשה למצוה.

ברש"י (ד"ה והתניא) מבואר: שבדיעבד מהני אף כשתחילתו שנים ושייריו אחד.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"א מפרה הל' ד') נפסק: מצוות אזוב, שלוש קלחים, וכל קלח וקלח גבעול אחד, נמצאו שלוש גבעולים ושייריו שנים, או אם לקח שנים בתחילה ואגדן, כשר. (מה שפסק הרמב"ם "שייריו שנים", זהו אחרת מרש"י הנ"ל, בישוב שיטת הרמב"ם - עיין כס"מ, ואילו לפי הרא"ה, הריטב"א, הר"ן, והמאירי אליבא דרבנן - צריך דוקא ג' קלחים, ושזה לעיננו, עיי"ש את גירסתם ופירושם).

חבילות קשורות אם כשרים לסיכוך

פג. איזה אגד אין בו משום גזירת "אוצר", ומדוע?

תשובה:

א. **אגד חד, שנים, ושלושה.** [לפי המבואר בגמ' דידן - וע"ע בנושא הבא].

אגד חד - לכו"ע לא נקרא אגד, והיינו אף אם ענף אחד מתפצל להרבה ענפים ואגדס ביחד בראשם.

לפי שיטת רש"י (ד"ה לא שמיה) - שנים - הוי ספק בגמ' דידן, ושלושה - הוי אגד ופוסל.

ב. **אגד פחות מעשרים וחמשה קנים**

לפי התוס' (ד"ה חבילי) בשם הירושלמי - אינו אגד, ולכן אינו פוסל, וכן נפסק ברמב"ם פ"ה הל' י', ובשו"ע סי' תרכט סעיף טו, ואילו לפי הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם - הבבלי חולק על הירושלמי, ולכן להלכה אפי' אגד שלשה שמיה אגד, והקרוב נתנאל על הרא"ש סי' כה אות ו', כותב שכן דעת הר"ף, אבל הרבה ראשונים סוברים: שהבבלי והירושלמי לא חולקים, ההבדל בין הבבלי לירושלמי - עיין ריטב"א, מאירי, ובב"י סי' תרכט, מגיד משנה, ולח"מ).

ג. **אגד כשמטרתו למנינא**

אינו אגד ואינו פוסל. וכן נפסק בשו"ע שם סעיף טו, ועיין רמב"ם שמוסיף: שזהו דוקא בקטנות.

ד. **אגד שאינו עשוי למטרת טילטול**

לפי רב פפא - הוי אגד ופוסל.

ולפי רב הונא בריה דרבי יהושע - אינו אגד ואינו פוסל, וכן נפסק ברמ"א שם סעיף טו, וע"ע אמ"ה עמ' תכה ובהערה [12].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ירקות כמחיצה לענין טומאה ודינם לסיכוך

פד. ירקות לחים או יבשים, כקטן מחזכרים או תלושים, מה דינם לענין טומאה כשהוכשרו לקבל טומאה וכשלא הוכשרו, והאם מדאורייתא הם כשרים לסיכוך? דף יג:

תשובה:

א. אם הם יבשים

מאחר והם יבשים כמאן דליתנהו דמי, ולכן: מדאורייתא אינם חוצצים מפני הטומאה ואינם מביאים את הטומאה, ואין מסככין בהן [אפי' הם תלושים], ואם סיכך בהם דין מקום הירקות כאויר שפוסל בג' טפחים.

ב. ירקות לחים

1. אם הירקות מסוג שאדם יוצא בהם ידי חובת מרור בפסח - מביאין את הטומאה, אין חוצצין בפני הטומאה, ופוסלין בסוכה משום אויר, כדי שלא יסמכו עליהם בזמן שהם יבשים, הואיל וירקות אלו רגילים להתייבש מהרה ולנשור, [תוך שבעה, וה"ה כשמחמת היובש יהיה לסוכה חמה יותר מצל, שפסול אף אם לא ינשור - ר"ן ומאירי. הריטב"א כתב: שלגירסת רש"י ותוס' הנ"ל - הפסול הוא רק מדרבנן, ולגירסת השנייה הנ"ל - היא פסול דאורייתא, והפרמ"ג בא"א סי' תרכט ס"ק יג, כתב: שלפי הרמב"ם - הוא פסול דאורייתא, ובביכורי יעקב שם ס"ק כג, כתב: שאם יש מהם ב' טפחים ועוד ב' טפחים סכך פסול, לפי רש"י ותוס' - מדאורייתא הסוכה פסולה כדין ד' טפחים מסכך פסול, ולפי הגירסא השנייה - אין הם מצטרפים, שהרי מדאורייתא יש להם דין אויר ממש].

לפי גירסת הגהת רבי יהודה ברש"י [הירקות מביאין את הטומאה ואינם חוצצין] - מה שאינם חוצצים זהו רק מדרבנן, אבל מדאורייתא חשיב אהל להביא טומאה ולחצוץ מפני הטומאה. וביארו התוס': שמה שמדאורייתא חוצץ, זהו מפני שירקות אלו לא מקבלים טומאה, שהרי אינם מאכל אדם, [ועיין אמ"ה עמ' תלד].

ולפי שיטת התוס' [וכן שיטת רש"י ד"ה ופוסלין, עיין אמ"ה עמ' תלה] - זהו מפני שלא הוכשרו [אף שהם ממין שמקבל טומאה], ומדרבנן לא הוי חציצה, [דגורו דילמא סמכי עליהו לכי יבשי - רש"י ד"ה ירקות].

עוד מבואר בתוס': שרק בירקות תלושים אמרינן שמדרבנן הם אינם חוצצים, ונע"ע במאירי ובריטב"א שמביאים גירסה "אינן מביאין ואינן חוצצים", ולפי גירסתם מדאורייתא אינם חוצצים אפי' הן תלושים.

פוסקים:

בשור"ע (סי' תרכט סעי' יב) נפסק: סיכך בירקות שממהרים ליבש, אף על פי שפסולים לסכך מפני שמקבלים טומאה, אין דינם כסכך פסול, לפסול בארבעה טפחים, אלא כאויר חשיבי לפסול בשלושה, ואם אין דרכם ליבש, דינם כסכך פסול, ופוסלים בארבע טפחים, וכל מה שקטו ליכץ תוך קנעה, מיל דיינין ליה כאלו הוא יכץ, והוי אויר, ופוסל בקלוסה לפילו מן הלל. והמ"ב ס"ק לה, ובביה"ל מביא את הלבוש, שכותב: שצריך לייבש עד שתהא חמתו מרובה מצילתו, ובלא זה כשר, וסיים בביה"ל בצ"ע לדינא.

2. ירקות [תלושין - תוס'] לחין שזרכן להתייבש מיד [תוך שבעה], וראויין למאכל אדם והוכשרו לקבל טומאה - מדאורייתא מביאין את הטומאה ולא חוצצין, ופוסלים את הסוכה בד' טפחים, כדין כל דבר המקבל טומאה, אבל מדרבנן פוסלים בג' טפחים אף לפני שיבשו, הואיל ויפלו תוך ימי החג, וכן נפסק בשור"ע שם סעי' יג.

3. ירקות [תלושין - תוס'] לחין כשאין דרכן להתייבש בחג, וראויין למאכל אדם ולא הוכשרו לקבל טומאה - מביאין את הטומאה וחוצצין.

4. דינם לענין לסכך בהם את סוכת החג

לפי שיטת הר' יהודה אליבא דרש"י - אי אפשר לסכך בהם, שהרי אוכל הראוי לקבל טומאה הוא, [הרש"ש הבין שפוסלים מדרבנן, ועיין שפ"א], וכן פוסק המ"ב שם ס"ק כז.

ולפי התוס' - מותר לסכך בהם, מפני שבפועל אינם מקבל טומאה לפני שהוכשרו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ג. ירקות מחוברין

1. לענין לסכך בהם את סוכת החג - אין מסככין, ואם סיכך פסולה כדין המסכך באילן, וכן נפסק שם סעי' יג.

2. לענין טומאה - בתוס' (שם) מבואר: שמדאורייתא לא מביאין ולא חוצצין אפי' בזמן שהם לא מתנדנדין ודינם כספינה, ודהיינו לענין שאין נעשין אוהל או להביא את הטומאה, אבל לענין למעט בחלון הוי מיעוט אף אם הם מחוברין - אמ"ה עמ' תמב].

ענפי תאנה וענפי ענבים לסיכוך

פה. ענפי תאנה וענפי ענבים, ובהם תאנים וענבים, קשין ובהם שבליים, באלו אופנים הם כשרים לסיכוך, באלו אופנים אינם כשרים, האם יש לידות דין אוכל או דין פסולת, ומדוע: דף יג: יד.

תשובה:

א. אם הפסולת מרובה על האוכל

לכו"ע מסככין בהם אפי' כשבצרון וקצרון למטרת אוכל. וכן נפסק בשו"ע סי' תרכט סעי' ט', וואם זה מחצה על מחצה - פסולה. עיין אמ"ה עמ' תמב].

ב. אם האוכל מרובה על הפסולת

לכו"ע אין מסככין בהם.

התוס' הקשו: שמצינו שהמסכך בית בזרעים, הם בטלים מתורת אוכל ואינם מקבלים טומאה.

לפי התירוץ הראשון שבתוס' (ד"ה אם) - זהו רק כשמסכך בהם בית, משא"כ כשמסכך בהם סוכה, שאינם בטלים ולכן אין מסככין בהם.

לפי תירוץ השני (שם) - בין כשמסכך בית ובין כשמסכך סוכה, בטלים הם מתורת אוכל, ואעפ"כ אין מסככין בהם, מפני שבשעת סיכוך עדיין מקבלים טומאה, והו"ל "תעשה ולא מן העשוי".

ולפי תירוץ השלישי - בין כשמסכך סוכה ובין כשמסכך בית, רק אם יעשה שינוי מעשה ובשיבולים - מהרש"א¹ הם בטלין ומסככין בהן.

ג. דין הידות

1. כשקצרון לאכילה - לכו"ע יש לידות דין אוכל, וכדי שיהיה מותר לסכך בהם, צריך שיהא בפסולת כדי לבטל את האוכל ואת הידות.

2. כשקצרון לסכך

לפי רבי אבא אמר רב הונא - הדין תלוי במחלוקת תנאים אם יש לידות דין אוכל ואסור לסכך בהן או דין פסולת ומותר לסכך בהן, והעיקר כהדעה האוסרת.

ולפי רב מנשיא בר גרדא - לכו"ע יש לידות דין של פסולת, ומותר לסכך בהן, וכן נפסק בשו"ע שם, וועיין בקרבן נתנאל על הרא"ש אות ח', בכס"מ.

3. כשקצרון לאכילה ונמלך לסיכוך בלא שעשה בהם שינוי מעשה - לכו"ע יש לידות דין של אוכל, וזהו אף לסובר שבקוצר לסכך אין דין ידות.

4. כשעשה שינוי מעשה גדול, לדוגמא: בססן ממש, [דהיינו: שדש אותם - רש"י ד"ה אלא למ"ד]

לפי ת"ק - יש לידות דין פסולת. רש"י (שם) מפרש: שזהו משום שיש כאן מעשה גדול. וכן נפסק בשו"ע (שם): שצריך מעשה שניכר שצריך אותם לסיכוך. כגון שידוש אותם.

ולפי רבי יוחנן אליבא דרבי יוסי, ואליבא דאחרים - יש להם דין אוכל, הואיל וראוי לאוחזן בקשין

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שלהם.

ולפי רבי אלעזר אליבא דרבי יוסי - יש לידות דין פסולת, ולא פליג בזה על ת"ק.

ואם לא עשה שינוי מעשה גדול, לדוגמא: התיר רק אגדן

לפי רבי יוחנן - לכו"ע יש לידות דין אוכל.

ולפי רבי אלעזר - הדין תלוי במחלוקת שבין ת"ק לרבי יוסי.

רש"י (ד"ה בשלמא) מפרש: שלת"ק דין פסולת להם, אע"ג דלא הוי אלא כמחשבה בעלמא, דגלי אדעתיה דלא ניחא ליה בידות שלהן, (ולפי רבי יוסי - מעשה זוטא דינו כמחשבה, ועיין אמ"ה עמ' תנ).

מצות סוכה בבית המסוכך בקורות

פ. מדוע בית המסוכך בקורות אי אפשר לקיים בו מצות סוכה? דף יד.

תשובה:

ברש"י (ד"ה ר' מאיר) מבואר: דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל ימות השנה, וכ"כ המ"ב שם ס"ק מה, ווהריטב"א מפרש: דאיכא חסרון של תעשה ולא מן העשוי לבית.

נסרים הכשרים והפסולים לסכך

פז. האם ובאלו נסרים מותר לסכך, ומדוע? דף יד-טו.

תשובה:

א. בנסרים פחות מנ' טפחים

לכו"ע מותר לסכך בהם את כל הסוכה ולישן תחתיהם, דקנים בעלמא הם, ולא דומים לתקרה שנגזור בהם, שהרי אין בהם שיעור מקום (שהוא ד' טפחים), וכן לא יצאו מתורת לבוד. ההלכה לכל תשו' זו - עיין לקמן בסוף התשובה.

ב. בנסרים שיש בהם ד' טפחים

לפי שמואל - לכו"ע אסור לסכך בהם, משום גזירת תקרה.

רש"י (ד"ה מחלוקת) מפרש: שהגזירה דוקא בנסר ד' טפחים, משום שרוב תקרות הבית עשויות מנסרים כאלו, (והריטב"א מפרש אחרת. עיי"ש).

ולפי רב - הדין תלוי במחלוקת תנאים, שלרבי יהודה מותר, (נדס"ל כבית הלל בדף טו. שלא גוזרין גזירת תקרה, ולא כבית שמאי), ושלרבי מאיר אסור, משום גזירת תקרה, (וס"ל לרבי מאיר, שלא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדין זה - גמ' לקמן דף טו.).

ג. בנסרים הפחותים מד' טפחים ויותר משלשה

לפי רב - לכו"ע מותר.

ולפי שמואל - הדין תלוי במחלוקת תנאים, שלרבי יהודה מותר, כיון דליתנהו שיעור מקום, ולרבי מאיר אסור, דכיון שיצא מדין לבוד, חשוב הוא ודומה לתקרה.

ד. בנסרים משופין וחלקים שראויים לתשמיש ולא מקבלים טומאה כדן פשוטי כלי עץ

לפי ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן (לקמן דף טו.) - בזה פליגי רבי מאיר ורבי יהודה אם לבית הלל גזרינן אטו כלים המקבלים טומאה.

ולפי רב יהודה אמר רב - לכו"ע לא גזרינן אטו כלים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (ס' תרכט סעי' יח) נפסק: דאם אין ברחבן ד' טפחים כשרים אפי' הם משופים שדומים לכלים, ונהגו שלא לסכך בהם כלל. והמ"ב (שם ס"ק מט) מביא: דיש מהראשונים שכותבים: שריוס מדינא אסור, הואיל ובזמן הזה מסככין בתים בנסרים שאין בהם ד' טפחים, ובשעת הדחק כשאין להם במה לסכך, כותב המ"ב (ס"ק נ'): שישכך בהם, ולענין ברכה – יש דעות בפוסקים, ושהריטב"א (בחיודושו המיוחסים לרשב"א) דעתו נוטה שיכול לברך.

הישן תחת נסרים שאסור לסכך בהם

פח. הישן תחת נסרים שאסור לסכך בהם, האם יצא ידי חובתו, ומה הדין כשהפכן על צידיהן או כשהניח נסר רחב ד' טפחים על שפת הסוכה באופן שרק ג' טפחים בסוכה, ומדוע? דף יד:

תשובה :

1. **הישן תחת נסרים שאסור לסכך בהם בלא שהפכן - לא יצא ידי חובתו.**

2. **אם כשהפכן על צידיהם באופן שאינם רחבים כשיעור הפוסל**

לפי רב הונא ורב נחמן - פסולה, דכיון דיש שם פסול עליהן, נעשו כשיפודים של מתכת, ואם יש רק נסר אחד שהפכו על צידו – עיין אמ"ה עמ' תסב, וכן נפסק בשור"ע שם. ואבל רב חסדא ורבה בר רב הונא סוברים: שהסוכה כשרה, היות ועל צידיהם הם פחות מד' טפחים, מדשתקו לרב נחמן משמע דאזדו בטעמיה – ריטב"א.

3. **כשהניח נסר רחב ד' טפחים על שפת הסכך באופן שרק ג' טפחים בסוכה - למ"ד שאסור לסכך בנסר הרחב ד' טפחים הסוכה פסולה כדין פסל היוצא מן הסוכה שניידון כסוכה, וכדלקמן תשר' צא.**

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ה מסוכה הל' ז') ובשור"ע (ס' תרכט סעי' יח) נפסק: וכן אסור לסכך בנסרים שרוחבן ארבעה, אפילו הפכן על צידן שאין בהם ארבעה.

צירוף שני נסרים לד' טפחים

פט. שני נסרים האם מצטרפים לד' טפחים לפסול את הסוכה או לד' אמות שלא נימא דופן עקומה, ומדוע? דף יד:

תשובה :

א. **כשאין ככל אחד ג' טפחים**

לכו"ע קנים בעלמא הם וכשרים לסיכוך גם את כל הסוכה ואפי' לכתחילה, [כנ"ל תשר' פז נושא א'].

ב. **כשיש ככל אחד ד' טפחים**

לפי רב אליבא דרבי מאיר, ולפי שמואל אליבא דרבו"ע - דינם כסכך פסול שאם הוא נמצא באמצע הסוכה הרי הוא פוסל את כל הסוכה בד' טפחים, ונולחד לישנא אליבא דרב - סכך פסול גם באמצע פוסל רק מד' אמות - עיין לקמן תשובה קז, ושואם הם מהצד בפחות מד' אמות מהכותל - שאר הסוכה כשרה מדין דופן עקומה.

ולפי רב אליבא דרבי יהודה - מותר ואפי' לכתחילה לישן תחת נסר הרחב ד' טפחים, ודינם בדיוק כהנ"ל נושא א'.

ג. **בנסרים הפחותים ארבעה והם יותר משלשה**

לפי רב - לכו"ע הדין כהנ"ל נושא א' שאף לכתחילה כשרים לסיכוך ולישן תחתיהם.

ולפי שמואל אליבא דרבי מאיר - מצטרפין לפסול בד' טפחים, כדין סכך פסול, ולפי המהרש"א - מצטרפין גם לפסול בד' אמות שלא נימא דופן עקומה, ולפי המהר"ם - לא מצטרפין. אמ"ה עמ' תנח, עיי"ש.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ה מסוכה הל' ז') נפסק: נסרים שאין ברוחבן ארבעה טפחים, מסככין בהן, אף על פי שהן משופין, ואם יש ברוחבן ארבעה, אין מסככין בהן, ואף על פי שאינם משופין, גזירה, שמא ישב תחת התקרה וידמה שהוא כסוכה, נתן עליה נסר אחד שיש ברוחבו ארבעה טפחים, כשרה, ואין ישנין תחתיו, והישן תחתיו, לא יצא ידי חובתו. (מה שפסק הרמב"ם "נתן עליה נסר אחד שיש ברוחבו ד' טפחים כשרה" ולא חילק את חילוק הגמ' אם הנסר הועם מן הצד או באמצע – עיין במגיד משנה, ובכס"מ).

נסר ופסל, נסר ופסל

צ. נסר ופסל, נסר ופסל, כשבכל נסר יש יותר מג' טפחים, האם הסוכה כשרה, ואם לא – האם מותר לישן מתחת לנסר או מתחת לפסל, ומדוע?
דף יד:

תשובה :

א. בנסרים יותר מג' טפחים ופחותים מארבעה

1. כשיש בן נסר לנסר כמלא נסר - לכו"ע ובכל גווני הסוכה כשרה.

לפי תוס' (ד"ה ומודה) - מותר לישן אפי' תחת הנסרים, גם אם כל הסוכה עשויה כן, וכן כותב רש"י לקמן דף יח. ד"ה שאין בה, והראב"ד חולק ואוסר, כיון שיצאו מתורת לבד - אמ"ה עמ' תסט].

2. כשאין בין נסר לנסר כמלא נסר

לפי רבי יהודה, ולפי רב אפי' אליבא דרבי מאיר - גם בזה כל הסוכה כשרה.

ולפי שמואל אליבא דרבי מאיר - כל הסוכה פסולה, ואפי' תחת הפסל, הואיל ואין מחצה כשר.

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרכט סעי' יח) נפסק: פחות מד' טפחים – כשר (כשמואל אליבא דרבי יהודה – באר הגולה).

ב. בנסרים רחבים ארבעה טפחים

לפי רב אליבא דרבי יהודה - מותר לישן בכל הסוכה, ואף מתחת לנסר.

בתוס' (ד"ה ומודה) מבואר: 1. שאם אין בין נסר לנסר כמלא נסר, לרב אליבא דרבי מאיר, ולשמואל אליבא דכו"ע - כל הסוכה פסולה, כיון שאין מחצה כשר, ועיין שפ"א, אמ"ה עמ' תסט]. 2. כשיש בין נסר לנסר כמלא נסר - תחת הנסר אסור לישן, ותחת הפסל מותר לישן, אף אם כל הסוכה עשויה כך, אמנם לשיטת שמואל (בדף יז.) הסובר שסכך פסול באמצע הסוכה פוסל בד' טפחים, כל זה רק באופן ששטח הסוכה הוא שמונה אמות מצומצמות ובאמצע שני פסלים כשיעור סוכה, שאז מותר לישן רק תחת שני הפסלים שבאמצע, והיתר שבצדדים אינו ראוי לסוכה, משום שנידון כדופן עקומה, [אך מרש"י לקמן דף יח. ד"ה שאין בה, משמע שגם לשמואל מותר לישן תחת שאר הפסלים, ועיין אמ"ה עמ' תקנב, תקנב, ובהערות 12-14, וענ"ש עמ' תע בשם הראב"ה], ואילו לשיטת רב (שם) הסובר שסכך פסול בד' אמות, מותר לישן גם תחת שאר הפסלים, אף אם מונחים באמצע.

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרלב סעי' א') נפסק: בית שנפחת באמצע וסיכך במקום הפחת, ונשאר מן התקרה סביב בין סכך כשר לכתלים פחות מארבע אמות, כשרה, ומיהו, אין ישנים תחתיו כל זמן שיש ארבעה טפחים, במה דברים אמורים, בסוכה גדולה שיש בה יותר על הסכך פסול שבעה טפחים על שבעה טפחים, אבל בסוכה קטנה שאין בה אלא שבעה על שבעה, בין באמצע בין מן הצד, בשלשה טפחים פסולה, בפחות משלשה כשרה וישנים תחתיו, ומצטרף להשלים הסוכה לכשיעור.

צא. מה הדין במי שסיכך ברוח רביעית, בנסר של ד' טפחים, אלא שג' טפחים בסוכה, וטפח אחד מחוץ לסוכה?
דף יד:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

דין הנסר - כדין נסר של ד' טפחים, הנזכר לעיל תשו' פז, פט, ולמ"ד שאסור לישב תחתיו, זהו אף בכה"ג, [המג"א סי' תרלב ס"ק ב' מביא דין זה להלכה], ואין מצטרף להשלים שיעור הכשר סוכה.

תקרה שאין עליה מעזיבה

צב. האם ומהו התקנה להכשיר תקרה שאין עליה מעזיבה, ומדוע? דף טו.

תשובה :

1. ע"י נטילה בינתיים [וליתן במקומה פסל - רש"י ד"ה מפקפק, ולפי הרמב"ן - אף בלא נתינת פסל] - לכו"ע הסוכה כשרה, ואין חסרון של תעשה ולא מן העשוי, וזוהו אף לפי בית שמאי, כן פשוטות סוגית הגמ', ורש"י ד"ה והכי, וע"ע במשנה ברש"י ד"ה מפקפק, בפנ"י, ובאמ"ה עמ' תעה, מה שהעירו בזה, ואם עיי"ז נכשרת כל הסוכה - עיין אמ"ה עמ' תפה].

2. ע"י פקפוק, [פי' שסותר ומנענע את כל הנסרים ואין צריך ליתן פסל - רש"י ד"ה וב"ה, אבל הרא"ש מפרש, שמסיר את המסמרים שהיו קבועים בהם - אמ"ה עמ' תעד, עיי"ש]

לפי רבי יהודה - הדין תלוי במחלוקת בית הלל ובית שמאי, שלבית הלל מהני, [לפי הר"ף - יש לפקפק את הנסרים לשם "סוכה", הר"ן על הר"ף כתב: שכונת הר"ף זה לאו דוקא, אבל הרמב"ן כתב: שזה דוקא, וכן פוסקים השו"ע], **ולבית שמאי לא מהני.**

רב מפרש: שבית שמאי ובית הלל פליגי אם גזרינן גזירת תקרה, [ולפי"ז רבי יהודה במשנה קודמת שלא גזר גזירת תקרה בנסרים של ד' טפחים סובר כבית הלל, ורבי מאיר כבית שמאי].

ושמואל [ואליבא דרבי יהודה] **מפרש: שבית הלל ובית שמאי פליגי בביטול תקרה,** פי' שמחלוקתם רק בדין תקרה קיימת, שב"ה סוברים כיון שעשה מעשה, הוכיח שהתקרה פסולה ותו ליכא למיגזר, וב"ש סוברים שגם בזה גוזרים, [ואבל כשבא לסכך בנסרים סובר שמואל שגם ב"ה גוזרים אטו תקרת בית].

ולפי רבי מאיר - לא מהני לבטל תקרה, ולא פליגי בית הלל ובית שמאי בדין גזירת תקרה, דלכו"ע גזרינן, ואף ביטול תקרה לא מהני.

לפי שיטת רש"י (ד"ה תקרה, וד"ה סיפא) **ולפי התוס'** (ד"ה רבי מאיר) - **מדובר בנסרים רחבים ד',** [ומותר לישן רק כפי מה שיתבאר לקמן בתשובה הסמוכה, הרמב"ם והרמב"ן חולקים על רש"י ותוס' וסוברים: דמיירי בנסרים פחותים מג' טפחים, אבל ברחבים ד' טפחים ויותר, לכ"ע איכא גזירת תקרה - אמ"ה עמ' תפב].

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרלא סעי' ט'), נפסק: כרבי יהודה אליבא דבית הלל, דמהני ביטול תקרה ע"י שיסיר כל המסמרים לשם עשיית סוכה או שיטול מביין שני נסרים אחד, [וינענע אותן - מ"ב ס"ק כד, עיי"ש], ויתן סכך כשר במקומו, וכולה כשרה אפי' בנסרים רחבים [אם מותר לישן מתחת לנסר - עיין לקמן בתשובה הסמוכה], והשו"ע מביא דעה נוספת: יש מי שאומר שצריך שלא יהיו הנסרים רחבים ד', והמ"ב (שם ס"ק כו) מביא: שיש דעות בין האחרונים אם לדעה זו מהני נטילת נסר, ועיין בשענה"צ ס"ק יז, מש"כ בזה.

צג. באופנים שהתבאר בתשובה הקודמת שמהני, האם גם יהא מותר לישן מתחת לנסרים, ובכל מקום הפסל, ומדוע? דף טו.

תשובה :

א. מתחת לנסרים

לפי רש"י - למאן דאית ליה גזירת תקרה (היינו רבי מאיר אליבא דכו"ע, ורבי יהודה אליבא דבית שמאי) **אסור לישן,** [ולפי הרא"ש: מותר אף שרחבים ד' טפחים, מחלוקתם הובאה במ"ב ובביה"ל שם ד"ה או שיטול], **אולם למאן דלית ליה גזירת תקרה** (היינו רבי יהודה אליבא דבית הלל) **מותר לישן בכל הסוכה.**

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ב. מתחת לפסל

למאן דלית ליה גזירת תקרה - מותר לישן בכל הסוכה כנ"ל.

למאן דאית ליה גזירת תקרה:

לשיטת רש"י: דמיירי בנסרים רחבים ד' טפחים - הדין תלוי במחלוקת אמוראים (לקמן דף יז, מובא לקמן תשובה קז) בדין סכך פסול באמצע אם פוסל בד' טפחים או בד' אמות, שלפי רב ולחדד לישנא - עיין דף יד: תוד"ה אין הסובר שפוסל רק בד' אמות - מותר לישן רק תחת הפסל שבין נסר לנסר, ולפי שמואל הסובר שפוסל בד' טפחים - אסור לישן מתחת לפסל שבין נסר לנסר, חוץ אם הסוכה ח' אמות שבאמצע יש ב' פסלים שכשרים לסוכה מדין דופן עקומה, [שיטת הרא"ש: שמוותר לישן בכל הסוכה, ולפי הרמב"ם: מותר רק אם הנסרים פחות מד' טפחים]. לענין הלכה עיין לעיל בתשובה הקודמת.

סיכוך בשפודין או בארוכות המיטה

צד. המקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המיטה, האם הסוכה כשרה, ומה הדין אם הניח סכך כשר בין שיפוד לשיפוד, ומדוע? דף טו-טז.

תשובה:

1. שפודים [אם בסוגיא מדובר בשל עץ או בשל מתכת - עיין רמב"ם בפיהמ"ש, מאירי, ב"י סי' תרכט, בפרמ"ג, ובאמ"ה עמ' תפה, ובהערה 15] **וארוכות המיטה - פסולים לסכך.**

רש"י (במשנה) **בפרש**: שזהו משום שהן דברים המקבלים טומאה, [פי' שנפקי מדברים המקבלים טומאה - ערוך לנר, אמ"ה עמ' תפה, עיי"ש].

2. בדיעבד כשסיכך בסוכה קטנה - אם יש ג' טפחים במקום אחד המסוככים בשיפודים, בכל מקרה כל הסוכה פסולה, כמו שיתבאר לקמן [ותשו' קב, קז, קח].

3. בדיעבד כשסיכך בסוכה גדולה באופן שכל שיפוד הוא פחות מד' טפחים, והריוח ביניהם יותר ממלוא שיפוד, ומילא את הריוח בסכך כשר - הסוכה כשרה, דהרי הסכך הכשר יותר מהפסול.
לפי רש"י - זהו מפני שמתבטל ברוב.

ולפי תוס' - אין שייך לומר שמתבטל הואיל והוא ניכר, וכשר מפני שיש רוב סכך כשר.

4. כבדין הקודם באופן שהריוח ביניהם כמותן והסכך הכשר פחות מהם - לכו"ע הסוכה פסולה.

5. כבדין הקודם באופן שהניח בין שיפוד לשיפוד ריוח כמלא שיפוד ונתן שם סכך כשר, והעדיף סכך הכשר מעט על הפסול או אם הפסול נתון שתי ונתן הכשר ערב או איפכא - הסוכה כשרה.

התוס' (ד"ה פרוץ, וד"ה הוא) **ביתבים**: שלפי הגירסא המובאת בגמ' - מועיל "מעדיף" אף לפי רבא, ומביאים גירסא אחרת שזהו רק לרב אמרי, אבל לרבא מועיל רק ע"י שתי וערב, אבל בלא שתי וערב - לא, דגזרינן שמא לא יעדיף.

6. כבדין הקודם באופן שלא העדיף

לפי גירסת רש"י - הדין תלוי במחלוקת אם פרוץ כעומד מותר.

ולפי גירסת התוס' בשם ר"ת - הסוכה אינה כשרה, כיון שאי אפשר לצמצם שלא יהא אויר משהו בין הסכך לשיפוד, ונמצא שאין הכשר מרובה על האויר ועל הפסול, [וע"ע לקמן דף יח. שיש עוד אופן שכשר לכו"ע].

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרלא סעי' ח') נפסק: [כתוס']: סיככה בשפודין, שהם פסולים לסכך בהם, ואין בהם ארבעה, ואין מהם ארבעה במקום אחד, והניח בין שפוד לשפוד כמלוא שפוד, ונתן שם סכך כשר, פסול, שאי אפשר לצמצם שימלא כל האויר מסכך כשר, ונמצא

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

הפטול מדובה, אבל אם העדיף סכך הכשר מעט על הפטול, או אם היה הפטול נתון שתי ונתן הכשר ערב, אי איפכא, כשר, שאז מתמלא כל האויר סכך כשר, ודוקא כסוכה גדולה, אבל כסוכה קטנה לריך להיות מן השפודים פחות משלושה במקום אחד.

אם אפשר לצמצם

צה. האם אפשר ללמנס, ואיך קיי"ל להלכה? דף טו. טו:

תשובה:

בתוס' מבואר: שהדין תלוי במחלוקת תנאים במסכת בכורות, שלפי רבי יוסי הגלילי - אפשר לצמצם בידי שמים וכו"ש בידי אדם, ולפי רבנן - אף בידי אדם אי אפשר לצמצם, ושכלי חרס שחלקו לשנים והן שוין, כו"ע מודו שאי אפשר לצמצם, הואיל ויש להם גומות, ולכן שניהם טמאים.

התוס' כותבים להלכה: שלענין בידי שמים - אין הלכה כרבי יוסי, אבל לענין בידי אדם - הלכה כמותו. ווע"ע א"ת כרך א' עמ' תפו, ערך אי אפשר לצמצם.

"עשירי" קודש במעשר בהמה

צו. יללו שנים צבת אחת וקראן "עשירי" או כקרא לעשירי "עשירי" וגם לאחד עשר קרא "עשירי", האם שניהם קדושים, ומדוע? דף טו. טו:

תשובה:

בתוס' מבואר: שביצאו שנים בבית אחת וקראן "עשירי" - שניהם קדושים, ואפי' למ"ד אי אפשר לצמצם, כיון דאין יכול להכיר איזה מהם קדם משהו לחבירו, ונתכוון לקרות שניהם עשירי, ובבית אחת קראם. ושם קרא לעשירי "עשירי" וגם לאחד עשר קרא "עשירי" - אין אחד עשר קדוש, הואיל ולא נעקר שם עשירי מהראשון.

קבלת טומאת במיטה שנשברה ואופן טהרתה

צז. מיטה שנתפרקה, האם ואלו חלקים ממנה מקבלים טומאה, והאם מותר לסכך בהם, ומדוע? דף טו. טז:

תשובה:

א. לענין טומאה וטהרה

1. מיטה שנשברה, לפי שיטת רש"י (ד"ה ומטהרת) - לדעת חכמים מקבלת טומאה גם כשאינה שלימה, ושלרבי אליעזר מטמאת חבילה, דהיינו רק כשהיא שלימה, אבל אם נתפרקה אבר אבר - אינה מקבלת טומאה.

התוס' (ד"ה מיטה), כותבים: שע"פ התוספתא פ"ח מכלים, מתפרשת מחלוקתם באופן אחר - עיין בהמשך ובתשובה הבאה.

ומבואר בתוס' (ד"ה מיטה): שמודה רבי אליעזר, שאם נתפרקה וחזרה וחיברה שחוזרת לטומאתה, ולפי המהרש"ל - חוזרת רק לטומאה שמכאן ולהבא, ודוקא כשנתפרקה על דעת שלא לחברה, אבל אם על דעת לחברה, פשיטא דלא סלקא ממנה טומאה כלל, ולפי המהרש"א והמהר"ם - אף כשדעתו לחברה מטהר רבי אליעזר עד שיחברנה, ואז חוזרת לטומאתה הראשונה, עכ"פ כשהיה דעתו להחזירה, ואולי אף כשלא היתה דעתו לכך.

2. ארוכה ושתי כרעיים, וכן קצרה ושתי כרעיים - בסוגייתנו מבואר: שמקבלים טומאה.

מרש"י (ד"ה ומטהרת) משמע: שזהו לפי חכמים דרבי אליעזר, ווע"ע בתשובה הבאה.

התוס' (ד"ה בארוכה) מביאים: שדין זה תלוי במחלוקת תנאים (במסכת כלים), וסתמא דסוגייתנו כרבי נחמיה (שם) הסובר: דאף ארוכה ושתי כרעיים טמאה, אבל לפי רבנן (שם): דוקא כשניטלה קצרה ושתי כרעיים - טמאה, אבל ארוכה ושתי כרעיים - טהורה, ואך ע"ע בכ"מ פכ"ו מהל' כלים הי"ג, הכותב: שהרמב"ם אינו כהתוס': וכן

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

עיין בספר המפתח שב"דמב"ס פנקל" שם.

עוד מבוואר בתוס': דטמאה דוקא כשכל המיטה קיימת, וכולה של אדם אחד, שסופו לחזור ולחברה, [שיטת המהרש"ל: היינו אפי' לרבי אליעזר, כיון שדעתו לחזור ולחברה – עיין קרני ראם. לשיטת המהרש"א – אליבא דרש"י – רבי אליעזר סובר שכל זמן שלא חברה אינה מקבלת טומאה], אבל אם נגנבה חציה או אבדה חציה או חלקה אחין או שותפין - לכו"ע טהורה, ואם החזירוה - מקבלת טומאה מכאן להבא.

עוד בותבים התוס' (שם): שבאופן שטמאה, אם פירש ממנה כרע טהורה, וכשחוזר ומחברה חוזרת לטומאתה, ואם חיברוה למיטה אחרת - היא טמאה מדרס, והמיטה טמאה מגע מדרס, ונעוין מהר"ם. בביאור כוונתו נחלקו המפרשים. עיין באמ"ה עמ' תקיא תקיב.

ב. לענין סוכות

לכו"ע אין מסכנין בהם.

לפי רבי נהמיה - זהו מפני שמקבלים טומאה.

רבי חנן בשם רבי, מהרש"ל: שזהו אפי' לפי רבנן המטהרים בארוכה ושתי רגלים, ומפני שהמסכך בבלאי כלים, הסוכה פסולה למרות שעכשיו לא מקבלים טומאה.

ומבואר ברש"י (ד"ה בבלאי): דהפסול הוא רק מכח גזירה דרבנן, הואיל ומכלי קאתו, ומהרמב"ם פרק ה' מסוכה הל' ה', כותב: שזהו מפני שהיו מקבלים טומאה. שמה יסכך בשברים שעדיין לא טהרו. והמ"ב שם ס"ק ה', נקט כהטעם של רש"י – אמ"ה עמ' תקו ובהערה 52, עיי"ש.

פוסקים :

וכן נפסק בשו"ע (סי' תרכט סעיף ב') שאין לסכך בהנ"ל. וכותב המ"ב (שם ס"ק ח'): שבכלים שאפי' בשלמותן אינן מקבלים טומאה אלא רק מדרבנן, אם נשברו – מותר לסכך בהם, ואילו בס"ק כה פוסק: שאסור. וצ"ע, ונע"ע אמ"ה עמ' תקו תקז.

טהרת מיטה שנתפרקה לאיברים

צח. מיטה שנתפרקה לאיברים, האם יכולים לטהרה ע"י טבילה?

תשובה :

לפי חכמים - מטמאת אברים ומיטהרת אברים, ודוקא בארוכה ושתי כרעיים, [ואליבא דר' נחמיה, כמבואר בתוד"ה בארוכה, וכנ"ל תשובה קודמת נושא א', וע"ע מש"כ בהערה שם], או קצרה ושתי כרעיים, [וזהו אף אליבא דרבנן דרבי נחמיה].

רש"י (ד"ה ומטהרת) מפרש: שבמצב זה היא מקבלת טומאה, וכן שאפשר להטבילה בעודה במצב זה.

אך התוס' (ד"ה מיטה) כותבים: שלפי התוספתא (בכלים פ"ח) יוצא, שהיינו שנטמא רק אותו הכרע שנגע בטומאה, ולא נטמאת הקצרה המחוברים אליה, [ומהרש"א מסתפק: דאולי סוגייתנו לא ס"ל כהתוספתא, אלא מפרשת מחלוקתם כרש"י], ושמטהרת איברים היינו: שצריך להטביל אותו הכרע שנטמא בפני עצמו, שאל"כ שאר החלקים המחוברים אליה חוצצים.

ולפי רבי אליעזר - מטמאת חבילה ומיטהרת חבילה.

רש"י (הנ"ל) מפרש: שהיינו שמקבלת טומאה רק כשהיא שלימה, אבל לא כשהיא מפורקת, ואין טבילה מועלת לה, עד שתחזור לשלמותה.

ואילו לפי התוס' (הנ"ל) - מקבלת טומאה גם כשהיא במצב שהיא מהודקת, וכוונת רבי אליעזר לומר: שאף כשנטמא רק כרע אחת, נטמא הכל, וממילא כשמטבילה כך, אין כאן חציצה.

טהרת המפץ במקוה

צט. האם למפץ יש טהרה במקוה?

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

תשובה :

בתוס' (ד"ה ומיטהרת) מבואר: דמפץ שהוא מפשרטי כלי עץ וחזי למדרסות, [לדוגמא: מיטה] - יש לו טהרה במקוה, [שיטת רש"י במסכת שבת פד. ד"ה מפץ, דאין לפשוטי כלי עץ טהרה במקוה - אמ"ה עמ' תקסז], אבל מפץ של שיפא ושל גמי - אין לו טהרה במקוה.

מטלניות לענין טומאה

ק. האם מטלניות שאין בהם שלש על שלש מקבלים טומאה, ומדוע? דף טז.

תשובה :

אינם מקבלים טומאה, מפני שאינם ראויים לא לעניים ולא לעשירים.

בתוס' (ד"ה דלא) מבואר: שאפי' אם חישב עליהן - אין מקבלים טומאה משום דבטלה דעתו, חוץ מאופן שמחשבתו נכרת מתוך מעשיו, [כגון שתלאו ביתד או בקופסא - מהר"ם] - שאז מקבלים טומאה.

החוטט בגדיש לעשות לו סוכה

קא. מה דינו של החוטט בגדיש לעשות לו סוכה, ומדוע? דף טז.

תשובה :

1. אם כשעשה את הגדיש לא הניח שם חלל טפח - הסוכה פסולה, ולא מועיל חטיטה, משום "תעשה" ולא מן העשוי מאליו, [כנ"ל תשובה עב].

2. אם כשעשה את הגדיש הניח חלל [לשם סוכה או לצל - ר"ן] טפח במשך שבעה

לפי רב הונא [וכן לפי שמואל - עיין רא"ש] - הסוכה כשרה ע"י שחוטט את החלל לשיעור גובה עשרה, [לשם סוכה - כ"כ הרי"ף, ועיין ביה"ל סי' תרלה ד"ה וחטט, ובאמ"ה עמ' תקכ], שהרי אינו מתקן אלא הדפנות, ובדפנות לא אמרינן "תעשה" ולא מן העשוי, וכן נפסק בשו"ע שם סעי' א'.

רש"י (ד"ה אבל) מפרש: דהיינו מלמטה ללמעלה, [והתור"ד מפרש: שהיינו רק מלמעלה ללמטה, וע"ע בר"ן שגירסתו ברש"י אחרת מהגירסא המופיעה ברש"י שלפנינו, והמג"א סק"ג, והט"ז סק"ג' והמ"ב סק"ז, פוסקים: שיכול לחטט בין מלמעלה למטה ובין מלמטה למעלה].

התוס' מסתפקים: אם רב הונא לטעמיה בדף י'. גבי סוכה מעל סוכה, ומאן דמצריך התם ארבעה גם הכא מצריך ארבעה, או שלכו"ע הכא סגי בטפח.

המשלשל דפנות

קב. האם מהני מחיצת עשרה טפחים בסוכה הגבוהה מעשרה, ומדוע? דף טז. טז.

תשובה :

א. אם מלמטה למעלה

כשרה. [הריטב"א כתב: שזהו משום, "גוד אסיק", ומרש"י בדף ד'. מבואר: שאין צריך יותר מעשרה טפחים, וע"ע א"ת כרך ה' עמ' רסו, ערך גוד אסיק, ובעמ' רמט, ערך גוד אחית].

ב. כשתלאה מלמעלה ללמטה

1. אם בתוך שלשה טפחים מן הארץ - כשרה מתורת לבוד.

2. אם רחוקה מן הארץ ג' טפחים ויותר

לפי ת"ק - פסולה, [אם פסולה מדאורייתא - עיין שפ"א], דמחיצה תלויה אינה מתרת, [והואיל זוהי פירצה שהגדיים בוקעים בה, ולפי"ז אם הפירצה אינה סמוכה לקרקע, הסוכה כשרה, שהרי אין הגדיים יכולים ליכנס דרכה - ריא"ז, ועיין רש"י על דף יד: בוקעים בה, ולפי"ז אם הפירצה אינה סמוכה לקרקע, הסוכה כשרה, שהרי אין הגדיים יכולים ליכנס דרכה - ריא"ז, ועיין רש"י על דף יד:]

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכ' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ד"ה או שנפרצה.

ולפי רבי יוסי - כשרה, דמחיצה תלויה מתרת, (מדין גוד אחיזת - ריטב"א. המכתם מדייק מהרמב"ם: שצריך להיות מכוון ממש, ואם לאו פסול. משום שאין אומרים גוד אסיק ולבוד בענין אחד, והמאירי סובר, שזהו אף אם לא מכוון ממש, עיי"ש).

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרל סעי' ט') נפסק: היו דפנותיה גבוהים שבעה ומשהו והעמידן בפחות משלשה סמוך לארץ כשרה, אפי' אם הגב גבוה הרבה, ובלבד שיהא מכוון כנגדן, ואפי' אינו מכוון ממש רק שהוא תוך ג' כנגדו כשרה. (כאן השו"ע פוסק 1. כת"ק, 2. שאומרים גוד אסיק ולבוד כאחד, אך יש ראשונים שפוסקים כרבי יוסי - עיין רא"ש סי' לא, וכן עיין במ"ב סי' תרל ס"ק לא, לענין קונדסין שפסק כהריטב"א, שלא אמרין ביה גוד אסיק ולבוד כאחד, וע"ע בקה"י סי' ד' מש"כ בה).

מילוי מים בשבת מבור שבין שתי חצירות

קג. אימתי רשאי למלאות מים בשבת מבור שבין שתי חצירות, ומדוע? דף טז. טז:

תשובה :

לפי ת"ק - אין ממלאין ממנה מים, אא"כ עשה לה מחיצה עשרה טפחים, (בין מלמעלה - המהרש"א והמהר"ם לא גרסו כן, בין מלמטה בין בתוך אוגנו, ויש ספרים שגרסו "בין מלמעלה בין מלמטה מתוך אוגנו", והתוס' ד"ה בין, דחו גירסא זו).

רש"י מפרש: דמחיצה תלויה מתרת במים, אבל מחיצה החוצצת את החצירות, ומהלכת על פני הבור שלא נעשתה בשביל המים - אינה חוצצת, (ועיין תוד"ה בין).

ולפי רשב"ג - הדין תלוי במחלוקת בית שמאי ובית הלל.

לפי הגירסא המופיעה בסוגיין - "לפי בית שמאי מלמעלה" (פי' דיו אם עשאה מלמעלה מתוך אוגנו - רש"י ד"ה בית שמאי), "ולפי בית הלל מלמטה".

ולפי הגירסא שבמסכת עירובין המובא בתוס' (ד"ה בית שמאי) - להיפך.

תוס' (ד"ה בין מלמטה) מביאים: שלפי רב הונא - למטה למטה ממש, וזה זזה בבור, ולפי רב יהודה - למטה למטה מן המים, למעלה למעלה מן המים, (ע"ע בגמ' שם, ברש"י ובתוס' שם).

ולפי רבי יהודה - אף מחיצה הנעשית לחוץ בין החצרות ותלויה על פני פי הבור מתרת, ואע"פ שלא נעשית בשביל המים, דקסבר מחיצה תלויה מתרת. (ע"ע בשו"ע סי' שנה סעי' א' ובסי' שנו סעי' א').

פוסקים :

בשו"ע (סי' שעו סעי' א') נפסק: כרבי יהודה שאף מחיצה הנעשית לחוץ בין החצרות ותלויה על פני הבור מתרת.

איסור עשיית אהל עראי בשבת

קד. אילו דברים נאסרו בשבת מחמת איסור עשיית אהל עראי, ומדוע? דף טז:

תשובה :

לפי שיטת רש"י (בסוגייתנו ד"ה מהיכן, ובעירובין דף צד.) - איסור עשיית אהל עראי בשבת, הוא רק בעשיית גג, אבל לא בעשיית מחיצה מן הצד בלא גג.

ולפי שיטת ר"ת (בתוס' ד"ה פירסו, וכן שיטת רש"י בעירובין דף פז:) - באיסור זה כלול גם עשיית מחיצה המתרת (אף בלא גג), אבל מחיצה העשויה לצניעות כדופן רביעי לסוכה - אין בה איסור עשית אוהל, ושתוספת לאוהל עראי המותרת לדעת חכמים, זהו אפי' למעלה מן הגג, ור' אליעזר אוסר.

מחצלת או פס או קנים כדופן לסוכה

קה. מחצלת שגובהה ארבעה ומשהו ואורכה כאורך הדופן, או פס שגובהו י' טפחים ואורכו ארבעה ומשהו, האם כשרים לסוכה, ומדוע? דף טז:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

א. כשגובהה ד' ומשהו ואורכה כאורך הדופן

לכו"ע מתרת בסוכה משום דופן, ע"י שמניחה בפחות מג' טפחים סמוך לקרקע, ובפחות משלשה סמוך לסכך, מפני שתרי לבוד אמרינן.

פוסקים:

בשור"ע (סי' תרל סעי' ט') נפסק; ואם אינה גבוהה אלא עשרה טפחים, אפילו אין בדופן אלא ארבעה ושני משהוין, כשרה, שמעמידה באמצע, ואמרינן לבוד למעלה ולמטה, וחשוב כסתום.

ב. פס שגובהו י' טפחים ואורכו ד' ומשהו

מתרת בסוכה משום דופן, ע"י שמניחו בפחות מג' טפחים סמוך לדופן וכל פחות מג' סמוך לדופן כלבוד דמי.

לפי תוס' (ד"ה בפחות) - מדובר בסוכה שיש לה דופן אחד שלם, והדופן השני שהוא בגובה י' טפחים ואורך ד' ומשהו, מעמידו תוך ג' טפחים לדופן השלם, וקמ"ל שנחשבים לב' דפנות שלימות כמין גאם, המבואר בגמ' לעיל דף ז', וזכ"ל תשר' לה, עיי"ש.

אך מרש"י (ד"ה ומוקי) יש לדרקק: שבסוגיין מדובר שכבר יש ב' דפנות שלימות של ז' טפחים, וקמ"ל שיכול להעמיד את הפס ד' סמוך לדופן השני, והריטב"א והר"ן מקשים, הרי מספיק טפח שוחק, והערך לנר כותב: שכונת רש"י כפי' התוס', וע"ע בר"ן שמפרש אחרת מרש"י ומתוס', ועיין בפרמ"ג א"א ס"ק ג' מש"כ בזה.

דפנות העשויים מקנים כשאין בין קנה לקנה ג' טפחים

קו. האם הוכשרו לסוכה דפנות העשויים מקנים, ואין בין קנה לקנה ג' טפחים, ומדוע? דף טז: יז.

תשובה:

בתוס' (ד"ה בפחות, ע"פ הגמ' בעירובין, עיי"ש) מבואר: שכל מחיצה שאינה של שתי וערב - אינה מחיצה, ולכן אם כל קנה וקנה הוא פחות מהרוח שביניהם [או כמותו למ"ד פרוץ כעומד אסור] - לא הוי מחיצה, עכ"פ בסוכה של ג' דפנות, [בכונת התוס' כותב המהרש"א: ששיטתם היא, שרק מחיצת שתי דהיינו המאונכים לקרקע כשרים לסוכה, אבל מחיצת ערב אינה כשרה, דמחיצת שתי עדיפה ממחיצת ערב, וזהו אחרת משיטת רש"י דף ז'. ד"ה דופן, הסובר: שמחיצת שתי בלא ערב או ערב בלא שתי מתרת בסוכה, וע"ע במהר"ם, במג"א, בבית מאיר על השור"ע סי' תרל, ובמ"ב ס"ק ד'.

שיעור סכך פסול הפוסל את הסוכה

קז. מהו השיעור שסכך פסול פוסל את הסוכה? דף יז. יז.

תשובה:

1. **בסוכה גדולה כשהסכך הכשר מונח תוך ד' אמות מהדופן הג' - מותר לישן תחת הסכך הכשר, דאמרינן "דופן עקומה".**
2. **כשהסכך הכשר רחוק מהדופן הג' יותר מד' אמות - כל הסוכה פסולה, דחסר דופן ג'.**
3. **כשהסכך הפסול מונח באמצע הסוכה**

לפי סורא אליבא דרבנן רבי רב בט"ס רב, ולפי נהרדעא אליבא דשמואל - פוסל הוא את כל הסוכה באם יש בסכך הפסול ד' טפחים ויותר, [פחות מזה אינו פוסל, ולענין אם ישנים תחתיו עיין לקמן תשובה קיז].

התוס' (ד"ה אויר) כותבים: שפוסל דוקא אם הסכך הפסול מתחיל מדופן האמצעי ומהלך על פני כל הסוכה, [ועיין מש"כ בתשר' הבאה].

ולפי סורא אליבא דרבה ונהרדעא אליבא דרב - עד ד' אמות אינו פוסל, [אבל לכו"ע אין ישנים תחתיו

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

– אמ"ה עמ' תקסג וכ"כ התוס' לעיל יד: ד"ה ומודה.

4. **בסוכה קטנה - לכו"ע השיעור פוסל הוא בג' טפחים** [במקום אחד – אמ"ה עמ' תקסג], שהרי לא נשאר שיעור הכשר סוכה.

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרלב סעיף א') נפסק: סכך פסול פוסל באמצע בארבעה טפחים, אבל פחות מארבעה טפחים, כשרה, ומותר לישן תחתיו, מן הצד. אינו פוסל אלא בארבע אמות, אבל פחות מארבע אמות, כשרה, דאמרינן "דופן עקומה", וכו', ומיהו אין ישנים תחתיו, כל זמן שיש בו ארבעה טפחים, במה דברים אמורים, בסוכה גדולה, שיש בה יותר על הסכך הפסול שבעה טפחים על שבעה טפחים, אבל בסוכה קטנה, שאין בה אלא שבעה על שבעה, בין באמצע ובין מן הצד בשלושה טפחים פסולה, בפחות משלושה, כשרה, וישנים תחתיו, ומצטרף להשלים הסוכה לכשיעור. [לפי הריא"ז והמג"א ס"ק ג' – סוכה "גדולה" היינו סוכה שיש לה ז' טפחים על ז' טפחים בלא הסכך הפסול, ובערוך לנר מדייק מרש"י ד"ה סוכה קטנה לא כן, ולפי המאירי החזו"א סי' קמד סק"ג – אם יש בה ד' טפחים ומשהו חוץ מהסכך הפסול נחשב לסוכה גדולה – אמ"ה עמ' תקסג ובהערות 13, 14].

האופן שאויר ו/או סכך פסול פוסלים את הסוכה

- קח. באיזה אופן פוסלים אויר או סכך פסול את כל הסוכה, ומדוע? **דף יז.**

תשובה :

1. **כשהסכך הכשר הוא בצד ורחוק מן הכותל ד' אמות - כל הסוכה פסולה**, כיון שאי אפשר לומר דופן עקומה, ואם הסכך הכשר תוך ד' אמות לכותל ועד הכותל יש סכך פסול - מותר לישן מתחת לסכך הכשר, ונחשב שיש לסוכה ג' דפנות מדין דופן עקומה.

2. **אם אויר מפסיק בין הסכך הכשר לכותל - במשנה ביבואר: שפוסל בג' טפחים מהכותל.**

רש"י (ד"ה הרחיק) ביבואר: דגבי אויר אי אפשר לומר דופן עקומה, ונע"ע אמ"ה עמ' תקנג.

בתוס' (ד"ה אילו) מבואר:

1. **סכך פסול או אויר הפוסל את כל הסוכה, זהו דוקא כשמתחיל הסכך הפסול או האויר מדופן האמצעי ומהלך על פני כל הסוכה עד הפתח, שהרי אין ג' דפנות לא לחלק הזה ולא לחלק הזה.**

2. **כשהסכך הפסול אינו מהלך על פני כל הסוכה** [כגון שיש באמצע ג' טפחים על ג' טפחים אויר או ד' טפחים על ד' טפחים סכך פסול], ונשאר כדי הכשר סוכה סמוך לדופן האמצעי - כל הסוכה כשרה, בין מה שבצדדים בין מה שלצד הפתח, ואם מותר לישן מתחת לאויר ממש או לסכך הפסול ממש – עיין לקמן תשובה קיז, ואפי' מה שיוצא לחוץ לגמרי, דהואיל והכל מחובר לשיעור הכשר סוכה הרי זה כפסול היוצא מן הסוכה, [במאירי מובא דעה הסוברת שגם באופן זה הסוכה פסולה].

3. **שיש להסתפק: באופן שאין בפנימי לבדו כדי הכשר סוכה ממנו עד הדופן האמצעי, דאפשר שמצטרפין זה עם זה לכדי הכשר סוכה, ואין האויר והפסול חוצצין, מאחר שהכשר מתחבר יחד דרך הצדדים**, [והרא"ש בסי' לג, הכריע: שאף בזה כשרה].

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרלב סעי' ב') נפסק: אויר בין בגדולה ובין בקטנה שווים, דבין באמצע בין מן הצד, בשלושה טפחים פסולה, בפחות משלושה כשרה, ומצטרף להשלים הסוכה, ואין ישנים תחתיו, ודוקא שהולך על פני כל הסוכה, או שיש בו כלי לעמוד בו ראשו וכו', אבל בלאו הכי, מותר, להא אין סוכה שאין בה נקבים נקבים, והא לסכך פסול פוסל בארבעה ואויר בשלושה, היינו דוקא שהפסיק הסוכה לשתים, ולא נשאר שיעור הכשר סוכה עם דפנות במקום אחד, אבל אם נשאר שיעור סוכה במקום אחד, המקום ההוא כשר, ואף שמצדדים, אם ממונה לו מן הלולים, ובסי' תרל סעי' ט', נפסק: ואפילו אינו הסכך מכוון ממש, רק שהוא בתוך שלושה כנגדו, כשרה. המ"ב (סי' תרלב ס"ק טז) מביא את שיטת המג"א, הסובר: כהרא"ש שהכריע לקולא, ושהביכורי יעקב מפקפק בקולא זו.

4. **אם מתחיל מן הדופן שבצד ומהלך עד הדופן כנגדו, ונשאר מן הכשר לצד הדופן האמצעי**

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כשיעור הכשר סוכה - הפנימית כשרה, דהא אית לה ג' דפנות, ושל צד הפתח - פסולה, וואס יש פחות מד' אמות מדופן האמצעי עד סופו - מבואר ברא"ש: שגם החיצונית כשרה, מתורת דופן עקומה, אבל אם אויר מפסיק - חלק מהחיצון פסול, דהא באויר לא אמרינן דופן עקומה, וכן פוסק המ"ב שם ס"ק טז.

צירוף סכך פסול עם אויר בסוכה גדולה

קט. האם סכך פסול ואויר מצטרפין לפסול בסוכה גדולה, [בסוכה קטנה - עיין תשובה קיא], **והאם כשיצטק סכך פסול וסכך פסול ואויר פחות מג' מפסיק ביניהם מלצטרפין לפסול, ומדוע?** דף יז.

תשובה:

א. סכך פסול פחות מד' [וכן פחות מד' אמות - לרבה ודעמיה הנ"ל תשו' קז], **ואויר פחות מג'**

לא מצטרפין לפסול בסוכה גדולה, משום שהם לא שווין בשיעוריהו, [ועיין לקמן תשובה קיא].

פוסקים:

בשו"ע (שם סעי' ג') נפסק: שבסוכה גדולה לא מצטרפין. אבל בסוכה קטנה שאין בה ז' על ז' - אם יש ביניהם ג' טפחים מצטרפין לפסול.

ב. ב' טפחים סכך פסול ועוד כ' מסכך פסול וכיניהם אויר פחות מג'

התוס' (ד"ה אילו) מסתפקים אם מצטרפים לפסול.

פוסקים:

בשו"ע (שם סעי' ד') נפסק: שהוי ספק, והמ"ב (ס"ק יט) כותב: שלכן אם אפשר לתקן יתקן. ואם אי אפשר לתקן ואין לו סוכה אחרת - ישב בה ולא יברך, דספק ברכות להקל.

ג. טפח וחצי סכך פסול ועוד שנים מסכך פסול וכיניהם אויר פחות מג'

בתוס' (שם) מבואר: שאין מצטרפים מחמת לבוד, משום שלא אמרינן לבוד להחמיר, [וכן פוסק המ"ב שם ס"ק כ, ובשעה"צ שם, ועיין בהגרעק"א סוף תשובה יב, ובעמק ברכה מבאר: שמכיון שכאן צריך למלאות את הריוח בסכך פסול שמצידו, בזה חשוב כלבוד להחמיר, משא"כ בדין ב' שהלבוד מקרב את ב' הפסולים להדדי].

שיעור וצירוף הבגד השק העור והמפץ לקבלת טומאת

קי. מהו שיעור הבגד השק והעור והמפץ לענין קבלת טומאת משכב הזב ומדרסו, או טומאת מת, והאם הבגד השק והעור והמפץ מצטרפין זה עם זה, ומדוע? דף יז:

תשובה:

א. לענין קבלת טומאה

1. לענין קבלת טומאת מדרס כשיחדם למשכב הזב [וה"ה למשכב סתם - רש"ש] **או למדרס - שיעור הבגד ג' על ג' טפחים, השק בארבעה, העור בחמשה, והמפץ בששה.**

2. דינם לענין קבלת טומאת מת כשיחדם לכלי - בתוס' מבואר: שהבגד בג' אצבעות על ג' אצבעות, מפני שראוי לעניים (כמבואר במשנה בכלים), משא"כ לטומאת מדרס שצריך שיעור הראוי לשיבה, אבל שק עור ומפץ שיעורן שווה למדרס ולטומאת מת.

3. אם קצע מכולן טפח על טפח, [פי' מאחד מכל אלו - רש"י, ומביא שיש מפרשים: המקצע מכולן יחד ואז"כ חייבן יחד ועשה מהן טפח, ורש"י לא הסכים עם פירושם] - **טמא, הואיל וראוי לטלאי לישב על גבי חמור.**

ב. כשחיברם זה עם זה

מצטרפין, הואיל וראויין בשיעור אחד [דהיינו בספח] לטמא מושב הזב.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

רש"י (ד"ה הבגד והשק) מפרש: דוקא כסדר הזה, דהיינו: הבגד והשק, השק והעור, העור והמפץ, מצטרפין זה עם זה, הואיל וממשן קרוב להיות שווה, ודוקא להשלים את הקל, אבל הקל לא מצטרף להשלים את החמור, וכן לבגד ועור דרחוקים - לא מצטרפים, (ברש"י במסכת שבת ובמסכת מעילה מבואר: דמצטרפים אף לא בסדר הזה - אמ"ה עמ' תקסח).

התוס' (ד"ה ותני) כותבים: שמשלשון המשנה (במעילה) היה משמע שאין מצטרפין אלא - רק - כסדר הזה, וכתבו טעם לזה: הואיל ובסדר הזה הם קרובים בשיעורייהו, (ועיין משנה אחרונה שמפרש: שכוונתם כרש"י בסוגיין - אמ"ה עמ' תקסט הערה 82, וענ"ש - וע"ע תוס' רבינו פרץ), אלא שלמעשה איתא בסיפא של המשנה (בכלים), "זה הכלל", לומר שמצטרפים אף שלא כסדר הזה, וכך הבין המשנה אחרונה - ולכאורה גם התירו"ט שם, והמל"מ פכ"ג מהל' כלום הל"ד - את מסקנת התוס', ואילו התוס' במסכת שבת דף עו. ד"ה הבגד - בשם ר"י - סתמו כרש"י כאן.

אזכור שלשה שמיעטו בקנים או בשפודים

קיא. אזכור שלשה בסוכה גדולה או קטנה, שמיעטו בקנים או בשפודים, האם הסוכה כשרה, ומדוע?

תשובה:

1. **בסוכה גדולה כשהאזכור מן הצד - לכו"ע בין מיעטן בקנים בין בשיפודים הוי מיעוט, רש"י מפרש:** דלאו שיעור אזכור יש ולא שיעור סכך פסול יש.
2. **בסוכה קטנה - אם כשמיעטן בקנים הוי מיעוט, (דאמרין "לבוד" ואין כאן אזכור - רש"י) אבל כשמיעטן בשיפודים לא הוי מיעוט, כיון שאין בה שיעור הכשר סוכה, וכן נפסק בשו"ע סי' תרלב סעי' ב' ג'.**
3. **בסוכה גדולה והאזכור באמצע**

בדין זה נחלקו רב אחא ורבינא, חד אמר - יש לבוד באמצע, ולכן מהני המיעוט, וכן נפסק בשו"ע סי' תרלב סעי' ב' ד'. וחד אמר - אין לבוד באמצע, ולא מהני המיעוט, ולפי מ"ד זה, הא דאמרין שאזכור שלשה שמיעטו הוי מיעוט, היינו דוקא מן הצד.

ומבואר בתוס' (ד"ה אין): דלמ"ד אין לבוד באמצע ופסול, היינו דוקא כשהאזכור מהלך על פני כל הסוכה, ומחלק את הסוכה לשנים, אבל אם לא מהלך על פני כל הסוכה - לכו"ע אין אזכור פחות מג' פוסל את הסוכה.

המסכך על גבי אכסדרה

קיב. מהי אכסדרה, באיזה אופן הוכשר לסכך על גבה, ומדוע?

דף יח. יט.

תשובה:

א. **כשיש לאכסדרה פצימין,** והגדרת אכסדרה - עיין תחילת התשובה הבאה, ובא"ת כר"ך א' עמ' תתכב, ערך אכסדרה.

לפי שיטת רש"י (במשנתנו ד"ה וכן חצר) - היינו שסביב לג' רוחותיה של הסוכה יש אכסדראות פתוחות שאין להן דופן לצד החצר, וזה סיכך על גבי אזכור של חצר, (המ"ב בסי' תרל ס"ק לו, בפ"י השו"ע והרמב"ם, וכן מההרש"ל בשיטת התוס', כותבים: שאכסדרה זו פי' שני כתלים זה כנגד זה, ומקצתה מקורה, וסמוך לקירי עד הקצה האחר, סיכך הסכך, נמצא שהסוכה הזו אין לה אלא ב' כתלים, ועיין מהרש"א).

פירוש הסוגיא לשיטת התוס' - עיין בסוף נושא זה.

לפי ליטנא קמא - לכו"ע כשרה בכל גווני.

לרש"י (דף יח. ד"ה סיכך): זהו משום שאמרין לבוד על הפצימין שביניהם יש רק פחות פחות משלשה, (ועיין מש"כ לקמן בשם הר"ן והפוסקים).

ולפי ליטנא בתרא - לאביי כשרה, ולרבה פסולה, דלא אמרין לבוד.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לפי רש"י בהסבר טעמו של רבא - לבוד לאו מחיצה הוא אלא הלכה למשה מסיני, וכי גמירי לה להיות מחיצה היינו לחלל הנעשה בשבילו, אבל למישדייה הכא והכא - לא.

לפי הפירוש הראשון בתוס' (דף יח. סוף ד"ה סיכך) - מדובר במוקפת פצימין הרבה אף שעוביין טפח, ואין שם מחיצות שלימות.

ולפי הפירוש השני בתוס' - מדובר באופן שיש שתי מחיצות שלימות, ולכל זווית יש שני פצימין סמוכין זה לזה תוך שלש ואין בעוביין טפח אלא מכח לבוד, וה"ה אם כולה מוקפת פצימין ואין בשום זווית פצים שעוביו טפח, דסובר רבא שלא אמרינן לבוד להשלים מחיצת טפח, אבל אם יש טפח שלא בזווית וכולה מוקפת מפצימין - אמרינן לבוד להשלים את המחיצה.

פוסקים :

לפי השו"ע (סי' תרל סעי' ח', וכן שיטת הר"ן אליבא דהר"ף, וכן שיטת הרמב"ם) - פצימין. היינו שני עמודים בולטים ברוח ג', שכשרה אף כשרחוקים יותר מג' טפחים אחד מהשני, ואפי' באופן שנראה מבפנים ושווה מבחוץ או נראה מבחוץ ושווה מבפנים. ועל זה כותב הרמ"א: שאחרים חולקים. וס"ל דאפי' ע"י פצימין לא מהני. ואפי' אם היו הפצימין רוחבן טפח, כיון ששני הדפנות אינם מחזירין כמין גאם, ושלכן אין לעשות סוכה בכה"ג - מ"ב שם, וע"ע מש"כ בס"ק מ'.

ב. כשאין לאכסדרה פצימין

לפי ליטנא קמא אליבא דרבא וסמואל, ולפי ליטנא בתרא (הנ"ל) אליבא דרב"ע - פסולה, דלא אמרינן "פי תקרה יורד וסותם" אף כשזה מצד אחד בלבד, וכן נפסק בשו"ע (שם) דאכסדרה שאין לה פצימין פסולה.

רש"י (ד"ה דבריהם) מפרש: דכיון שהתקרה לחלל אכסדרה עשויה ולא לאויר שחוצה לה, לכן לא אומרים "פי תקרה יורד וסותם".

ולפי ליטנא קמא אליבא דאב"י - כשרה, דאמרינן "פי תקרה יורד וסותם", ושאב"י מודה בשני מקרים שלא אמרינן "פי תקרה יורד וסותם": 1. כשהשוה את קירויו. 2. "כשהפחית דופן האמצעי, שעשויה כמבוי מפולש", דרק כשעשויה כאכסדרה אומרים "פי תקרה". רש"י ותוס' נחלקו בביאור כוונת הגמ', וכדלהלן:

לפי רש"י (ד"ה סיכך, וד"ה לדיחך, וד"ה מודינא) - אב"י מכשיר רק בסוכה המוקפת אכסדראות מג' רוחותיה, אבל בסוכה העומדת בחצר ומפולשת לאויר העולם - מודה שפסולה, דדמיא למבוי המפולש העשוי לבקיעת רבים.

ולפי התוס' (ד"ה סיכך) - לאב"י גם בסוכה המוקפת אכסדראות מג' רוחותיה לא אמרינן "פי תקרה יורד וסותם", כיון שמפולש, וחמירי ממחיצה בשבת, דפליגי ביה רבי יהודה ורבנן אם במפולש אומרים "פי תקרה יורד וסותם", דבסוכה - ג' דפנות חיובן מדאורייתא, ובשבת - סגי בשתי מחיצות, ואב"י מכשיר רק בסוכה העשויה כמין גאם, מכח "פי תקרה יורד וסותם", [דעת רש"י בסוכה העשויה כמין גאם לא איתפריש, ועיין בפסקי הרי"ד הכותב: שאם סוברים שבמפולש לא אומרים "פי תקרה יורד וסותם", כ"ש שלא אמרינן בסוכה כמין גאם].

"פי תקרה יורד וסותם" לענין שבת וכלאיים

קיג. האם מועיל "פי תקרה יורד וסותם" להתיר את הטלטול באכסדרה בשבת, ולהתיר ככלאיים, ומדוע?

תשובה :

הגדרת אכסדרה

לפי רש"י (ד"ה בבקעה) - סתם אכסדרה אין עושים לה דפנות, אבל פעמים עושים אותה לפני הבית, ודופן הבית סותמה מאחריה.

ולפי התוס' (ד"ה אכסדרה) בשם ר"ת ור"ה - סתם אכסדרה סגורה היא בג' רוחותיה, והתוס' (ד"ה סכך) מוסיפים (עכ"פ לפי המהרש"ל): שבאכסדרה שיש לה ב' דפנות, אורחיה דמילתא לעשותם כמין גאם לצניעות קצת, (ועיין היטב במהרש"א).

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

א. כשלאכסדרה יש ג' מחיצות שלימות וכרביעית שני לחיים ומשהו

בתוס' (ד"ה סיך) מבואר: שבזה לכו"ע אמרינן "פי תקרה ויורד וסותם", אע"פ שפרוצה יותר מעשר, הואיל ואיכא שם מחיצה.

ב. כשיש לאכסדרה מחיצה אחת ופי תקרה לשלש מחיצות

לפי רש"י (הנ"ל) - לכו"ע מהני.

ולפי התוס' - לכו"ע לא מהני.

ג. כשלאכסדרה יש ג' מחיצות שלימות וכרביעית יש פי תקרה ואין שני לחיים

לפי רש"י (הנ"ל) - לכו"ע מהני.

ולפי התוס' - כן הוא רק לפי רב, אבל שמואל ס"ל, שהדין תלוי במחלוקת ת"ק ורבי יהודה לקמן נושא ו'.

ד. כשלאכסדרה יש ב' מחיצות שלימות כמין גאם

דהיינו שהאכסדרה אינה מפולשת, ויש לה פי תקרה - בתוס' (שם) מבואר: שזה כהנ"ל נושא ג'.

ה. באכסדרה שנבקעה

לפי רב - אומרים.

ולפי שמואל - אין מטלטלין אלא בד' אמות.

התוס' (ד"ה אכסדרה) בשם רש"י (בעירובין) כותבים: שבבקעה האכסדרה פרוצה מארבע רוחותיה ועומדת קירויה על ד' יתדות.

ותוס' (ד"ה אכסדרה) חולקים עליו, שבכה"ג לכו"ע לא אומרים יורד וסותם, כיון שמפולש, וש"אכסדרה בבבקעה" שנחלקו בו רב שמואל, היינו באופן הנ"ל דין ג'.

ו. שתי מחיצות ברשות הרבים ופי תקרה

תוס' (ד"ה סיך) כותבים: שלפי רבי יהודה מהני, דשתי מחיצות דאורייתא, ושלרבנן לא מהני. ומבארים: שזהו מפני שס"ל לרבנן שמדאורייתא לא סגי בשתי מחיצות, ושלכו"ע לא מהני "פי תקרה" במפולש, במקום שצריך מחיצה דאורייתא, וכתבו: שלפי רש"י (הנ"ל) צריך לומר, שרק ברשות הרבים שהטילטול בה הוא מדאורייתא, רבנן סוברים שלא אומרים "פי תקרה", אבל כשזה בבקעה שאיסור הטילטול הוא רק מדרבנן - לכו"ע אמרינן "פי תקרה יורד וסותם", ושלרב - לכו"ע אמרינן בבקעה "פי תקרה" אף כשאין שום מחיצה.

ז. כשלאכסדרה ב' מחיצות שלימות, באופן שמפולש ויש פי תקרה

לפי רבי יהודה - הדין כמו בנושא הקודם.

לפי שיטת רש"י (ד"ה לדיך) בדעת דרבנן - באכסדרה שבאמצע החצר לא אמרינן "פי תקרה", הואיל והוא מפולש ועשוי לבקיעת רבים, אבל בחצר המוקפת אכסדראות הסמוכים לבתים, לאביי אליבא דרב אומרים, ולרבא אליבא דרב, ולשמואל אליבא דכו"ע - לא אומרים.

ולפי שיטת התוס' (ד"ה סיך, וד"ה אכסדרה) - בכל מקרה הדין תלוי במחלוקת רבנן ורבי יהודה שבנושא הקודם, כיון שמפולש.

ח. בכלאיים

בתוס' (ד"ה אכסדרה) מבואר: שלכו"ע אומרים "פי תקרה" ואף כשאין שום מחיצות, ולכן לא הוי כלאיים, דכלאיים קל יותר משבת, דאפי' פאות, [דהיינו צורת הפתח, עיין עירובין דף יא.] מותר לכלאיים, [וע"ע בערוך לנר].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורדות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

נראה מבפנים ושווה מבחוץ ולהיפך, לשבת ולסוכה

קיד. האם מועיל נראה מבפנים ושווה מבחוץ ולהיפך, לענין לחי בשבת, ולענין טפח שבדופן ג' שבסוכה?
דף יט.

תשובה :

בגמ' מבואר: שמועיל, והיינו שבסוף אחד משני הדפנות יש פצים טפח ויותר, שבולט הצידה לרשות הרבים או שנמשך מהדופן ויותר צר ממנו.

התוס' (ד"ה אחוי) תמהו איך מועיל לסוכה, ונאף אם נאמר שזהו רק לשבת שבחג ומדין "מיגר" עיי"ש.

לבוד בסכך סוכה ובדפנותיה

קטו. האם אומרים לבוד להכשיר סכך סוכה או להכשיר דפנות סוכה, ומדוע?

תשובה :

עיין לעיל תשובות יז, לז, קה, קו, קט, קיא. קיב, וולקמן פ"ב תשובה ח"ד.

"פסל היוצא מן הסוכה"

קטז. אלו אופנים הוכשרו בסוכה מדין "פסל היוצא מן הסוכה"?
דף יט.

תשובה :

בגמ' הובאו ארבעה אופנים והרא"ש והריטב"א כותבים: שהאמוראים לא פליגי בזה, ועיין בקרבן נתנאל אות ה"ג, וכדלהלן:

1. **בקנים היוצאים לאחורי הסוכה, ויש להן ג' דפנות, וקמ"ל שהוכשר אף שהקנים לא נעשו לצורך אחורי הסוכה.**

רש"י (ד"ה לבראי) מפרש: שהוכשר אף שהדופן האמצעי לא נעשה לכך, ונעוין רשב"א.

אבל התוס' (ד"ה לבראי) מפרשים: שהוכשר אף שלא נעשה הסכך שמאחורי הסוכה למטרת צל. [אם רש"י חולק על תוס' לדינא – עיין שפ"א, והגהות פורת יוסף].

2. **בקנים היוצאים לפנים הסוכה, ודופן אחד מן הצדדים נמשך יותר מהמקביל לו.**

רש"י (ד"ה קמ"ל) מפרש: דכשרה מדין שתיים כהלכתן והשלישי טפח, והרא"ש לעיל פרק א' סי' ג', ועוד ראשונים מפרשים אחרת, עיי"ש, ובקה"י ריש סי' ג'.

3. **כשרובה צלחה מרובה מחמתה ומיעוטא חמתה מרובה מצלתה, שמותר לישן גם מתחת למיעוט.**

4. **כשיש סכך פסול פחות משלשה בסוכה קטנה, שכל הסוכה כשרה, [אם מותר לישן גם מתחת לסכך הפסול – עיין בתשו' הבאה, וע"ע קה"י סי' ג', ובאמ"ה עמ' עג, עד].**

5. **אופן נוסף: עיין לקמן תשו' קב דין 1.**

צירוף סכך פסול ואויר לפסול את הסוכה

קיז. האם סכך פסול פחות מג' טפחים או אויר פחות מג' טפחים בסוכה קטנה מצטרפים לז' טפחים, והאם מותר לישן תחתיהם, ומדוע?
דף יט.

תשובה :

זה או זה מצטרפין לז' טפחים.

לפי רש"י (ד"ה אמר ליה) - מותר לישן רק מתחת לסכך הכשר וכן מתחת לפסול, אבל לא מתחת לאויר, וכן נפסק בשו"ע סי' תרלב סעי' א' ב'. ובביה"ל מבואר: שהאיסור לישן תחת האויר הוא מדאורייתא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולפי תוס' (ד"ה לא) - להיפך, דהיינו שמותר לישן רק מתחת לסכך הכשר ו/או האויר, אבל לא מתחת הפסול.

וסיימו התוס': שמהירושלמי משמע, כשיטת רש"י, [מתוס' לקמן בעמ' ב' ד"ה טיט, משמע: שחזרו בהם וסוברים כשיטת רש"י].

טבילה בטיט ואם טיט מצטרף למ' סאה

קיא. הטובל בטיט האם עלתה לו טבילה, והאם טיט מצטרף למ' סאה? דף יט:

תשובה:

1. **טיט שאינו נרוק** [פ' שאין ראוי להוריקן מכלי אל כלי] - אין מצטרף, וכ"ש שאין טובלים בו.

2. **טיט הנרוק** - מצטרף, והטובל בו לא עלתה לו טבילה.

לפי שיטת רש"י (ד"ה לא עלתה לו טבילה) - דוקא בטיט שאין עמו מים בעין לא עלתה לו טבילה, אבל אם יש גם מים בעין עלתה לו טבילה, אף אם טובל בטיט.

ולפי שיטת תוס' (ד"ה טיט) - יש אופנים שהטיט מצטרף ואעפ"כ אי אפשר לטבול בטיט, וכדתנן (בפ"ב במקואות): מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט, רבי אליעזר אומר: מטבילין במים ולא בטיט, ר' יהושע אומר: במים ובטיט, באיזה טיט אמרו: בטיט שהמים צפין על גביו, ואם המים היו בצד אחד מודה רבי יהושע שמטבילין במים ולא בטיט. [וענין עוד במש"כ בתשובה הבאה].

קיס. באיזה טיט נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע [הנ"ל תשו' קודמת?]

דף יט:

תשובה:

התוס' (ד"ה טיט) מביאים את דעות התנאים שבמשנה במקואות (פ"ב מ"ז):

לפי רבי מאיר - מותר לטבול בטיט שהקנה יורד בו מאליו.

לפי רבי יהודה - מותר לטבול במקום שאין קנה המדה עומד.

לפי אבא אליעזר בן דלעאי - מקום שהמשקולות עומדות.

לפי רבי אליעזר - היורד בפי החביות.

לפי רבי שמעון - הנכנס בשפופרת הנוד.

ולפי רבי אליעזר ב"ר צדוק - הנמדד בלוג.

סוכה שעשאוה כמין צריף או שסמכה לכותל

קכ. מה דינה של סוכה שעשאוה כמין צריף או שסמכה לכותל, ומדוע? דף יט:

תשובה:

1. **אם עשה כמו צריף בלא שהגביה טפח ובלא שהפליגה מן הכותל טפח**

לפי הכמים [דמשנתנינו] - בכל מקרה הסוכה כשרה, דסברי שיפועי אהלים כאהלים דמי.

ומבואר בתוס' (ד"ה העושה): שזהו דוקא שלאחר שמשך השיפוע בגובה עשרה איכא עדיין במשך סוכה רוחב ז', [ולפי הר"ן, הריטב"א, והמאירי - ז' על ז' בקרקעית הסוכה מהני אף שבגג יש רק טפח, ועיין בכס"מ], התוס' מצדדים לומר: שאז אפשר שיהיה מותר לישן אף תחת השיפוע שאין גבוה י', מידי דהוה אפסל היוצא מן הסוכה.

ולפי רבי אליעזר - פסולה, וכן נפסק בשו"ע סי' תרלא סעי' י', [אביי לעיל דף ז': מפרש: שזהו משום שסוכה דירת קבע בעיניו, והרי"ף כותב: שסוגייתנו חולקת על אביי ומפרשת שפסול, משום ששיפועי אהלים לאו כאהלים, והלכה כסוגייתנו].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. אם הגביה מן הקרקע טפח או שהפליגה מן הכותל טפח - אף לפי רבי אליעזר כשרה.

ובבואר בתוס' (ד"ה שאם): הגביה טפח, היינו שעשה בנין זקוף טפח והושיב עליו ראש השיפוע, וכן הרחיק טפח, היינו שעשה בסמוך לכותל סכך רחב טפח וסמך עליו ראש השיפוע העליון, ושמתוך פירוש רש"י משמע: שאותו טפח שהגביה או שהרחיק אפי' הוא אור כשרה, דנחשב כסתום מטעם לבד, ודשקצת משמע כן מהירושלמי.

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרלא סעי' י') נפסק: סוכה שאין לה גג, כגון שהיו ראשי הדפנות דבוקות זו בזו כמין צריף, או שסמך ראש הדופן של סוכה לכותל, פסולה, ואם היה לה גג אפילו טפח, או שהגביה הדופן הסמוך לכותל מן הקרקע טפח, הרי זו כשרה, ויץ אומרים, שהטפח לא תהיה לויר, רק מן הדופן או הסכך, ולריך קיהיה בה שצנעה טפחים על שצנעה בגובה עשרה טפחים, גם לריך קיהיו הדפנות, לאחר שהם גבוהים עשרה, עשויות מדבר שמסככין בהם, להא הם הסכך, ואם כל הדפנות מדבר שמסככין בהם, מותר לישון אפילו תחת הדפנות. ובמ"ב (שם ס"ק ל') נפסק: דמהני אפי' הוא אור, ועיין בשענה"צ ס"ק כא, מש"כ בזה.

סיכוך במחצלות

כא. האם מותר לסכך במחצלות, ומדוע?

דף יט: כ:

תשובה :

1. מחצלת קנים שתחילת עשייתה היתה לסיכוך - מסככין בה.

התוס' (ד"ה לסיכוך) בפרשים: שזהו משום שכל היוצא מן העץ אינו מקבל טומאת אהלים אלא פשתן, [הפני"י מקשה על דבריהם, עיי"ש, ובערוך לנר].

2. אם תחילת עשייתה היתה לשכיבה - אין מסככין בה.

3. ואם בסתמא - במשנתנו מובאים ב' דעות:

לפי ת"ק - גדולה מסככין בה, ומשום שבסתמא עשויין לסיכוך, אבל בקטנה אין מסככין, [משום שבסתמא עשויין לשכיבה].

ולפי רבי אליעזר [כמסקנת הגמ' ע"פ פירושו של רב פפא] - אחת קטנה אחת גדולה אין מסככין, דס"ל שאפי' גדולה סתמא עשויה לשכיבה, [דין הקונה מן האומן אם אזלין בתר מנהג המקום או לפי כוונתו של הקונה - עיין ט"ז סי' תרכט סק"ז ובמ"ב ס"ק יז].

בברייתא שבגמ' מובאים חילוקים אחרים

לפי רש"י (ד"ה גדולה) ולפי תוס' (ד"ה ושל חילה) - הברייתא עוסקת במחצלת קטנה, [והגר"א על השו"ע סי' תרכט סעי' ו' מקשה על שיטת רש"י ותוס', דהרי משנתנו אוסרת במחצלת קטנה של קנים בכל מקרה, ובברייתא יש חילוקים אם קלועה או ארוגה, וא"כ משנתנו כמאן, לא כרבי דוסא ולא כר' ישמעאל ברבי יוסי משום אביו, אך לפי הרי"ף וכפירושו של הקרבן נתנאל אות ר' - הברייתא עוסקת במחצלת גדולה, ומשנתנו כרבי ישמעאל ברבי יוסי משום אביו, דסבר שבמחצלת גדולה בכל מקרה, ולכן הרי"ף מביא רק את משנתנו והשמיט את הברייתא, וכן הוא ברמב"ם ובשו"ע, ואילו הראב"ד המשיג על הרמב"ם שיטתו כרש"י ותוס', ולשיטתם האופנים והדינים היוצאים מהברייתא הם כדהלן:

א. כשאין למחצלת שולים ובמחצלת של שיפה ושל גמי - אין מסככין בהם אפי' היא קלועה, מפני

שהן רכות וסתמן לשכיבה, [אלא שמתוד"ה חזיין לנזייתא משמע, שלפי רבי דוסא - אם אינה עשויה לקבל מסככין בה].

ב. כשאין למחצלת שולים ובמחצלת של קנים (שהיא קשה) ושל חילת (שהקלח שלה עב) באופן שהיא קלועה - לכו"ע מסככין בה.

ג. כבדין הקודם באופן שהיא ארוגה

לפי הכמים - אין מסככין בה, דסתמא לשכיבה, דלא היו רגילין לאורגה אלא לשכיבה שתהא חלקה ונוחה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

- ולפי רבי ישמעאל ברבי יוסי משום אביו, ולפי רבי דוסא - מסכנין.
ד. כשיש למחצלת שולים ובשל אושא - לא מסכנין, כיון דסתמן לשכיבה.
ה. כשיש למחצלת שולים ובשל טבריא (דקשין הן) - מסכנין דסתמן לסיכוך.
ו. כשיש למחצלת שולים ובשל שאר מקומות
לפי רבי דוסא - אין מסכנין, כיון שיש אנשים שמייחדים אותם לשיבה.

ולפי חכמים - מסכנין, כיון שרוב בני אדם אין רגילים לייחדן לשיבה (לא התבאר בגמ' אם יש חילוק בין ארובה לקלועה).

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ה מסוכה הל' ו) נפסק: מחצלת קנים או מחצלת גמי או חלף, קטנה, שתמה לשכיבה, לפיכך אין מסכנין בה, אלא אם כן עשה אותה לסיכוך, והראב"ד בהשגותיו, כותב: והברייתא חילקה בשל קנים ושל חלף, שאפילו בקטנה, אם גדולה היא כעין עבותות, מסכנין בה, מפני שהיא קשה ואינה ראויה לשכיבה, אבל כשהיא ארוגה אחת, אין מסכנין בה, שראויה לשכיבה, אבל כל גדולה שתמא לסיכוך ואפילו ארוגה, ובשו"ע סי' תרכט סעי' ו', נפסק: במחצלת של קנים וקש ושיפה וגמי, בין שהיא חלקה, שהיא ראויה לשכיבה, בין שאינה חלקה, שאינה ראויה לשכיבה, אם היא קטנה, שתמה עומדת לשכיבה, ומקבלת טומאה, ואין מסכנין בה, אלא אם כן עשאה לסיכוך. להיינו שכוז בני אומה העיר עושין אומה לסיכוך, ואם היא גדולה, שתמה עומדת לסיכוך ומסכנין בה, אלא אם כן עשאה לשכיבה, להיינו שמהנהג המקום לככז עליה, והני מילי שאין לה שפה, אבל אם יש לה שפה בענין שיכולה לקבל, אפי' אם ניטל שפתה אין מסכנין בה.

אם מחצלת מקבלת טומאה

דף כ: **האם מחצלת מקבלת טומאה?**

תשובה :

- בתשובה הקודמת הוזכרו מחצלות שאין מסכנין בהן, מפני שמקבלין טומאה - עיין שם.
- וכן הוזכרו מחצלות שמסכנין בהם, מפני שאינם מקבלין טומאה - עיין שם.
- חוצלות של גמי

לפי אבדימי בר המדורי - חוצלות הן מזבלי. רש"י מפרש: שהן אותן שהרועה מניחן תחת ראשו כשישן.

ולפי ריש לקיש - הן מחצלות ממש. מהתוס' (ד"ה של) יוצא: שעכ"פ לריש לקיש מחלוקת רבנן ורבי דוסא היא רק במחצלות גדולות.

לפי רבי דוסא - מקבלין טומאת מת בלבד, דכלי הן ואינן עשויות לשכיבה.

ולפי חכמים - מקבלין אף טומאת מדרס, מפני שעשויות לשכיבה.

לפי שיטת רש"י (ד"ה לנזייתא) - מקבלין טומאת מת אפי' אם עשויה לכיסוי.

ולפי שיטת תוס' (ד"ה חזיין) - מקבלין טומאת מת דוקא כשעשויה לקבל או כשעשויה לוילון, ועיין מסכת ביצה דף יד: ובמש"כ שם פ"א תשובה פג], אבל כשאינה עשויה לקבל או לוילון, סובר רבי דוסא שטהור לגמרי.

פוסקים :

ברמב"ם (פרק כה מכלים הל' יג) נפסק: מחצלת הקש מתטמאה במדרס, ושל קנים ושל חלף, טהורין, מפני שאינה ראויה למדרס, ושאר המחצלות: אם עשאה לשכיבה, מקבלת טומאה, עשאה לסיכוך, טהורה, עשאה סתם: גדולה, שתמה לסיכוך, קטנה, שתמה לשכיבה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק שני

הישן תחת המטה

הישן תחת המטה בסוכה

א. האם הישן תחת המטה בסוכה יוצא ידי חובתו, ומדוע? דף כ. כא:

תשובה:

לפי חכמים - לא יוצא ידי חובתו.

רש"י מפרש: משום דאהל מפסיק בינו לסוכה, ונהרמב"ן במלחמות, מפרש בדעת הר"ף: שזהו מפני שהמיטה מבטלת את סכך הסוכה, והרי הוא יושב בסוכה פטולה, הב"ח תחילת סי' תרכו, כותב: שלפי הר"ף - הפסול הוא מדאורייתא, ולרש"י - הוא מדרבנן, ולפי הפנ"י בסוגיין - גם לפי הר"ף הפסול הוא מדרבנן, וסובר שמואל: שזהו דוקא במיטה הגבוהה עשרה, אבל אם אינה גבוהה עשרה - לא חשיב אהל ויוצא ידי חובתו, ונע"ע במש"כ לעיל פרק א' תשו ס"א.

התוס' (ד"ה הישן) מסתפקים: אם שמואל לטעמיה (בפ"ק דף י'). דמכשיר תחתונה כשאינן בעליונה עשרה, אבל לאינן אמוראי יתכן וחשיב אהל גם בפחות מעשרה או דמיטה שהיא אהל עראי שאני, ולכו"ע לא חשיב אהל.

ולפי רבי יהודה - יוצא ידי חובתו, [אפי' בגבוהה עשרה], לתירוץ א' בגמ': זהו מפני שס"ל שמיטה לא חשיב אהל, והטעם - עיין רש"י ד"ה נוהגין, וברא"ש שם, ובתוד"ה ועל גביהן, ובמהר"ם שם, רבין א"ר אלעזר, מפרש: שזהו מפני שרבי יהודה לטעמיה דאמר סוכה דירת קבע בעינן, והוה ליה מיטה אהל עראי וסוכה אהל קבע, ולא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע, ולפי רבי שמעון - אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע.

פוסקים:

בש"ע (סי' תרכז סעי' א') נפסק: כשמואל, שרק בגבוהים י' טפחים - לא יצא.

מה לא נחשב לאוהל

ב. אהל שאינו עשוי בידי אדם או אהל שלגבה עשויה האם נחשבים לאהל, ומדוע? דף כ. כא:

תשובה:

א. אהל שאינו עשוי בידי אדם, [פי' שאינו מתכוין לעשות אהל - רש"י, אמ"ה עמ' תרסח]

1. כשרוחבו פחות מטפח

לפי רבנן - הוי אהל, ד"אהל" "אהל" דכתיבא טובא בפרשת "פרה", בא לרבות אף את העשוי מאליו.

ולפי רבי יהודה - לא הוי אהל, דיליף "אהל" "אהל" ממשכן.

2. כשרוחבו כמלא אגרוף, [דהיינו יותר מטפח] - אפי' רבי יהודה מודה שהוי אהל, ולכן שוורים ואילן נחשבים לאהל, אף שאינם עשויים בידי אדם.

ב. אהל זרוק

בתוס' (ד"ה ועל, ובד"ה שדעתו) מבואר: דדין זה תלוי במחלוקת תנאים (שבמסכתות אחרים), ושלפי רבא עכ"פ - גם מי שסובר שלא שמה אהל, יכול להודות שגב השוורים חשיב אהל, דכתיב "ובעצמות ובגידים תסוככני", ונע"ע מה שהניחו בקושיא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

והרמב"ם בפ"ב מפרה אדומה הל' ז', פוסק: שמניח על השוורים דלתות, דהיינו שאהל זרוק שמייה אהל, ואילו בפ"א מטומאת מת הל' ה', הוא פוסק: שלא שמייה אהל, הפנ"י בסוגיין מתרץ: שמדאורייתא שמייה אהל, ומחלוקת התנאים היא אם מדרבנן לאו שמייה אהל לחומרא, ובסוגיין שהביאו דלתות זהו רק למעלה בעלמא, ולכן סגי גם באהל זרוק, המשנה למלך בהל' טומאת מת מתרץ: שמדאורייתא אהל זרוק לאו שמייה אהל, ורק לענין פרה מעלה עשו בה, הרחקות יתירות, שהרי כל הארץ בדוקה היא, לכן בהיכרא בעלמא סגי, והגר"ח על הרמב"ם שם מתרץ: שאהל זרוק על גבי בהמה לכו"ע חשיב אהל, והמשנה אחרונה פרק ג' הל' ב', כתב: שדלת דרכה להיות קבועה, לכן היא נחשבת לאהל גם כשהיא מיטלטלת.

ג. מיטה

1. אם היא גבוהה עשרה טפחים

לפי חכמים - הוי אהל.

לפי רבא אליבא דרבי יהודה - לא חשיב אהל, הואיל ולגבה עשויה.

ולפי רבין א"ר אלעזר - גם לרבי יהודה חשיב אהל.

2. אם כשאינה גבוהה עשרה טפחים - עיין תשו' קודמת.

ד. אהל שלגבו הוא עשוי

לפי חכמים - חשיב אהל.

ולפי רבי יהודה - הדין תלוי בדעות שהוזכרו בנושא הקודם, אולם לכו"ע שוורים חשיב אהל.

רבי אלעזר מפרש: מפני שמגינים על הרועים בימות החמה מפני החמה, בימות הגשמים מפני הגשמים, [ועיין בתוד"ה ועל].

ורבא מפרש: מפני שעשויים להגין על בני מעיים שלהן, דכתיב "ובעצמות וגידים תסוככני", [עיין תוד"ה ובעצמות].

אהל המביא את הטומאה

ג. איזה אהל מביא את הטומאה, ומי הוא הנטמא בטומאת אהלים? דף כא.

תשובה:

כל אהל מביא את הטומאה, וכדאיתא בספרי שכל המאהילים מביאים את הטומאה אפילו שאינו פשתן, וילפינן ליה ק"ו ממצורע.

התוס' (ד"ה יליף) מביאים את המשנה (בשבת) "דכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן".

ד. קוברי המת או מלורע העוזרים באכסדרה, האם מטמאים את הטהורים, ומדוע? דף כא.

תשובה:

בתוס' (ד"ה יליף) מבואר: שמצורע העובר באכסדרה - אינו מטמא דכתיב "מושבו", אבל קוברי המת - מטמאים.

קטן לענין מילוי מים חיים, להשים האפר במים ולהזות על הטמא

ה. האם יכול קטן למלאות מים חיים [מן השלוח] או להקים את האפר במים או להזות על הטמא? דף כא.

תשובה:

בתוס' (ד"ה ומביאין) מבואר: 1. למלאות מים - יכול. 2. לקדש [דהיינו נתינת האפר במים] - לרבי יהודה יכול, ולחכמים אינו יכול. 3. להזות - המחלוקת היא להיפך, דהיינו שלרבי יהודה לא יכול, ולחכמים יכול.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

אופן מילוי מים חיים מן השילוח

ו. האם יכולים למלאות מים חיים מן השילוח ע"י שישלשל בחבל או שצריך מילוי ידים דוקא?
דף כא.

תשובה:

ברש"י מבואר: שלפי ת"ק דרבי יוסי - בעינן מילוי ידים דוקא, ולא שישלשל בחבל.

ולפי התוס' (ד"ה ירדו) - לכו"ע לא בעינן מילוי ידים, וכשר אפי' נתמלא מאליו.

דין "מעמיד" לסוכה

ז. מהו הדין של סוכה שסמכה על כרעי המיטה או כשסמכה על דבר המקבל טומאה או על גב המיטה או על דבר המיטלטל לדוגמא: עגלה, ספינה, קידה תיבה ומגדל המחזיקים ארבעים סאה בלתי ומדוע?
דף כא.

תשובה:

א. כשסמך את הסוכה על כרעי המיטה

1. אם באופן שהסוכה יכולה לעמוד בפני עצמה - כשרה.

2. אם באופן שאינה יכולה לעמוד בפני עצמה, לפי רבי יהודה - הסוכה פסולה. בטעמו של רבי יהודה, נחלקו רבי זירא וברושלמי המובא בתוס' איתא ר' אמי במקום ר' זירא, ורבי אבא בר ממל.

הד אביר - מפני שאין לה קבע.

רש"י (ד"ה שאין) מפרש: שמדובר כשסמך את הסכך על כרעי המיטה, ונעין רש"י ד"ה אבל, באופן שקרקעית הסוכה היא המיטה, והחסרון הוא בזה, שמיטלטלת ע"י המיטה, ורבי יהודה לטעמיה, דאמר סוכה דירת קבע בעינן, ונרש"י זה, ובד"ה אבל, יוצא: שלפי רבנן דפליגי על רבי יהודה, וס"ל סוכת עראי בעינן, הסוכה כשרה, אך הר"ן והראב"ד חולקים ומפרשים: שסמך סוכתו למיטה, באופן שאם יזיז את המיטה תיפול הסוכה, ומאחר ורגילים להזיז את המיטה, הרי זו כסוכה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה, ונעין ריטב"א.

והתוס' דחו פירושו, וכותבים: שהעיקר כהירושלמי שפי', שזהו מפני שאין י' טפחים ממנה לסכך, וכותב הרא"ש: דהוי ליה דירה סרוחה, ושלפי"ז לא מסתבר לומר שרבנן פליגי ומכשירים דירה סרוחה, ורבי יהודה לפרושי מילתיה דת"ק אתי ולא פליגי, וסברה זו, לדברי הכל היא, ואין קשר בין שיטת רבי יהודה הכא לשיטת רבי יהודה המצריך דירת קבע.

והד אביר - מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה, ולא איתפריש בתוס' אם לדעה זו רבנן פליגי על רבי יהודה ומכשירים.

רש"י (ד"ה שמעמידה) מבאר: דאף שאין פסול אלא לסכך מ"מ הואיל ועיקרו של סכך אלו מעמידים, הוי כאילו סיכך בדבר המק"ט.

עוד כותבים התוס': שהעיקר כהטעם הראשון שפסול משום שאין לה י' טפחים, משום שבירושלמי דחו את הטעם של מקבל טומאה, וכך פוסק הרא"ש, שמוותר להעמיד סכך על דבר המקבל טומאה, וכותב הקרבן נתנאל: שלפי רש"י הסובר שחכמים פליגי, הלכה כחכמים שבכל מקרה הסוכה כשרה, ואילו לפי שיטת הר"ן, הרמב"ן, והמאירי בשם הגאונים - יש לחשוש לשני הטעמים, עיי"ש.

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרל סעי' יג) נפסק: שכשר, אף כשעומדת על דבר המקבל טומאה, ואף אם יש י' טפחים מכרעי המיטה עד לסכך, וכותב המ"ב (ס"ק נט, ובשעה"צ ס"ק ס'): שלכתחילה נכון להזהר בזה כי יש מהפוסקים שמחמירין בזה.

ב. סמך על שיפודים של ברזל המקבלים טומאה

הדין תלוי בטעמים הנ"ל בדעת רבי יהודה, למ"ד מפני שאין לה קבע, כשרה, שהרי יש לה קבע, ולמ"ד מפני

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שמעמידה בדבר המקב"ט, אינה כשרה, שהרי מעמידה בדבר המקב"ט. [ולפי רש"י אליבא דרבנן – בכל ענין כשרה]. ההלכה לדין זה – עיין לעיל נושא א'.

ג. סמך על כרעי המיטה, ויש מקרקעית המיטה עד לסכך י' טפחים

לפי רש"י - כנ"ל נושא א' דין 2, שבין לפי רבי זירא ובין לפי רבי אבא בר ממל [בפירושם את רבי יהודה], הסוכה פסולה, [ושלפי רבנן – כשרה].

ולפי התוס' בשם הירושלמי - הדין תלוי במחלוקת הנ"ל בין ר' זירא לר' אבא בר ממל, דרבי זירא מכשיר בזה, [וכפי שהם פירשהו]. וכותבים: שקיי"ל כמותו, משום שבירושלמי דחו את הטעם לפסול סוכה העומדת על דבר המקבל טומאה. ההלכה לדין זה – עיין לעיל נושא א'.

ד. סיכך על גב המיטה

אביי סובר: שלכו"ע הסוכה כשרה, שהרי יש לה קבע [לסיכוך – רש"י ד"ה אבל], וגם אין מעמידה על דבר המקבל טומאה.

רש"י (ד"ה אבל) מפרש: שמדובר שלא סמך את הסיכוך בכרעיים אלא על גבי יתדות, אבל כל דופני הסוכה אינן אלא מיטות משלשה צדדים, [בר"ן משמע: שלפי הראב"ד הנ"ל – מדובר שנעץ קונדסין במיטה עצמה, וכשמטלטלין את המיטה הסוכה לא נופלת, והרי הסכך קבוע].

והתוס' [הנ"ל לשיטתם] מפרשים: שבכהאי גוונא הסוכה כשרה אפ"ל אם אין י' טפחים מהמיטה עד הסכך, משום שאם נוציא את המיטה נשאר י' טפחים, ולכן לא הוי מיעוט, דומיא דכרים וכסתות בסוכה, שאינם ממעטים, [ואין חסרון של דירה סרוחה. וכתב הרא"ש סי' א': שזהו מאי דקמ"ל אביי טפי ממשנתינו שממנה כבר משמע שבאופן שיכולה לעמוד בפני עצמה, כשרה].

ה. סוכה על דבר המיטלטל

1. אם על עגלה

לפי התוס' אלבא דרש"י - הדין תלוי במחלוקת תנאים, [וכן פירש"י בהדיא לעיל בפ"ק דף ז': ד"ה בראש הספינה, ועיין במש"כ לעיל פרק א', תשובה מא], שלמאן דאמר דבעינן דירת קבע [דהיינו רבן גמליאל ורבי יהודה] - פסולה, ואף למ"ד (הנ"ל נושא א') המסביר שטעמו של רבי יהודה הפוסל בסומך סוכתו בכרעי המיטה "משום דבר המקבל טומאה", מ"מ מודה הוא שרבנן ורבי יהודה פליגי גם בטעמא דדירת קבע, ושלפי רבי עקיבא - כשרה, דסבר שבעינן סוכת ארעי ולא צריך סוכת קבע.

אבל התוס' עיצמם סוברים - שלכו"ע סוכה על דבר המיטלטל כשרה, כדמוכח מסוכה על גבי בהמה דפסולה רק מהחסרון שאינה ראויה לשבעה, ולא מפני שעומדת על דבר המיטלטל, [וכן שיטת ר"ת לעיל דף ז': ד"ה העושה, ועיין לקמן דף כג. תוד"ה דתניא, ותוד"ה על גבי בהמה].

2. אם על ספינה

בתוס' מבואר: שאף רש"י מודה, שלא נחשב דבר המיטלטל כיון שדרכו בכך, וחשיבא קבע.

האופנים ודיני סוכה שעל ספינה - עיין לקמן תשובה יג. לענין הלכה - עיין מש"כ לעיל בפ"א תשובה מא.

ו. כששסמכה על דבר המחזיק מ' סאה בלח ואינם מקבלים טומאה

לדוגמא: על שידה תיבה ומגדל - הדין בדיוק כדין סוכה שעל עגלה הנ"ל נושא קודם דין 1.

"סוכה מדובללת" ו"חבוט רמי" לענין סוכה

ח. מה הפירוש "סוכה מדובללת", והאם היא כשרה, ומדוע? דף כב.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

1. פירוש "סוכה מדובללת"

רב מפרש: סוכה עניה, מחמת סכך קלוש, וצילתה מרובה מחמתה.

ושמואל מפרש: קנה עולה וקנה יורד, [הרא"ש] כותב: שאפשר שרב ושמואל לא פליגי, ושמודברי הרי"ף משמע: דפליגי, ושאיין דבריו נראין].

2. הדין - במשנה מבואר: סוכה "מדובללת" כשרה.

לפי אביי - יש להכשיר [בקנה עולה ובקנה יורד - רש"י] רק כשאיין ביניהם ג' טפחים.

רש"י מפרש: שביותר משלשה טפחים לא אומרים "כל שאילו היו מסוככין בשווה היתה צילתה מרובה מחמתה", ופסול מפני שהחמה יותר מהצל, אבל תוך שלשה - אמרינן, וכשרה אף שמתוך כך החמה יותר מהצל, [דעת המאירי, שאם חמתה יותר מצילתה אפי' שמואל מודה שפסולה, אף אם אין ביניהם ג' טפחים - אמ"ה עמ' תשנ].

ותוס' מפרשים: שזהו מפני שתוך שלשה אמרינן לבוד והכל אחד, משא"כ ביותר משלשה.

3. כשיש בגגו של כל קנה טפח וביניהם טפח

לפי אביי - בין לפי רש"י ובין לפי התוס' אליביה - לא אומרים "חבוט רמי" אפי' אם יש בגגו טפח, ולכן אם יש יותר מג' טפחים בין קנה לקנה, בכל מקרה הסוכה פסולה [כדעת ת"ק הסובר שביותר מג' טפחים לא אמרינן לבוד, ופליג על רשב"ג הסובר שעד ד"ט אמרינן לבוד].

ולפי רבא - אם יש בגגו טפח ובין קנה לקנה שלידו טפח, יש להכשיר אף כשיש ביניהם ג' טפחים, וזהו מפני שאמרינן "חבוט רמי", [נע"ע לקמן מש"כ בתשו' הבאה, ובהערה שם. הגה"מ פ"ה מסוכה הל' כא, כותב: שאביי פוסל בכל ענין אם יש בין זה לזה ג' טפחים, וכן משמע בהמאור שכתב שהלכה כרבא - א"ת כרך יב, ערך חבוט רמי, עמ' תנג, עיי"ש].

לסיכום:

- 1. אם אין בין זה לזה ג' טפחים - לכו"ע כשרה,** [נכ"פ אליבא דשמואל], **לרש"י:** זהו אף שחמתה מרובה מצילתה, דאומרים "כל שאילו וכו'", [והמאירי חולק, כ"ל].
- 2. אם יש יותר מג' טפחים וגגו פחות מטפח - לכו"ע פסולה.**
- 3. אם יש בגגו טפח - הדין תלוי במחלוקת אביי ורבא, אם אומרים "חבוט רמי",** שלרבא הסוכה כשרה אף שיש יותר מג' טפחים.

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרלא סעי' ד', ה') נפסק: כהאוקימתא של רב, וכהאוקימתא של שמואל, וכרבא שאם יש טפח בקנים אומרים "חבוט רמי", אף אם הם רחוקים אחד מהשני יותר מג' טפחים.

"חבוט רמי" לענין טומאה

ט. היכן נאמר הדין של "חבוט רמי" בטומאה?

דף כב. כב:

תשובה:

מהמשנה באהלות יש להוכיח, שאם יש בקורה טפח - אומרים "חבוט רמי", [אף כשיש ביניהם ג' טפחים], דאיתא שם "היו העליונות כבין התחתונות טומאה תחתיהן, תחת כולן טמא".

רש"י מפרש: דאמרינן בכל העליונות "חבוט רמי" והשליכם בין התחתונות להחשיב את כל הבית מקורה, והוי אהל אחד.

ותני עלה "בד"א בזמן שיש בהם טפח וביניהן טפח, אבל אין ביניהן טפח, טומאה תחת אחת מהן תחתיה

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

טמא, ביניהן ועל גביהן טהור".

כך גורס רש"י, ודחה את הגירסא "אבל אין בהם", דא"כ טומאה תחת אחת מהן אין כל תחתיה טמא, והאחרונים הוכיחו מרש"י זה, שכל שיש בעלינה טפח אומרים "חבוט רמי", אפי' אין בחלל התחתונה טפח, אבל הריטב"א סובר: שבכה"ג לא אומרים "חבוט רמי" ולכן קיים את הגירסא "אבל אין בהם" פי' שאין אומרים "חבוט רמי" עד שיהא רוחב העליונות טפח ושיהא גם בין התחתונות טפח, ויעוין שם בריטב"א דדעתו שאם העליונה טפח ומחצה, והריח בין התחתונות טפח – אומרים חבוט רמי, ומביא שיש שסוברים שגם באופן זה לא אומרים "חבוט רמי", ורק אם האויר שבין התחתונות הוא כאותו שיעור אמרינן "חבוט רמי", וע"ע בא"ת שסו.

פוסקים :

בשו"ע (שם) העתיק לשון הרמב"ם דאמרינן "חבוט רמי" דוקא כשהקנה העולה יהיה מכוון כנגד שפת היורד, ונע"ע ברמב"ם בהל' טומאת מת פט"ז הל' ו', ובהשגות הראב"ד שם, ובביה"ל (ד"ה טפח) בשם הגר"א והגרעק"א. מביא: שהרמב"ם סובר, שצריך שיהיו שפת הקורות העליונות מכוונות כנגד שפת היורד, דהיינו כהדעה שהריטב"א דחה, ושהרמ"א סובר כהריטב"א שאין צריך, ולאפוקי מדעת רש"י ותוס', המקילים וסוברים "חבוט רמי" אף באופן שאין באויר שלמטה פותח טפח.

דין הקורה במבוי ודין "חבוט רמי" לענין עירובין

י. שתי קורות המתאימות לא בזו לקבל אריח ולא בזו לקבל אריח, האם צריך להביא קורה אחרת כדי להתיר את הטילטול במבוי, והאם אומרים "חבוט רמי" בעירובין? דף כב:

תשובה :

א. שתי קורות המתאימות

1. אם מקבלות אריח לרחבו טפח - אין צריך להביא קורה אחרת.

רש"י (ד"ה אם מקבלות) **ביפרש**: ששתי הקורות יחד רחבות טפח, ווהריטב"א חולק וסובר, שגם האויר מצטרף, ומרש"י ד"ה שתי קורות משמע, שצריך שהקורות יגעו זה בזה – אמ"ה עמ' תשטו, תשטז.

2. אם לא מקבלות אריח לרחבו טפח

לפי ת"ק - צריך להביא קורה אחרת.

ולפי רשב"ג - אם מקבלות אריח לארכו שלשה טפחים אין צריך להביא קורה אחרת.

רש"י מפרש: דרשב"ג בא להקל, שאפי' כשאין בהם טפח מדובר.

ב. חבוט רמי

אם יש בקורה רוחב טפח - אומרים חבוט רמי, כנ"ל לענין טומאה. ונע"ע א"ת כרך יב, ערך חבוט רמי, עמ' תנו.

סוכה שחמתה וצילתה שווין

יא. מה הדין בסוכה שחמתה וצילתה שווין, ומדוע?

תשובה :

הגמ' אומרת: שיש חילוק בין אם הם שווין למעלה לבין אם שווין למטה.

לפי רש"י - אם יש בין קנה לקנה כמלא קנה באופן מצומצם, פסולה, לפי שחמת האויר נראית בארץ רחבה הרבה מן הצל.

ולפי ר"ת - באופן זה ודאי שהסוכה כשרה, דאזלינן בתר הסכך, משום דקיי"ל עומד כפרוץ מותר, אלא שצריך שימדוד זאת בסמוך לסכך ולא מלמטה, ורק בסוכה גבוהה אם כשעומד למטה ומעייין כלפי מעלה ודומה לו כי הדדי - פסולה, שאז ודאי מחמת המרחק נחשב לו "כי הדדי".

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרלא סעי' א') נפסק: כשיטת רש"י שפסולה, והב"ח כותב להחמיר כשתי השיטות, ועיין בביה"ל שם מש"כ בזה.

סוכה המעובה כמין בית

יב. מה דין של סוכה המעובה כמין בית, ומדוע?

דף כב:

תשובה :

1. אם באופן שכוכבי חמה נראין בתוכה - כשרה אע"פ שאין הכוכבים נראין מתוכה, והגר"א על השור"ע סי' תרלא סעי' ג', כותב: שהיינו בכוכבי לילה רגילים ולכן כשרה, ואפי' לכתחילה, וע"ע ברא"ש ובטור ובמג"א שם ס"ק א', מש"כ בשם הב"ח.

2. אם באופן שאין כוכבי חמה נראין בתוכה

לפי בית שמיאי - הסוכה פסולה, רש"י (ד"ה כוכבי) מפרש: דאין זה דומה לסוכה.

ובית הלל - מכשירין, [הרבינו חננאל, והרא"ש בסי' ג', כותבים: ד"א שמכשירין היינו רק בדיעבד].

פוסקים :

בשור"ע (שם סעיף ג') נפסק: שכשרה, והמ"ב (ס"ק ו') מביא בשם האחרונים: דמ"מ אם היא מעובה כ"כ עד שאין הגשמים יכולים לירד בתוכה אפי' כשיורדין גשמים מרובים - יש להחמיר ולפסול משום גזירת בית, ובדיעבד כאשר אי אפשר ליטול קצת מהסכך מפני איזה סיבה יש לסמוך על המכשירין.

סוכה על דבר המיטלטל, על אילן, על בעל חי

יג. העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה או בראש האילן או על גבי גמל, האם הסוכה כשרה, והאם עולים לה ביו"ט, ומדוע?

דף כב: כג.

תשובה :

א. בראש העגלה

במשנתנו מבואר: דכשרה ועולין לה ביו"ט. רש"י (ד"ה העושה) מפרש: דכשרה אע"ג דמטלטלא ולא קביעא.

בברייתא (דף כג.) איתא: העושה סוכתו בראש הספינה, לפי רבן גמליאל [המצריך דירת קבע] - פסולה, ולפי רבי עקיבא [שלא מצריך דירת קבע] - כשרה, והתוס' (ד"ה דתניא) כותבים: ששפיר גריס "בראש העגלה" כדפרישת לעיל ולא כר"ת שלא גרס בברייתא "ובראש העגלה", דס"ל שבראש העגלה לכו"ע כשרה. ועיין מש"כ לעיל תשובה ז' נושא ה', ובפ"א תשובה מא.

ב. בראש הספינה

1. אם באופן שהסוכה אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה - לכו"ע פסולה.

2. אם יכולה לעמוד ברוח מצויה דים - לכו"ע כשרה.

3. אם יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה ואינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים

לפי ר"ג [דסבר סוכת קבע בעינין] - פסולה, דכל שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה, לאו כלום היא, רש"י מפרש: דאפי' דירת עראי לא הוי.

ולפי רבי עקיבא [הסובר סוכה דירת עראי בעינין] - כשרה, שהרי יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה. ההלכה - עיין מש"כ לעיל בפ"א תשובה מא.

הגמ' בתחילת הסוגיא אומרת שהמשנה כמו רבי עקיבא. ולפי הערוך לנר בתירוץ הראשון - אביי מעמיד את המשנה כבאופן הנ"ל מס' 2 וככו"ע, וע"ע אמ"ה עמ' תשלב.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ג. כשכולה בראש האילן

לפי התנא דמשנתינו, ורבי מאיר - כשרה [לחזה"מ - רש"י], הואיל ומדאורייתא הסוכה ראויה לשבעת ימות החג, ואין עולין לה ביו"ט.

רש"י (במשנה ד"ה כשרה, וד"ה ואין) מפרש: משום שאין משתמשין באילן שמא יתלוש, ושאם עבר ועלה ביו"ט - יצא ידי חובתו.

ולפי רבי יהודה (בברייתא) - הסוכה פסולה, כיון שמדרבנן אינה ראויה לשבעת ימות החג.

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרכ"ט סעי' ג') נפסק: שהסוכה כשרה, ואין עולין לה ביו"ט, ועיין שם במ"ב ס"ק יז מ"ש"כ בזה. ואם עבר ועלה ביו"ט - מבואר במ"ב (ס"ק יח, ובשעה"צ שם): שיצא ידי חובתו. והפרמ"ג מסתפק: במי שאין לו ביו"ט אלא רק סוכה זו, אם מותר לו לכתחילה לעלות, ובביכורי יעקב מסיק דאסור, דחכמים פטרוהו. וזהו משום שיש כח בידי חכמים לעקור בשוא"ת.

ד. כשמקצתה בראש האילן

1. **אם באופן שאם ינטל האילן ויכולה לעמוד בפני עצמה** - כשרה, הואיל ולא משתמש באילן, ועולין לה ביו"ט, נפי' בסולם שלא על דרך האילן.

2. **אם כשינטל האילן, לא תוכל הסוכה לעמוד בפני עצמה** - אין עולין לה ביו"ט, שהרי משתמש באילן, ונלפי רבי יהודה הנ"ל נושא ג' - הסוכה פסולה, שהרי אינה ראויה לשבעה ימים.

לפי שיטת רש"י (במשנה ד"ה בראש) - מדובר שסמך קרקעית הסוכה רובה באילן, ובזה משתמש באילן ביו"ט, וגזרינן שמא יתלוש.

ולפי שיטת תוס' (ד"ה שתיים, על פי הגמ' בשבת, וכותבים: שכן רש"י מפרש בשבת) - מדובר שחקק באילן והניח קנים באילן, והגזירה היא משום שיש לחשוש שיניח חפציו על הסכך, ובתוס' במסכת שבת, מבואר: שגם בדין ג' יש לפרש שמיירי בכה"ג, עיי"ש. ויתכן ורש"י בסוגיין יסבור, שבאופן זה שהקרקעית הסוכה על הארץ מותר להכנס לסוכה, ולא חיישינן שיתלוש, שהרי לא משתמש באילן, וע"ע במש"כ לקמן תשו' כא, עיי"ש.

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרכ"ט סעי' ג') נפסק: עשאה בראש הגמל או בראש האילן, כשרה, ואין עולין לה ביו"ט, מקצתה על האילן ומקצתה בדבר אחר, אם הוא בענין שאם ינטל האילן, תישאר היא עומדת ולא תיפול, עולין לה ביו"ט, ואם לאו, אין עולין לה ביו"ט. ועיין בב"י, בב"ח, במג"א ס"ק ר', ובט"ז ס"ק ג'.

ה. על גבי בעל חי

לפי משנתינו, ולפי רבי מאיר שבברייתא - הסוכה כשרה לחולו של מועד, הואיל וס"ל שמדאורייתא סוכה שאינה ראויה לשבעה ג"כ כשרה, ורבנן גזרו שלא יעלו לה ביו"ט, אבל אם עבר ועלה יצא ידי חובתו.

ולפי רבי יהודה - הסוכה פסולה, דדריש "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים", שרק סוכה שראויה לשבעה ימים כשרה.

רש"י (דף כג. ד"ה על גבי בהמה) מפרש: שמדובר שנתן דלתות על ב' סוסים להיותם קרקעית הסוכה, ועשה למעלה מחיצות וסיכך.

תוס' הקשו על רש"י: דבלא הפסוק לרבי יהודה הסוכה פסולה, שהרי מיטלטלת, ולשיטתו בעינן דירת קבע.

ומביאים שי"מ: שמדובר שהסוכה אינה מיטלטלת ע"י הבהמה, אלא שהסכך עומד על ד' קונדסין והבהמה היא קרקעית הסוכה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

בהמה לדופן הסוכה או כשסמך הדופן על נוד תפוח ברוח

יד. עשאה לבהמה דופן לסוכה, או סמך הדופן על נוד תפוח ברוח, האם הסוכה כשרה, ומדוע?

תשובה:

א. דופן סוכה שעשאה מבהמה

לפי מסקנת הגמ' אליבא דרבי מאיר - הסוכה פסולה מדאורייתא, אף אם קשר את הבהמה.

ללשון הראשון בר' אחא בר יעקב: זהו משום שכל מחיצה שעומדת ע"י רוח אינה מחיצה.

וללשון השני אליביה: זהו משום דקסבר כל מחיצה שאינה עשויה בידי אדם אינה מחיצה.

ולפי תחילת הסוגיא אליבא דרבי יהודה - אם לא קשר את הבהמה, הסוכה פסולה מגזירת חכמים, ועיין מהרש"א דף כג. ובשענה"צ סי' תרל ס"ק נ.

לא ביי: זהו מפני שחיישינן לשמא תמות.

ולר' זירא: משום שחיישינן לשמא תברח, והסוכה תהיה כשרה רק באופן שהבהמה קשורה ומתוחה למעלה בחבלים או שהיא גבוהה כ"כ שאף אם תרבע או תמות ותפול, תהיה גבוהה י' טפחים, ובאם יש חלל בין רגליה גבוה ג' טפחים - צריך למלאותו. [מסוגית הגמ' משמע, שלמסקנא רבי יהודה לא חייש למידי ומכשר, גם כשראי לא קשורה ולא תלויה ומתוחה בחבלים, וכ"כ בערוך לנר, שלמסקנא רבי מאיר ורבי יהודה לא נחלקו בגזירה דרבנן, אלא במחיצה העומדת ברוח אי הוי מחיצה מהתורה, וכן מדויק מהרא"ש ומהר"ן שפוסקים כרבי יהודה, ולא כתבו שצריך שהבהמה תהיה קשורה ומתוחה - אמ"ה עמ' תשמו ובהערות 149, 147, 143. ואילו הריטב"א והגר"א סי' שסב, מפרשים: שאף למסקנת הגמ' אליבא דרבי יהודה, בעינן שתהא קשורה ומתוחה. הרמב"ם פ"ד מסוכה הל' טז, אינו כותב שצריך להיות קשורה, וכותב השענה"מ שם: שזהו מפני שסמך על מה שפוסק בפט"ז מהל' שבת הל' כא, שצריך שיהיו כפותים כדי שלא ינודו.]

פוסקים:

בשר"ע (שם סעי' יא) נפסק: עושים מחיצה מבעלי חיים שיקשור שם בהמה לדופן, וע"ע במ"ב (שם ס"ק נב, נג).

ב. סמך את הדופן על נוד תפוח המלא רוח

לפי רבי יהודה [הנ"ל בנושא הקודם] - הוי מחיצה והסוכה כשרה, [וקיי"ל כרבי יהודה].

ולפי רבי מאיר [הנ"ל בנושא הקודם] - הדין תלוי בטעמים שהוזכרו לעיל, דללשון הראשון אליבא דר' אחא בר יעקב, הסוכה פסולה, ולא הוי מחיצה, שהרי עומדת ברוח, וללשון השני אליביה - כשרה, שהרי עשויה בידי אדם.

דיני טומאת גולל, דופק, דופק דפקין

טו. מהו הפירוש של גולל, דופק, לופק דפקין, ומהם דיני טומאת הנוהג בהם?

תשובה:

1. גולל, [תמונות לכך ועוד פרטים - עיין א"ת כרך ה' עמ' שסט, ערך גולל ודופק].

רש"י (ד"ה ולא) מפרש: הוא כיסוי ארונו של מת.

והתוס' (ד"ה דברי) מפרשים: דגולל הוא אבן גדולה העשויה כדי לסתום את חלל הקבר, [והריטב"א כותב: ששני הפירושים נכונים - אמ"ה עמ' תשנ, תשנא].

2. טומאת גולל

רש"י (שם) מפרש: שמטמא במגע במשא ובאהל [ושנה משנתו כרבי אליעזר בפ"ב דאהלות משנה ד', דלא כחכמים שם שאינם מטמאים במשא - רש"ש].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

והתוס' (ד"ה ולא) מפרשים: דמטמא רק במגע ובאהל. מגע, פי' מן הצד, באהל, פי' כשמאהיל כנגד מחיצות הקבר, אף שאין מאהיל על הקבר, דאם מאהיל על הקבר תיפוק ליה, משום דטומאה בוקעת ועולה.

עוד מבואר בתוס': שגולל אין מטמא אלא כל זמן שהמת בקבר, ורק כנגד הפתח, לפי רבי יהודה - עד ד' טפחים וכנגד הפתח, ולפי חכמים - אינו טמא אלא סדר הפנימי צורכו של קבר, אבל מה שבולט חוץ לקבר - טהור.

3. דופק - היינו את שהגולל נשען עליו. ודינו כגולל.

4. דופק דפקין

תוס' מפרשים: שהיינו אבן שמניחין אותה לסמוך את הדופק. דינו: שהוא טהור.

אם חוששין למיתה

טז. אלו נפק"מ עולים לדינא באם חוששין למיתה: דף כג: כד.

תשובה:

בת ישראל שנישאת לכהן והלך בעלה למדינת הים או שאמר לה "הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי"

לפי רבי יהודה - חוששין לשמא ימות, ולכן אסורה לאכול בתרומה.

ולפי רבי באיר - אין חוששין למיתה, ומותרת לאכול בתרומה דבחזקת שהוא קיים.

ומבואר בתוס' (סוף ד"ה דברי):

1. לשמא ימות לזמן גדול - לכו"ע חוששין, ולכן ד' אחים שנים מהם נשאו ב' אחיות, ומתו הנשואין שתי אחיות - הגמ' ביבמות אומרת: שהרי אלו חולצות ולא מתיבמות, דקסבר, אסור לבטל מצות יבמין, ודילמא אדמיבם חד מיית אידך, ופי' יבם שני, וקא מבטל מצות יבמין.

2. לשמא ימות לזמן מועט, לפי רבי באיר - לא חוששין, ולכן בלוקח יין מבין הכותים אינו חושש לבקיעת הנוד, וטעם החולקים - עיין לקמן תשו' יט.

3. לשמא מת לאלתר - לא חוששין, לכן אשת כהן שיצא בעלה מפתח ביתה - יכולה לאכול בתרומה גם כשאינה רואה פני בעלה.

4. לשמא מת לזמן מרובה - אביי (במסכת גיטין) מדמה זאת לשמא ימות לאלתר, דכמו דבשמא ימות לאלתר פליגי רבי מאיר וחכמים, כך בשמא מת לזמן מרובה, ורביא שם חולק וסובר שאפי' בשמא מת לזמן מרובה לכו"ע לא חוששין. דהעמד דבר על חזקתו. ועיין א"ת כרך טו. עמ' ט'. ערך חיישינן למיתה.

תרו"מ על טבל ודאי, בבין השמשות של שבת או בליל שבת

יז. כיצד ינהג מי שלקח יין מבין הכותים והגיע בין השמשות של שבת או הגיע ליל שבת: דף כג:

תשובה:

1. יין הניקח מבין הכותים והגיע בין השמשות של שבת

רש"י (ד"ה הלוקח) מפרש: בכותים קודם שגזרו עליהם, וכותבים התוס' (ד"ה דתניא): שזהו אף למ"ד כותים גירי אריות או שמדובר במטהר יינו של כותי.

רש"י (ד"ה אומר) כותב: שיש ליין דין טבל ודאי, דכותים גרועים מעמי ארצות, ומבארים התוס' (ד"ה שני): שזהו מפני שכותים לא מעשרין פירות המיועדים למכירה, דלא חיישי על "לפני עור", ולא חוששין משום גזל כהן ולוי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לפי רבי מאיר - הלוקח מהם יין והגיע בין השמשות של שבת, יכול לעשרם ע"י תנאי "שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה, עשרה מעשר ראשון, תשעה מעשר שני", ועיין תוד"ה עשרה, ומיחל ושותה מיד, דס"ל "יש ברירה", וכשיבוא לביתו יפריש.

רש"י (ד"ה ומיחל) בפרש: דמיחל, היינו שמחלל בדיבורא בעלמא את המעשר שני על מעות שיש לו בתוך ביתו.

והתוס' (ד"ה שני) בפרשים: דהיינו, מתחיל ושותה, והתוס' בגיטין דף כה: ד"ה ומיחל, מביאים שר"ת פירש, ש"מיחל" הוא כמו "מיהל", אבל אין יכול לחללו, הואיל ועדיין לא קבע לו מקום בצפוננו או בדרומו, וזאת משום שקביעות מקום כהפרשה, ובספק חשיכה אין מעשרין את הודאי.

ולפי רבי יהודה, רבי יוסי, ורבי שמעון - אין תקנה לעשרם ע"י תנאי, וטעמם - עיין מש"כ לקמן תשובה יט.

2. יין הניקח מבין הכותים והגיע ליל שבת

לפי רש"י (ד"ה אומר) - לר"מ יכול להתנות כבדין הקודם.

ולפי התוס' (ד"ה שני) - ר"מ מתיר "לעשרן בתנאי" רק בבין השמשות, אבל אח"כ אי אפשר לעשר ע"י תנאי, דאין תקנה להפריש טבל בשבת.

יח. האם מותר לעשר טבל ודאי או דמאי בשבת או בערש"ק בין השמשות, והאם מותר בזמנים הנ"ל לעשר בתנאי "שני לוגין שאני עתיד להפריש וכו'", והאם העושה תנאי כזה לפני שבת או בביהש"מ מותר לו להפריש בשבת, ומדוע?

תשובה:

בתוס' (ד"ה שני) מבואר האופנים והדינים כדלהלן:

1. **בשבת** - אסור לעשר בין טבל ודאי ובין דמאי, [דמיחזי כמתקן - רש"י גיטין דף נד. ד"ה המעשר].

2. **בערש"ק בין השמשות** - אין מעשרין את הודאי אבל מעשרין את הדמאי.

3. **להתנות "שני לוגין שאני עתיד להפריש וכו'"**

לפי התוס' - בשבת אסור אף בדמאי, אבל בערש"ק בין השמשות מותר אף טבל ודאי, דכולי האי לא גזרו בבין השמשות.

וברש"י (ד"ה אומר) בשיע: שמותר אף בשבת ואף בטבל ודאי.

4. **כשהתנה את הנ"ל בערש"ק לפני בין השמשות** - מותר לעשות את ההפרשה בשבת אפי' בטבל ודאי, אך רק את הכמות הצריך לאכול בשבת, אבל ביותר מכמות הצריך, אסור אפי' את הדמאי.

5. **כשהתנה את הנ"ל בערש"ק בין השמשות** - מטבל ודאי אסור להפריש בשבת, שהרי אפי' בביהש"מ ממש אסור להפריש מטבל ודאי. ומבואר בתוס', שקביעות מקום הוי כהפרשה.

אם יש ברירה

יט. מתי אמרינן יש ברירה, מתי לא, פרט האופנים והשיטות שבגמ', ופ'תוס', ומדוע? דף כג: כד.

בסוגייתנו מובא מחלוקת תנאים בדין הלוקח יין מבין הכותים והגיע בין השמשות של שבת

לפי רבי מאיר - מפריש בתנאי, "שני לוגין שאני עתיד להפריש וכו'", וכנ"ל תשר' יז, דס"ל יש ברירה. ועיין א"ת כרך ד' עמ' רטז, ערך ברירה.

ולפי רבי יהודה - אסור לו להפריש עד אחר השבת, משום שס"ל אין ברירה.

בתוס' (ד"ה דברי, ובד"ה רבי יהודה) מבואר: שלפי רבא (במסכת גיטין) - גם לפי רבי יהודה יש ברירה, ומה

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שאינו יכול לתקנו בלא שמפריש בפועל, זהו משום חשש שיבקע הנווד, וזכך מבוואר להדיא בדעת רבא במס' עירובין - מהרש"א.

בתוס' (ד"ה רבי יהודה) מבוואר: שרבה מפרש, [במסכת עירובין, ושם מפרש זאת אליבא דרבי שמעון, ענ"ש במסקנת הגמ', ולפנינו איתא "רבא"], שזהו משום שבעינן "שייריה נכרים", ושרב משרשיא (בגיטין) מפרש: שרבי יהודה ס"ל "אין ברירה" רק כשתולה בדעת עצמו, אבל בתולה ביד אחרים, [לדוגמא: כשאמר לבלבד "כתוב לאיזו שתצא בפתח תחילה" - עיין לקמן נושא ד', מודה לרבי מאיר שיש ברירה].

תוס' (ד"ה דברי, ובד"ה רבי) מביאים את האופנים והדינים הבאים:

1. בשני אחים שספק מי הבכור, ומת האב לאחר ל', והשאר רק ה' סלעים

לפי רבי מאיר (בגמ' בבכורות, מובא בתוס' ד"ה דברי) - הוי ספק, ולכן אם נתנו עד שלא חלקו, לא יחזיר להם, ואם לאו, פטורין מלתת, וכרב אסי, דאמר "האחין שחלקו מחצה יורשין ומחצה לקוחות".

ומפרשים התוס': שכאן רבי מאיר מספקא ליה אם יש ברירה, מפני שלא מברר דבריו, משא"כ בלוקח יין מבין הכותים הנ"ל, שמברר דבריו ואומר "שאני עתיד להפריש", ושלפי רבי יהודה במסכת בכורות - בכל מקרה חייבים ליתן, והגמ' מסופקת שם, אם זהו משום דפשיטא ליה שיש ברירה, או שס"ל כר' אסי וחולק מטעם אחר, ועיין לקמן נושא ו'.

2. בשנים שלקחו חבית או בהמה בשותפות, לענין עירובי תחומין

לפי שמואל (במסכת ביצה, מובא בתוס' ד"ה דברי) - "אף חבית אסור", דהיינו שלא יוליכו את הבהמה או החבית אלא רק למקום ששניהם יכולים לילך.

וכותבים התוס' (שם): שזהו מפני שלית ליה ברירה, עכ"פ בכה"ג, ונע"ע במש"כ על מסכת ביצה, פרק ה' תשובה ח' דינים ט' י'.

3. בשכיב מרע שהתנה "הרי זה גיטך מעת שאני בעולם", דהיינו שעה אחת קודם מיתתו - הדין תלוי במחלוקת אם יש ברירה.

וכותבים (התוס' הנ"ל): שזה מפני שלא היתה השעה מבוררת, ולבסוף כשמת הוברר הדבר שאותה שעה היתה שעה אחת קודם מיתתו, ושמוואר בגמ' בגיטין, (פרק מי שאחזו דף עג:), שעכ"פ לר' יהודה ולר' יוסי הוי גט, ונע"ע שם ברש"י ד"ה ומשני, ובתוד"ה תנא, ושם דף כה: ברש"י ד"ה ולפי, ובתוד"ה מה היא, ובמש"כ בגיטין פרק ג' תשר' ז' דיו ד'.

4. בשכיב מרע שאמר "אם ימות יהא גט ואם לא ימות לא יהא גט"

לפי התנאים הסוברים "יש ברירה" - כ"ש שבזה אם מת הוי גט, ושכן תיקן שמואל (בגיטין דף עה:), מובא בתוס' ד"ה דברי) שיכתבו כן בגט של שכיב מרע, ומפרשים (התוס' הנ"ל): שזהו אפי' לפי מה שרש"י בגיטין (דף כה: ד"ה ולפי), מפרש: שאין זה תנאי כשאר תנאים שאדם מתנה בגיטין שבידו לקיימם ודעתו לקיימם כשמתנה עליהם.

לתירוץ הראשון (שם): זהו משום שכשמברר דבריו גם לשמואל יש ברירה, ולכן לא קשה משמואל עצמו הנ"ל (דין 2) דס"ל אין ברירה.

ולפי ה"נובל לתרץ" (בסוד"ה רבי) אליבא דשמואל, וכן צ"ל אליבא דרבי יוסי שכאן ס"ל יש ברירה, זהו משום שהדבר עומד להתברר בודאי אם יחיה או ימות, ונבתירוצם השני בד"ה דברי, כותבים: שהיה אפשר לומר, שאין דין זה תלוי "בברירה", ודלא כפירש"י, עיי"ש.

5. בשני רימונים כשאמר "אם ירדו גשמים היום יהא זה תרומה על זה ואם לאו יהא זה תרומה על זה" - בגמ' (בעירובין) מבוואר: שהוי תרומה.

לפירוש הראשון בתוס' (ד"ה דברי) - זהו רק למאן דאית ליה ברירה, עכ"פ במברר דבריו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולפירוש השני - זהו לכו"ע, הואיל והוי רק תנאי וכך לכאורה כוונתם, ומתנה בפירוש בין ירדו ללא ירדו, והתוס' דחו פי' זה.

6. בענין אמירת הצנועין "כל המתלקט יהא מחולל על המעות הללו", ובדין האחין שחלקו אם הם כלקוחות או כיורשין

לפי הגמ' (במסכת ב"ק, מובא בתוס' ד"ה דברי) אליבא דרבי יוחנן - שני הדינים שווין, שאם נאמר שרבי יוחנן סובר "כל המתלקט", דהיינו שיש ברירה, סובר נמי שאחין שחלקו כיורשין הן, ואף שיש חילוק שבכל המתלקט מברר דבריו, ושמהני אף למאן דלית ליה ברירה.

התוס' (שם) כותבים בזה כמה ביאורים ליישוב הגמ' בב"ק, עיי"ש.

לפי הפירוש הראשון בתוס' (בסוגיין ד"ה רבי) - בדין אחין שחלקו, סוברים האמוראים הנ"ל שפירשו, שרבי יהודה ס"ל שלעולם אין ברירה - שהוא סובר שמחזירין זה לזה ביוכל כדין לקוחות.

ולפי הפירוש השני בתוס' - הם סוברים, שלפי רבי יהודה, אף שאין ברירה ולקוחות הן, אין מחזירין ביוכל, הואיל ורק מכר התורה אמרה שיחזור ביוכל, ולא ירושה ומתנה, ודלא כרבי יוחנן שס"ל שהאחין שחלקו מחזירין זה לזה ביוכל. ונעיין עוד במש"כ לעיל נושא ב', ובמש"כ על מסכת גיטין. פרק ד' תשר' עחז.

7. בבעל שאמר לבלר "כתוב גט לאיזו שארצה אגרש בו", [הוא האופן האחרון. שהמשנה בגיטין דף כד. - מובאת בתוס' ד"ה דברי - אומרת שהגט פסול מלגרש בו]

לפי רבי יוחנן (שם) - אינו פוסלה לכהונה, וכ"ש בגיטין הראשונים שהמשנה מונה שם, דלית ליה ברירה, אף כשמברר דבריו, ויש אמוראים בגמ' שם שחולקים על רבי יוחנן - עיין במש"כ על מסכת גיטין. פרק ג' תשר' ג'. ולפי רבי מאיר הנ"ל בתחילת התשובה, דס"ל יש ברירה - הגט פוסלה לכהונה. עוד מבואר בגמ' שם: שאם אמר "לאיזו שתצא בפתח תחילה", שלרבא הנ"ל בתחילת התשובה - הדין תלוי במחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה אם אמרין יש ברירה, ולפי רב משרשיא - לכו"ע בתולה בדעת אחרים, יש ברירה ופוסלה לכהונה. וע"ע במש"כ על מסכת גיטין פרק ג' תשר' ג' ד', ותשר' ז דין 2.

8. האומר "הריני בוועליך ע"מ שירצה אבא", ובעירוב "אם חכם למזרח"

בתוס' (ד"ה דברי, ע"פ הגמ' בגיטין ובעירובין) מבואר: שהדין תלוי במחלוקת התנאים באם יש ברירה, ונהיינו למ"ד שלא מחלק בין תולה בדעת עצמו לדעת אחרים, וע"ע במש"כ על מסכת גיטין. פרק ז' תשר' ז' דין 3.

9. באומר "מעשר שיש לי בבית מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכיס"

לפי ר' יוסי - לא חילל.

שכותבים התוס' (ד"ה רבי): דזהו משום שלית ליה ברירה, ורק באופן שיתכן ולא יתברר הדבר לעולם.

"ספר" הכשר לגיטין

כ. על איזה דבר נכתב הגט, ומנין למדים זאת? דף כד:

תשובה:

לפי רבנן - מדכתיב "ספר" ולא "בספר" למדים, שהגט נכתב על כל דבר, ואפי' על בעלי חיים ואוכלין, ו"ספר" לספירת דברים בעלמא הוא דאתי.

ולפי רבי יוסי - למדים שבעינן דומיא ד"ספר" שאין בו רוח חיים ואינו אוכלין.

סוכה העשויה בין האילנות והאילנות דפנות לה

כא. אימתי תוכשר סוכה העשויה בין האילנות והאילנות דפנות לה, ומדוע, ומה לינה סל מחילה העומלת מחילה? דף כד: כה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

- 1. בין האילנות - רש"י מפרש:** שקרקעית הסוכה היא בארץ ולא סמכה עליהם אבל הן דופנותיה, ודין העמדת הסכך על גבי האילן ממש – עיין בראב"ד על הרי"ף, ובמג"א סי' תרכ"ט ס"ק ה'.
- 2. אם האילנות זזים ברוח מצויה - פסולה,** הואיל וכל מחיצה שאינה עומדת ברוח מצויה, נדהינו שהרוח מוליכה ומביאה – רש"י, ועיין תוד"ה והא איכא, ובמ"ב סי' תרל"ט ס"ק מז, ובשע"צ ס"ק מהו, לא נקראת מחיצה, ומהקריית ספר סוכה פרק ד' משמע, שסובר שזהו מדאורייתא, והוי מחיצה רק אם קשרם ומלאם בהוצא ודפנא.
- 3. בתוס' (ד"ה הא) מבואר:** שלפי מסקנת הגמ' בעירובין (דף טו:) - מחיצה העומדת מאליה חשובה מחיצה.

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרל סעי' ו'), מוסיף: שנכון שלא לעשות מחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים, אע"פ שקשרן בטוב, דזימנין דמינתקי ולא אדעתיה, וכי' והרצה לעשות בסדינים טוב שיארוג במחיצות קנים בפחות מג', והמ"ב (ס"ק מח, ג') כותב: שמוסדינים פסול אף אם עשאה בבית שאין שם רוח כלל, ושדעת הט"ז שמחיצה אחת משלש המחיצות יכול לעשות מסדינים, ושמכמה אחרונים משמע: שלא יכול, אבל מחיצה רביעית לכ"ע יכול.

הפטורים ממצות "סוכה"

כב. אלו אנשים פטורים ממצות "סוכה", ומדוע? דף כה. כו.

תשובה :

א. שלוחי מצוה

פטורין מן הסוכה, דעוסק במצוה פטור מן המצוה דכתיב "בשבתך בביתך" פרט לעוסק במצוה. ובגמ' בברכות דף יא. גירסא. שנאמר ובלכתך בדרך" – תוד"ה ובלכתך, רש"י (במשנה) מפרש: שאפי' בשעת חנייתן ויש להם סוכה בנויה – מ"ב סימן תרמ ס"ק לו פטורין.

לפי שיטת התוס' (ד"ה שלוחי): פטור עוסק במצוה הוא רק כשאי אפשר לקיים שניהם, "דאטו אדם שיש לו ציצית בבגדו ותפילין בראשו מי מיפטר בכך משאר מצוות", והכא מיירי באופן שאם יהיו טרודים בקיום מצות סוכה הוו מבטלי ממצוותם, אבל אם לא יהיו מבטלי מהמצוות - חייבים בסוכה, ונלפי הר"ן – פטור עוסק במצוה הוא גם כשאפשר לקיים שניהם, אך זהו רק כשעוסק במצוה, אבל כשמקיים מצוה בלא שמתעסק אינו פטור, וגם כשעוסק אם אין לו טירחה כדי לקיים האחרת. יש לו לעשותה משום "מהיות טוב אל יקרא רע", וכן פוסק הרמ"א או"ח סי' לח סעי' ז', וכותב שם הביה"ל: דכשאיין לו טורח לעשות שניהם, חייב הוא לעשות שניהם, ולא רק מותר, הכס"מ בפרק ו' מסוכה הל' ד', מדייק מרש"י הנ"ל, לא כהתוס', והמגיד משנה מוסיף: שמוסדינים הרמב"ם משמע ג"כ לא כהתוס', ובאמ"ה עמ' תתכ, מביא: שלפי השגות הראב"ד על הרי"ף – פטור הוא מהמצוה גם כשאיין טורח.

לפי שיטת רש"י (דף כו. ד"ה משום) - איכא תנאים הסוברים שאין פטור של עוסק במצוה.

אך לפי התוס' (שם ד"ה חתן) - לכו"ע עוסק במצוה פטור מן המצוות, ונע"ע מש"כ לעיל פרק א' תשובה נט).

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרמ סעי' ז') נפסק: דפטורים בין ביום ובין בלילה, והמ"ב (ס"ק לח) מביא: דמהרמ"א (בסי' לח סעי' ח'), מוכח: שאם יש סוכה מזומנת ואין צריך לטרוח אחריה צריך לכונוס בסוכה ולאכול ולישן שם, ואם אין יכולים לישן טוב בסוכה ויהיו יגיעים למחר – פטורים. ובביה"ל (ד"ה שלוחי) כותב בשם החת"ס: שאם הולך בשכר ועיקרו של השליח להנאתו מתכוין – אינו נפטר ממצות סוכה.

ב. חולין ומשמשיהן

פטורין מן הסוכה, ומבואר בגמ' (דף כו.): אפי' חולה שאין בו סכנה, אפי' חש בעיניו [אפי' שאין סכנת עין – תוד"ה ואפי'], ואפי' חש בראשו. [המאירי על המשנה כותב: שחולה פטור, מדכתיב "תשב"ו" כעין תדורו ואין מחייבים אדם לדור במקום שמזיק לו, לפי הארוחות חיים סי' לב – גם בלילה הראשון הוא פטור, ולפי האליה רבה, הברכי יוסף אות ה', והערה"ש סי' תרלט סעי' יז – בלילה

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכי' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הראשון גם חולה חייב לאכול כזית בסוכה. ע"ע בלבוש ובהגר"ז הסוברים שמשמשים פטורים מדין "עוסק במצוה פטור מן המצוה", ולפי השנ"ת בשם השבות יעקב – פטורים מדין "מצטער".

פוסקים :

בשו"ע (שם סעי' ג') נפסק: חולים ומשמשיהו, פטורים מן הסוכה, ולא חולה שיש בו סכנה, אלא אפילו חש בראשו או חש בעיניו, ויש מי שאומר, שאין המשמשים פטורים, אלא בשעה שהחולה צריך להם, ומי שמקוץ לס מייב בסוכה, ומביא דיש מי שאומר: שאין המשמשין פטורים אלא בשעה שהחולה צריך להם, והמ"ב (ס"ק י, יא) כותב: דלפי דעה זו אם יש שני משמשין שאין צריך להם בבת אחת, צריך לאכול אחד בסוכה בעת שמושו של השני, ואם הוא חולה שיש בו סכנה – יש להקל גם בשעה שאין צריך לו. ומי שמקוץ לס מייב בסוכה, והמ"ב (ס"ק יב) מפרש: דהיינו שמקוץ כדי לשמור על הבריאות ואינו חולה, אבל אם מחמת חולי – פטור, והשותה משקה לשלשל, אם מתיירא שיזיק לו הצינה – פטור.

ג. מצטער, ושהסוכה מצערתו מחמת חמה, צינה, ריח רע מדברים שסיכך בהן – רש"י דף כה: ד"ה צערא

הוא פטור מן הסוכה, אבל משמשיו חייבים.

הטעם שפטור, מבואר בתוס' (ד"ה הולכי דרכים): שלומדים זאת מ"תשבו" כעין תדורו, ואין אדם דר במקום שמצטער.

פוסקים :

וכן נפסק בשו"ע (שם סעי' ד'), ומבואר במ"ב (ס"ק יד): דאם המשמש שכיר אצלו כל השנה לשמשו, וגם בכל השנה אוכל וישן עמו – רשאי גם היום לא לישן בסוכה דומיא דשומרי גנות ופרדסים, וכלילה ראשון אפי' מצטער חייב לאכול כזית, והמ"ב (ס"ק טו) כותב: דאזיל לשיטתו בסימן תרלט סעי' ב', להחמיר בירדו גשמים לענין לילה ראשון – וה"ה כאן, אבל לשאר פוסקים דפטרי שם – ה"ה כאן, ע"כ יש להתנהג כמו שכתבנו שם במ"ב ס"ק לה, דמחמת ספק ישב בסוכה אבל לא יברך, משום דספק ברכות להקל. והמ"ב (ס"ק לז) כותב: דמצטער פטור בכולן ואף מאכילה, אבל אם הצער רק בשינה חייב באכילה. והביה"ל (ד"ה מפני) כותב: שלכן במקומות הקרים כשטועד בסוכה, צריך שיהיה לבוש בבגדים חמים, כדי שלא יהיה מצטער מחמת הקור. ויהיה חשש ברכה לבטלה. עוד נפסק בשו"ע (שם): דמצטער מחמת רוח זבובים ופרעושים וריח דפטור, היינו דוקא שבא הצער אחר שעשה את הסוכה, אבל לכתחילה אין לעשות סוכתו במקום הריח או הרוח ולומר מצטער אני. ואם עשה במקום שמצטער אפי' חשש ברכה לבטלה. ועוד נפסק לעשות אחד מהם בסוכה מחמת שמתירא מליסטים או מגנבים כשהוא בסוכה – אינו יולא אפי' בדברים שלא מצטער בהם, ללא הוי כעין לילה, וכו', והמ"ב (ס"ק כ) כותב: דאפי' ידי חובת אכילה לא יוצא, ויש אחרונים הסוברים שיוצא עכ"פ ידי חובת אכילה, והשנ"ה צ"ע (ס"ק כה) כותב: שלכן יש ליהרר מאד בזה. ומי שכבז לו הנרות שבסוכה ויש לו נר בנית – יכול לאכול בניתו ואין לרין ליהך לאכול בסוכה חבזו, אם יש טורח גדול בדבר, ומי שלא יוכל לישן בסוכה מחמת שזר לו בפישוטו ידיו ורגליו – לא מיקרי מצטער, ומייב לישן שם, ולא יוכל אדם לומר מצטער אני אלא בדבר שדרכך בני אדם להצטער בו, ואין המצטער פטור אלא אם יליל עמו מן הצער.

ד. חתן והשושבינין וכל בני החופה

לפי רב - פטורים מן הסוכה בכל הז' ימות החג, מפני שהחובה לשמוח ולעשות הסעודה בחופה דוקא, ועיין תוד"ה אין שמחה, בראשונים בסוגיין, בטור אהע"ז סי' סב, ובט"ז ס"ק ז' ח"ו, והחופה אינה יכולה להעשות בסוכה.

אביי מפרש: שאי אפשר לעשות חופה בסוכה משום ייחוד, ורבא מפרש: משום צער חתן

הנפק"מ ביניהם: בסוכה ששכיחי שם אנשים שנכנסים ויוצאים, שלפי אביי - רשאי לעשות החופה בסוכה בכה"ג, לפי שאין חשש ייחוד, ולפי רבא - אין לעשות החופה בסוכה.

בגמ' מיובא: שרבי זירא אכל בסוכה ושמוח בחופה. ויש גאונים הסוברים: שרבי זירא נהג בעצמו חומרא, והרא"ש סי' ח', ועוד ראשונים סוברים: שרבי זירא חולק וסובר שחתן חייב – אמ"ה עמ' תתמו, הרא"ש פוסק כרבי זירא, וכן מדוייק מהרי"ף, והריטב"א פוסק לא כרבי זירא, ובט"ז ס"ק ט' כתב: שדברי הרא"ש אינם אלא מידת חסידות בלבד.

פוסקים :

בשו"ע (שם סעי' ו) נפסק: דחתן ושושביניו וכל בני החופה פטורים מן הסוכה בכל הז' ימים, והמ"ב (ס"ק לג) כותב: דיש מחייבים וסוברים, דבזמן הזה שהסוכה בת ד' דפנות ואין צער לחתן, אפשר לחתן לאכול בסוכה ולשמוח בחופה, וע"כ הסכימו האחרונים, שראוי לחתן להחמיר על עצמו, לישוב בסוכה ולא לברך, וכן השושבינים כשאוכלים אצל החתן ומשמחיין אותו, אבל כשאוכלים בביתם

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

– חייבים.

ה. האבל

חייב בסוכה, אף שהוא מצטער, הואיל והוא מצער עצמו, חלה עליו חובה ליישב דעתו למצוה, ונעין רא"ש סי' ז', ובט"ז סי' תרל ס"ק ח', ובביכורי יעקב ס"ק יח, ובפרמ"ג בא"א ס"ק י"א.

פוסקים :

בשור"ע (שם סעי' ה') נפסק: דאבל חייב בסוכה, והמ"ב (ס"ק לא) כותב: דאם המת היה חייב עליו מאד, לפי ספר "תניא" (מהראשונים, וכן פוסק המג"א) – פטור, ולפי הישועות יעקב – חייב, ובפרמ"ג מסתפק: לענין אונן בחוה"מ או ביו"ט כשרוצה לקבור ע"י נכרי או ביו"ט שני ע"י ישראל, אם חייב בסוכה, ובספר ביכורי יעקב ס"ק יט, מצדד שהוא פטור.

ו. הולכי דרכים או שומרי העיר (לדבר הרשות)

המ"ב (שם ס"ק מו) כותב: דהיינו כששומרים מגייסות, וצריכים לילך סביב העיר לשמור, ולפיכך אין יכולים לעשות סוכה במקום אחד, אבל בשומרי ממון – דינם כשומרי גנות ופרדסים, (שבשומר כרי שיכול לשמור כולה במקום אחד - חייב בסוכה, כדעת רבא, וכמבואר לקמן בסמוך).

1. כשהולכים ושומרים ביום - פטורים ביום וחייבים בלילה.

ומבואר בתוס' (ד"ה הולכי דרכים): שזהו מדכתיב "תשבו" כעין תדורו, שכשם שאדם הנמצא בביתו אינו נמנע מלצאת לדרך, ה"ה שפטור מסוכה.

פוסקים :

המ"ב ס"ק מב, והביה"ל שם בסעי' ח', ד"ה הולכי דרכים) הסיק להלכה כדעת הלבוש, שחייבים בלילה רק כשהגיעו למקום שיש שם סוכה, אבל אם דרים בלילה במקום שיש שם גויים – אין חייבים לבנות סוכה, ושזהו אחרת מדעת המ"א הסובר שחייבים בלילה, היינו גם לטרוח לבנות סוכה כדי ללון שם, עיי"ש. [במאירי בסוגייתנו מובאים שני הדרכים עיי"ש, ומסיק שלכתחילה אין חייבים לטרוח ולבנות סוכה].

2. **אם הולכים בלילה או שומרים בלילה - פטורים בלילה וחייבים ביום.** [אם הפטור גם בלילה הראשון – עיין אליה רבה ס"ק כג, ובפרמ"ג בא"א ס"ק טו, ובביכורי יעקב ס"ק כד].

3. **ההולכים גם בלילה או השומרים ביום ובלילה - פטורים ביום ובלילה.**

4. **שומרי גינות ופרדסים - פטורים בין ביום ובין בלילה.**

אביי מפרש: ד"תשבו" כעין תדורו בעינן, והם לא יכולים להביא מטותיהם וכלי תשמישן ומצעותיהם לסוכה מפני הטורח.

ורבא מפרש: שזהו משום שפירצה קוראת לגנב.

הנפק"מ ביניהם: בשומר כרי של פירות שהכרי תמיד לפניו, שלפי אביי - פטור, ולפי רבא - חייב.

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרמ סעי' ט' י') נפסק [כדעת רבא שחייב]: שומרי גנות ופרדסים, פטורים בין ביום ובין בלילה, שאם יעשה השומר סוכה, ידע הגנב שיש לשומר מקום קבוע, ויבוא ויגנוב ממקום אחר, לפיכך, אם היה שומר כרי של תבואה, שיכול לשמור כולה ממקום אחד, חייב לעשות סוכה במקום ששומר, והעוקף יין אלל העובד כוכבים כסוכה, פטורים בין ביום ובין בלילה, לזכירם לשומר קלא גענו העובדי כוכבים, ואם הוא בענין קלאין לריך קימו, חייבין.

העוסק במצוה פטור מן המצוה

כג. מה דינו של העוסק במצוה, או של הטרוד בטירדת מצוה או בטירדת רשות, וכן השרוי בצער, לגבי חיוב קריאת שמע, ומדוע? דף כה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

א. העוסק במצוה או שמרוד במירדת מצוה

פטור מקריאת שמע, משום שעוסק במצוה פטור מן המצוה, [כנ"ל תשר' כב, וע"ע בשיטת רש"י המובאת לקמן תשובה כה].

לפי רש"י (ד"ה אבל) - הפטור הוא רק כשהתחיל במצוה הראשונה לפני שהגיע זמן קריאת שמע, וכן דעת הריטב"א, אך מתוס' ד"ה משום, יש לדייק: שהפטור גם כשהתחיל אחר שהגיע הזמן, ובמג"א סי' לח ס"ק י', בבאר היטב, והמ"ב ס"ק כו, נפסק: שהפטור רק אם התחיל במצוה קודם הגעת הזמן.

ב. המרוד במירדת רשות

לדוגמא: טבעה ספינתו - חייב בקריאת שמע, וה"ה אבל, מפני ששרוי בצער בלא טירדה של מצוה, ואין צערו מצוה אע"פ שאבילותו מצוה, [וע"ע במש"כ על מס' "כתובות" פרק א' תשובה כז].

חוב האבל במצוות**כד. האם אבל חייב בכל המצוות, ומדוע?**

דף כה:

תשובה:

חייב הוא בכל המצוות ואפי' במצוות סוכה, אף שמצטער פטור ממצוות סוכה, זהו דוקא בצער דממילא.

רש"י מפרש: דהיינו שהסוכה מצערתו, לדוגמא: חמה או צינה או ריח רע מחמת דברים שסיכך בהן, ויחסר "בתשב"ו כעין תדורו", אבל האבל אין צערו מצוה, וחובה עליו ליישב דעתו למצוה, ופטור רק ממצוות תפילין ורק ביום הראשון לאבלותו, מפני שנאמר בהם "פאר", והאבל מעולל בעפר קרנו. וכן נפסק בשו"ע סי' לה סעי' ה'.

פטור החתן השושבינין וכל בני החופה מהמצוות

כה. מאלו מצוות פטורים החתן והשושבינין וכל בני החופה, ומדוע?

דף כה-כו.

תשובה:

א. חתן מקריאת שמע**1. הכונס בתולה**

לפי סתמא דברייתא - פטור, דכתיב "ובלכתך בדרך", [בגמ' בברכות דף יא. הגירסא, שנאמר "בשבתך בביתך" - תוד"ה ובלכתך], הואיל והוא טרוד, [וכן משום רבי שילא אמרו שפטור, טעמו - לרש"י: משום דטריד, לתוס': משום עוסק במצוה פטור מן המצוה].

ולפי ת"ק ררבי שילא - חייב בקריאת שמע, [ודמצות כונתה אינו אלא פסוק ראשון ויכולין ליישב דעתן שעה קטנה כדי לקרוא פסוק ראשון - רש"י ותוס'].

2. הכונס אלמנה - לכו"ע חייב, הואיל והוא לא טרוד, ויכול לקיים שניהם.

פוסקים:

בשו"ע (סי' ע סעי' ג) נפסק: הכונס את הבתולה פטור מקריאת שמע ג' ימים אם לא עשה מעשה מפני שהוא טרוד טירדת מצוה, והני מילי בזמן הראשונים, אבל עכשיו שגם שאר בני אדם אינם מכוונים כראוי - גם הכונס את הבתולה קורא.

ב. מתפילה ומתפילין

לפי ת"ק (הנ"ל) - חתן ושושבינין וכל בני חופה פטורים.

רש"י מפרש: מן התפילה, דבעיא כוונה, ומן התפילין, משום דשכיחא שכרות וקלות ראש, [ועייין

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

מהרש"א.

לפי שיטת התוס' (ד"ה חתן) - רבי שילא לא חולק בזה על ת"ק, הואיל ואינו סובר ש"העוסק במצוה פטור מן המצוה", (והתוס' הנ"ל הבינו בדעת רש"י, ש"משום רבי שילא" חולק על ת"ק ומחייב את השושבינין בתפילה ותפילין, ושמה שכונת רש"י: "דלית להו להני תנאי העוסק במצוה פטור מן המצוה", כונתו ל"משום רבי שילא אמרו" – מהרש"א ומהר"ם, ועיי"ש במהרש"א באם ת"ק דרבי שילא סובר שעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכן עיין במה שמביא בשם בעל המאור – אמ"ה עמ' תתנה, תתנחז).

פוסקים :

בשור"ע (סי' קו סעי' א') נפסק: דכל הפטורים מקריאת שמע פטורים מתפילה, וכל שחייב בקריאת שמע חייב בתפילה וכו'.

ג. מן הסוכה - עיין מש"כ לעיל תשו' כב נושא ד'.

שינת עראי ואכילת עראי בסוכה

כו. מהי שינת עראי ואכילת עראי, ומה דינם לענין חיוב סוכה, ומדוע? דף כו.

תשובה :

א. שינת עראי

בברייתא (דף כו.) מבואר: שאין ישנים שינת עראי חוץ לסוכה, (והרי"ק גיאת עמ' פח, כותב: שיעור עראי היינו בכדי הילוך מאה אמה. כדשנינו בדין תפילין – עיין בתשו' הבאה נושא ב').

לפי רב אשי - היינו רק מדרבנן, גזירה שמא ירדם.

רב יוסף בריה דרב עילאי סובר אליביה: שאם מעמיד שומר מותר, (ובזה מפרש את הברייתא האומרת ששינת ארעי בתפילין מותרת, ולפי"ז אין חילוק בין תפילין לסוכה לענין שינת ארעי).

ורב משרשיא סובר: שלא מהני שומר, משום שערביך ערבא צריך, ולכן רבה בר בר חנה א"ר יוחנן, מפרש אליביה: שאם מניח ראשו בין ברכיו מותר, דודאי לא ירדם.

ולפי רבא - כל שינה אפי' עראי אסורה בסוכה, (ודאפי' להניח ראשו בין ברכיו אסור), **משום שאין קבע לשינה,** (בפשוטות האיסור לפי רבא הוא מדאורייתא, וע"ע באמה עמ' תתעה ובהערה 205), **ורק בתפילין שינת ארעי מותרת,** (והטעם עיין בתשו' הבאה דין ב').

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרלט סעי' ב') נפסק: ואין ישנים חוץ לסוכה אפי' שינת עראי, והביה"ל ד"ה אפי', והמ"ב ס"ק יא, ובשענה"צ ס"ק כג, מביא בשם הפרמ"ג: שאסור אף אם מניח ראשו בין ברכיו, אף שודאי לא אתי להשתקע בשינה, לתירוצא דרבא דהוא בתרא, אבל בפחות מכדי הילוך מאה אמה, אף ארעי לא הוי ומותר.

ב. אכילת עראי

במשנה (בדף כה.) מבואר: שאוכלים אכילת עראי חוץ לסוכה, (והר"ן כותב: שזהו מדכתיב "תשב"ו כעין תדורו, והרי אדם רגיל בכל ימות השנה לאכול עראי מחוץ לביתו). **עוד מבואר במשנה (בדף כו.): שאם בא להחמיר על עצמו מחמיר ולית ביה משום יוהרא.**

לפי רבי יוסף - "עראי" זהו שתים או שלש ביצים.

ולפי אב"י - כשיעור טעימת בר בי רב שאוכל בבקר לפני שהולך לבית המדרש.

ומבואר בתוס' (ד"ה תרתי): דהיינו כביצה מפת, (וכן דעת רש"י בדף כו. ד"ה ואב"י הר"ן, הרא"ש סי' יג, והריטב"א, ואילו דעת הרמב"ם שזה קצת יותר מכביצה – אמ"ה עמ' תתנא, וכן מובא בביה"ל סי' תרלט ד"ה כביצה, וע"ע ברמב"ן במלחמות).

עוד כותבים התוס' (שם): ששיעור זה הוא רק באכילת פת, אבל פירי לא בעי סוכה, (וכן כותבים לקמן

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

דף כז. ד"ה במיני תרגימא, ומביאים שם את דעת רש"י הסובר שמיני תרגימא היינו פירות וחייבים בסוכה, והוכיחו לא כן. הרא"ש מביא שרבינו מאיר היה נזהר מלאכול פירות חוץ לסוכה, וכותב הרא"ש: שזהו דוקא כשקובע עצמו לאכילת פירות, ומביא שרבינו פרץ סובר: שרק פירי לא חייבים, אבל בשר גבינה ושאר דברים חוץ מפירי, חייב בסוכה, וע"ע א"ת כרץ א' עמ' תשפ, ערך אכילת עראי].

פוסקים :

בשר"ע (סי' תרלט סעי' ב') נפסק: דאוכלים ושותים וישנים כל ז' בין ביום ובין בלילה, ואין ישנים חוץ לסוכה אפי' שינת עראי, אבל מותר לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה, וכמה אכילת עראי, כביצה מפת, ומותר לשתות מים, ויין ולאכול פירות, ולפי' קבע עלייהו, ומי שמחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסוכה, אפי' מים ה"ז משובח, ותבשיל העשוי מחמשת מינים – אם קובע עליו חשיב קבע וצריך סוכה, והמ"ב (ס"ק יג, ובביה"ל ד"ה ויין) מביא: דיש אחרונים החולקים וסוברים דשתיית יין בקביעות, ובפרט בני חבורה שקבעו לשתות יין הוי קבע גמור, אלא שלא יברך לישב בסוכה, כי אם על פת העשוי מחמשת מיני דגן או תבשיל מה' מינים אם קובע סעודה עליו, ושכחן להחמיר ולאכול בשר ודגים וגבינה חוץ לסוכה אם זה בקביעות, ושנהגים לברך לישב בסוכה על אכילת פת הבאה בכיסנין כשאוכלו בקביעות, ואם לא בקביעות ויותר מכביצה – הדין תלוי במחלוקת אחרונים אם צריך לברך לישב בסוכה, וכשמקדש בשבת ואוכל פת הבאה בכיסנין יכול לברך, ונהגו לברך אף בחול, וכדי להנצל מברכה לבטלה – יכוין בשעת ברכתו על האכילה וגם על הישיבה שיושב אצ"כ.

שינה המותרת והאסורה עם התפילין

כז. איזו שינה מותרת בתפילין, ואיזו אסורה, ומדוע?

דף כו. כז:

תשובה :

א. השינה המותרת בתפילין והאסורה

תני הדרא - שכל שינה אסורה, תני אידר - שכל שינה מותרת. ועוד תני - שעראי מותרת, וקבע אסורה. הגמ' אומרת: שיש חילוק בין אם הם בידיו לבין אם מונחים בראשו, או אם פורס סודר עליהם.

רש"י מפרש: 1. אם הם בידיו - אסור אפי' בשינת עראי, שמא יפלו מידי. 2. במונחים בראשו - שינת עראי מותרת, וקבע אסור שמא יפית. 3. ובפורס סודר עליהם ומניחן אצל מראשותיו - מותר אפי' קבע, (הרמב"ם מפרש אחרת את הגמ', ובשר"ע נפסק כמותו - שיטתם עיין לקמן בהלכה).

ב. שיעור הנחשב לשינת עראי

בגמ' מבואר: שזהו כדי הילוך מאה אמה. (הרמב"ם והשר"ע אינם מזכירים ששיעור שינת עראי הוא כדי הילוך מאה אמה, לפי תירוץ א' של הכס"מ - שיעור זה, ומניח ראשו בין ברכיו זה אותו שיעור, ולפי"ז רמי בר יחזקאל מפרש את דברי רבה בר בר חנה א"ר יוחנן שמתיר "במניח ראשו בין ברכיו", דהיינו שאח"כ הוא ניעור, ולפי תירוץ השני - רמי בר יחזקאל חולק על רבה בר בר חנה א"ר יוחנן, והרמב"ם והשר"ע פוסקים כרבי יוחנן, ע"ע במג"א ס"ק ג' שמסתפק אם הם חולקים, ומוסיף: שכדי הילוך מאה אמה הוא חלק ס"ז משנה, ובמחצית השקל כותב: שיש דעה הסוברת שזה קרוב לאחד מחמישים משנה).

ג. שינת עראי המותרת באם מונחים בראשו

לפי רבי יוסף בריה דרב עילאי - זהו דוקא כשמעמיד שומר, והיינו כשאומר לחבירו "אם ארדם תעוררני". לפי ר' משרשיא - לא מועיל שומר, דערביך ערבא צריך, ולכן מפרש רבה בר בר חנה א"ר יוחנן: שמותר רק אם מניח ראשו בין ברכיו (שודאי לא ירדם - רש"י).

ולפי רבא - כל שינת עראי עם התפילין מותרת, ואף בלא שומר, הואיל וכל האיסור בתפילין הוא משום הפחה, ובשינת עראי לא חיישינן.

מרש"י (ד"ה רבא אמר) מדוייק: שרבא חולק על רבה בר בר חנה א"ר יוחנן, וסובר שגם לענין תפילין אפי' מניח ראשו בין ברכיו אסור, [אך הריטב"א ועוד ראשונים סוברים שרבא לענין תפילין לא פליג על רבה בר בר חנה א"ר יוחנן, ומודה שבמניח ראשו בין ברכיו מותר - אמ"ה עמ' תתנה, וע"ע בבעל המאור, ובחידושי הרמב"ן על מסכת שבת].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ד. שינת עראי בלילה

לפי רבי נתן - שינת עראי המותרת (עם התפילין) היא רק ביום אבל לא בלילה, דילמא מימלך וישן שינת קבע.

ורבי יוסי אומר: שילדים ונשותיהן עמהן, לעולם אסורים בשינת עראי עם התפילין, דהיינו אפי' ביום, דחיישינן להרגל דבר, ולכאורה משמע מרש"י ד"ה לימא, שהלכה כרבי יוסי.

הגמ' מביאה ברייתא ובו יש מחלוקת בין ר' יעקב וחכמים.

ומבואר בתוס' (ד"ה הישן): שאף שמפשות הברייתא משמע, שלר' יעקב מותר לישן אפי' שינת קבע, ושם"מ נראה שאין לפרש כן, אלא שחכמים דרבי יעקב ס"ל כרבי נתן ורבי יעקב חולק עליהם וס"ל שגם בלילה מותר לישן שינת עראי עם התפילין, ולא חוששין שימלך וישן שינת קבע. אבל הריטב"א מפרש כהפ' שדחו התוס': שמחלוקתם היא לגבי שינת קבע, שרבי יעקב לא אסר לא משום הפחה ולא משום קרי, וחכמים אסורים משום הפחה ומשום קרי - ערוך לנר, ושפ"א, אמ"ה עמ' תתפג.

פוסקים:

בשו"ע (סי' מד) נפסק: כל זמן שהתפילין בראשו או בודעו אסור לישן בהם אפי' שינת עראי, ואם פרס סודר ולא היתה אשה עמו - מותר לישן שינת עראי, ואם היו כרוכין בידו - מותר אפי' קבע. והביה"ל (ד"ה אפי') כותב: דהרא"ש ור"י מתירין שינת עראי בזמן שהתפילין בראשו או בזרועו וכן שיטת רש"י הנ"ל, ושכן משמע מהגר"א להקל בזה, אך דעתו שעראי פ"י כדי הילוך ק' אמה, ואף בזה דוקא אם הניח ראשו בין ברכיו, והמ"ב (ס"ק ו') מביא דיש סוברים שאין שיעור לשינת עראי.

ברכה ראשונה ואחרונה לאכילה ושתיה

כח. א) מנין למדים זאת. מהו המקור בתורה לחיוב ברכה על אוכלין ומשקין. ב) מהו השיעור המחייב ברכה ראשונה ואחרונה בכל האוכלים, בפת, וזיין, מן התורה ומלכריהס. ג) אם כן הדין באוכל זריה. ד) מה הם השיעורים לאוכל וקוטה זריה"כ לענין לחייבו ברכת. ה) מהו שיעור שתיית היין של קידוש היום ברכת זריה"ט?

תשובה:

א. המקור בתורה לחיוב ברכה על אוכלין ומשקין

1. **לברכה שלאחריו** - ברש"י (שם, ע"פ הגמ' בברכות שם) מבואר: שזהו ממה שנאמר "ואכלת ושבעת וברכת".

2. **המקור לברכה שלפניו** - התוס' (ד"ה ולא) מביאים את הגמ' בברכות (דף לה.) הלומדת זאת מק"ו, וכותבים: דאותו ק"ו אינו אלא גילוי מילתא, דברכה לפניו לאו דאורייתא.

ב. השיעור המחייב ברכה

1. לענין הברכה שלפניו

ברש"י (במשנתנו, על פי הגמ' בברכות דף מט.) מבואר: שבכל דהו חייב בברכה, בין באכילה ובין בשתייה, שהרי אסור ליהנות מן העוה"ז בלא ברכה.

2. לענין הברכה שלאחריו

בתוס' (ד"ה ולא, על פי הגמ' בברכות דף מט:) מבואר: שלפי רבי יהודה - חיוב ברכת המזון באכילת שיעור כביצה, דכתיב "ושבעת" דהיינו כביצה, ולפי רבי מאיר - חיובו בכזית. ומסתפקים התוס': אם רבי מאיר מודה שלענין שתיית יין צריך כביצה, כדי לחייבו בברכה "על הגפן ועל פרי הגפן", והעלו שהוא בכזית, ונראה שזהו אף לדבי יהודה, וכ"כ התוס' במסכת יומא דף עט עט:.

עוד מבואר בתוס': דכל השיעורים הנ"ל הם רק מדרבנן, אבל מדאורייתא צריך שביעה גמורה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ג. דין האוכל בריה פחות מכשיעור

התוס' מביאים את המחלוקת האמוראים שבירושלמי, דאיכא מ"ד (שם) שהאוכל בריה פחות מכשיעור חייב בברכה שלאחריו.

ומסתפקים התוס': אם הבבלי סובר שלכו"ע אינו חייב בברכה שלאחריו, ולכן כותבים: שהרוצה להוציא עצמו מספק, צריך לזהר מלאכול בריה פחות מכשיעור, ומשמע מהתוס', שזהו דוקא כשאכלו עם הגרעין, ונע"ע באמ"ה עמ' תתצג, תתצד.

ד. לענין יוה"כ להתחייב בכרת

התוס' (שם, ע"פ הגמ' ביומא) כותבים: שהשיעור בשתיה הוא לא פחות ממלא לוגמיו, ובאכילה בככותבת.

ה. שיעור שתיית היין של קידוש היום בשבת וכיו"ט

התוס' (שם) כותבים: שאיכא מ"ד דאין צריך מלא לוגמיו, ומספיק כל שהוא – גמ' בפסחים דף קז.

פוסקים :

בשו"ע (סי' רי סעי' א') נפסק: האוכל פחות מכזית בין מפת בין משאר אוכלים, והשותה פחות מרביעית, בין מיין בין משאר משקין – מברך תחילה ברכה הראויה לאותו המין, ולאחריו אינו מברך כלל, ויש מסתפקים לומר שעל דבר שהוא כברייתו – מברכין לאחריו אע"פ שאין בו כזית, לכך נכון לזהר שלא לאכול בריה פחות מכזית, ויש מסתפקים עוד בברכה אחרונה של יין אם מברכין אותה על כזית, לכן טוב לזהר שלא לשנות אלא פחות מכזית או רביעית. והמ"ב (ס"ק יב) כותב: דבדיעבד אם שתה כזית ואין לו רביעית – טוב שלא ישתה עד רוב רביעית וכ"ש שלא ישתה כשיעור ביצה שהוא שני חלקי רביעית.

אכילת פת במפה בלא נטילת ידיים

כט. האם אפשר לאכול פת במפה בלא נטילת ידיים? דף כו: כז.

תשובה :

1. פת פחות מכביצה - מותר לאכול במפה ובלא נטילת ידיים.

2. פת יותר מכביצה - אסור.

ומבואר בתוס' (ד"ה הא): דכהנים מותר להם לאכול במפה בלא נטילה אף ביותר מכביצה, (משום דזריזים הם, וסיימו בצ"ע, ועי"ע יומא ע"פ: תוד"ה הא, דכתבו: שמה שלכהנים מותר לאכול במפה ביותר מכביצה, היינו רק כשאוכלים תרומה אבל לא חולין, דלא כהתוס' בסוגייתנו).

כמות הסעודות שחייב אדם לאכול בסוכה

ל. כמה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, והאם יכול להשלים חובה זו, מתי, ומדוע? דף כז. כז:

תשובה :

שיטת רבי אליעזר

במשנה מבואר: שס"ל שחייב לאכול בסוכה ארבע עשרה סעודות, ואם חיסר מהן - יכול להשלים בליל יו"ט האחרון, (שאכילתו מחוץ לסוכה, דבסוכה אסור משום "בל תוסיף" – רש"י ד"ה והאמר). הגמ' אומרת: שרבי אליעזר חזר בו.

רש"י מפרש: שחזר בו וס"ל שרק בלילה ראשון חייב, ולפי המהרש"ל – אין חיוב זה תלוי בסוכה, ולפי המהרש"א – חיובו תלוי בחיוב סוכה – אמ"ה עמ' תתקג, ושואם לא אכל ביו"ט ראשון (כזית דגן – תוס') - ישלים אף בליל יו"ט האחרון, ואף שאכילתו מחוץ לסוכה, כנ"ל, ושואם השלים במיני תרגימא או הוסיף סעודה יצא, נמיני תרגימא, לפי רש"י – היינו גם פירות וכיסנין וקפלוטות מבושלים, ולפי התוס' – היינו רק בשר ודגים ושאר דברים שמלפתים בהם את הפת אבל לא בפירות.

וצדקתו עומדת לעד וזהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ט סימנים קפג-ר

ותוס' (ד"ה חזר בו) הולקים עליי וסוברים: שרבי אליעזר חזר בו רק ממה שהיה מצריך סוכה, ולעולם י"ד סעודות בעי, (ביאור כנות התוס' – עיין אמ"ה עמ' תתקכה).

מתוס' (ד"ה אי בעי) משמע: שגם לפי רבי אליעזר לא מועילה השלמה לסעודת ליל יו"ט ראשון של חג. וכן כותב המהרש"א, ושלפי"ז חולקים תוס' על רש"י. אך התויו"ט ועוד אחרונים כותבים: שגם תוס' סוברים שמהני השלמה לרבי אליעזר אפי' לליל יו"ט ראשון – אמ"ה עמ' תתקיג.

שיטת רבנן

רק בלילה הראשון יש חובה לאכול, וזהו מגז"ש ד"חמשה עשר" "חמשה עשר" מחג המצות, ואם לא אכל אין לדבר תשלומין, אבל בשאר ימות החג אין חובה כלל לאכול, ואף אם רצה להתענות מתענה, אלא שאם רוצה לאכול לא יאכל מחוץ לסוכה, ונע"ע אמ"ה עמ' תתקיט הערה 146.

בתוס' (ד"ה חזר בו) מבואר: שמהירושלמי משמע קצת דבעי כזית דגן לסעודת יו"ט ראשון של חג, כמו גבי מצה, (לפי הריטב"א בשם י"א – בעיני יותר מכביצה, וכ' הר"ן שי"א שסגי בכזית, וכן מסקנת הריטב"א).

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרלט סעי' ג') נפסק: אכילה בסוכה בליל יו"ט הראשון חובה, אפי' אכל כזית פת יצא ידי חובתו, והמ"ב (ס"ק כב) כותב: שצריך לברך על זה "לישב בסוכה", ושכל זה כשאין לו יותר פת, אבל אם יש לו – בודאי מן הנכון שיאכל יותר מכביצה, לצאת ידי הפוסקים דבעיני יותר מכביצה, מכאן ואילך רשות, רצה לאכול סעודה סועד בסוכה, רצה אינו אוכל כל שבעה, אלא פירות וקליות חוץ לסוכה, אוכל כדין אכילת מצה בפסח, ולא יאכל כלילה הראשונה עד קיהא ולא לילה, ויאכל קודם מליל לילה, ולא יאכל כיום מחלות ואילך, כדי שלא יאכל בסוכה לתיאבון (עיין תוס' דף כו. ד"ה תשבר).

שכח ולא הזכיר של יו"ט בברכת המזון

לא. הטועה ולא הזכיר של יו"ט בצרכת המזון, האם חייב לחזור, ומדוע?

דף כז.

תשובה :

בתוס' (ד"ה אי בעי) מבואר: שחייב לחזור ולברך ברהמ"ז רק בליל יו"ט ראשון של פסח וליל יו"ט ראשון של סוכות שהאכילה בהם היא חובה, אבל בשאר ימי החג, ובשאר ימים טובים – אינו חייב לחזור, משום שהסעודה אינה חובה, דאי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל.

יציאה מסוכה לסוכה, בנית סוכה במועד, וסוכה שאולה

לב. האם יוצאים מסוכה לסוכה, האם מותר לבנות סוכה במועד, והאם אדם יוצא בסוכה שאולה?

דף כז. כז.

תשובה :

לפי רבי אליעזר – אין יוצאין מסוכה לסוכה, ולאכול ביו ולישן ביו – רש"י, אין עושין סוכה בחולו של מועד, נפ' למי שלא ישב בסוכה ביו"ט ראשון – רש"י, שנאמר "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים" סוכה הראויה לשבעה, וכמו כן אין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו שנאמר "לך" משלך, אך מודה הוא שאם נפלה הסוכה במועד שמותר לו לבנותה, (לפי ה"ש ספרים המובא בתוס' ד"ה מהו – מותר רק אם בונה אותה באותן העצים), וכן בקטן שנתגדל או גר שנתגייר בחג הסוכות, שצריכים לבנות לעצמם סוכה בחוה"מ, דכתיב "כל האזרח".

ולפי רבנן – יוצאים מסוכה לסוכה, עושין סוכה בחולו של מועד, דלא בעינן סוכה לשבעת ימות החג, וכן יוצאים בסוכה שאולה, (המגיד משנה על הרמב"ם פרק ה' הל' כה, כותב: שהיא כשרה אפי' ליום הראשון), שנאמר "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות" מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת, (רש"י ד"ה צל, מפרש: שההוכחה היא מזה שאי אפשר שיהא לכל אחד שווה פרוטה בסוכה אלא רק על ידי שאלה, ואילו תוס' ד"ה כל, מפרשים: שההוכחה היא: מדיוצאין בסוכת השותפין, דאם איתא ש"לך" היינו "שלך" לא היו יוצאים בסוכת השותפות כדמעטין בתרומה, חלה, פאה ועוד, ועיין באמ"ה עמ' תתקמט-תתקנא, ו"לך" בא למעט גזולה. (לפי ה"ש ס' תרלו ס"ק ד' – מותר ליכנס לסוכת חבירו שלא מדעתו, דניחא ליה לאיניש לעשות מצוה בממונו, ודוקא כשהבעלים לא נמצאים בסוכה, וכן פוסק המ"ב ס"ק ט', עיי"ש).

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכ' למחבר, ויפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ט סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרלז סעי' א') נפסק: מי שלא עשה סוכה בין בשוגג בין במזיד – עושה סוכה בחולו של מועד אפי' בסוף יום שביעי, וכן יכול לצאת מסוכה זו ולישב באחרת, והמ"ב (ס"ק ב', ד') כותב: דכן יכול לאכול בסוכה זו ולישן בזו, וכן גר שנתגייר בתוך ימי החג עושה סוכה בימי החג הנתורים, והביה"ל (ד"ה עושה) הסיק להלכה: שמוותר לבנות סוכה בחוה"מ אפי' באופן שצריך לעשות דבר שאסור לעשותו בחוה"מ מדאורייתא, ובסעיף ב', נפסק בשו"ע: דיוצאים בסוכה שאולה ובשל שותפות.

סוכת השותפין

לג. האם יוצאים ידי חובה בסוכת השותפין, ומדוע? **דף כז:**

תשובה :

מדברי התוס' (ד"ה כל) משמע: שהדין כדין סוכה שאולה, שלפי רבנן - יוצאים, וכן נפסק בשור"ע בסי' תרלז סעי' ב'. ולפי רבי אליעזר - לא יוצאים, [וכן הבין המהרש"ל, ולכן השמיט התוס' את המילה "שותפין", והמהרש"א חולק וסובר, שלפי מסקנת תוס' – אף לפי רבי אליעזר יוצאים בסוכת השותפין, וע"ע אמ"ה עמ' תתקנז].

לד. מה הדין במי שראשו ורובו בתוך הסוכה ושולחנו מחוץ לסוכה, ומדוע? **דף כח.**

תשובה :

עיין מש"כ לעיל פרק ראשון תשובה ט'.

חייב אשה וקטן בסוכה

לה. האם אשה קטן וגר חייבים במצות סוכה, ומניין למדים זאת? **דף כח. כח:**

תשובה :

1. אשה - פטורה ממצות סוכה, מכח "הילכתא", ואסמכינהו רבנן ממה שנאמר "האזרח" להוציא את האשה, אבל בלא הילכתא הייתי מחייבה מ"תשבו" דכעין תדורו בעינן, או מההקיש ט"ו ט"ו מפסת, וקמ"ל שפטורה מסוכה כשם שפטורה מכל מ"ע שהזמן גרמא – עיין אמ"ה עמ' תתקסז.

רש"י מפרש: "הילכתא" היינו הלכה משה מסיני. [ועיין אמ"ה לעיל עמ' קנז].

2. קטן - מדאורייתא פטור ממצות סוכה.

ואם הגיע לחינוך - חייב מדרבנן במצות סוכה, ואסמכינהו רבנן מהמילה "כל". [אם החיוב הוא עליו או על אביו – עיין אמ"ה עמ' תתקעג, ולעיל עמ' כז-כח, ובהערה 44].

ומבואר בגמ': ששמאי הזקן היה מחמיר לחייב קטן בסוכה, אף שלא הגיע לחינוך. [וע"ע במש"כ לעיל פרק א' תש"ד].

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרמ סעי' א ב') נפסק: שאשה פטורה מסוכה, וקטן שאין צריך לאמו שהוא כבן חמש וכבן שש – חייב בסוכה מד"ס כדי לחנכו במצוות, והמ"ב (ס"ק ד') כותב: דהיינו שכל אחד לפום חורפיה, ושיש אחרונים הסוברים שאם אביו בעיר חייב בסוכה אף אם הוא לא חריף.

3. גר - חייב מדאורייתא, שנאמר "האזרח". [ועיין תוד"ה לרבנות],

הגיל שהאב חייב לחנך את בנו הקטן במצוות

לו. מאימתי מגיע הקטן לחינוך במצות סוכה, וכפאל מלכות? **דף כח:**

תשובה :

1. במצות סוכה - כל שאינו צריך לאמו חייב מדרבנן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לר' ינאי: היינו כל שנפנה ואין אמו מקנחתו.

ולר' ש בן לקיש: היינו כל שנעור ואינו קורא אמה אמה, ונע"ע באמ"ה עמ' כז ד"ה ויש שביאר. ומפרש רש"י ד"ה אלא) דהיינו עד שתבוא אליו, אבל קורא ושותק לאו צריך לאמו הוא.

הגמ' אומרת: ששמאי מחמיר לעשות סוכה גם לקטן שאינו צריך לאמו.

2. **בשאר מצוות - התוס' (ד"ה כאן) כותבים: שבכל מצוה ומצוה הגיל הוא לפי ענינה, דהיינו:**

1. **במצות חגיגה - כל שיכול** [לאחוז בידו של אביו] ולעלות לירושלים.

2. **במצות לולב - בגמ' (לקמן דף מב.) מבואר: שזהו כשיודע לנענע.**

3. **במצות ציצית - בידוע להתעטף.**

4. **במצות תלמוד תורה - בידוע לדבר, ונע"ע במש"כ לקמן פרק ג' תש"ו עב.**

תוספת עינוי בערב יוה"כ, ודין נשים בעינוי והתוספת

לז. **האם תוספת עינוי בערב יוה"כ חיובה מדאורייתא, והאם נשים חייבות בעינוי ותוספת עינוי, ומנין למדים זאת? דף כח:**

תשובה:

1. **חיוב תוספת עינוי בערב יוה"כ מבעוד יום - הוא מן התורה.**

2. **גם אשה חייבת מן התורה בתוספת עינוי, שנאמר "האזרח", דאילו חיובה בעינוי ביוה"כ עצמו - שעונשו בכרת - למדים מדהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה.**

3. **מי שלא מקיים תוספת עינוי - עובר רק ב"עשה", אבל אינו עובר בלאו וכרת, [עיי' רש"י ד"ה הואיל].**

לימוד ושינון בסוכה

לח. **האם לימוד, ושינון, צריכים סוכה, ומדוע? דף כח:**

תשובה:

מקרא ומתנא - צריך שיהיה בסוכה, וזהו ממה שנאמר "תשב"ו" כעין תדורו, והגמ' מחלקת בין "למיגרס" לבין "לעיוני".

לפי שיטת רש"י - למיגרס גמרא הברורה לו כבר, כגון דבר פלוני אסור ומותר, וכן לשנות משניות הערוכות ושגורות בפה, צריך שיהיה בסוכה, אבל לעיוני בטעמים אינו חייב בסוכה, הואיל והאור יפה לו להרחיב דעתו, ונמסביר הרא"ש, שהעיון צריך ישוב הדעת והתבודדות, ומצטער הוא בסוכה, אולם לפי הרבינו זוננאל והמאירי בשם ר"מ - להיפך, דהיינו שהעיון חייב בסוכה, מפני שזה לימוד דרך קבע, אבל בגירסא שהיא שוטפת פטור, מפני שלימודו עראי, וכותבים הריטב"א והר"ן שיש להחמיר כב' הדעות.

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרלט סעי' ד') נפסק: כל שבעת הימים קורא, ולומד, בתוך הסוכה, וכשמבין ומדקדק במה שיקרא, וילמוד, יכול ללמוד, חוץ לסוכה, כדי שתהא דעתו מיושבת עליו, [הט"ז ס"ק יג, מביא את הר"ן, הפרישה ס"ק א, כותב: שבומינו רוב בני הבית אינם בסוכה במשך כל היום, ולכן יש ללמוד אפי' את העיון בסוכה, והמ"ב ס"ק כט, מכריע: שהכל לפי הענין, אם מצטער או לא, אם יש לו טורח למביא ספרים אם לאו].

הכנסת כלי אכילה כלי שתיה ונרות לסוכה

לט. **האם מותר להכניס לסוכה כלי אכילה, כלי שתיה, ונרות, ומדוע? דף כט:**

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

1. מאני מישתיא - בסוכה. לרש"י - הם כוסות, ומותר להכניסם בסוכה לפי שאינן מאוסים.
2. מאני מיכלי - מחוץ לסוכה.

לפי רש"י - הם קערות שצריך להוציאן לאחר האכילה.

התוס' מביאים בשם י"מ והבה"ג, מפרשים: שהם קדירות ואגני דלישא, שמבשלים בהם [ועיין בערוך לנר], שאף בשעת השימוש בהם אין להכניסם בסוכה, דחסר ב"כעין תדורו", לפי שאינם רגילים להיות בבית דירה. [לפי פי' א' בר"ן ובריטב"א, ולפי הרא"ש סי' יט בשם הבה"ג - "מאני מישתיא" נאים הם, ומצוה להניחם בסוכה, "ומאני מיכלי" יכול להניחם מחוץ לסוכה, ואם רצה להניחם בסוכה רשאי, ולפירושם השני - "מאני מישתיא" רשאי להניחם בסוכה, אבל "מאני מיכלי" אינו רשאי להניחם בסוכה, וכן הוא דעת הר"ף על דף מז. הפוסק: שסוכה שהכניסו בה "מאני מיכלי" הסוכה פסולה, מפני מאיסותם, וכן מדוייק מרש"י הנ"ל שכתב "וצריך להוציאם", דעת עוד ראשונים, עיין אמ"ה עמ' תתקפב, תתקפג].

3. חצבא [כד של חרס ששואבין בו מים - רש"י], ושחיל [דלי של עץ] - מחוץ לסוכה.

4. נר דולק בסוכה קטנה - אסור, ובסוכה גדולה - מותר.

ברש"י (ד"ה סוכה קטנה) מבואר: שרק בסוכה ששטחה מצומצם [היינו ז' טפחים] אסור, [מדובר בנר הקבוע לדופן הסוכה, וממעט בשטח הסוכה - כן הבנת הט"ז אליביה, וכן דעת עוד ראשונים, עיין אמ"ה עמ' תתקפא-תתקפג, ובהערה 9].

התוס' (ד"ה ואמרי) בותביים: שנו אסור [יש גורסים "אף" - עיין אמ"ה עמ' תתקפד] בעודו דולק ומשתמש לאורו, דשמא הטעם הוא מפני שחוששין שתשרף סוכתו, משא"כ מאני מיכלי שאסור רק בשעה שאין משתמש בהם, אבל בשעת סעודה מותר.

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרלט סעי' א') נפסק: וכלי שתיה, כגון אשישות וכוסות בסוכה, אבל כלי אכילה, ללאחר האכילה, כגון קדרות וקערות, חוץ לסוכה, ואל יעשה קום תשמיש בזוי בסוכה, כלי שלא יהיו מלאות בזויות עליו, והמ"ב (ס"ק י') כותב: דמלשון בשו"ע משמע: שבשעת אכילה גם קדירות מותר להכניסן לסוכה ולערוך לתוך הקערה, והעולם נוהגין מלהכניס קדירות לתוך הסוכה אף קודם אכילה, ונראה דחששו לדעת המחמירין בקדירה בכל גווני וכו', ועיין בשעה"צ ס"ק ח' מש"כ בזה, ובדיעבד אם הכניסו או עשה תשמיש בזוי בסוכה - מבואר במ"ב (ס"ק ו'): דאין הסוכה נפסלת בשל כך, ובשעה"צ ס"ק יג, כותב: שלכתחילה יש להחמיר בזה, והמ"ב ס"ק ח', לענין נר, כותב: שאם הנר דולק אסור להכניסו לסוכה קטנה אפי' אינה מצומצמת בשיעורה, דחיישין לשריפת הסוכה.

יציאה מהסוכה מחמת הגשמים

מ. מה הדין למי שאוכל או ישן בסוכה וירדו גשמים?

דף כט.

תשובה :

1. אם הגשם מקלקל את התבשיל העשוי מגריסין - מותר לו לצאת מן הסוכה.

רש"י מפרש: לפי שמקפה של גריסין ממהרת להתקלקל בגשמים מועטים. [ולפי האו"ח הלכות סוכה אות לח, כותב: להיפך, שמקפה של גריסין אינה ממהרת להתקלקל, ועיין בערוך לנר].

2. אם הוא איסטניס - כל שהרוח מביאה קיסמים על המאכל כבר יכול לצאת.

פוסקים :

בשו"ע (בסי' תרלט סעי' ה'), נפסק: ירדו גשמים, הרי זה נכנס לתוך הבית, מאימתי מותר לפנות, משירדו לתוך הסוכה טיפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסל, אפי' תבשיל של פול. ואפי' אם אין תבשיל לפניו, ג"כ פטור מן הסוכה, ומי שאינו בקי בזה הטיעור יעצר אם ירדו כל כך גשמים צבית אם היה יולא, ילא מסוכתו גם כן, [אבל הטור סובר: שיש לשער דוקא בתבשיל שלפניו], וכל זה בשאר ימים או לילות אבל בלילה ראשונה - צריך לאכול כזית בסוכה אף אם גשמים יורדים, ויקדש בסוכה כדי שיאמר זמן על הסוכה, והמ"ב (ס"ק לה) מביא: דיש ראשונים הסוברים דמצטער פטור אף בלילה ראשון, וע"כ הכריעו כמה אחרונים שמחוייב לאכול מחמת ספק, אבל לא יברך "לישב בסוכה", ושראוי להמתין עד חצות הלילה, פן יעבור הגשם, ויברך "לישב בסוכה" ויאכל, ויצא ידי המצוה

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לכו"ע, ויש שכתבו שלא ימתין עם ב"ב הגדולים והקטנים, דאין לך מניעת שמחת יו"ט יותר מזה. ובס"ק לו, כותב: דאם אכל חוץ לסוכה ופסקו הגשמים – צריך לאכול כשיעור יותר מכביצה בסוכה ולברך "לישב בסוכה". ובסעי' ו' נפסק: היה אוכל בסוכה וירדו גשמים והלך לביתו ופסקו הגשמים, אין מחייבין אותו לחזור לסוכה עד שיגמור סעודתו.

3. אחר שיצא מהסוכה לגמור סעודתו בבית, (וכשישב לו נפסקו הגשמים – רש"י) - **שוב אין מטריחין אותו לצאת מהבית לסוכה,** וכן נפסק בס"י תרלט סעי' ו', הביה"ל שם מסיים: שעכ"פ אם הגשם נפסק קודם שישוב, אפי' לרש"י מחויב לחזור לסוכה.

4. אם ירד לישן ופסקו הגשמים - אין מטריחין אותו לעלות שוב.

לפי גירסת רש"י [והרי"ף] - **עד שיעור ויעלה עמוד השחר,** דהיינו שאם הקיץ משנתו באמצע הלילה אין חייב לעלות לסוכה, וכן אם עלה עמוד השחר ולא ניעור אין מקיצין אותו, [ולפי גירסת הגאונים המובא המובא ברמב"ן בר"ן ובריטב"א – עד שיאור משיעלה עמוד השחר, דהיינו שעמוד השחר מחייבו לחזור לסוכה, אף שעדיין לא הגיע נץ החמה, וכך מפרש המגיד משנה את הרמב"ם, והגר"א את השר"ע].

פוסקים :

בשר"ע (בס"י תרלט סעי' ז'), נפסק: היה ישן וירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים, אין מטריחין אותו לחזור לסוכה כל אותו הלילה, אלא ישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר, ויעור משנתו. **מי שהוא ישן בסוכה וירדו גשמים אין לך לנער בכדי שיתקלקל התבשיל, דנגשמים מועטים הוי לנער לישן שם ויוכל ללאת.**

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ד

פרק שלישי

לולב הגזול

דברים הפוסלים את הלולב ליום הראשון ולשאר ימות החג

א. מה דינו של א) לולב הגזול, לפני יאוש ואחר יאוש, ב) לולב היבש. ג) של איסוה"נ שמצותן בשריפה, 1. כאשר של משה, 2. של עיר הנדחת, 3. של עבודה זרה. ד) כשנקטם ראשו, ומה הפירוש של נקטם ראשו. ה) כשנפרצו עליו, ומה פירושו. ו) ועוד אלו פסולי לולב הוזכרו בדפים כט: לב; מדוע הם פסולים, והאם לשבעת ימות החג; דף כט: לב:

תשובה:

פסולים שהוזכרו בדפים כט: ל'

א. לולב הגזול [דף כט: ל.]

1. ליום הראשון, אם לפני שנתיאשו הבעלים - לכו"ע פסול הוא מדאורייתא, דכתיב "ולקחתם לכם" משלכם.

2. ליום הראשון, אם אחרי שנתיאשו

לפי רבי יוחנן משום רשב"י - פסול הוא משום מצוה הבאה בעבירה.

לפי שיטת התוס' (דף ל. ד"ה מתוך) - טעם זה הוא עכ"פ למ"ד יאוש לא קני. ולמ"ד קני - עיין לקמן דין 3' ולפי בעל המאור - זהו רק לפי רשב"י, הסובר "יאוש קני", ושמפרש את משנתנו גם אחר יאוש, לכן מחדש שיש פסול של מצוה הבאה בעבירה, אבל רבי יוחנן עצמו דס"ל "לא קני", הפסול הוא רק מדין "לכם", והיינו רק לפני יאוש, ואינו חושש כלל למצוה הבאה בעבירה וכשמואל המובא לקמן, ולדבריו אחר יאוש למ"ד "יאוש קני", הלולב אינו פסול, ופוסק בעל המאור כמותם לענין שאר ימות החג, והכס"מ בפ"ח מסוכה הל' א' כותב: שהרמב"ם כשיטת בעל המאור, שפוסק כמותם שפסול רק ביום הראשון מדין "לכם", ומה שפוסל הרמב"ם לאחר יאוש, זהו משום שיאוש לבד לא קונה, והלח"מ מפרש את הרמב"ם אחרת מהכס"מ, עיי"ש.

עוד סוברים התוס' (דף ל. ד"ה משום, וכן הוא לפי ר"ת לעיל דף ט'. תוד"ה ההוא): שפסול מצוה הבאה בעבירה הוא מדאורייתא, [אבל התוס' לעיל שם חולקים על ר"ת וס"ל שזהו רק מדרבנן, וע"ע באמ"ה עמ' ל' ובהערה 116].

3. לשאר ימות החג

לפי רבי יוחנן משום רשב"י - פסול, אפי' אחר יאוש, משום מצוה הבאה בעבירה.

וכותבים התוס' (דף ל. ד"ה הא קנייה): שזהו רק מפני שרבי יוחנן לשיטתו דס"ל יאוש לא קני, אבל אחר יאוש למ"ד קני אין פסול של מצוה הבאה בעבירה, וכן סובר הרמב"ן במלחמות, וכן דעת המהרש"א אליבא דה"א נמי" ברש"י דף 2: ד"ה וקרקע, וע"ע ברש"י גיטין דף נה, ד"ה לא קני, ובסוף דבריהם כותבים: שר"ת בפרק הניזקין מפרש אחרת, [דהיינו שאפי' למ"ד יאוש קני, מ"מ לענין קרבן אינו כשר, משום מצוה הבאה בעבירה, שיטתו מובאת ב"משנת התלמוד" על מסכת גיטין פרק ה' תשו' לח, נושא ב', עיי"ש, ואילו לפי בעל המאור הנ"ל - רבי יוחנן אמר כך רק אליבא דרשב"י, ולזה לא ס"ל, שיטתו עיין לעיל].

ולפי ר' יצחק בר נחמני אמר שמואל - כשר.

וכותבים התוס' (דף כט: ד"ה בעינן ובדף ל. ד"ה מתוך): ששמואל שלא חושש למצוה הבאה בעבירה, זהו משום שבשאר ימות החג המצוה היא רק מדרבנן, וולפי בעל המאור הנ"ל - שמואל ס"ל שאפי' ביום הראשון אין חסרון של מצוה הבאה בעבירה, גם אם זה לפני יאוש, ושרבי יוחנן גם ס"ל שאין חסרון של מצוה הבאה בעבירה, וכ"כ התוס'.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

בגישתו דף נה, ד"ה מאי, והתוס' בב"ק דף סז, ד"ה אמרו, וע"ע במש"כ לקמן תשובה ג' נושא א'. ולפי בעל המאור – למ"ד שיש פסול של מצוה הבאה בעבירה, זהו גם כשגזול מגוי, והרמב"ן סובר שאין פסול בגזול מעכו"ם, כי גזל עכו"ם מותר – אמ"ה עמ' כז ובהערה 100, וע"ע ברש"י דף לז: ד"ה מאי טעמא, ובאמ"ה עמ' לא.

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרמט סעי' א') נפסק: כל ארבעת המינים פסולים בגזול ובגנוב בין לפני יאוש ובין לאחר יאוש, ואם עשה בו שינוי מעשה – כשר, וכתב המ"ב (ס"ק ה'): דמהני אף בלא יאוש, וה"ה דמהני היכא שהיה יאוש ושינוי רשות, עוד נפסק בשור"ע: דמ"מ לא יברך עליו, והמ"ב (ס"ק ו') מביא: שדעת המ"א שזה דוקא לפני יאוש, אבל אם היה יאוש עם השינוי מעשה או עם שינוי השם או עם שינוי רשות – מותר לברך, אבל הט"ז והגר"א סוברים שבכל גווני לא יברך. ובשור"ע מביא: דיש מי שאומר שבשאר ימות החג אינו פסול אלא רק לגנוב ולגזול, אבל לאחרים כשר, ומבואר במ"ב (ס"ק ח'): דכשר אף לפני יאוש, אלא שהרמב"ן סובר: שלפני יאוש גם לאחרים פסול, ולכן כתב המ"א: שלא להקל בזה, אולם דעת הא"ר – שיש להקל בזה דהרי גם לגנוב ולגזול י"א שבשאר ימות החג כשר, וכן משמע מהגר"א בביאורו, מיהו לכ"ע אין לברך על זה, ונע"ע בסעיף ה' דבשור"ע נפסק כהרמב"ם: שגזול אינו פסול אלא רק ביום הראשון, והמ"ב בשם המ"א כתב: שבסעיף ה', מדובר לענין דיעבד שיוצא, והביה"ל כתב: שלא משמע כן בשור"ע, ולכן אף בדיעבד לא יוצא, עיי"ש, וברמ"א בסעיף ה', נפסק: לגזול פסול לכל ז' ימות החג – עיין בהלכה לדין הבא.

ב. לולב היבש [דף כט: דף ל:]

1. לפי תנא המשנתנינו: א. פסול הוא מדאורייתא. הגמ' (בדף לא.), מפרשת: שזהו משום דאיתקש לולב לאתרוג. ב. פסול הוא לכל שבעת ימות החג. בגמ' איתא: שזהו משום שבעינן "הדר" וליכא.

רש"י (ד"ה בשלמא) מפרש: דכיון שמצוה זו משום זכר למקדש, לכן גם בדרבנן בעינן הידור מצוה ופסול, וכותב הר"ן על דף לו: שלפי רש"י – כל הפסולים משום "הדר", פסולים גם לשאר ימים כמו ליד"ט ראשון, וכן היא שיטת התוס' דף כט: סוד"ה בעינן – לפי שיטת הראב"ד ע"פ הירושלמי – "הדר" פסול רק ביום הראשון, ו"גזול" ו"בש" פסולים כל ז', גזול – משום מצוה הבאה בעבירה, יבש – דלא המתים יהללו יה – אמ"ה עמ' ט'.

ואילו רש"י (במשנתנינו) מבאר: שזהו משום "זה אלי ואנוהו" – עיין תוס' ד"ה לולב.

ולפי רבי יהודה (בדף לא.) – כשר אף ליום הראשון, דלא איתקש לולב לאתרוג.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ח מלולב הל' ט') ובשור"ע (סי' תרמט סעי' ה') נפסק: כל אלו שאמרנו, שהם פסולים מפני מומין שבארנו, או מפני גזל וגניבה, ביום טוב ראשון בלבד, אבל ביום טוב שני עם שאר הימים, הכל כשר. והראב"ד בהשגותיו, כתב: אין הכל מודים בגזול ויבש שאין פסולים משום הידור, אלא גזול הוה ליה מצוה הבאה בעבירה, יבש, מפני שהוא כמות, בירושלמי, ויש פוסלין בגזול כל שבעה ימים, והכי נהוג, אבל קאול יולא בו, וכו', והסכר כשזר בשאר הימים, וכו', מיהו אם נקבחו עכברים, לא יטלנו אף בשאר הימים משום מיאוס, עד שיקר ניקור העכברים, אבל אם היה יבש או מנומר, שפסול כל שבעה ימים אף אם מתך היבשות או הנימור, פסול כל שבעה הוליל וכל מכה פסול. עוד פוסק הרמ"א בסעי' ה': שחזית פוסלת כלל שבעה ימים, וזהו סק"ט השיג עליו, ולכן המ"ב בס"ק מט, כתב: שבשנת הדחק יש להקל בחזית בשאר ימים, עיי"ש, וע"ע ברמ"א בסי' תרמו סעי' ב' הפוסק: הדס שענביו מרובות מעליו כשר לשאר ימות החג, והמג"א ס"ק ד' מקשה: שהרי פסול משום "הדר", וא"כ צריך להיות פסול לשבעת ימות החג.

2. הגדרת יבש, לפי שיטת תוס' (ד"ה לולב) – יבש הפוסל בלולב, ובהדס, היינו כדי שתהא נפרכת בצפורן. ולפי הראש"ש בשם הר"ה – אין פריכה אלא באוכלים, אבל בעצים כשעברה מהם הלחלוחית ויצאו מכלל כמושים נקראים יבשים, ושלפי הראב"ד – הגדרת יבש היא משישתנה מראהו מירוק ללבן, אבל "כדי שתהא נפרכת בצפורן" לא נחשב ליבש, הואיל ואפשר להחזירם לכמות שהיו, על ידי שרייתם במים כמה ימים, וכך פוסקים הראש"ש הריטב"א והר"ן והשור"ע, אבל הרמ"א כתב: שבמקום שאין לולבים מצויים יש להקל כשיטת התוס' – עיין בהמשך].

3. מקום היבשות – בגמ' לא איתפריש אם היבשות בעליו או בשדרה, ולפי הראש"ש סי' ב' בשם הראב"ד – היינו שיבשה השדרה, אך הר"ן חולק על הראב"ד וסובר: שהיינו שיבשו רוב עליו, ומביא דעה הסוברת שפסול רק כשיבש רוב שדרתו ורוב עליו, וכתב עליהם, שזה לא מציאותי שהשדרה יבשה והעלים לחים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרמה סעי' ה') נפסק: לולב שיבשו רוב עליו **לוא שקטו**, פסול, ושיעור היבשות, משיכלה מראה ירקות שבו, וילבינו פניו, **ויש אומרים, ללא מיקרי יבש אלא כשהפך כלפון ממתת יבשותו, וכן נוהגין במדינות אלו שאין לולבין מלויין**, וכותב המ"ב (ס"ק כה): שרוב הפוסקים לא הסכימו לפירוש זה, ושהרמ"א כותב כן לסמוך במקומות שלא מצוי לולבים, אבל העיקר כדעת הראב"ד וכמו שנפסק בשור"ע, דשיעור היבשות משיכלה מראה ירקות שבו וילבינו פניו, והמ"ב (בס"ק כג) מביא את הפרמ"ג שכותב בשם הראב"ד: שאם יבש העלה העליונה התיימה – פסול, ובחזו"א (סי' קמה ס"ק יא) דעתו שאף הראב"ד לא בא להחמיר אלא להקל, שאע"פ שלולב שיבשו רוב עליו פסול, מ"מ אם התיימת העליונה לחה – מצלת על הכל, ובזה אם גם התיימת יבשה – פסול, אבל אם יבשה התיימת לבדה לא פסל הראב"ד, ואם יבש משהו בראש התיימת – הגר"א פוסל, והביכורי יעקב והחזו"א מקילים, חוץ אם יבש לגמרי באופן שנופל ע"י מיעוד.

ג. של איסורי הנאה שמצותן בשריפה [משנה דף כט: גמ' דף לא:]

1. **אשרה של משה**, [שמצאו בני ישראל בכניסתם לארץ חכו בהם, וניצטוו לשרפן], **ושל עיר הנדחת - פסול אפילו בדיעבד, דכתותי מיכתת שיעוריה, כיון שלשריפה קאי**, [התוס' בדף ל. ד"ה משום, מביאים: שיש ספרים שגרסי, שפסול משום "מצוה הבאה בעבירה", וכתבו: שגירסא משובשת היא – עיין מש"כ לקמן תשו' לג נושא ג', וכן ע"ע לקמן דף לה. בתוד"ה לפי, שכתובים: שפסול של "כתותי מיכתת שיעוריה", פסול גם ביום השני, וביום הראשון אינו יוצא בו משום שיש חסרון של "לכם", עיי"ש, וע"ע במג"ס סי' תרמט ס"ק כ', דדייק, שבשור"ע לא מצריך "דין ממון" בלולב, וע"ע א"ת כרך ב' עמ' רפ, ערך אשרה].

2. **לולב של עבודה זרה** [והיינו תקרובת או משמשי ע"ז] - **לא יטול**, [דמאים לגבוה – רש"י דף לא: ד"ה לא יטול], **ואם נטל כשר**.

לפי שיטה ראשונה בתוס' (דף לא: ד"ה באשירה) - רק בעבודה זרה של נכרי יוצא בה בדיעבד, ואף לפני שביטלו, אך זהו דוקא מיום השני, ובאופן שהגביהו על מנת שלא לקנותו, אבל ביום הראשון אף בדיעבד לא יוצא, משום שיש חסרון של "לכם", שהרי צריך לקנותו, ואם יקנהו הוי ליה ע"ז של ישראל שכל מקרה אין לה ביטול. וכן נפסק בשור"ע (סי' תרמט סעי' ג'), ובמ"ב שם ס"ק כב, ובשעה"צ ס"ק כ'.

ולפי ר"ת: 1. לפני שביטלו הנכרי - ודאי שאינו יוצא בו, ואפילו בדיעבד. 2. אם ביטלו לפני יו"ט - לכתחילה לא יטול משום דמאיס, לפי שהיה עליו שם ע"ז, ושם נטל יצא, [והיינו אף ביום הראשון, שנתכוין לזכות בו], וכן נפסק ברמ"א שם סעי' ג' – עיין בהמשך. 3. **אם ביטלו ביו"ט - הוי ספק בגמ' בע"ז (דף מז.) באם יש דיחוי אצל מצוות, ואם אמרינן מאיס אצל מצוות**, [תוס' התקשו להסביר את ספק הגמ' לפי השיטה הראשונה].

פוסקים :

בשור"ע (או"ח סי' תרמט סעי' ג') נפסק: וכן של עיר הנדחת ושל אשרה של ישראל, פסול, אבל של עובד כוכבים, לכתחילה לא יטול, ואם נטל, יצא מיום ראשון ואילך, דלא בעינן "לכם". ודוקא **שלא נתכוון לזכות בו, אבל אם נתכוון לזכות בו, הוה ליה על ישראל**, לאינו יולא בו, ודוקא קודם שנתבטל, אבל אם נתבטל ביד עכו"ם, אפילו נתכוון לזכות בו אחר-כך, **יולא בדיעבד, ועיין לעיל סימן תקפו**.

3. **כשנטע ישראל עץ לשם אשרה - בתוס' (שם, עיין מהר"ם ש"הנראה לפרש"י אינו חולק על השני שיטות הראשונות) מבואר: שלכו"ע פסול. וכשנטע ישראל ואח"כ עבדו, לפי רבי יוסי בר יהודה - פסול, ושלפי רבנן - אם נטל יצא, והמ"ב (שם ס"ק יט) כותב: שהלולבים שגדלו אחר שעבדו בו פסול אף להדיוט, ופסול אף ליום השני, (ועיין בשעה"צ ס"ק יז), ומביאים גם את מה שמסתפקת הגמ' (במס' ע"ז דף מז.), באם נטעו גוי לשם אשרה ואח"כ ביטלה.**

ד. לולב הקטום [דף כט:]

1. **כשנקטם ראשו - פסול. רש"י מפרש: דלא הוי הדר, [לרש"י הנ"ל נושא ב' - פסול לכל הו' ימות החג, ושכן הוא לרמ"א - כשרות ארבעת המינים עמ' קנו].**

לפי התיירוצים א' וג' בתוס' (ד"ה נקטם) - זהו דוקא אם נקטמו רוב העלים, אבל אם נקטם רק ראשו של העלה האמצעי כשר, [הב"ח כותב: שכן דעת הרא"ש בסי' ב'].

ולפי תירוצים השני - פסול גם אם נקטם רק ראשו של העלה האמצעי, [וכן נראה מפשטות התוס' שחזרו לתחילת דבריהם, שכתבו: "לכאורה מיירי" וכו'].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. כשנקטמו רק שני העלים האמצעים

לפי התירוץ הראשון שבתוס' (שם) - כשר.

ולפי התירוץ ב' וג' - פסול. ולפי שיטת הר"ן בשם הראב"ד - נקטם היינו ראש השדרה, ואילו לפי שיטת בעל הניטור - היינו בג' העלים העליונים וצריך שיקטם עד השדרה, אף בלא השדרה, שיטת הב"ח כשיטת התוס' בתירוץ א': שהוא ברוב כל עלה של רוב העליונים, ולשיטת הר"ן והמגיד משנה: הוא בכל שהוא בעלה האמצעי, ואילו לשיטת הריטב"א בשם רבינו יונה: הוא ברוב העלה האמצעי, ועיין בב"ח הכותב: שהתוס' והרא"ש מדברים בלולב שיש שני עלים אמצעיים בלבד, והר"ן מדבר בלולב שיש ב' ג' עלים, ולכן העלה האמצעי נקרא ראשון.

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרמה סעי' ו') נפסק: נקטם ראשון, דהיינו, שנקטמו רוב העליונים פסול. [בביאור שיטת המחבר - עיין ביה"ל]. ואם נקטם העלה העליון האמצעי פעל השדרה, פסול, ודוקא לאיכא אחד, אבל ליכא אחד, מצרכין עליו. שיעור הקטימה - המ"ב (ס"ק כו, כח) מביא: את הלבוש המחמיר אפי' במשהו, והשענה"צ (ס"ק כח) כותב: שבשענת הדחק מקילין בזה, ולענין שיעור הקטימה בשאר העליון כותב הביה"ל: שאינו פוסל, במשהו. ואם כלה הלולב בשתי תימות ונקטם אחד מהם - מבואר במ"ב (בס"ק כט): דאפשר שיש להקל בזה, ושכן מצדד בספר "ביכורי יעקב".

ה. נפרצו עליו [דף כט]:

פסול.

רש"י מפרש: דהיינו שנתלשו מהשדרה ואינם מחוברים, ופסולים משום דלאו הדר הוא, [והריטב"א מפרש: שכיון שנפרצו הרי הוא כאופתא, ואין עליו שם לולב], אבל אם הם מחוברים בשדרה - נקרא "נפרדו" [כדלקמן נושא יח עיי"ש].

ותוס' מפרשים: שנפרצו, היינו שחלק את רוב העלים הכפולים לשנים, ופסול אף שעדיין מחוברים, [והראב"ד מפרש, שנסדקו גופי העליון לאורכן, וכותב הר"ן: דהיינו שנחלקו במקום רחבן אחת לשנים לאורכן, וכן הוא במאירי - אמ"ה עמ' ג'].

פוסקים :

בשור"ע (שם סעי' ב') נפסק: אם נדלדלו משדרו של לולב כעלי החריות - פסול, וכ"ף שאם נפרצו ונעקרו למטה מהשדרה הפסול אפי' אגון, וכ"ף כרוב העליון, אבל כמיעוט כשר, והמ"ב (ס"ק ח') כותב: דפסול דוקא כשהוא בתוך שיעור הלולב שהוא ד' טפחים, אולם יש להסתפק באופן שנשברו רוב עלי הלולב היותר מכשיעור, ונשאר רוב שיעור של לולב שלם.

ו. "לולב שאין בו שלשה טפחים וכדי לנענע פסול" [דף כט: דף לב]:

לפי רבי פרנך אמר רבי יוחנן - שדרו של הלולב צריך להיות ד' טפחים, ובמשנה גורסים "וכדי לנענע".

ולפי רב יהודה אמר שמואל - שדרו של הלולב צריך להיות רק ג' טפחים, ובמשנה גורסים "כדי לנענע", והכוונה לטפח נוסף מהעליון.

שיטת רש"י: שהטפח הנוסף [נמר כדאית ליה ומר כדאית ליה], משערין בטפח גדול, [ועיין מש"כ התוס' ד"ה צא, ובר"ן בשם הרמב"ן].

את הג' טפחים משערין

לפי חכמים - באמה בת ששה טפחים.

ולפי רבי טרפון - באמה של חמשה טפחים, כשמחלקה לששה חלקים.

הגמ' (דף לב:): אומר: ששמואל פוסק כרבי טרפון.

לפי תוס' (דף לב: ד"ה צא) - הברייתא במסכת נדה "חמשה שיעורם טפח ואחד מהם שדרו של לולב", ומשמע שמשערין אמה בששה טפחים אינו כרבי טרפון. [הגר"א על השו"ע כותב: שזוהי הסיבה שהרי"ף לא חש לדברי שמואל, והאיל והניקור כסתם ברייתא דנדה, שכל טפח שישית אמה, שהם ארבעה גודלים ובסה"כ ששה עשר גודלים, ולפי התוס' בנדה, הרא"ש, ורבינו יונה - הלכה כרבי טרפון, שמשערים באמה של חמשה טפחים כשמחלקה לששה חלקים ובסה"כ שלשה עשר גודלים ושליש, וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים]

ולפי הרמב"ן – שלשת הטפחים הראשונים הם קטנים, שהם ביחד עשרה גודלים והרביעי הוא גיל, של ארבעה גודלים ובסה"כ י"ד גודלים.

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרנ סעיף א') נפסק (כרבי טרפן): שהשדרה צריכה להיות י"ג גודלים ושליש גודל, ומביא ש"א שצריך שיהיה י"ד גודלים (דהטפח הנוסף צריך להיות בינוני – מ"ב, ושי"א ששיעורו של הדס וערבה י"ב גודל, ושל לולב ט"ז גודל, וכן נוהגים לכתמילה, וכותב המ"ב (ס"ק ח'): דבדיעבד די שיהא בלולב י"ג גודל ושליש, ובהדס וערבה עשרה גודל, אבל פחות מזה פסול, ובסעיף ב', נפסק: אין להם שיעור למעלה, ויש מי שאומר שאפי' הוסיף באורך ההדס וערבה כמה, צריך שיצא שדרו של לולב למעלה מהם, טפח.

ז. ארבעה מינים שבלולב [דף קט:]

בתוס' (ד"ה בעינין) מבואר: שמעכבין זה את זה, כל שבעת ימות החג דבעינין לקיחה תמה, כמבואר בפירקין דף לו:, ובמש"כ לקמן תשו' ג' נושא א' ובתשו' לא.

ח. שאול [דף קט:]

1. ליום הראשון - אין יוצא בו, דבעינין "לכם".

2. לשאר ימות החג - יוצא בו.

ומבואר בתוס' (ד"ה בעינין): שזהו משום שבשאר ימות החג בגבולין זה רק תקנה מדרבנן זכר למקדש, ולא תקנו רבנן כעין דאורייתא.

פוסקים :

הרמ"א (בסי' תרמט סעי' ה'), מוסיף: למוטק ליטול לולב חכירו קלא מדעת חכירו, לניחא ליה לאיניש למיעבד מלוה בממוניה, וכותב המ"ב (ס"ק לד): שזה דוקא לפעם אחת, אבל לכל הז' ימות החג אפשר שמקפיד ואסור.

ט. נסדק כהימנך [דף לב.]

פסול. רש"י (ד"ה אלא) מפרש: שזה כמין ברזל של סופרים, שיש לו שני ראשים וראשו אחד מפוצל, כך גדל הלולב כמין שתי שדראות, מחצית עלין לכאן ומחצית עלין לכאן.

פוסקים :

וכן נפסק בשו"ע (סי' תרמה סעי' ז'), ובמ"ב (ס"ק יז) מבואר: דפסול רק ביום הראשון, (משום שפסולו דחסר ב"לקיחה תמה"), ובספר "כשרות ארבעת המינים" מביא: שיש הסוברים שפסולו מטעם "הדר", ולפי"ז לדעת הרמ"א פסול הוא לכל שבעת ימות החג.

י. כפוף [דף לב.]

פסול. [לפי שיטת הריטב"א והר"ן – פסול הוא במשהו ואף אם העלין האמצעיים כפופים, ואילו לפי שיטת הרא"ש – זהו רק על ההשדרה, אבל בראשו כשר, ואם כולם או רובם כפופין, לפי הלבוש – פסול, ולפי הט"ז – כשר, והמ"ב בס"ק מ' כותב: שיש לזוהר בזה].

פוסקים :

בשו"ע (שם סעי' ט') נפסק: אם כפוף בראשו פסול, ודוקא כששדרתו כפופה, אבל עליו כפופים בראשו כמו שדרך להיות הרבה לולבים כשר. והמ"ב (ס"ק לט) כותב: שכפוף פסול מפני שאין זה "הדר". ואם רק התיומת כפוף ונכפף הרבה לאמצעיתו – הפרמ"ג פוסל, ואם נכפף מעט – מבואר במ"ב (ס"ק מב): שאפשר להקל בזה, ובערוך לנר ובספר כשרות ארבעת המינים (עמ' קסב קסג) מבואר: שכפוף לצד או לאחוריו – פסול כדין עקום, (המבואר לקמן בדין הבא).

יא. עקום [דף לב.]

1. כשעקום לפניו ודומה למגל - פסול.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. אם לצדדים

לפי רב נהמן - פסול, [ואמרי ליה, דדינו כלאחריו דהיינו לצד השדרה - שכשר, שיטתו מובאת לקמן תשרי ב', נושא ה'].

פוסקים :

וכן נפסק בשו"ע (שם סעי' ח'). בספר כשרות ארבעת המינים (עמ' קס) מביא בשם הרמב"ן: שהפסול הוא משום בעל מום. ולפי"ז פסול גם לשאר ימות החג, ושם"כ כל בר" משמע: שפסול מדין "הדר". ואם נעשה מחמת השמש לאחור התלישה - הכפות תמרים (דף לב.) פוסל, ואם היה עקום וישרו - כשר.

יב. קוויץ [דף לב.] - פסול.

רש"י מפרש: שיוצאין מהשדרה קוצים.

והערור (מובא בתוד"ה קוויץ) **מפרש: שזהו ענין צמיתה.** [גירסת הרי"ף "כוויץ", ומפרש הריטב"א: דהיינו שהלולב נעשה קמטים קמטים, ומטיק שיש להחמיר כשני הפירושים].

פוסקים :

בשו"ע (או"ח סי' תרמה סעי' ח') נפסק: יש לו כמין קוצים בשדרתו, או שנצמת וניתכוץ, פסול, וברמ"א בסעי' ב', נפסק: **וכן אם נתקפו העליון כעץ, ואין יכולים למכרם אל השלמה, פסול. כספר כשרות ארבעת המינים** (עמ' קסד) מביא את פירוש הריטב"א, ושהאור זרוע מפרש: שנתכווצו צידי העליון כעין בית קיבול ונכנסו זה לתוך זה, ושהלבוש כותב: שטעם הפסול הוא משום "הדר", ובספר ארבעת המינים (עמ' רמא) מביא: את הביכורי יעקב המיקל בזה בשאר ימות החג, וסיים: דלענין ברכה צ"ע.

יג. חרות [דף לב.]

פסול, ואילו הדומה לחרות - כשר. רש"י מפרש: חרות פסול מפני שהוא קשה שנעשה חרות וכו' ונעשה עץ, [ואי אפשר לכופף - ר"ן ומאירי].

יד. לולב שמליק בחד הוצא [דף לב.] - פסול.

רש"י מפרש: שכל עליו מצד אחד, [המאירי מביא פירוש נוסף: שאין רוב העלים של הלולב כפולים לשנים, והרא"ש בסי' ה', מביא בשם שר שלום גאון: שהוצא אחד בעיקרו של הלולב, ועולה אותו חד הוצא, מראשו ועד סוף השדרה, והחסרון הוא מפני שנשתנה מכל הלולבים, וע"ע בריטב"א הכותב: שלפי רש"י - הפסול הוא "מגופר", ולכן פסול לשבעת ימות החג, ומביא פי' שזה לא "הדר", ושפסול רק ביום הראשון, אך לשיטת הרמ"א גם חסרון "הדר" פסול הוא לשבעת ימות החג].

פוסקים :

בשו"ע (שם סעי' ג') נפסק: היו עליו אחת אחת מתחילת ברייתו או שכל עליו כפולים מצדו האחד, וצד השני ערום בלא עליו פסול, והמ"ב (ס"ק יג) כותב: דפסול לשבעת ימות החג, וברמ"א נפסק: **לאס אותו העלה העליון אינו כפול מתחילת ברייתו - פסול. אמנם כשאר ימות החג** מובא בספר כשרות ארבעת המינים (עמ' קמא), בשם הביכורי יעקב, והשע"ת בשם הזרע אמת, להכשיר בזה, ואם רוב רוחבו כפול - כשר, ואם רק מיעוטו - פסול, ואם כפול ברוב אורכו - כשר.

מו. תיומת [דף לב.]

1. פירושה

לפי רש"י (ד"ה נחלקה), ולפי התוס' - היינו שני העלים האמצעיים.

ולפי רש"י בב"ק (דף צו.) - היינו העלה האמצעי.

2. הגדרת נחלקה התיומת

רש"י (בסוגיון שם) מפרש: ששני עליו העליונים אמצעיים ששם השדרה כלה נחלקו זה מזה, ונסדקה השדרה עד העלים שלמטה מהשניים האמצעיים, [ומשמע: שנחלקו עד כדי שגראין שני העלים העליונים חלוקים זה מזה - תוס' בב"ק דף צו.].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

התוס' בשם הבה"ג [וכן הרי"ף והרמב"ם] מפרשים: שהכפל המחבר את עלי הלולב נחלק ברוב העליון.

התוס' בב"ק (דף צו.) מביאים בשם הגאונים: שנחלקו ב' העלים הכפולים הגדלים על השדרה, וכותבים: שי"ל שפוסל דוקא כשבתחילת ברייתו היה שלם ואח"כ נחלק לשנים ונשתנה מברייתו, והט"ז סי' תרמה מברר את החילוק: שלדעת הגאונים – צריכים אותם ב' העליון להיות דבוקים זה לזה וכשנפרדו נפסלו, ואילו לדעת רש"י – סגי במה שהם סמוכים זה לזה אף שאינם מחוברים.

והתוס' (שם) בשם ר"י כותבים: שנחלקו שני העלים העליונים זה מזה וקצת מן השדרה, ולפי רש"י בב"ק – הפי' כפשוטו, שהעלה האמצעי נחלק לשנים, ולפי הר"ן והי"מ – היינו שנחלק העלה האמצעי, ואפי' במשהו פסול, כיון שסופו ליחלק, והביאו הרמ"א – עיין בהמשך].

3. דין לולב שנחלקה התיומת

לפי הלשון הראשון בגמ' - רב פפא מסתפק אם הלולב כשר.

ולפי הלשון השני - פסול, [והרי"ף מפרש: שהיינו כשנפרדו ההוצין זה מזה, ועמד כל אחד ואחד כשהוא כפול לב' – אם התיומת שלהם גם נחלקה הרי זה פסול].

פוסקים :

בש"ע (או"ח סי' תרמה סעי' ג') נפסק: בריית עלים של לולב כך היא: כשהם גדולים, גדלים שנים שנים, ודבוקים מגבם, וגב של שני עלים הוא נקרא תיומת, נחלקה התיומת כרוב העלים, פסול, ויש מפרשים לומר, לאס נחלק העלה העליון האמצעי שעל הקדמה עד הקדמה מקרי נחלקה התיומת ופסול, והכי נהגים, מיהו לכתחילה, מלוא מן המוכרח, ונהגים ליטול לולב שלא נחלק העלה העליון כלל, כי יש ממחייבים אפי' בנחלק קלת, ואם אותו העלה אינו פחות מתחילת ברייתו, פסול.

מז. נימלה התיומת [דף לב.] - פסול.

יז. ציני הר הברזל [דף לב.]

אם אין ראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה פסול.

פוסקים :

וכן נפסק בש"ע (שם סעי' ד'), ומוסיף: וכן כשאין לו הרבה עליון זה על זה, אלא שמכל צד יוצא אחד למטה סמוך לעיקרו, ועולה על ראשו – פסול. והמ"ב כותב: דהטעם בזה שזה אינו "הדר".

יח. נפרדו עליו [דף כט: דף לב.]

רש"י (דף כט:): מפרש: שהיינו לולב שנפרדו עליו זה מעל זה, ולא נדלדלו כעלי חריות.

לפי רבי יהודה - צריך לאוגדו, שנאמר "כפות תמרים", אם היה פרוד יכפתנו. [ולפי ת"ק שבמשנתנו – כשר].

פוסקים :

בש"ע (שם סעי' א') נפסק: לולב שנפרדו עליו זה מעל זה, ולא נדלדלו כעלי חריות, כשר אפי' לא אגדו, ומ"מ מלוא מן המוכרח כלולב שאין עליו פרודות לגמרי.

יט. לולב השותפין

דינו כאתרוג השותפין, עיין לקמן בתשובה סה.

סיכום סוגי פסולי לולב

1. גזול, ביום הראשון ולפני יאוש - חסרונו מדין "לכם", ואם לאחר יאוש, אליבא דמ"ד יאוש קבי, וכן בשאר ימות החג - הדין תלוי בשני הדעות שבגמ' אם יש פסול של מצוה הבאה בעבירה. וברמ"א נפסק, שפסול לכל שבעת ימות החג משום מצוה הבאה בעבירה.

2. יבש, נקטם, נפרצו עליו, כפוף, קוץ, נחלקה התיומת, ציני הר הברזל - לאו "הדר" הם, שלפי

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

רש"י תוס' והרמ"א פסול לשבעת ימות החג.

3. **נסדק כהימנך**, לפי המ"ב - חסרונו ד"לאו לקיחה תמה", ורק ביום הראשון, ויש שפסלו משום דחסר ב"הדר".

4. **עקום, ולולב דסליק בחד הוצא** - פסול לשבעת ימות החג, י"א מדין בעל מום, וי"א מדין "הדר".

5. **פסולים נוספים**: חסר בשיעור, וזה"ה כשדינו בשריפה, ד' מינים מעכבין זה את זה, "שאול" או לולב השותפין שחסרונם מדין "לכם", פסול של "מצוה הבאה בעבירה".

אופנים שאינם פוסלים את הלולב

ב. מה דינו של לולב א) שנפרדו עליו. ב) של ציני של הברזל. ג) גזול בשאר ימות החג. ד) כמוש. ה) שנסדקו בפחות מהימנך. ו) עקום. ז) דומה לחרות, ומדוע: דף כט:–לב:

תשובה:

א. נפרדו עליו

לפי ת"ק - כשר, וכיון שראוי לכפיתה, אין כפיתה מעכבת בו - ריטב"א ר"ן.

ולפי רבי יהודה - יאגדנו מלמעלה, שנאמר "כפות תמרים", אם היה פרוד יכפתנו.

ב. ציני הר הברזל [דף לב.]

בגמ' (בדף לב.) מבואר: שאם ראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה הלולב כשר.

ג. גזול לשאר ימות החג [דף לז.]

לפי שמואל - כשר, [שיטת רבי יוחנן משום רשב"י בזה - עיין לעיל תשובה א', נושא א'.

ד. כמוש [דף לא.]

כשר, [בברייתא מבואר: שאף אתרוג הכמוש כשר, וכן פוסק רבינו ירוחם נ"ח ח"ג, והרמב"ם פ"ח מלולב הל' א', והמ"ב סי' תרמח ס"ק ב' ובשנה"צ שם, ואילו לפי הבה"ג - אתרוג הכמוש פסול, הסבר שיטתו - עיין אמ"ה עמ' רעד ובהערה 25.]

ה. נסדקו (ראשי העליון)

אם לא כהימנך - בגמ' (דף לב.) מבואר: שכשר.

ו. עקום [דף לב.]

1. אם עקום לאחריו דומה למגל - כשר, דברייתא הוא.

2. אם עקום לצדדין

אמרי ליה, שפסול.

ולפי רב נהמין - כשר.

ז. דומה לחרות [דף לב.]

כשר. רש"י מפרש: הואיל ועדיין לא נעשה עץ.

מצוה הבאה בעבירה

ג. מצוה הבאה בעבירה, האם מעכבת מהתורה, והאם מעכבת מל"ה שחיובה מדאורייתא או כשעיקרה מדאורייתא, והאם מעכב להקריב קרבן שקנאו זילוף או זילוף ושינוי רשות, והאם מעכב מלכרך על דבר גזול? דף כט:–ל.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

א. מצוה מדרבנן שעיקרה מדאורייתא

לפי רבי יוחנן - מעכב.

ולפי ר' יצחק בר נחמני אמר שמואל - לא מעכב.

התוס' (דף כט: ד"ה בעינן) כותבים: שבעיקר הלקיחה כגון ד' מינים ולקיחה לכל אחד תיקנו חכמים שדין שאר הימים יהא כעין דאורייתא, וכן בהדר משום הידור מצוה, אבל בחסר ושאוול לא תקון, ובגזול סובר שמואל שגם לא תיקנו חכמים, מתוך שיוצא בשאוול, ורבי יוחנן פליג וסובר שגם בזה תיקנו.

ב. ככל המצוות שחיובן מהתורה

לפי שיטת התוס' (ד"ה משום) אליבא דרבי יוחנן - מעכב מדאורייתא, ווהיינו כשיטת ר"ת בתוס' לעיל דף ט'. ד"ה ההוא, ואילו לשיטת התוס' שם - מעכב רק מדרבנן, ולא מדאורייתא. וע"ע באמ"ה עמ' ל', ובהערה 116.

ולפי התוס' אליבא דר' יצחק בר נחמני אמר שמואל - לא איתפריש אם מעכב מדאורייתא או רק מדרבנן, ואך התוס' בב"ק דף טו. ד"ה אמר, ובגיטין דף נה. ד"ה מאי, כותבים: שסובר שלא מעכב כלל.

ג. קרבן שנגנב והבעלים התייאשו ממנו או בהמה שנתייאשו בעליה ממנה, והקדישה הגזול

לפי שיטת התוס' (ד"ה הא, וכן שיטת התוס' בגיטין דף נה. ד"ה מאי טעמא בשם ר"י) - אם סוברים כמ"ד יאוש קני (מחלוקתם מובאת בב"ק פ"ו תשו' יא) אין בזה פסול של מצוה הבאה בעבירה, וכמו שמצינו בדף ל:, שאם קונה בשינוי השם, אין פסול של מצוה הבאה בעבירה, ושלמ"ד יאוש כדי לא קני, אם יש גם שינוי רשות מודה הוא שקני, ושר' יוחנן וכן עולא (במסכת ב"ק) סוברים: 1. כמ"ד יאוש לא קני, 2. שמשום כן אינו יוצא ידי חובתו בנידון זה אף שבהקדיש יש גם שינוי רשות, וזהו מפני שחל הקנין וההקדש ביחד. וכן דעת הרמב"ן במלחמות, והמהרש"א בדעת הא"י ברש"י, וע"ע ברשב"א בגיטין דף נה. בחזו"א ב"ק סי' טו ס"ק ד', מובאים באמ"ה על פרק מרובה עמ' שלב, ובהערה 173.

ולפי שיטת ר"ת (דף ל. סותר"ה הא, ובגיטין שם) - אף למ"ד יאוש קני יש פסול של מצוה הבאה בעבירה, וכן שיטת רש"י בגיטין דף נה. ד"ה לא קני, וע"ע במש"כ על מסכת גיטין פרק ה' תשובה לו. שיטת בעל המאור אליבא דמ"ד שיש פסול של מצוה הבאה בעבירה: אף לאחזר יאוש ושינוי השם או שינוי רשות או שינוי מעשה, יש פסול של מצוה הבאה בעבירה - עיין אמ"ה עמ' מ', ועיין במש"כ לעיל תשובה א', נושא א', אבל רב יהודה חולק על עולא בזה - עיין במש"כ על מסכת גיטין פרק ה' תשובה לח נושא ב'.

ד. לענין לברך על דבר גזול

בתוס' (ד"ה הא קנייה, ע"פ הגמ' בב"ק) מבואר: שאין זה מברך אלא מנאץ.

לפי פירושם הראשון - אם השינוי מעשה נעשה קודם שבא לידי חיוב חלה, יכול לברך, ודברי הגמ' בב"ק דיחו בעלמא הוא.

ולפי פירושם השני - מעכב אף אם נעשה שינוי מעשה קודם שבא לידי חיוב חלה, כיון דאיכא הזכרת שם שמים, ולכן ראוי להחמיר בזה - לשון התוס' בגיטין שם, וזהו כשיטת התוס' שבנושא הקודם, אבל לפי ר"ת שם - האיסור לברך הוא מעיקר הדין, ואילו לפי הרשב"א בתשובותיו סובר שמברך - אמ"ה עמ' כח, וע"ע בחכמת שלמה מסכת ב"ק דף צד. ובמש"כ לעיל תשו' א', נושא א', ובמש"כ על מסכת גיטין, פרק ה' תשו' לח נושא ג'.

בהמה גזולה לקרבן

ד. מדוע בהמה גזולה פסולה לקרבן?

דף ל.

תשובה :

א. לפני יאוש

בתוס' (ד"ה כי), מבואר: שאם גזל בהמת חולין אינו יכול להקדישה, דכתיב "ביתו", והגמ' (בב"ק פרק מרובה)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

דורשת מזה "מה ביתו שלו אף כל שלו", ואם גזל קרבן של חבירו ילפינו מ"קרבנו" שהקרבן פסול. [גרש"י בב"ק שם בפירושו הראשון – מדובר לפני יאוש, שאינו עולה לרצון אפי' לבעלים הראשונים, ולפירושו השני – מדובר אחר יאוש, דאינו עולה אפי' לגזלן, הואיל וקרבן אינו נגזל, וע"ע במש"כ בב"ק פרק ז' תשו' יג נושא ב'].

ב. כשהגנב הקדישה לאחר יאוש

בתוס' (ד"ה הא) מבואר: שהסובר יאוש לא קני, לומד מ"קרבנו" שהקרבן פסול משום מצוה הבאה בעבירה, אבל לסובר יאוש קני - הקרבן כשר, הואיל וע"י ההקדשה קנאו, [ולפי ר"ת – גם באופן זה הקרבן פסול, שיטתו – עיין מש"כ בגיטין פרק ה' תשו' לח].

ה. מה דורשים חז"ל מהפסוקים "מכס", "קרבנו", "ביתו", ומה ממעטים מהדין של מלכב"ע? דף ל.

תשובה:

בתוס' (ד"ה כי) מבואר:

"מכס", ממעטים קרבנו של מומר, ובכס חלקתי ולא באומות.

"קרבנו" ממעטים, לדעה אחת (במסכת ב"ק דף סו; דס"ל יאוש קני) - באם גזל קרבן חבירו, [וע"ע בהערה שבתשו' קודמת סוף נושא א']. ולמ"ד השני [דס"ל יאוש לא קני] - ממעטים גזל בהמת חבירו אף כשהקדישה לאחר יאוש.

"ביתו", ממעטים גזל בהמה והקדישה לפני יאוש, דאין זה שלו ולא חל ההקדש.

"מצוה הבאה בעבירה", פוסל את הקרבן אף לאחר יאוש, לתוס' הנ"ל תשו' ג' נושא ג' - זהו רק אם סוברים יאוש לא קני, ולר"ת - זהו לכו"ע.

קרקע גזולה לענין סוכה, ד' מינים, כלאיים, וערלה

ו. האם קרקע נגזלת, והאם יש יאוש בקרקע, ומהם הנפק"מ העולות מדין קרקע אינה נגזלת לגבי מצות סוכה, ד' מינים, כלאיים, וערלה? דף ל: לא.

תשובה:

א. אם קרקע נגזלת

1. לקנות ביאוש למ"ד ו/או באופן שיאוש במטלטלין קונה

לפי רבי אליעזר - נגזלת, ודינה כדין מטלטלין הנגזלין, ומועיל בה יאוש.

ולפי רבנו - אינה נגזלת, ואין יאוש מועיל בה, [וע"ע באמ"ה עמ' מא הערה 55, ובעמ' מה הערה 176].

2. אם כשנשתקע ממנה שם הבעלים

לפי הפירוש הראשון בתוס' (ד"ה וקרקע) בשם הירושלמי - הקרקע שייכת לגזלן לכל דבר, הן לענין שאוסר בכלאיים, והן לדיני ערלה, [אם הבבלי חולק על הירושלמי - עיין באמ"ה עמ' מה הערה 175].

ולפי הפירוש השני המובא בתוס' - הדין תלוי במחלוקת רבי אליעזר וחכמים הנ"ל, [תוס' לא הסכימו עם פירוש זה].

ב. עוד נפק"מ לדינא במחלוקת התנאים:

1. לענין סוכה על קרקע גזולה - אין נפק"מ אם היה יאוש, משום שלרבי אליעזר: בכל מקרה אינו יוצא שהרי סובר שקרקע נגזלת, ולדעתו אין יוצאים בסוכה גזולה ושאוולה, ולרבנו: בכל מקרה יוצא, מאחר ואין הקרקע נגזלת, נמצא שהסוכה נמצאת על קרקע שאולה, ולדעתם יוצאים ידי חובה בשאוולה.

2. לולב והדס הגדל בקרקעו של גוי, [שיש לחוש שמא גזלה מישראל - רש"י, או מנכרי אחר - רמב"ן, מחלוקתם - עיין

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

לעיל תשר' א' נושא א']

לפי רבי אליעזר - יכול היהודי לקטוף בעצמו, לקנותם ולצאת בהם ידי חובתו, הואיל וכבר חל היאוש אצל הנכרי בעל הקרקע. וזהו לשיטתו שבדין הקודם.

ולפי רבנו - לא חל היאוש בעודם מחוברים לקרקע, ועל כן אם קטף היהודי אינו יוצא בה, שהרי בקטיפתו הוא גזולה.

3. לענין כלאיים שזרע האנס כשעדיין הקרקע ברשות האנס

לפי הפירוש הראשון בתוס' (שם) - אם נשתקע שם הבעלים אסור מדאורייתא, בין נתייאשו ובין לא נתייאשו, אך כשלא נשתקע אם נתייאשו אסור מדרבנן, ואם לא נתייאשו מותר.

ולפירוש השני - אם נתייאשו אסור מדאורייתא, אפי' אם לא נשתקע שם הבעלים, ושם לא נתייאשו מותר אפי' מדרבנן, וולכאורה אפי' נשתקעו.

4. לענין כלאיים שזרע האנס והלך לו ונשאר הכרם לפני הבעלים ולא עקרו והוסיף מאתיים

לפי הפירוש השני בתוס' (שם) אליבא דהירושלמי - אם הבעלים לא נתייאשו אסור מדאורייתא, דהרי ניחא ליה לבעלים, אפי' כשנשתקע שם הבעלים, ואם נתייאשו אסור מדרבנן, בין אם נשתקע שם הבעלים בין אם לא נשתקע.

ולפי הפירוש הראשון - אם נשתקע אפי' לא נתייאשו אינו אסור אפי' מדרבנן, ואם לא נשתקע אסור מדאורייתא אפי' נתייאשו.

5. לענין ערלה, בגזלן שנטע

התוס' (שם) מביאים משנה האומרת: שחייב בערלה, ושבירושלמי איתא, שרבי שמעון בן אלעזר סובר: שבנוטע לרבים חייב, ובנוטע ברשות הרבים פטור, וכתבו: שדברי הירושלמי אינם מובנים ונעיי"ש ובמהרש"א.

ז. כיצד ינהג הקונה א' מארבעת המינים מקרקעו של עכו"ם, ומדוע? דף ל. ל:

תשובה:

1. אם קונה עבור עצמו - יקצצנו הכותי, ויקנה ממנו, דאז איכא יאוש ושינוי רשות, אבל לא יקצץ הישראל בעצמו, דקרקע אינה נגזלת, וסתם כותים הם גזולי קרקע, ויבא בגזילה לידו.

רש"י מפרש: דקסבר יאוש גרידא לא קני, ואי נמי קני מצוה הבאה בעבירה הוי, [בביאור שיטת רש"י - עיין מהרש"א, ובמש"כ לעיל תשר' א' נושא א'].

2. אם קונה הדסים עבור אחרים - גם אם היהודי גזזו יוצא השני ידי המצוה, שהרי אצלו יש יאוש ושינוי רשות.

רש"י (ד"ה מאי טעמא) מפרש: סתם עכו"ם גזלי ארעתא מישראל נינהו, ושם איתו קרקע מישראל הוה, [הטעם והחילוק בין קרקע של יהודי לשל גוי, ובביאור שיטתו ושל החולקים עליו - עיין אמ"ה עמ' לא, ובמש"כ לעיל תשר' א' נושא א'].

פוסקים:

ברמ"א (סי' תרמט סעיף א') נפסק: ומקום זה יש לזכור, שלא יקצץ הישראל בעצמו אחד מארבעה מינים שצולב לנורד לולבו, דקרקע אינה נגזלת, וסתם עכו"ם גזלי קרקע הם, ויבואו בגזילה לידו, אלא יקצצו עכו"ם, ויקנה מהם, ואין חילוק בזה בין ארץ ישראל או חוץ לארץ. והמ"ב (ס"ק ו') כותב: דכ"ז לכתחילה, אבל בדיעבד כשר ומברך עליה, דמספיקא לא חיישינן לגזולה, וע"ע בשו"ע סי' תרסד סעי' י', וברמ"א סי' תרלז סעי' ג'.

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

גזל מריש ובנאו בסוכה

ח. גזל קרקע לסוכה ועשה בהם שינוי מעשה בלופן שקנאם רק מדרבנן [עיין בתשובה הבאה], האם יולא ידי המלוכה?

תשובה:

התוס' (ד"ה שינוי) כותבים בתחילת דבריהם: שמסברא אינו יוצא, שהרי מדאורייתא לא קני, ואח"כ כתבו להוכיח מההיא דסבתא, שעצי הסוכה כל שנקנו לגזלן מדרבנן משום תקנת השבים, יוצא בהם ידי חובתו. [לפי הפנ"י בביאור דברי התוס' – רק במריש תקנו חכמים שיקנה ויצא יד"ח מדאורייתא, וזהו משום תקנת השבים, אבל בשינוי דהדר שקונה מדרבנן אבל לא מחמת תקנת השבים, אינו יוצא מדאורייתא, ולפי הכפ"ת – התוס' מחמת ההוכחה מההיא דסבתא חזרו בהם וטוברים: שגם בשינוי דהדר יוצא ידי חובתו, ושרק באגודת לולב לא שייך תקנת השבים, הואיל וקל להתיר אגודו ולכך אינו קונה, ואינו יוצא ידי חובתו – אמ"ה עמ' מז].

קניני גזילה

ט. האם באופנים הבאים הגזלן קונה את הגזילה, א) בשינוי מעשה שאינו חוזר או בשינוי השם שאינו חוזר ב) בשינוי מעשה החוזר בלא ילוץ, ג) בשינוי מעשה החוזר עם יאוש, ד) בשינוי הקס החוזר בלא ילוץ, ה) בשינוי השם החוזר עם יאוש, ו) בשינוי מעשה בליכוף שינוי הקס. דף ל: לא.

תשובה:

א. שינוי מעשה או שינוי השם שאינם חוזרים

קונים אף מדאורייתא גם בלא יאוש. [וע"ע במש"כ בב"ק פ"ז בתחילת תשובה טז].

ב. שינוי מעשה החוזר בלא יאוש

בתוס' (ד"ה שינוי) מבואר: **1. שקונה רק מדרבנן, כדמוכח בריש הגוזל** [תוס' בסוגיין סתמו דבריהם כרבי יוחנן בב"ק דף צד: ואב"י שם בדף צג: הסוברים שקונה מדרבנן, ואילו לרב אשי שם – אינו קונה אפי' מדרבנן. לפי שיטת התוס' בב"ק דף סה: – רבה בפרק מרובה שם, חולק וטובר: שקונה מדאורייתא, ואילו לשיטת רש"י בב"ק דף צג: ד"ה ב"ש, והרמב"ם – לכר"ע מדאורייתא אינו קונה, וע"ע במש"כ בב"ק פרק ז' תשו' ח' נושא א"ו]. **2. שזהו משום תקנת השבים, 3. שהיינו דוקא במידי דאיכא ביה טירחא להחזירו לכמות שהיה, 4. בסוגייתנו שאינו קונה אפי' מדרבנן, זהו בדבר שנקל להתיר אגודו ולא טרח בו, ולדוגמא: הדס של מצות, וע"ע בפנ"י בב"ק דף סה: ד"ה כגון, ובמש"כ בב"ק פרק ז' תשו' ח' דינים א' ג'.**

ג. שינוי מעשה החוזר עם יאוש

בסוגייתנו מבואר: שקונה.

בתוס' (ד"ה שינוי) מבואר: שמדאורייתא (למ"ד יאוש לא קונה) אינו קונה, [עיין מש"כ בהערה לעיל שבדין הקודם, ורק מדרבנן קונה אף לפני יאוש באופנים שבדין הקודם, משום תקנת השבים].

ד. שינוי השם החוזר בלא יאוש

לפי שיטת התוס' (בסוגיין ד"ה וליקנייה) – לא קונה אפי' מדרבנן, [עכ"פ לר' יודא הנ"ל בדין הבא דפליג על רב יוסף, וע"ע מש"כ במסכת בב"ק פ"ז תשו' טז, נושא ד' בהערה שם], חוץ מהגזל מריש ובנאו בבירה שקונה מדרבנן, משום תקנת השבים, ומועיל גם לענין קיום מצות סוכה. [הטעם שמריש שקנאו בבירה לא הוי שינוי מעשה ולא שינוי השם – עיין אמ"ה בב"ק עמ' שכג].

ה. שינוי השם החוזר עם יאוש

בסוגייתנו מבואר: שקונה.

לפי התירוץ הראשון בתוס' (שם) – זהו רק כרב יוסף (במסכת בב"ק, דף טז.), ואילו לשינויא אחרנא (שם) [והוא שיטת ר' יודא שם] – לא קני.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולפי תירוץ השני - לכו"ע קונה, דשינוי השם החוזר עם יאוש, עדיף לענין זה, משינוי מעשה החוזר עם יאוש, וזהו אפי' לדבי זירא במסכת בב"ק, הנ"ל, ומשמע מהתוס' שקני מדאורייתא, וכן סובר הטור חו"מ סי' שס, וע"ע בביאור הגר"א חו"מ סי' שנג סק"ח, ובאמ"ה ב"ק ח"ג עמ' שכה, ובעמ' שלז, ובהערה 110].

ו. שינוי מעשה בצירוף שינוי השם

בתוס' (שם) מבואר: שקונה אף שכל אחד מהם חוזר לברייתו, ואם דבריהם אמורים אף כשלא היה יאוש - עיין אמ"ה עמ' נא, ובהערה 106, ובעמ' סא, על תוד"ה אבל.

סכך וסוכה הגזולה ועל הדבר המיטלטל

ו. **האם אדם יוצא ידי חובת מצות סוכה (א) בסכך גזול, (ב) בסוכה הגזולה ע"י שהוציא את חבירו מסוכתו. (ג) כשגזל סוכה בראש העגלה. (ד) כשכנס סוכה בחניו על חניו שלא מדעתו, ומדוע: דף לא.**

תשובה:

א. בסכך גזול

1. **כשגזל "כשורא דמטלטלא" וסיכך בהם** - לכו"ע יוצא בזה ידי חובתו, וזהו מפני שקנאם מדרבנן משום "תקנת השבים", שיתן לנגזל דמים, אפי' כשלא מצוי לקנותם, ויהיה טירחא לנגזל לקנות חדשים, אמנם אם עדיין לא חיברם בטיט, קנאם רק לשבעת ימי החג, ואחר החג חייב להחזיר את הגזילה, וכותב הריטב"א: שמה שאחרי החג צריך להחזיר את הגזילה עצמה, זהו רק אם הנגזל לא תבעו בימי החג, או שלקח את "הכשורא דמטלטלא" לא על מנת לגזול, ומוסיף שזהו אחרת מפירש"י, עיין בערוך לנר, ובהערות על הריטב"א שם.

2. **כשגזל עצים וסיכך בהם** [או שנעשה מהם דפנות] - לכו"ע יוצא ידי חובתו, דהרי אין לנגזל אלא דמי עצים.

לפי הפירוש הראשון ברש"י - "דקננהו בשינוי מעשה ושינוי השם", וכך מפרש גם הבה"ג, ולפי"ז הגזול קונה אותם מדאורייתא ואין צריך להחזירם אחרי החג, וע"ע בהערה הבאה.

לפי פירושו השני - דקנהו משום "תקנת השבים", ולפי טעם זה קנאם אף כשלא עשה בהם שינוי כלל, והדין בדיוק כמו "כשורא דמטלטלא" הנ"ל, וע"ע בלח"מ בפ"ה מסוכה הל' כה, ובאמ"ה עמ' נו, ובהערות 28, 29.

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרלז, סעי' ג') נפסק: אם גזל עצים ועשה מהם סוכה, אע"פ שלא חיברם ולא שינה בהם כלום - יצא. דתקנת חכמים הוא שאין לבעל העצים, אלא דמי עצים בלבד. והמ"ב (ס"ק טו, טז) כותב: שלכן אם ישלם לו ממש, מותר לישוב בה, ולברך עליה, ואם אין רוצה ליתן לו דמי עצים - לא יצא. והביה"ל כותב: דה"ה באם אומר לנגזל שימתין עד אחר סוכת ויחזיר הגזילה - ג"כ לא יצא.

ב. **כשהוציא את חבירו בחזקה מסוכתו** [המחזורת לקרקע - רש"י, ועיין אמ"ה עמ' סא]

לפי רבי אליעזר - הסוכה פסולה, משום שלשיטתו קרקע נגזלת, ואף אם לא היתה נגזלת הוי סוכה שאולה, ולדידיה לא יוצאים בסוכה גזולה או שאולה.

ולפי רבנן - הסוכה כשרה, דסברי קרקע אינה נגזלת, והוי כסוכה שאולה, ולשיטתם יוצאין ידי חובה בסוכה שאולה. [הריטב"א הקשה: מדוע אין הסוכה פסולה מדין מצוה הבאה בעבירה - אמ"ה עמ' נו, עיי"ש].

פוסקים:

בשו"ע (או"ח סי' תרלז סעי' ג') נפסק: סוכה גזולה כשרה, כיצד, אם תקף על חבירו והוציא מסוכתו, וגזלה וישב בה, יצא, שאין הקרקע נגזלת, מיהו לתחילה לא יקב אלס כסוכה חניו שלא מדעתו, כל שכן אם דעתו לגולה, וכן לא יעשה סוכה לתחילה בקרקע על חניו שלא מדעתו, וכן בקרקע שהיא של רבים, מיהו כדעבד ילא.

ג. גזל סוכה העשויה בראש העגלה או בראש הספינה

ברש"י (ד"ה אבל), ובתוס' (ד"ה אבל) מבואר: שלכו"ע לא יוצא ידי חובתו, שהרי היא נגזלת לפי שמטלטלת,

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

וחייב להחזירה כשהיא בנויה, ואין בה משום תקנת השבים, שהרי לא טרח לבנותה, ולא הוציא עליה הוצאות, ואין עליה תורת שאלה, הואיל ולא בחזקת בעליה עומדת.

פוסקים :

בשור"ע (אור"ח סי' תרלז סעי' ג') נפסק: אבל אם גזל סוכה העשויה בראש הספינה או בראש העגלה וישב בה, לא יצא. והביה"ל (שם ד"ה העשויה) כותב: דה"ה סוכה שאינה מחוברת לקרקע וכ"ש על גלגלים שיכול לסלטלה ממקום למקום ששייך בה גזילה. והביה"ל (ד"ה וגם גזל) כותב: דסוכה גזולה פסולה לא רק כשהסכך גזול, אלא גם כשהדפנות גזולות, ואסור לברך על סוכה זו.

ד. **ראובן שבנה סוכה בחצירו של שמעון שלא מדעתו, וכא שמעון והוציא את ראובן בכח בתוס' (שם) מבואר: שלכו"ע הסוכה נגזלת ולא יוצא בה ידי חובת סוכה, דבכה"ג לא קרוי גזילת קרקע. ואם רש"י חולק על תוס', ובמה – עיין אמ"ה עמ' סב, סג.**

פוסקים :

ברמ"א (אור"ח סי' תרלז סעי' ג') נפסק: וסוף הדין אם לאו כן כנה סוכה בקרקע שמעון, ושמעון תקף את ראובן וגזל סוכתו הכנויה בקרקע שלו, לא יצא בה, ואין כאן תקנת הסבים, הואיל ולא טרח בה, ולא הוציא עליה הוצאות.

ה. **כשסיכך ברשות הרבים**

לפי רבי אליעזר - אינו יוצא בה ידי חובתו, דצריך על קרקע שלו.

ולפי רבנן - יוצא, דאין צריך על קרקע שלו.

פוסקים :

וכן נפסק ברמ"א (שם סעי' ג'), לשונו עיין תשו' קודמות נושא ב', וע"ע במ"ב (שם ס"ק י') המביא: שבמקום שיש עכו"ם ויש להם חלק בקרקע, לפי המ"א – הוי ברכה לבטלה, ושלפי הא"ר – יכול לברך, וע"כ אם אין לו אחרת מותר לברך עליה, ועיי"ש בביה"ל.

כשאינו מוצא לולב או אתרוג

יא. מי שלא מוצא לולב או אתרוג, האם יכול להביא תחתיו את אחד מהדברים הבאים, ולברך עליו, ומה הדין בשעת הדחק. א) מין אחר, ב) אתרוג יבש או לולב יבש. ג) אתרוג או לולב פסול, ומדוע? דף לא. לא:

תשובה :

א. **מין אחר**

לא יביא, כדי שלא יצא מכשול, "דאתי למיסרך", ודהיינו שיכשירו מין אחר אף כשיש כשרים, וכן מכריע המ"ב סי' תרמט סק [ג].

ב. **יבש**

1. **לא בשעת הדחק**

לפי רבנן - לא יביאו, דיש חסרון של "הדר".

ולפי רבי יהודה - יכול להביא, ולברך עליו, משום דס"ל שלא בעי "הדר", [וכדלקמן תשו' יב].

2. **בשעת הדחק - מודים חכמים שיכול להביא לולב יבש**, [לפי הריטב"א – היתר זה הוא רק בלולב, הדס, וערבה, אבל לא באתרוג, דכתיב ביה בהדיא "הדר", ולפי המאירי והרמב"ם – היתר זה רק בלולב, אבל לא בשאר מינים].

לפי שיטת התוס' (ד"ה לא) - גם יכול לברך עליו, וכן שיטת הרא"ש סי' יד, ומביא שלפי הראב"ד – לא מברך עליו, עיי"ש, והמ"ב ס"ק נח, מכריע: שבשעת הדחק על כל ארבעת המינים היבשים יכול לברך.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (או"ח סי' תרמט סעי' ו') נפסק: בשעת הדחוק, שאין נמצא כשר, כל הפסולים נוטלין ואין מברכין, ויש מקשיבין לולב יבש, אפי' לכרך עליו, וכן נוהגין לכרך על לולבין יבשים, אפי' בדאיכא אחריס לחיס, אבל בשאר מינים אין לנהוג הכי, ויש מקילין אפי' בהסם יבש, ויש לסמוך עליהם בשעת הדחוק, וכל זה לענין לכרך עליו, אבל בלא ברכה יכול ליטול כל הפסולין ולא יכרך עליהם.

ג. שאר הפסולים

לפי תוס' (ד"ה לא) - בשעת הדחוק יכול להביאם ולברך עליהם, ובביאור שיטתם - עיין ערוך לנר וחיודושי חת"ס, ולפי הרמב"ם השור"ע והרמ"א - נוטלין בלא ברכה, עיין בהמשך ובהלכה לדין הקודם.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ז מלולב ה' ה') ובשור"ע (סי' תרנא סעי' יג) נפסק: אם חסר לו אחד מהמינים, לא יקח אחר במקומו, והמג"א בס"ק כז, כותב שלפי הרמ"א - הנ"ל בדין הקודם - אפי' פריש ורימון יכול ליטול בלא ברכה, וחולק על המחבר, והביכורי יעקב ס"ק מ' כותב: שהרמ"א אינו חולק, עיי"ש.

"הדר" בלולב ובאתרוג

יב. האם יש דין "הדר" בלולב ובאתרוג? דף לא. לא:

תשובה :

לפי רבנו - יש דין "הדר" בלולב ובאתרוג, דמקישים לולב לאתרוג.

ולפי רבי יהודה - אין דין "הדר" בלולב ובאתרוג, דדריש "הדר" הדר באילנו, ואיתותב רבא שסבר, שרבי יהודה מודה באתרוג, ורק סובר שלא ילפינן לולב מאתרוג, [גרש"י - הסברא היתה משום שאין אדם למד היקש מעצמו, ולתוס' - הסברא היתה שאין סברא להקישו, משום שרק בפירות שייך "הדר" ולא בעצים].

יבש, כמוש, וישן, אם פוסל באתרוג ובלולב

יג. האם יבש, כמוש, וישן, פוסל באתרוג ובלולב, ומדוע? דף לא. לא:

תשובה :

1. כמוש - כשר בכל המינים, ונע"ע במש"כ לעיל תשו' ב' נושא ד'.

2. יבש בלולב, וישן באתרוג - לרבנן [הנ"ל תשובה קודמת] פסול, ולרבי יהודה כשר.

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרמח סעי' א') נפסק: כרבנן שיבש פסול, והמ"ב (ס"ק ב') כותב: דכמוש כשר, וע"ע שם בשעה"צ ס"ק ב'. ונע"ע בזה באמ"ה עמ' רעד בשם הבה"ג, ובהערה 25.

אתרוג הירוק והבוטר לנטילת לולב

יד. האם אתרוג ירוק או בוטר כשר לנטילת לולב, ומדוע? דף לא:

תשובה :

א. ירוק ככרתי

לפי רבי מאיר - כשר.

ולפי רבי יהודה - פסול, משום שלא נגמר גידול הפרי.

ומבואר בתוס' (ד"ה הירוק): דאתרוג עיקרו דומה לשעוה, וה"ה למראה חלמון ביצה, ואותם אתרוגים הבאים לפנינו ירוקים ככרתי, כשרים אפי' לרבי יהודה כשחוזרים למראה שאר אתרוגים אפי' בתלוש, לאחר ששהו בכלי זמן מרובה, דודאי נגמר פריים. וכן נפסק בשור"ע שם סעי' כא, ולפי הב"ח - האתרוג כשר רק אחר

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שחזר מראהו ממש למראה אתרוג, ולפי ה"ט"ז ס"ק יח, והמג"א ס"ק כג – האתרוג כשר ממתי שמתחיל מראהו להיות מראה אתרוג כשר, וכן פוסק המ"ב בס"ק סה).

ג. בוסר

בתוס' (ד"ה שיעור) מובא: שלפי רבי עקיבא (לקמן דף לו.) - פסול, [בטעם הפסול – עיין בגמ' שם, ובמהר"ם כאן], ושלפי רבנן (שם) - כשר.

שיעור בוסר

לפי שיטת התוס' - היינו שסופו לגדול יותר אף שגדול כביצה, ושזהו אחרת משיטת רש"י (לקמן דף לו.) הסובר: שהוא כפול הלבן.

פוסקים :

בשו"ע (שם סעי' כב) נפסק: שכשר.

שיעור האתרוג לכל הפחות

טו. מהו השיעור של אתרוג למעלה ולמטה, ומדוע?

דף לא:

תשובה :

א. שיעור האתרוג לכל הפחות

לפי רבי מאיר - פחות מאגוז פסול.

ולפי רבי יהודה - פחות מכביצה פסול, משום שלא נגמר הפרי, ונע"ע לעיל דף ל. תוד"ה משום.

לפי שיטת התוס' (ד"ה שיעור) - מחלוקתם באתרוג שאין סופו ליגדל יותר, ואין קשר בין מחלוקתם לבין מחלוקתם של רבי עקיבא ורבנן בדין אתרוג הבוסר [שבתשר' קודמת], הואיל ומחלוקתם היא רק באתרוג שסופו ליגדל יותר, ואפי' רבנן שמכשירים באתרוג הבוסר יתכן ופוסלים בפחות מכביצה, והכפות תמרים מפרש כוונתם, שלרבנן אתרוג הבוסר כשר בתנאי שהוא בכביצה ויותר, והשיג עליו הב"י, ומפרש כוונתם, שלרבנן כשר גם אם פחות מכביצה, אבל בתנאי שסופו שיגדל יותר, מחלוקתם מובא בשע"ת סוף סי' תרמח, עיי"ש, ולפי הרי"ז – המחלוקת בשיעור האתרוג והמחלוקת בענין אתרוג הבוסר מחלוקת אחת היא, דהיינו שרבי מאיר כרבנן דרבי עקיבא, ורבי עקיבא כרבי יהודה, ולפי רש"י הנ"ל תשר' קודמת נושא ב' – חכמים דרבי עקיבא הם שיטה שלישית וסוברים ששיעורו של האתרוג הוא מכפול הלבן, ולפי בעל ההשלמה – רבי יהודה ורבי מאיר סוברים כחכמים המכשירים באתרוג הבוסר, עיי"ש).

ב. שיעור האתרוג לכל היותר

לפי רבי יהודה - עד כדי שיאחזו שנים בידו אחת, דאם גדול מזה, חיישינן שמא יגיע הלולב לשמאלו והאתרוג לימינו ויצטרך להחליפם, ויפול האתרוג מידי ויפסל, ומפרש רש"י: ע"י שיארע בו נקב.

ולפי רבי יוסי - אפי' אחד בשתי ידיו, וכן דעת רבי עקיבא לקמן דף לו.; ורבי יהודה שם אומר שחכמים חלקו עליו.

פוסקים :

בשו"ע (או"ח סי' תרמח סעי' כב) נפסק [כרבי יהודה בשני הדינים]: שיעור אתרוג קטן, אם פחות מכביצה, פסול, אבל אם הוא

כביצה, אפי' אם הוא בוסר, שנעדיין לא נגמר פריו, כשר, ואם היה גדול כל שהוא, כשר.

כשאגד באינו מינו או כשנטל חמשה מינים

טז. האם מותר ליטול חמשה מינים או לאגוד את ארבעת המינים במין שאינו ממין ארבעת המינים, ומדוע?

דף לא. לא:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

א. לענין לאגוד במין אחר

לפי רבי יהודה (הסובר לולב צריך אגד) - אסור, שהרי אם יאגוד עם מין אחר הוה חמשה מינים.

ולפי הכמים (הסוברים לולב אין צריך אגד) - מותר, והיינו משום שהאגד בא לנוי בעלמא ולא הוי חלק מהמצוה. וכן נפסק בשו"ע סי' תרנא סעי' א', (וע"ע במש"כ לקמן תשובות לה, לח-מ).

ב. לענין ליטול חמשה מינים

בברייתא מבואר: שכשם שאין פוחתים מד' מינים כך אין מוסיפין עליהם, (והחידוש הוא אפי' לרבי יהודה).

ומבואר בתוס' (ד"ה הואיל): שזהו אפי' כשנותן אותו חוץ לאגד, (דהיינו כדרך גדילתו), שאז יוצא ידי חובת המצוה, ועובר בבל תוסיף, (ולשון התוס': "וכ"ש לרבנן" שעובר ב"בל תוסיף". וע"ע בביה"ל שם סעי' יד, ד"ה משום בל תוסיף. המביא: שהטור חולק על תוס' וס"ל, שלפי רבנן הסוברים "אין צריך אגד" - אינו עובר אא"כ יכוין לשם מצות לולב, ואית דאמרי: שרק לכתחילה אסור, משום שנראה כמוסיף. ע"ע בתוס' לקמן דף לד: ד"ה ערבי, בדין הוספת כמות המנין של כל אחד מד' המינים, ובמש"כ לקמן תשר' לא נשא ב').

פוסקים:

וכן נפסק בשו"ע (שם) שאין להוסיף מין אחר על ד' המינים משום "בל תוסיף".

דברים הפוסלים בהדס

יז. מה דינו של א) הדס הגזול, לפני יאוש ואחר יאוש, ב) הדס היבש, ומהי הגלגל "יבש". ג) של איסור שמצותן בשריפה, פרט. ד) כשנקטם ראשו ומה הפירוש של נקטם ראשו. ה) כשנפרצו עליו, ומה פירושו. ו) ועוד אלו פסולי הדס הוזכרו בסוגיא, מדוע הם פסולים, והאם לשבעת ימות החג?

תשובה:

א. גזול

הדין בדיוק כדין לולב הגזול (הנ"ל תשר' א' נשא א' עיי"ש. ועיין א"ת כרך ח' עמ' שכד, ערך הדס).

ב. יבש

1. **כשנתיבשו כל העלים - פסול.** ולפי האור זרוע הלכות סוכה סי' שז - הפסול הוא משום חסרון ב"הדר". כנ"ל בלולב תשר' א' נשא ב', ולפי"ז לרש"י המפרש את שיטת ר' טרפון בנקטם בהדס, משום שלא מצריך "הדר" בהדס, ה"ה לרבי טרפון הדס היבש כשר, ולפי המאירי - הפסול הוא משום שהם כאינם, ולכן לכונ"ע זה פסול, ועיין אמ"ה עמ' קצד.

2. **כשיבשו רוב עליו ונשארו בו ג' בדי עלין לחין בראש כל אחד ואחד - כשר.**

לפי רש"י - "שלשה בדי עלין לחין" היינו שלשה בדים ובכל בד ג' עלין לחין, בראשי הבדים ולא באמצעם. ולפי המאירי ובעל העיטור - צריך שישארו בכל הדס שלשה קנים ובכל קן שלשה עלין לחין, ולפי הרא"ש - די אם נשארו בכל הדס שלשה קנים, ובכל קנה מספיק שישאר עלה אחד לח ושנים יבשים, ובשו"ת הרא"ש כלל כד אות א', כותב: שריתר זה הוא רק כששנים האחרים יבשים אבל אם נשרו פסול.

3. הגדרת יבש

לפי שיטת התוס' (לעיל דף כט: ד"ה לולב) - היינו כדי שתהא נפרכת בציפורן, (ולפי הרא"ש בשם הראב"ד - משיכלה מראה ירקות שבו וילבינו פניו ויראו כמתים, והוא שלב יותר מאוחר מכדי פריכה בציפורן, וזהו בין להקל ובין להחמיר, גם בלולב וגם בהדס).

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרמו סעי' ו') נפסק: יבשו עליו, פסול, כמשו, כשר, ובסעי' ז', נפסק: שיעור היבשות, אפי' אם נפרך בצפורן, אם עדיין ירוקים הם, כשר, ואינם נקראים יבשים אלא כשילבינו פניהם, והרמ"א כאן לא הגיה כפי שהגיה בסי' תרמה סעי' ה', בדין לולב היבש, לפי המג"א ס"ק ה' – הרמ"א חולק על השור"ע רק בהגדרת לולב ולא בהדס, ולפי הגר"א – בהגדרת הדס אין הרמ"א חולק על השור"ע, והואיל וההדסים מצויים, משא"כ בהגדרת לולב במקומות שאין הלולבים מצויים, סובר הרמ"א שיכולים להקל בזה, ובסעי' ח', נפסק: יבשו רוב עליו, ונשתירו בראש כל בד מהשלשה בדין קן אחד ובו שלשה עליו לחין, כשר, ויש מפרשים שאפי' אם מהשלשה שבחד קינה יבשו שנים, ולא נשאר כי אם אחד לח, כשר, והוא שיהיה העלה שהוא מורכב על שניהם. ובסעי' ט', נפסק: אם אותם עלים שלא יבשו הם כמושין, יש פוסלין ויש מכשירין. ובסעי' י', נפסק: שיש פוסלים בנקטם ראשו, ומבואר במ"ב (ס"ק לא): דה"ה דיבש דפסול, ובס"ק לד, מביא בשם הב"ח: דאם יבשו העלים העליונים אפי' אי אפשר באחד – לא יברך עליו, אבל יש תקנה ע"י שיסיר העליונים ואז יהא כשר לכתחילה לכו"ע. והביה"ל שם מביא את הנחלת צבי והאליה רבה הסוברים, שאם אי אפשר באחד אין להחמיר ומותר לברך, ומסיק: שמי שמיקל בזה במקום שאין לו אחר אין למחות בידו.

ג. של אשירה ושל עיר הנדחת

כדין לולב, עיין לעיל תשובה א', נושא ג'.

ד. נקטם ראשו [בלא שעלתה בו תמרה]

במשנתנו (דף לב:): **מבואר: שפסול**, ולפי הרא"ש סי' ב' וסי' יד, ולפי הר"ן – היינו דוקא בנקטם ראש השדרה, אבל אם נקטמו רק ראשי העלים ההדס כשר, וכן פוסק הרמ"א – עיין בהמשך, ואילו לפי המאירי – קטימת העלים פוסלת את ההדס אפי' במיעוטן מפני שחסר בהדרו, והביה"ל סי' תרמה, סעי' ו' ד"ה פסול, כותב: שהסכמת הפוסקים שלענין הדס וערבה נקטם היינו מהעץ ולא מהעלים, ושמתברר ששיעור הקטימה היא בכל שהוא, עיי"ש.

בברייתא (בדף לג): **מבואר: שאם עלתה בו תמרה - כשר**. [ועיין לקמן תשר' יט נושא א'].

במשנה לקמן (בדף לד:): **מובא דעת רבי טרפון: ש"אפי' אם שלשתן קטומים" - כשר**, [הרי"ף, הרמב"ם, והרא"ש ועוד ראשונים סוברים: שרבי טרפון חולק על המשנה בדף לב, ושקיי"ל כרבי טרפון להכשיר גם אם לא עלתה בו תמרה – וכן סותם השור"ע בדעה ראשונה, עיין בהמשך – אך יש ראשונים שמפרשים: שקטומים דמשנה בדף לד: הכוונה לנקטמו העלים, ואינו ענין לנקטם ראשו בהדס של משנה דף לב, שהיינו בעצים – עיין אמ"ה עמ' קצד].

טעמו של רבי טרפון מבואר ברש"י (שם בד"ה רבי טרפון): **"דלא בעי הדר בהדס"**, וכותב המאירי: שזהו משום שהמילה "הדר" הכתובה בתורה בין אתרוג ללולב אינה סמוכה למצות "הדס", והרא"ש סי' יד בשם רבינו ישעיה, כותב: מפני שזה לא פוגם בהדרו, שעליו חופין את ראשו, ואין הקטימה נראית כל כך, וכעין זה מפרש הרמב"ן במלחמות: שזהו משום שהדס בעבותו תלוי הדרו, שעליו חופין את עצו, ואין הקטימה ניכרת בו].

פוסקים :

בשור"ע (או"ח סי' תרמו סעי' י') נפסק: נקטם ראשו, כשר, אפי' לא עלתה בו תמרה, והוא הדין ליבש ראשו, ויש פוסלין בנקטם ראשו, וטוב להחמיר במקום שאפשר באחר, ולא מקרי נקטם אלא אם נקטמו העלים.

ה. נפרצו עליו

פסול. רש"י מפרש: נפרצו היינו "נשרו".

בברייתא מבואר: שבהדס המצרי דקיימי שבעה שבעה בחד קינא, אם נשרו רוב עליו ונשאר עבותו כשר, אבל אם נשאר רק שנים פסול, דחסר בעבותו. [הר"ן כותב: שבהדס דעלמא שנשרו מקצת עליו לא נתפרש דינו, ומביא שלפי הרא"ה – בדיעבד אם היו ג' עלים בקן אחד ונשר עלה אחד כשר, והר"ן כותב: שאין להקל בזה, וע"ע ברא"ש סי' י', ובב"ח מש"כ בזה].

פוסקים :

וכן נפסק בשו"ע שם סעי' ד', ובמ"ב (ס"ק יז, יח) כותב: דבהדס שיש בו ג' בקן אחד, ונשר אחד מכל קן, ונשאר רק שנים – יש מכשירין, כיון שרובו קיים, ורק בהדס המצרי פסול אף שנשאר שניים, משום שרובו נשר, ויש פוסלין, כיון שנפגע ממנו שם עבות, ובשעת הדחק נקטינן להקל, וכן הסכימו האחרונים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאילן לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ו. כשיש ענבים שחורות או אדומות מרובות מעליו

פסול. ואם מיעטו - עיין לקמן תשו' כ' נושא ב'.

ז. הדם שאינו עבות

פסול, וזהו לעיכובא אפי' בדיעבד, [פי' "עבות", ופי' הדם שוטה, ודין הדם שאין ענפיו חופין את עצו - עיין לקמן בתשובה הסמוכה].

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרמו סעי' ה') נפסק: למצוה בעינן כל שיעור אורך ההדס עבות, ולעיכובא ברובו, וכן הוא שיטת הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם וכפי שהסבירו הרא"ש סי' י, וע"ע בשו"ת הרא"ש כלל כד אות יא, במגיד משנה, בב"י, ובט"ז ס"ק ה', ומוסיף הרמ"א: ואפי' אינו בלאש, ובשו"ע הרב (סעי' ג') כתב: שאפשר לברך עליו, ולדעת הגאונים (מובאים בשעה"צ ס"ק יט): אפי' נפל עלה אחד מכל שיעור אורך ההדס נמי פסול.

ח. הדם שוטה

לפי רב יהודה ואמימר - פסול.

ולפי רב כהנא - כשר.

פוסקים :

בשו"ע (או"ח סי' תרמו סעי' ג') נפסק [כרב יהודה]: "ענף עץ עבות" האמור בתורה, הוא ההדס שעליו חופין את עצו, כגון שלושה עלין או יותר בגבעול אחד, אבל אם היו שני העלין בשוה, זה כנגד זה, והעלה השלישי למעלה מהן, אין זה עבות, אבל נקרא "הדס שוטה". ופסול אפי' בשעת הלחץ, ואיכא מאן לאמר בגמרא, לכשר, ועל כן נוהגין באלו המדינות לכתחילה ללאת באלו ההדסים המובאים, ואין שולשה עלים בנבעול אחד, ויש מי שכתב, להדסים שלנו אין נקראים "הדס שוטה", הואיל והם שנים על גבי שנים, ואינם כהדס שוטה הנזכר בגמרא, ולכן נהגו להקל, כמו שכתבים מהר"י קולן ומהר"י איסרלן ז"ל בתשובותיהם. המ"ב (ס"ק טו) כותב: שדורא לדבר ד' יסרח למצוא עבות כדין, דהיינו ג' עלין בשווה בכל קו וקו, והביה"ל כותב: שלפחות ישתדל שיהיה לו הדס משולש אחד, ואז יצרך אליו עוד שני הדסים, שהעלים שלהם גדלים שנים שנים.

ט. נראה ונרחה

לפי רבי ירמיה - הוי ספק.

ומבואר בתוס' (ד"ה נקטם): שהספק הוא אף אם בידו לתקנו ותקנו, [לפי שיטת הט"ז סי' תרמו סק"ו אליבא דהרא"ש והרמב"ם והשו"ע - רב פפא פשיטא ליה שאזלין לקולא, וע"ע בביאור הגר"א].

פוסקים :

השו"ע (בסעיף ב') סתם בזה, ומשמע דס"ל אפי' אם השחירו ביו"ט ועבר וליקטן - כשר דחזור ונראה, וכן משמעות הרי"ף והרא"ש סי' יא, הכס"מ כותב: שאפשר שזהו משום שנראה ונדחה במקום שבידו לתקן לאו דיחוי הוא, ולפי הט"ז - זהו משום שס"ל כרב פפא לקולא, כנ"ל, ובביה"ל (ד"ה עבר וליקטן) כותב: דמה שסתם המחבר זה מפני שסתם שחורות היינו מאתמול, ומצינו כמה ראשונים שמחמירים בזה, לכן אין להקל בזה, אא"כ השחירו בעיו"ט דהוי דיחוי מעיקרא וכשר.

י. תעשה ולא מן העשוי

הדין תלוי במחלוקת שבין תירוצי הגמ', ועיין תוד"ה לעולם.

יא. שיעור ההדס

ג' טפחים, [שיעור הטפח לענין זה - עיין לעיל תשו' א' נושא ו'. ע"ע בריטב"א הכותב: שיש למדוד את שיעורם בלא העלים, וכן פוסק המ"ב בסי' תרנ"ט ס"ק א'].

יב. שאול

פסול רק ליום הראשון כנ"ל תשובה א', נושא ח', עיי"ש.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

יג. ד' מינים מעכבין זה את זה

עיין לקמן תשובה לא.

יד. הדם השותפין

דינו כאתרוג השותפין, עיין לקמן תשובה סה.

הדס עבות ושוטה

יח. מה נחשב להדס עבות, ומה נכלל בכלל הדס שאינו עבות:

דף לב:

תשובה :

1. **עבות**, היינו הדס שיש בו את ב' התנאים הבאים:

תנאי א': שענפיו חופין את עצו.

רש"י מפרש: ע"י שהן עשויין בקליעה ושוכבין על אפיהן, ווהר"ן גורס "על אביהן", וכתב הרש"ש: ומשמע שאם העלים נפרדין ואינן שוכבות על הקנה אינו "בדין", והעולם אין נוהרין בהן, וכן הוא ברבינו ירוחם דף מז, הוה כתב שזה לא לעיכובא, ואילו השערי תשובה סי' תרמו על סעי' ג', כתב: שזהו לעיכובא.

תנאי ב': שלשה עלים בקן אחד.

לפי שיטת רש"י - צריך שיצאו כולם מתוך עוקץ אחד.

ולפי שיטת תוס' (ד"ה תלתא) - הם כשרים גם אם הם סמוכים ודבוקים זה בזה בעיגול אחד, ואע"פ שכל אחד בעוקצו.

2. **אם הם תרי וחד**. רש"י מפרש: דהיינו שני עלים מלמעלה ואחד מלמטה.

לפי רב יהודה - פסול, דזהו הדס שוטה.

ולפי רב כהנא - כשר. לענין הלכה - עיין לעיל בתשובה הקודמת נושא ז', ח'.

"דיחוי מעיקרא" ו"נראה ונדחה"

יט. מה נחשב לנדחה, האם "דיחוי מעיקרא" הוא דיחוי, והאם "נראה ונדחה" חוזר ונראה א) בהדס כשנקטם ראשו ועלתה בו תמרה לפניו יו"ט. ב) כשעלתה בו תמרה ביו"ט. ג) בכיסוי הדם, כשכיסתה הרוח את הדם וחזר ונתגלה, ד) בענבי הדס השחורים מעיו"ט ומרובין מעליו שמיעטן ביו"ט. ה) דיחוי מעיקרא בקדשים. ו) נראה ונדחה בענבי הדס שנהיו שחורים ביו"ט ומיעטן ביו"ט?

דף לג. לג:

תשובה :

א. **בהדס כשנקטם ראשו ועלתה בו תמרה לפניו יו"ט**

כשר, דלא נחשב נדחה, וכן באם היו ענבים שחורות מרובות מעליו ומיעטן קודם יו"ט, כדלקמן תשו' הבאה, [לראשונים הסוברים שרבי טרפון מכשיר את ההדס הקטום - כנ"ל תשו' יז נושא ד' - א"כ סוגייתנו כרבנן, אבל לרבי טרפון ההדס כשר גם אם לא עלתה בו תמרה. ענין דיחוי בקדשים ובמצוות - עיין א"ת כרך ז' עמ' רמט, ערך דיחוי, דעיי"ש].

ב. **נקטם ראש הדם ועלתה בו תמרה ביו"ט** [לר' יהודה - כשעלתה התמרה אחר האגד, ולחכמים - אחר כניסת

יו"ט]

רבי ירמיה מסתפק בזה שמא רק לחומרא אמרינן יש דיחוי אצל מצוות, אפי' בנדחה מעיקרא.

לפי רש"י (דף לג: ד"ה תפשוט) - למסקנת הגמ' דיחוי מעיקרא לא הוא דיחוי, וכשר.

ולפי תוס' (סוד"ה נקטם) - רק אם זה בידו לא הוא דיחוי, אבל כשזה לא בידו - אין פשיטות לספק. ולפי

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שיטת ה"ט"ז סי' תרמו ס"ק ו' – לרב פפא אין דיחוי אצל מצוות ואפי' לקולא, ועיין ביה"ל.

ג. כסתה הרוח את הרם וחזר ונתגלה

חייב לכסות, דאין דיחוי אצל מצוות. [לפי המאירי – אין לברך על הכיסוי, דאולי אמרינן "אין דיחוי" רק משום שאזלינן לחומרא, ומביא שי"מ שחייב בברכה, וכן פוסק הבה"ג, וכתב ה"ט"ז סי' תרמו ס"ק ו', שכנראה טוברים שרק ר' ירמיה מסתפק בזה, אבל רב פפא פשיטא ליה שאין דיחוי אף לקולא].

ד. בענבי הרם השחורים מעיו"ט ומרובין מעליו שמיעטן ביו"ט

כשר, דאין דיחוי אצל מצוות בכה"ג אפי' בנראה ונדחה.

ומבואר בתוס' (ד"ה נקטם): דשאני הכא שבידו ללקטן לפני יו"ט, וכל שבידו פשוט לגמ' שלא הוי דיחוי. ולענין הלכה – עיין מש"כ בתשו' הבאה.

ה. דיחוי מעיקרא בקרשים

בתוס' (שם) מבואר: דהוי דיחוי אפי' כשבידו לתקן, ושבראה ונדחה ונראה, יש מקרים שהוי דיחוי, ויש מקרים שלא הוי דיחוי.

ו. נראה ונדחה בענבי הרם שנהיו שחורים ביו"ט ומיעטן ביו"ט

הוי ספק בגמ', דיש צד לומר שנראה ונדחה חמור יותר, [אף שבידו למעטן – תוס' שם, וע"ע לעיל בתשובה יז, נושא ט' ובתשו' הבאה].

מיעוט ענבי ההדס בעיו"ט או ביו"ט

ז. האם ענבי הדס, ירוקים או אדומים או שחורים, פוסלים את ההדס, וא"כ מה הדין אם מיעטן בעיו"ט או ביו"ט, האם הלולב כשר, ומדוע?

דף לג.

תשובה:

א. כשענבי ההדס ירוקים

ההדס כשר אף כשהם מרובין מעליו, ואף בשנים שלשה מקומות.

רש"י (ד"ה מיני דהדס) מפרש: ירוק הוא מראה שווה למראה הדס, ולא נקרא מנומר.

ב. כשיש בו ענבים שחורים או אדומים והם מרובין מעליו

1. **ההדס פסול**, [לפי הכפות תמרים ומשמעות הפרמ"ג מ"ז ס"ק ג' – כל שאינו ירוק פסול אף שאינו שחור או אדום ואילו לפי הערוך לנר – אינו פסול].

ברש"י (ד"ה מיני דהדס) מבואר: שפסול מדין "מנומר".

וכותבים התוס' (ד"ה שנים): שלא גרסינן "אדרבא", ולפי"ז ההדס פסול גם אם הענבים במקום אחד, ופסול מנומר בהדס שונה מאתרוג, והביאו גירסא שגורסים "אדרבא", ולפי"ז הפסול בענבים שחורות או אדומות הוא רק כשהן בשנים שלשה מקומות, אבל במקום אחד הוי כאתרוג שאינו נחשב למנומר וכשר, ותוס' דחו גירסא זו.

2. **אם מיעטן בעיו"ט - כשר**, [לפי שיטת רש"י בסוגיין ולפי התוס' בפ"ק – זהו דוקא אם מיעטן קודם שאגדו, ולפי התוס' בסוגיין – זהו אפי' אם מיעטן אחר שאגד, ואף למ"ד לולב אין צריך אגד, הואיל ונתקן קודם יו"ט – מהרש"א].

3. אם לא מיעטן בעיו"ט ורוצה למעטן ביו"ט

לפי התנא רבישנתינו - אסור למעט, [לפי המאירי והתוס' בשבת דף קג, ד"ה לא צריכא, וביומא דף לה, ד"ה הני מילי – האיטור הוא רק מדרבנן, ולפי המרדכי סי' תשמז בשם הריב"א – זהו איטור תורה].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ט סימנים קפג-ר

ולפי רבי אליעזר ב"ר שמעון - מותר למעט רק באם מתכוין לאכילה, ויש לו הושענא אחרת, דס"ל דבר שאין מתכוין מותר, אבל אם אין לו הושענא אחרת אסור, כיון שהוי פסיק רישא.

רש"י מפרש: דכשיש לו הושענא אחרת ס"ל שמותר, מפני שאין כאן תיקון כלי.

והתוס' (ד"ה מודה) מפרשים: משום שזה מלאכה שאינה צריכה לגופה במקום מצוה, ולכן מותר לכתחילה למעטן ביו"ט.

לביאור הראשון בגמ' - רבי אלעזר בן יהוצדק וחכמים פליגי אם יש דיחוי אצל מצוות.

לביאור השני - פליגי אם בהדס יש חסרון של "תעשה ולא מן העשוי".

ולפי הביאור השלישי - פליגי אם לולב צריך אגד, דאם לא צריך אגד, לא משכחת ליה פסול של "תעשה ולא מן העשוי" בהדס, ולעיל דף יא: במקום הביאור הראשון מובא: אפשרות דפליגי אם אמרינן קציצתן זו עשייתן. עיי"ש.

פוסקים :

בשו"ע (שם סעי' א') נפסק: דבענבים שחורות - פסול, ואם מיעטן בעי"ט - כשר, ובי"ט - אסור למעט, עבר וליקטן או ליקטן לאכילה - כשר, והמ"ב (ס"ק ח') מביא דהאחרונים הסכימו שצ"ל או שליקטן אחר לאכילה, אבל הוא עצמו - לא. ומיוס ראשון וליקטן כשר ככל ענין, והב"י בבדק הבית, פוסק: שפסול לכל השבעת ימים, ועיין ט"ז ס"ק ו', מג"א ס"ק ו', ובפרמ"ג א"א ס"ק ד"ל.

אם לולב צריך אגד

כא. האם לולב צריך אגד, ומנין למדים זאת?

תשובה :

לפי רבי יהודה - צריך אגד בקשר גמור, (שיטתו היא שאפי' קשר עניבה נחשב לקשר גמור), ואם לא אגד פסול, וילפינן זאת מאגודת אזוב, בגז"ש "ולקחתם" "ולקחתם".

ולפי רבנן - אין צריך אגד, דלא קבלו את הגז"ש, ומ"מ לכתחילה יש לאגדו לנוי, מדין "זה אלי ואנוהו", (הריטב"א מפרש: ד"זה אלי ואנוהו" הוי אסמכתא מדרבנן, דבדאורייתא לא מצינו חילוק של לכתחילה ובדיעבד, ותוס' הבינו מרש"י לעיל דף כט: שסובר, שיש אופנים שחיסרון בנוי פוסל דאורייתא. ע"ע ברש"י בדף לג: ד"ה ופליגי, הכותב: שגם לרבנן צריך לכתחילה לאגוד מעי"ט בקשר גמור, ואם לא אגדו בעי"ט קושרו בקשר המותר ביו"ט).

פוסקים :

בשו"ע (ס' תרנא סעי' א') נפסק: דמצוה לאגדס בקשר גמור דהיינו ב' קשרים זה על זה משום נוי וכו', והמ"ב (ס"א) כותב: אבל לא בעניבה דאין זה קשר הנאסר בשבת, ומה שנוהגין כמין בית יד בלא קשר ג"ז בכלל קשר. ומוסיף השו"ע: ואם לא אגדו מבעוד יום, או שהותר אגדו, אי אפשר לאגדו ביום טוב בקשר גמור, אלא אגדו בעניבה, ויש מי שכתב, לעשות הקשר כדרך אחת, שזוכינן סביבות שלושה מיניס אלו, ותומצין ראש הכרך תוך העיגול הכרוך, וכן נוהגים. ובביאור שיטת הרמ"א - עיין במג"א ס"ק ג', בהגר"א, ובמ"ב ס"ק יא.

מנומר בהדס

כב. האם מנומר פוסל בהדס?

תשובה :

מרש"י (ד"ה מיני דהדס) משמע: שאם יש להדס ענבים אדומות או שחורות פסול מדין "מנומר".

בתוס' (ד"ה שנים) מבואר: שלפי הספרים שלא גורסים "אדרבה" - פוסל בין במקום אחד בין בכמה מקומות, ושם גורסים "אדרבה", רק בשנים שלשה מקומות פוסל, אבל במקום אחד כשר.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

דברים הפוסלים בערבה

כג. אלו ערבות אינם כשרות לולב, והאם פסולים לכל השבעת ימות החג?

דף לג: לד.

תשובה:

1. **ערבה הגזולה, שנאמר "לכם",** ופסולה עכ"פ לולב – האופנים השיטות והדינים הם בדיוק כדין לולב הגזול הנ"ל תשו' א' נושא א' עיי"ש – אבל לערבה שבמקדש, כותבים התוס' לקמן דף מג: בד"ה הביאו: שהדין תלוי במחלוקת אבא שאול ורבנן, ועיין אמ"ה עמ' קפ, ובהערה 2.
2. **כשהיא יבשה.** [ברוב עליה – מ"ב סי' תרמז ס"ק ז', ויבש נקרא משכלה הירקות לגמרי – שעה"צ שס, וזהו מפני שדין ערבה יבשה לולב הוא כהדין והטעם שפוסל בהדס, כנ"ל תשו' יז נושא ב', עיי"ש].
3. **של איסוה"נ שמצותן בשריפה, לדוגמא: אשרה ושל עיר הנדחת - פסולה, בדיוק כדין לולב הנ"ל תשובה א' נושא ג', עיי"ש.**
4. **כשנקטם ראשה.**

פוסקים:

- בשו"ע (סי' תרמז סעי' ב') נפסק: ערבה שנקטם ראשה פסולה, והרמב"ם מכשיר בנקטם ראשה, ומבואר במ"ב (ס"ק י'): שהיינו דוקא בנקטם עצה וכדין הדס, הנ"ל תשו' יז נושא ד', עיי"ש, אבל נקטמו עליה כשר, ופסולו משום שחסר ב"הדר", ובס"ק יב, כותב המ"ב: שנקטינן כסברא ראשונה, עיי"ש.
5. **כשנפרצו עליה.** [נפרצו"ל לענין לולב פירושו נתלשו, כנ"ל תשו' א' נושא ה', עיי"ש, מיהו לענין הדס וערבה כותב הרא"ש סי' יג: שכו"ע מודים שפירושו "נשרו", ושפסול רק אם נשרו רוב עליה – כהדין הבא – והמגיד משה פ"ח מלולב הל' ו', בדעת הר"ף והרמב"ם כותב: שפירושו שנדלדלו כמו שפירש בלולב, והר"ן כותב בשם הראב"ד: שהעלים נחלקו לכל אורכם כפירושם לענין לולב, והמג"א בס"ק ג', כותב: שיש להחמיר ככל הדעות, מפני שהערבות מצויות].
 6. **כשנשרו רוב העלים, וכמו שמדויק** [מהסיפא שבמשנתיו] **"ערבה שנשרו מקצת עליה כשרה",** [לפי רש"י – נפרצו היינו נשרו, כנ"ל בדין הקודם, הר"ן הנ"ל מוסיף: שמכח סיפא דמתניתין צ"ל שהרי"ף והראב"ד הנ"ל לא חולקים על רש"י בדין "נשרו", וע"ע בשיטת בעל העיטור המזבא בב"ח].

פוסקים:

- המ"ב (שם ס"ק ט') כותב: דהיינו בשיעור ג' טפחים של ערבה, ואם נדלדלו עליה מהקנה או שנסדקו עליה או שנחלקו, כתב הרב המגיד: שזה מיקרי נפרצו, ופסולה, וכל זה הוא רק אם ברוב עליה הוא כך, וכותב המ"א: שיש להחמיר כמותו הואיל והערבות מצויות. והמ"ב (ס"ק י') כותב: שדעת הריטב"א שפסול, משום שעי"ז אין שמו עליו, ולכן פסול כל שבעת ימות החג, ומדברי רבינו מנוח משמע שגם זה משום "הדר", והשנה"צ כותב: דכן משמע מרש"י ריש פרק לולב הגזול, ולפי"ז בשאר ימות החג בשעת הדחק כשאין לו ערבות אחרות – אפשר להכשירם, וע"ע שם מה שמביא בשם הגר"ז והח"א.
7. **כשאינה משוכה כנחל - פסולה, ולכן צפצפה פסולה, סימניה - עיין לקמן תשובה כה.** וכן נפסק בשו"ע שם סעיף א'.
 8. **של בעל ושל הרים - עיין בתשו' הבאה דין 2 ובהערה שם.**
 9. **חילפא גילא כשפיה דומה למסר.** [פירושו – עיין לקמן תשו' כה].
 10. **כששיעור הערבה פחות מג' טפחים.** [שיעור הטפח לענין זה – עיין לעיל תשו' א' נושא ו', ע"ע בריטב"א הכותב: שיש למדוד את שיעורם בלא העלים, וכן פוסק המ"ב בס' תרנ ס"ק א'].
 11. **שאול - פסול ליום הראשון, מדכתיב "לכם" כנ"ל תשובה א', נושא ח', וכן ד' מינים מעכבין זה את זה, עיין לקמן תשובה לא.**
 12. **דין ערבת השותפין - דינו כאתרוג השותפין, עיין לקמן תשובה לג, נושא כז, ובתשו' סה.**

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כד. מה הדין של ערבה כמושה, של בעל ושל הרים, ושל חילפא גילא? **דף לג: לד.**

תשובה:

1. כמושה - כשרה, ואפי' נשרו מקצת עליה.

פוסקים:

וכן נפסק בשו"ע שם סעי' ב. ומבואר במ"ב (ס"ק יא): דמשמע, שלכתחילה אין כדאי ליקח אותה, והא"ר מכשיר אף לכתחילה, אך כיון דהערבות מצויות טוב להדר לכתחילה גם בזה.

2. של בעל ושל הרים

לפי חכמים - כשרה, דכתיב "ערבי" מ"מ. רש"י מפרש: שזה מדויק מדכתיב בלשון רבים, (מרש"י ד"ה ערבי, משמע: שלכתחילה בעיניו של נחל דוקא, ובחידושי הרא"ם הורביץ, כותב: דתוס' ד"ה ורבנן, פליגי על רש"י בזה וסוברים שכשר ואפי' לכתחילה, והמ"ב סי' תרמז ס"ק ג', מסיק כדעת הט"ז: שאין צורך לדקדק בזה).

לפי שיטת רש"י (ד"ה אבא שאול) - אבא שאול חולק וסובר שפסולים.

ואילו תוס' (ד"ה ורבנן) מסתפקים האם אבא שאול פוסל בזה, (דו"ק בלשון תוס' "ושמא לית ליה"). וסיימו: שלפי"ז צריך ליזהר שלא ליטול ערבה אא"כ גדילה על הנחל. (וברא"ש תירץ: דאין להקפיד בכך, הואיל והעיקר הוא, שרובו גדל על נחל, ומוסיף: שגם מדברי הרמב"ם משמע כן).

פוסקים:

בשו"ע (אור"ח סי' תרמז סעי' א') נפסק: "ערבי נחל" האמור בתורה, הוא מין ידוע הנקרא כן עלה שלו משוך כנחל, ופיו חלק, וקנה שלו אדום, ולפי' נעונו ינוק כקל, ורוב מין זה גדל על הנחלים, לכך נקרא "ערבי נחל", ואפי' היה גדל במדבר או בהרים, כשר, (המ"ב (ס"ק ג') כותב: ד"א שיותר טוב לכתחילה ליקח מהגדלים על הנחל, אך מדברי הט"ז משמע שאין לדקדק בכך).

3. חילפא גילא כשפיה דומה למגל - כשרה. וכן נפסק בשו"ע שם.

סימני "ערבה" "צפצפה", "חילפא גילא" ודינם

כה. מה הם סימני "ערבה", ומה הם סימני "צפצפה", ומה הם סימני "חילפא גילא", והאם הם כשרים ללולב? **דף לד.**

תשובה:

1. סימני ערבה כשרה - קנה שלה אדום, עלה שלה משוך כנחל, ופיה חלק.

2. צפצפה - פסולה, סימניה: קנה שלה לבן, ועלה שלה עגול, ופיה דומה למגל. (לשון השר"ע "ופיה דומה למסר" - עיין לח"מ, כפות תמרים, ושע"ת).

3. חילפא גילא, והוא כמגל ולא כמסר - כשרה.

4. ואם כמסר - פסולה.

רש"י מפרש: שפגימות מגל כולם נוטות לצד אחד, עקומות כלפי בית יד שלו, ושל מסר "פגימותיה הולכות נוכחו, ולהם שני עוקצין אחד מכאן ואחד מכאן כפגימת סכין", ולפי שיטת הרמב"ם והמאירי והשר"ע - מסר היינו כשהתלמים גדולים, אבל מגל הם קטנים וכשרה, ובספר כשרות ארבעת המינים הביא: דהחיי אדם נקט כשיטת רש"י.

פוסקים:

בשו"ע (אור"ח סי' תרמז סעי' א') נפסק: ויש מין אחר דומה לערבה, אלא שעלה שלו עגול, ופיו דומה למסר פירוש מגירה סיג"ה ללעז, וקנה שלו אינו אדום, וזהו הנקרא צפצפה, והיא פסולה, ויש מין ערבה שאין פי העלה שלה חלק, ואינו כמסר, אלא יש בו תלמים קטנים עד מאד, כמו פי מגל קטן, וזה כשר, וכותב המ"ב (ס"ק ב'): מאחר שכשהשמש מכה בו נעשה אדום, ואם חסר אחד מהסימנים האלו, מבואר במ"ב (שם): שלפי הפרמ"ג פסול, (דבריו לא סותרים את דברי התוד"ה קנה - עיין מהר"ם וב"ח), והביכורי יעקב כותב:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

דאין מצוי זה בלא זה.

איסור חרישה בערב שנת השמיטה

כו. מה נאסר בחרישה בערב שביעית מפסח, ומה מעצרת, ומה הותר עד ראש השנה, ובאיזה תנאי?

תשובה:

- 1. מדאורייתא - אסור לחרוש קודם השביעית ל' יום, מפני שצריך להוסיף מחול על הקודש.**
רבי ישמעאל לומד זאת: מהלכה למשה מסיני, ואילו רבי עקיבא לומד זאת: מקרא ד"בחריש ובקציר תשבות", והיינו חריש של שיטת הנכנס לשביעית.
- 2. חכמים עשו סייג, ואסרו לחרוש בשדה הלבן - מפסח.**
בשדה אילן (היינו שיש בה שלש אילנות זקנים לבית סאה) - מעצרת.
כשאינם שלש לבית סאה - חורש עד עצרת רק תחת כל אחד מהם וסביבם לפי חשבון של ג' לבית סאה, ובשאר השדה אסור מפסח והלאה כשדה הלבן.
- 3. כשיש עשר נטיעות מפוזרות בשווה בתוך בית סאה - מותר לחרוש עד ראש השנה, מכח הלכה משה מסיני, וחכמים לא עשו להם סייג כדי שלא יפסדו, (הואיל והן רכות, וחוששין להפסדן מתוך ילדותן - רש"י מ"ק דף ג' ד"ה י' נטיעות, והוי "אוקמי אילנא" - תוס' תענית דף ג' ד"ה עשר).**
- 4. כשאינם עשר או שאינם מפוזרות כהלכתן - חורש עד ראש השנה תחת כל אחת ואחת כשיעור יניקתה, לפי חשבון עשר לבית סאה, (דביותר מ' לבית סאה לא יפסדו, ובפחות הם עומדים ליעקר - תוס' בתענית דף ג' ד"ה עשר).**

מצות ניסוך בין ובמים

כז. מה מנסכין כל השנה, מה בחג, ומתי בחג מנסכין?

דף לד.

תשובה:

כל קרבנות שבימות השנה אין נסכיהם אלא יין, אולם בשבעת ימי החג בתמיד של שחר - מנסכין גם במים, מהלכה למשה מסיני.

מחט הנמצא בעובי בית הכוסות

כח. מאי נפק"מ בין "בי כסי" ל"הובלילא", ומה הדין בניקב נקב מפולש והבריא?

דף לד.

תשובה:

- 1. נפק"מ למחט הנמצא בעובי בית הכוסות, דתניא (בחולין דף נ:):**
בית הכוסות שניקב מצד אחד ולא ניקב נקב מפולש - כשר, שהעובי סותמו ומגין, ודוקא כשניקב מבפנים או מבחוץ מאותו צד שכלפי הרעי, דאי מהחיצון שכלפי חלל הגוף - טריפה, דאמרינן נקובי נקב ואתי - תוס', **ואם משני צדדין - טריפה, הואיל והנקב מפולש.**
- 2. משחרב ביהמ"ק התחלף שמו של בית הכוסות ל"הובלילא", וכשניקב אותו שקורין עכשיו "בית הכוסות"**
לפי שיטת רש"י - טריפה היא, ואין את החילוק הנ"ל, מפני שדופנו דק, והוא היה רגיל להיקרא הובלילא, (דהיינו ההמסס), והתוס' כותבים: דאת"ל דאין סברא שיהיה טריפה הואיל וניקב חצי העור, מ"מ מצינן למימר כולו ניקב והבריא, [עיין אמ"ה עמ' קמ].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולפי שיטת ר"ת - כשרה היא, ולא חיישינן שניקב נקב מפולש והבריא, ושבבית הכוסות הנקרא עכשיו "הובלילא" - כשר אף אם ניקב עור שלם, דהיינו משני צדדיו, הואיל ונשאר העור של ההובלילא, והנקרא עכשיו בית הכוסות, ואין רעי יוצא מתוכו החוצה, אבל אם ניקבו שניהם - טריפה, אע"פ שזה רק נקב פנימי שאין רעי יוצא דרכו החוצה.

המביא גט ממדינת הים צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם"

כט. מדוע המביא גט ממדינת הים צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", ומה הדין למי שמביא מבבל? דף לד. לד:

תשובה:

לפי רבא (בגיטין) - מפני שאין מצויין לקיימו.

ולפי רבה (שם) - מפני שאין בקיאים לשמה, ומחלוקתם - עיין "משנת התלמוד" על מסכת גיטין תשר' א' יד, ובבל כארץ ישראל בגיטין, לפי שהן בני תורה, ובקיאין לשמה, ובני ישיבה מצויין לילך וללמוד משם תורה לכל המקומות, ועיין "משנת התלמוד" שם תשר' כא נושא ד', ועכשיו נתחלף שמם, ולכן המביא מבבל - צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם", והמביא מבורסיף - אין צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

הדס הקטום

ל. האם הדס קטום כשר ללולב, וכמה הדסים צריך ליקח למצות לולב? דף לד:

תשובה:

1. דין הדס הקטום - עיין לעיל תשובה יז, נושא ד'.

2. כמות ההדסים למצות לולב

לפי רבי טרפון - צריך שלשה ומועיל אפי' קטומים, ומפרש רש"י: דלא מצריך "הדר" בהדס, ונע"ע באמ"ה עמ' קצד, והרמב"ן מפרש: משום שהדס בעבותו תלוי הדרו, שעליו חופין את עצו, ואין הקטימה ניכרת בו, ע"ע הרמב"ן המפרש שגם לרבי טרפון מספיק רק הדס אחד.

לפי רבי עקיבא - מספיק הדס אחד.

ולפי רבי ישמעאל שבמשנתנו, לפני שחזר בו - אפי' שנים קטומים ואחד שאינו קטום.

רש"י (ד"ה ואפי') מפרש: דסובר שמספיק רק אחד, בתנאי שהוא "הדר", וחזר בו רק ממה שהצריך שלשה, ויש ראשונים החולקים על רש"י בזה ומפרשים, שחזר בו ומפרש בדיוק כמו רבי טרפון שצריך שלשה ואפי' קטומים, ויש שמפרשים שחזר בו ומצריך 1. שלשה, 2. שלמים ולא קטומים, ועיין אמ"ה עמ' קצז.

הגמ' אומרת: שרב יהודה אמר שמואל פוסק, שהלכה כר' טרפון.

רש"י מפרש: דהיינו להקל דקטום כשר, והשבלי לקט סי' שנה, מדייק מרש"י: שלענין כמות ההדסים שמצריך שלשה אין הלכה כמותו, ולפי הרי"ף גיאת - הלכה כרבי טרפון גם לענין כמות ההדסים, שמצריך שלשה, וכן פוסק המאירי, ואילו הרמב"ן פוסק כרבי עקיבא שדי בהדס אחד שלם, ושרק כשלוש ג' הדסים, אזלינן כרבי טרפון להכשיר גם אם הם קטומים.

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרנא סעי' א') נפסק: דבעינן ג' הדסים, (אפי' קטומים - מ"ב ס"ק ו', וכמבואר בס' תרמו סעי' י') והרמ"א כותב: שצמקוס הלחך לילכא הס כקר כגי ליה צמד ללא קטום, והמ"ב (ס"ק ה'), ובשעה"צ ס"ק ד') כותב: דאם משיג אצל אחרים יקח מאחרים, והביכורי יעקב סובר שאין צריך ליקח, ואין להקל בזה כי אם בשאר ימות החג, ולא ביום הראשון, דהוא דאורייתא, ובפרט שראוי ליקח מאחרים כדי שיוכל לברך, לחוש לדעת הסוברים שבאחד שאינו קטום אינו יכול לברך, והשעה"צ (ס"ק ה') כותב: דבשאר ימות החג דנקטם כשר לרוב הפוסקים אפשר שיוכל ג"כ לברך, וצ"ע.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ד' מינים אם מעכבין זה את זה

לא. ד' מינים א) האם מעכבין זה את זה, מנין למדים זאת, (והאם האגד מעכב). (ב) והאם תוספת כמות המנין של כל אחד מד' המינים מעכב, ומדוע?

דף לד:

תשובה:

א. ד' מינין שבלולב

מעכבין זה את זה, שנאמר "ולקחתם" שתהא לקיחה תמה, וחכמים תיקנו שהיא מעכב לכל הז' ימים – כ"ל תשרי ג' נושא א'. וסובר רבי אליעזר: שמ"מ האתרוג לא יהא עמהן באגודה אחת, שנאמר "כפת" ולא נאמר "וכפת". ולפי רבי יהודה – יוצא ידי המצוה רק אם אגד את הלולב עם ההדס והערבה, דס"ל לולב צריך אגד, ולפי רבנן – יוצא ידי המצוה אף כשלא אגד, סברות מחלוקתם – עיין לעיל תשרי כא'.

לפי שיטת הבה"ג (מובא בתוד"ה שתהא) – לרבנן יוצא ידי חובתו גם אם מגביה כל חד וחד לחודיה, (הרמב"ן מפרשו: שיצא גם אם נוטל את כל הארבעת מינים בנפרד במשך כל היום, אף שבתחילה לא היו כולן בפניו, והרא"ש מפרשו: שזהו דוקא אם כל הד' מינים מונחים לפניו, וכן פוסק הרמב"ם פ"ז מלולב הל' ו', ע"ע בראב"ד ובמאירי הסוברים: שכשנוטל כל אחד בנפרד מברך על כל מין ומין, והרא"ש כותב: שמברך רק על הלולב, ומוסיף הריטב"א: שאם שח בינתיים, אין זה הפסק, והרמ"א פוסק שהיה הפסק, ועיין במג"א ס"ק כה'.

ולפי ר"ת – לרבנן יוצא בכך כשלא אגדן, רק אם נוטלן כולן כאחד.

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרנא סעי' יב) נפסק: ד' מינים הללו מעכבין זה את זה, שאם חסר לו אחד מהם – לא יברך על השאר, אבל נוטלין לזכר בעלמא. **בין כיוס לאשון בין כשאר הימים**, ואם היו ארבעתן מצויין אצלו ונטלם אחד אחד יצא, (דלא כר"ת), **ובלנד קיהו כולס לפניו**, ומפרש המ"ב (ס"ק נג) בשם המ"א: דהיינו סמוכים, ושהרמ"א לא פליג על המחבר, (והשעה"צ ס"ק סז, מביא, שהגר"א סובר: שהרמ"א פליג על המחבר, וס"ל, שאם זה לא לפניו לא יצא, ושליפי המחבר – יצא). ומוסיף הרמ"א: **ויטול הלולב בתחילה, ויבדך על הלולב, ודעתו על האחרים, ואם הלולב ביניהם, לריך לבדך כל אחד בפני עצמו, ויטול הלולב בתחילה, ויבדך על הלולב, ודעתו גם על האחרים, ואם סח ביניהם, לריך לבדך על כל אחד בפני עצמו.**

ב. כשהוסיף כמות המנין של כל אחד מד' המינים

לפי שיטת התוס' (ד"ה ערבי) – מותר אפ"ל נותן כמה הדסים וכמה ערבות בלולב, ואין בזה איסור משום "בל תוסיף", ואפ"ל למ"ד לולב צריך אגד, ורק אם מוסיף ממין אחר איכא "בל תוסיף", (והרא"ש סי' יד, מוסיף: שאפשר להוסיף גם על האתרוג והלולב, ולפי המאירי על דף לא. – אין להוסיף אלא בהדסים ובערבות, שבהוספתם יש תוספת נוי, אבל בלולב ואתרוג לא, מפני שאין תוספת נוי בהוספתם, ואף בערבה אין להוסיף יותר משלשה ארבעה, ובהדסים עד שבעה, ולשון הגמ' "אין מוסיפין עליהם" הכוונה למין אחר, ומסתמית הרי"ף נראה, שסובר שאסור להוסיף גם הדסים וערבות).

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ז מלולב הל' ז') נפסק: כמה נוטל מהן, לולב אחד, ואתרוג אחד, ושני בדי ערבה, ושלושה בדי הדס, ואם רצה להוסיף בהדס כדי שתהיה אגודה גדולה, מוסיף, ונוי מצוה הוא, אבל שאר המינין, אין מוסיפים על מנינם, ואין גורעין מהן, ואם הוסיף או גרע, פסול, והראב"ד בהשגותיו, כותב: לא שמעתי מעולם פסול בזה, ולא איסור תוספת, ולא גירוע, ואפ"ל לרבי יהודה דאמר: לולב צריך אגד, דהא אמר רבא: מ"ט דר' יהודה דאמר אין אוגדין אלא במינו, קסבר: "לולב צריך אגד", ואי אגיד ביה מינא אחרינא, הוה ליה מוסיף, מכלל, דכי קטיר ליה בסיב, ובעיקרא דדיקלא, ליכא מוסיף, אע"ג דאיכא טפי מלולב אחד, וכ"ש לרבנן דאמר: "אין צריך אגד", דאמרין: האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי.

בשו"ע (או"ח סי' תרנא סעי' טו) נפסק: לא יטול יותר מלולב אחד ואתרוג אחד, אבל בערבה והדס, מוסיף בה כל מה שירצה, וכי, והמדקקים אינם מוסיפים על שתי ערבות ושלושה הדסים עבות.

חייב ערלה בפלפלין, אתרוג, ותלתן

לב. האם פלפלין, אתרוג, ותלתן, חייבים בערלה, ומדוע?

דף לה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

1. **פלפלין** - חייבים בערלה, שנאמר "ונטעתם כל עץ מאכל", והרמב"ם לא מביא בהלכותיו, שפלפלין חייבין בערלה, וי"ל דלדעתו רק רבי מאיר ס"ל כן, ורבנן פליגי עליה - אמ"ה עמ' ריז.
2. **אתרוג** - התוס' (ד"ה ללמדך) כותבים: שפשוט שחייב בערלה, ושתלתן - אין חייב בערלה, משום דמין ירק הוא.

דברים הפוסלים באתרוג

לג. האם האתרוגים המפורטים בהמשך פסולים, מדוע, והאם לשבעת ימות החג? א) אתרוג הגזול, לפני יאוש ואחר יאוש, ב) אתרוג היבש. ג) של איסוה"נ שמצותן בשריפה, פרט. ד) של ערלה. ה) של תרומה טהורה. ו) של תרומה טמאה. ז) של דמאי, ח) של טבל. ט) של מעשר שני בירושלים, ובגבולין, י) כשעלתה בו חזזית. יא) כשניטלה פיטמתו, ומה פירוש, יב) כשנקלף, ומה פירוש. יג) כשנסדק. יד) כשניקב נקב מפולש ושאינו מפולש, ובשאר ימות החג. טו) חיסר או שניקבוהו עכברים. טז) אתרוג התפוח, או הסרוח, או שנימות. יז) כבוש. יח) שלוק. יט) כושי, ודומה לכושי. כ) לבן. כא) מנומר. כב) ככדור, כג) תיוס, כד) ירוק או בוסר, ושיעור האתרוג. כה) כשגידלו בדפוס ועשאו כבריה אחרת. כו) שאול, ואם ד' מינים מעכבים זה את זה. כז) אתרוג השותפין.

תשובה :

א. גזול

הדין בדיוק כדין לולב הגזול [הנ"ל תשו' א' נושא א' עיי"ש. ועיין א"ת כרך ב', עמ' שט, ערך אתרוג].

ב. יבש

1. **האתרוג פסול**, [ואפי רבי יהודה הסובר שלולב היבש כשר, מודה הוא שאתרוג היבש פסול - עיין לעיל תשובה א', נושא ב'].
2. **בשעת הדחק - עיין מש"כ לעיל תשו' יא נושא ב'**. [בברייתא לעיל דף לא. מבואר: שאתרוג הכמוש כשר, וכן פוסק רבינו ירוחם נ"ח ח"ג, והרמב"ם פ"ח מלולב הל' א', והמ"ב סי' תרמח ס"ק ב' ובשעה"צ שט, ואילו לפי הבה"ג - אתרוג הכמוש פסול בהסבר שיטתו - עיין אמ"ה עמ' רעד ובהערה 25].
3. **אם יש חילוק באם היובש הוא בחוטמו - עיין במש"כ בהערה לקמן נושא י'**, [הרא"ש כותב: שאין ליתן לאתרוג סימן של יבשות הלולב דהיינו הלבנת פנים - כנ"ל לענין לולב, לעיל תשו' א' נושא ב' - לפי שהאתרוג אינו מלבין כשיבש, אלא הוא מתאדם ופניו מתכרכמות, ולפיכך הסימן הוא ע"י בדיקת הלחות, וכמו שכותב הראב"ד, ע"י העברת מחט עם חוט, וכתב הקרבן נתנאל ס"ק י', שביד"ט שני זהו אף אם נוקב נקב מפולש, וביד"ט ראשון רק באופן שאינו מגיע לחדרי הזרע].

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרמח סעי' א') נפסק: דשיעור היבשות הוא כשאינו מוציא שום ליחה, עד שיעביר בו מחט ובו חוט, ואם יש בו ליחה יראה בחוט, [וע"ע במ"ב מש"כ בזה], **ואתרוג משנה שעברה ולאי יבש הוא ופסול**, ומבואר בשעה"צ (ס"ק ח'): שאם שמרו שיהיה לח - כשר, ובסעי' יב, נפסק: יש מי שאומר שיבש פוסל בחוטמו בכל שהוא, והמ"ב (ס"ק מח) כותב: שבשאר מקומות דינו כחזזית ושינוי מראה, שפוסל ברובו או במיעוטו כשזה בשנים שלשה מקומות, והביה"ל (ד"ה ויש) כותב בשם המ"א: דאף שהשו"ע כותב בשם י"א, מ"מ גם דעה ראשונה ס"ל כן, אלא שהביאור הגר"א ס"ל: שאין להחמיר לענין יבש בחוטמו יותר משאר מקומות, (דחוטמו חמור רק בסוגי פסול שבשאר מקומות יש להם דין רוב) ובביה"ל (ד"ה שינוי) נפסק: שפוסל במשהו. ובמ"ב (ס"ק ב') נפסק: שאתרוג הכמוש כשר.

ג. של איסורי הנאה שמצותן בשריפה [דף לה].

כאשרה של משה או של עיר הנדחת - פסולים לשבעת ימות החג, משום שעומדים הם לשריפה, וכתותי מיכתת שיעוריהו, [וע"ע לקמן תשו' לג נושא ג'].

בתוס' (ד"ה לפי) מבואר: שביום הראשון פסולים הם גם מפני שאין באתרוג דין ממון. ולפי גירסת הרבינו

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיילן לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

חננאל והר"י מזוניל – הם פסולים מדין מצוה הבאה בעבירה, בהסבר שיטתם – עיין רא"ש סי' טו, ובהשגות הראב"ד על הר"י, וכן עיין בתוס' לעיל דף ל'. ד"ה משום.

פוסקים :

בשו"ע (או"ח סי' תרמט סעי' ג') נפסק: וכן של עיר הנדחת ושל אשרה, אם של ישראל, פסול, אבל של נכונים לכתחילה לא יטול, ואם נטל, יצא מיום ראשון ואילך, דלא בעינן "לכם".

ד. של ערלה [דף לה:] - פסול.

לפי ר' חייא בר אבין - זהו רק מפני שאין בערלה היתר אכילה, ונהחטרון הוא מדין שחטר ב"לכם" – רש"י ותנוד"ה לפי, אבל דין ממון לא בעינן.

ולפי רב אסי - זהו גם מטעם שאין בה דין ממון.

ומבואר בתוס' (בד"ה לפי): שיש עוד חיסרון, משום "כתותי מיכתת שיעוריה", והתוס' שם, מסתפקים: אם דין הערלה בשריפה הוא אפי' מדאורייתא, והתוס' בחולין דף קטו: ד"ה כלאי נקטו בפשיטות שזהו מדאורייתא, וע"ע באמ"ה עמ' רלא, וממילא פסול לשבעת ימות החג, וע"ע בבעל המאור הסובר: שפסול רק ליום הראשון, וכבר השיגו הראב"ד, שיש לפסול בכל שבעת ימות החג מדין "כתותי מיכתת שיעוריה", וכל המחלוקת שבין ר' חייא בר אבין לרב אסי בסוגיין אינו נפק"מ לערלה, אלא רק למעשר שני, ולפי פסקי הרי"ד – אתרוג של ערלה פסול הוא גם בחוץ לארץ, אף שערלה בחוץ לארץ אסורה רק באכילה ולא בהנאה, לפי שאין לאתרוג היתר אכילה, ולפי הרי"א"ז – כשר למצוה, לפי שיכול למכרו לחבירו שאינו מכיר שהאתרוג ערלה, ונחשב שיש באתרוג דין ממון, וכן פוסקים המג"א סי' תרמט ס"ק כ', ואפי' ליום הראשון, וכן פוסק המ"ב שם ס"ק מה, ועיי"ש בשענה"צ ס"ק מג, מש"כ בזה, וע"ע באמ"ה עמ' ריוז.

ה. של תרומה טהורה [דף לה:]

1. לענין לצאת בו לכתחילה - לא יטול. הטעם: פליגי ביה ר' אמי ורב אסי:

חד אמר מפני שמכשירה.

רש"י ותוס' מפרשים: שיש איסור להכשירו לקבל טומאה, וכיון שנוהגים ליתן את הלולב במים, יש חשש בנטילת הלולב שיטפו מים מהלולב לאתרוג ויכשירוהו לקבל טומאה, ונהרבינו חננאל מפרש: שנטילת האתרוג למצוה מחשיבו לכלי גם בלא הכשר מים, והמאירי מפרש: הואיל וקרוב הדבר שיבואו מים על האתרוג, הרי הוא טמא בטומאת ידיים.

וחד אמר מפני שמפסידה.

2. כשקרא עליה שם חוץ מקליפתה - זהו הנפק"מ היוצאת מהמחלוקת בטעמים שבדין הקודם, דאין הטעם של הפסד, אבל יש הטעם שמכשירה.

התוס' (ד"ה מפני) כותבים: שיש נפק"מ גם כשהוכשר כבר קודם לכן. ואם קרא עליה שם חוץ מקליפתה וגם הוכשר כבר קודם לכן – כשר לכתחילה לכו"ע, לפי המאירי הנ"ל – אין את הנפק"מ של התוס', שהרי ס"ל לשתי הדעות בגמ', אסור ליטול אתרוג שהוכשר קודם משום טומאת ידיים.

3. בדיעבד שכבר נטל - יצא, מפני שיש לו בה את שני הדברים דהיינו 1. דין ממון, 2. היתר אכילה.

רש"י (ד"ה הרי) מפרש: שגם ישראל יוצא בה, הואיל ויכול להאכילה לבן בתו כהן.

והתוס' (ד"ה דאי) כותבים: שלא צריך שהוא יכול להאכילה, אלא די שראוי למישהו בעולם, ועיין מהר"ם, וכן סתימת פסק הרמב"ם, וע"ע בספר המנוחה לרבינו מנוח, אבל הר"ן והרא"ה כותבים: שדוקא כהן יוצא בו, וזהו אע"פ שהמשנה לא מחלקת בין כהן לישראל, ועיין מאירי מש"כ בזה, ובאמ"ה עמ' רמט, בשם הר"ן.

ו. של תרומה טמאה [דף לה:]

פסול. הגמ' אומרת: שזהו מפני שאין בו היתר אכילה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

התוס' (דף לה. ד"ה לפי) **כותבים: שבלא"ה הוא פסול משום שדינו בשריפה, וכתותי מיכתת שיעוריה, ולפי פסקי הר"ד – רק בערלה אמרין "כתותי מיכתת שיעוריה", הואיל ואסור ליהנות ממנה גם בשעת שריפה, אבל בתרומה טמאה אין שייך הטעם של "כתותי", ושפסול משום כך לשבעת ימות החג, וכו"כ המ"ב סי' תרמט ס"ק מה. אם כל אזור משני הפסולים הללו פוסלים מדאורייתא או מדרבנן – עיין מהרש"א ואמ"ה עמ' רלא.**

ז. של דמאי [דף לד: לה:]

לפי בית שמאי - פסול [ביום הראשון, דחסר ב"לכס" – עיין נושא הבא].

ולפי בית הלל - כשר, כיון דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזי ליה, השתא נמי "לכס" קרינא ביה. וכן נפסק ברמב"ם פ"ח מלולב הל' ב, ובמ"ב סי' תרמט ס"ק מה.

ח. של מבל [דף לה:]

ברש"י (ד"ה מאי טעמייהו) **מבואר: שפסול משום שחסר ב"לכס", לפי שאסור באכילה, [וכן הוא במאירי].**

ובתוס' (ד"ה אתיא) מבואר: שפסול ביום הראשון, משום שותפות הכהן והלוי במתנותיהם, ולפיכך חסר ב"לכס", ונע"ע לקמן תשו"ס. אבל לפי הרמב"ן – האתרוג כשר, הואיל ויכול לסלק את הכהן והלוי ע"י שיפריש מאתרוג אחר על זה, והר"ן חלוק עליו – אמ"ה עמ' רלד.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ח ה"ב) ובמ"ב (סי' תרמט ס"ק מה) נפסק: שפסול לכל שבעת ימות החג הואיל ואין בו היתר אכילה.

ז. של מעשר שני [דף לה:]

1. בירושלים, לצאת בו לכתחילה - לא יטול, כדין תרומה טהורה.

הטעם - עיין לעיל נושא ה' דין 1. הנפק"מ לדינא היוצא מהטעמים - עיי"ש דין 2.

2. בדיעבד - יוצא בו.

לפי ר' חייא בר אבין [הנ"ל נושא ד', הסובר שדי בהיתר אכילה, ואין צורך בדין ממון] - **לכו"ע יוצא בו ואף ביום הראשון, שהרי יש לו בה היתר אכילה.**

ולפי רב אסי [הסובר שצריך שיהא באתרוג גם דין ממון] - **הדין תלוי במחלוקת תנאים, שלפי רבי מאיר (הסובר מע"ש ממון גבוה) - פסול ליום הראשון, שהרי בעינן דין ממון וליכא, ולפי רבנן (הסוברים שמע"ש ממון הדיוט הוא) - האתרוג כשר אף ליום הראשון.**

3. מחוץ לירושלים

לפי שיטת רש"י (במשנתנו ד"ה ואם נטל) - **לכו"ע אינו יוצא בו ידי חובת המצוה, ד"לכס" כתיב הראוי לכס, [והר"ן כותב: שלפי רבנן יוצא בו בדיעבד אף אם נטל מחוץ לירושלים, דהא ראוי הוא לאכילה בירושלים ולא חסר ב"לכס" – אמ"ה עמ' רב].**

ולפי שיטת התוס' (דף לה. ד"ה לפי) - **לרבי חייא בר אבין** [שבדין הקודם] **יוצא אף ביום הראשון, [המהרש"ל בחכמת שלמה, מפרש: שזהו מפני שיש בו היתר אכילה ע"י פדיון, והמהרש"א מפרש: שזהו מפני שיכול לאוכלו בירושלים], ורק לרב אסי** [שבדין הקודם] **פסול הוא ליום הראשון, שהרי לכו"ע בגבולין הוי ממון גבוה, [דעת הר"ן בסוגיין, וכן דעת התוס' בקידושין נ: ד"ה איהו, ובבכורות: שגם בגבולין פליגי ביה תנאים אם הוי ממון גבוה או הדיוט – אמ"ה רלג. בתוס' רא"ש מבואר: שכל מה שמוזכר בדין זה לפסול, היינו רק מדרבנן, דמעשר פירות הוא רק מדרבנן, וע"ע אמ"ה עמ' רלא].**

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ח מלולב הל' ב) נפסק: אתרוג של תרומה טהורה, ושל מעשר שני בירושלים, לא יטול, שמא יכשירו לטומאה, ואם נטל, כשר. [הרמב"ם בפ"ג ממע"ש הל' ז', פוסק: כרבי מאיר, ומסתמתו כאן משמע שבגבולין לא יוצא, והיינו כשיטת רש"י, וכן פוסק כר' חייא בר אבין].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

י. כשעלתה בו חזוית [דף לה]:

חזוית הוא כמו אבעבעות – רש"י, אמ"ה עמ' רג, עיי"ש, ויש בו ממש שמקומו ניכר במישוש שהוא גובה מהאתרוג – שר"ע תרמח סעי' יג.

1. **אם על רובו** [לפי הר"ן] – על רובו מצד אחד, ולפי הרא"ש סי' טו – על רוב שטח האתרוג] - **פסול**, [לפי הריטב"א – זהו גם כשהמראה הוא מראה כשר, ולפי הראב"ד – דוקא במראות הפוסלות].

2. **אם על מיעוטו בשנים ושלושה מקומות - פסול**, מפני שהו כמנומר, [לפי הרי"ף גיאת – בשנים ושלושה הפוסל, זהו אפי' כשכל שטח החזויות הם במיעוטו של אתרוג, ולפי הריטב"א והר"ן – האתרוג פסול רק אם החזויות מפורזות ברוב שטח האתרוג, גם אם כשנצטרפם הם תופסות רק מיעוט מהאתרוג, אבל אם מפורזות במיעוט שטח האתרוג, דהיינו בצד אחד, האתרוג כשר, וכפירוש זה מביא הרא"ש בסי' יט בשם הראב"ד, וכתב: שלשון הגמ' אינו מורה כן].

3. **אם על חוטמו - אפי' במשהו פסול**, [לפי הרא"ה הר"ן והריטב"א – כל דבר הפוסל באתרוג אם הוא נמצא בחוטמו, הרי הוא פוסל במשהו, ולפי הרא"ש בסי' כ' – רק יבשות וכל הפסולים משום "הדר", לענין הלכה – עיין מש"כ לעיל נושא ב'].
רש"י מפרש: שחוטמו היינו בעובי גובהו, שממנו משפע ויורד לצד ראשו, [ולפי הרי"ף – חוטמו היינו דד של האתרוג, ומסבירו הרא"ש: שזהו השיפוע הסמוך לפיטמה, עיי"ש, וכתב הב"י: שאפשר להסביר את הרא"ש בשני אופנים, 1. שפסק לחומר א כרש"י, 2. שפסק כהרי"ף, והביה"ל סי' תרמח סעי' ט', ד"ה ממקום, מסיק: שבשנת הדחק בודאי יש לומר שחוטמו היינו על השיפוע לבד ולא על מקום גובהו, ולהקל גם ביום הראשון ולברך על האתרוג, יש מהפוסקים שדקדקו מרש"י בפירושו למשנה: שאינו פוסל אלא בשתיים, אבל אחת אינה פוסלת, אבל רבים האחרונים החולקים עליו ולדעתם אף אבעבעה אחת פוסלת – אמ"ה עמ' רג].

4. **דינו מהיום השני**

בתוס' (ד"ה עלתה) **מבואר: שמשמע קצת מהירושלמי, שפסול רק ביו"ט ראשון**, [ואבל בתחילת הפרק דף כט: ד"ה קפסיק, כותבים: שלפ"ז הפסול הוא מדין "חסר", ולא מדין "הדר", וכותבים: שזה לא מסתבר, וכן כתב הרא"ש בסי' טו, ומסיק שפסול מדין "הדר" לכל שבעת ימות החג, והמ"ב בשעה"צ על סי' תרמח ס"ק נד, כותב: דבשאר ימות החג יש לסמוך להקל בזה, שאין נקרא חזוית אלא בשתי אבעבעות].

פוסקים :

בשו"ע (או"ח סי' תרמח סעי' י) נפסק: יש אומרים, דהא דבשנים ושלושה מקומות פסול, היינו דוקא כשנתפשט הנימור ברובו, אע"פ שבשטח החברבורות הוא מיעוט, אבל במיעוטו כגון שכולם מצד אחד של אתרוג, כשר, ויש פוסלים אפי' במיעוטו של צד אחד, ובסעי' יא, נפסק: אם הוא מחצה על מחצה במקום אחד, יש מכשירים, ויש פוסלים, ובסעי' יב, נפסק: מחוטמו ואילך, דהיינו במקום שמתחיל לשפוע עד הפיטמה, פוסל חזוית וכל שינוי מראה בכל שהוא, ויש מי שאומר, דהוא הדין דיבש פוסל שם בכל שהוא, ובסעי' יג, נפסק: חזוית, הוא כמו אבעבעות, ויש בו ממש שמקומו ניכר במישוש, שהוא גובה מהאתרוג, ולכן יש להכשיר אותן חזוית שקורין כ"לא מו"ל, לפי שאינן גבוהים משאר האתרוג, ויש מי שכתב, ליש להכשירם מטעם לנתשכים מלאה אתרוג, מאחר שקגילים להיות הכרסה כר, ובסעי' יד, נפסק: אם עלתה בו חזוית בענין שפסול, או שהוא מנומר, אם כשקולפו חזר למראה האתרוג – כשר לאחר שנקלף ולא חסר כלום. והמ"ב (ס"ק מט) כותב: דכל שגראה לכל אדם לעין בלא הסתכלות מיקרי חזוית, ודוקא כשנולד החזוית מגוף האתרוג, אבל מה שנעשה מקומו עקום ואדום מחמת שנוקצים אותה קוצים – כשר. שיטת המ"א (הובא במ"ב ס"ק מא): ששנים ושלושה פוסלים דוקא כשנתפשט השנים שלשה ברוב היקף האתרוג לרוחבו, אף שאינו ברוב שטח האתרוג, שיטת השו"ע הרב: שלפי המ"א ה"ה כשזה ברוב היקף האתרוג לארכו. שיטת החזו"א: ששטח המנומר צריך להיות ברוב שטח האתרוג, אבל פחות מזה כשר, ובשו"ע הובא שיש פוסלים אפי' אם הם מצד אחד, וכתב המ"ב (ס"ק מב): דהלבוש והא"ד והפרמ"ג פוסקים: כדעה ראשונה, והביה"ל כותב: דהבית מאיר מצדד להקל בצד אחד אף אם זה יותר משלושה, ומיום ראשון ואילך ודאי יש להקל. ברמ"א (סי' תרמט סעי' ה) נפסק: שפוסל כל שבעת ימות החג, ומבואר במ"ב (ס"ק מח, מט): שלפי המחבר אינו פסול, אלא רק ביום הראשון, ובשנת הדחק (עיין שעה"צ ס"ק נג) יש לסמוך להקל בחזוית בשאר ימות החג שאין חזוית חזוית אלא מדרבנן.

יא. **ניטלה פטמתו ובוכנתו** [דף לה]:

ניטלה פטמתו – במשנה איתא: שפסול. ניטלה בוכנתו – בברייתא איתא: שפסול. בפירוש פטמתו ובוכנתו יש חמשה פירושים בראשונים:

1. **לפי שיטת רש"י ורבינו יעקב** [ברבי יקר] - **פטמתו ובוכנתו, היינו אותו שבראש האתרוג**, [המאירי

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

מפרש בכונתם: שניטלה בוכנתא היינו חלק מגוף האתרוג, והרא"ש והטור מפרשים: שניטל רק הדרד.

2. לפי רש"י בשם רבי יצחק הלוי ולפי התוס' בשם רבינו גרשום - בוכנתו היינו כשנתלש העוקץ שבזנב האתרוג ונחסר מתוך האתרוג, אבל אם לא נחסר - האתרוג כשר. [רש"י כתב: שפירוש רבינו יעקב נראה לו עיקר].
3. לפי ר"ת ולפי שיטת "הקצת נראה בתוס'" - אם ניטל העץ שבראש האתרוג ולא ניטל ממקום חיבורו, האתרוג כשר, ואם ניטל ממקום חיבורו ונשאר כמין גומא בראש האתרוג, פסול.
4. לפי שיטת התוס' במשמעות הירושלמי - ניטלה פטמתו היינו השושנתא שבראש האתרוג, [בירושלמי שם מובא דעה נוספת, בהסבר מחלוקתם נחלקו המאירי, הר"ן, עיי"ש].
5. לפי שיטת התוס' בשם העריר בשם הרבינו הננאל - ניטלה פטמתו, היינו העץ שבראש האתרוג, והברייתא מוסיפה: שניטלה בוכנתו - פסול, והיינו קצה העוקץ הנתון באתרוג. [וע"ע באמ"ה עמ' רנט].

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרמח סעי' ז') נפסק: ניטל דדו והוא הראש הקטן ששוננתו בו - פסול. **ושם מממזרים בניטלה השושנתא, וטוב להחמיר במקום שאפשר, והמ"ב** (ס"ק לא) כתב: דאם חסר גם מקצת מן העץ שבראש האתרוג - טוב להדר ליקח אחר. **מיהו לענין לינא, אין לפסול אלא אם כן ניטל הדל, דהיינו העץ שאשכח הפיטמא עליו, והראש נקרא שושנתא, וכל זה דווקא בניטלה, אבל אם לא היה לו דל מעולם, כשר, וכן הם רוב האחרונים שמדינות אלו.** ובסעיף ח', נפסק: ניטל העץ שהוא תלוי בו באילן מעיקר האתרוג ונשאר מקומו גומא. פסול, **ואם יינטל קצת העץ ונשאר עוצי כל שהוא שכל רוחב הגומא מוכסה, כשר.**

יב. נקלף [דף לה]:

פסול. [נקלף. היינו הקליפה החיצונה שלו שאינו מחסרו אלא נשאר ירוק כמות שהוא ברייתו - שו"ע סעיף ו', דאם נחסר מגוף האתרוג - דינו כחסר, וע"ע באמ"ה עמ' רסו]. **ומבואר בגמ': שיש חילוק בין נקלף מקצתו לנקלף כולו.**

לפי שיטת רש"י - בכלולו כשר, במקצתו פסול, דמנומר הוא, [והב"ח כתב: שאם נקלף מקצתו במקום אחד יתכן וגם לרש"י האתרוג כשר].

ולפי שיטת תוס' בשם הרבינו הננאל - בכלולו פסול, במקצתו כשר, כמו שמצינו בטריפות, שאם נשאר כסלע כשר. [והרא"ש מביא את הראב"ד הסובר כמו הרבינו חננאל, ושמוסיף: שבנקלף מקצתו בשנים ושלשה מקומות, גם לדעת הרבינו חננאל האתרוג פסול, ודוקא כשהנימור מפורז ברוב שטח האתרוג אע"פ שהקילוף הוא מיעוט - עיין ק"נ אות ש', ולפי"ז המחלוקת בין רש"י לפי הראב"ד הוא רק כשנקלף כולו - ומביא הרא"ש ש"א שלרבינו חננאל כשר גם כשנקלף בשנים שלשה מקומות, אף שאין מראוי שוין, לפי שנקלף הוי מראה אתרוג, ולא דומה למנומר כמראות הלבן והכושני שהם מראה פסול - ולפי"ז המחלוקת שבין רש"י להרבינו חננאל היא, בין בכלולו ובין במקצתו - ע"ע בהמשך דברי הרא"ש, ובק"נ שם אות ת' ואות א', המפרשו אחרת מהב"י והב"ח, וכן עיין במג"א ס"ק ז'].

פוסקים :

בשו"ע (סעי' ו') נפסק [כהר"ף והרמב"ם אחרת מרש"י]: אם נשאר ממנו כל שהוא כשר, וי"א [כדעת התוס']: שצריך שישתייר ממנו כסלע. ומבואר במ"ב (ס"ק כו): שאם נשתנה מראיתו של המקום שנקלף, אם ברובו פסול או במיעוטו כשהוא בשנים שלשה מקומות, וי"א שאין להחמיר בזה אא"כ נשתנה למראה פסול, ובשעת הדחק יש לסמוך על זה, והמ"ב בשעה"צ ובביה"ל (סעיף יב ד"ה שינוי) מסיק להלכה ע"פ הרמ"א ס"ג: שיש להקל גם באופן שנקלף בחוטמו ונשאר מראה כשר, דומיא דחזית בחוטמו.

יג. נסדק [דף לו]:

פסול. ברש"י ובתוס' (דף לו. ד"ה אי) מבואר: שהוא כעין טרפות בגרירת שנסדקה כולו, אבל אם נשתייר אפי' כל שהוא (למעלה וכל שהוא למטה) כשר, [והר"ן מביא בזה ב' פירושים, בהסבר דברי הר"ן עיין ב"ח, מג"א ס"ק ו', ט"ז ס"ק ח', ט'. ובר"ן מביא דעה שבחוטמו אפי' במשהו פסול, והרא"ש ס' כ' חולק עליו - עיין אמ"ה עמ' רנח, ובספר "ארבעת המינים" עמ' סח, הערה 144].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשו"ע (או"ח סי' תרמח סעי' ה') נפסק: נסדק כולו מראשו לסופו, אפי' אינו חסר כלום, פסול, אבל נשאר בו שיעור למעלה ולמטה, אפי' כל שהוא, כשר, ויש מי שאומר, דדוקא מלמטה, אבל בחוטמו אפי' כל שהוא, פסול, ויש מחמירים לפסול בנסדק רובו, וכל שלא נסדק רוב קליפתו העבה, לא מיקרי נסדק. והביה"ל (ד"ה וכל) כותב: דאם נסדק רוב קליפתו י"א שפסול דוקא אם הגיע הסדק עד לחללו, ניי"ש. ואם נסדק בתולדה – בשו"ת שעני דעה (סי' טו, הובא בספר כשרות ארבעת המינים) כתב: שהאחרון כשר.

יד. ניקב [דף לו].

1. **אם ניקב נקב מפולש - פסול בכל שהוא** וכן הוא לשון הרע"ב מברטנורא, אך הלשון בברייתא "במשהו" ובפשוט זה היינו הך.

לפי שיטת רש"י - זהו אף שלא חסר, דדברי עולא המחלק בין מפולש לשאינו מפולש, קאי על הסיפא של המשנה, דהיינו כשלא חסר, ולפי שיטת הרבינו חננאל והראב"ד - פסול דוקא כשחסר, דדברי עולא קאי על הרישא של המשנה, דהיינו כשחסר.

הגדרת מפולש, תוס' (ד"ה אי) בותבים: שיתכן שאם ניקב עד חדרי הזרע שהגרעינין לתוכן, נחשב למפולש, ופסול אף שלא חסר, ולפי הרא"ש בשם הבה"ג - מפולש היינו שנעובר מעבר לעבר, אבל ניקב רק לחדרי הזרע לא נחשב למפולש, וע"ע בריטב"א ובר"ן שמביאים שי"א שמפולש היינו אף כשהקליפה עצמה ניקבה מצד לצד, הב"י סובר ששיטתם כשיטת התוס', אבל הב"ח מפרשם שהם מחמירים יותר מהתוס'.

2. **כשהנקב אינו מפולש - פסול בכאיסר.**

לפי שיטת רש"י - זהו אף כשלא חסר, ולפי שיטת הרבינו חננאל והראב"ד - פסול דוקא כשחסר.

3. **ואם ניקב וחסר - פסול בכל שהוא.**

לפי שיטת רש"י - זהו אף כשאין הנקב מפולש, ולפי הרבינו חננאל והראב"ד - אינו פסול בכל שהוא, והחילוק רק אם מפולש או שאינו מפולש, וכנ"ל, ולפי שיטה שלישית המובאת בר"ן - כוונת המשנה "ניקב וחסר כל שהוא" היינו ניקב או חסר, ועולא בא להסביר שבניקב פסול דוקא אם מפולש אפי' לא חסר, וכותב הר"ן: שלא נראה לו פירוש זה, עיי"ש.

פוסקים :

בשו"ע (סעיף ב') נפסק (כרש"י, ומביא את הרבינו חננאל והראב"ד כ"א): אתרוג שניקב נקב מפולש כל שהוא, פסול, ושאינו מפולש, אם היה כאיסר, פסול, ואם חסר כל שהוא, פסול, ויש אומרים, דגם בנקב מפולש בעינין חסרון משהו, ושאינו מפולש, בחסרון כאיסר. ונהגו להכשיר הנקבים שנעשו צאילין על ידי קוליס, אע"פ שי' צ' בהם חסרון קצוה לך גדילתם, מיהו, אם רואה שאין העור והבשר קיים תוך הנקב, פסול כסכרל האלמנה, אע"פ שאינו מפולש, ובשעת הדחק יש להקל כסכרל האלמנה להכשיר חסרון שאינו כאיסר ואינו נקב מפולש. ומבואר במ"ב ס"ק יב: שגם יכול לברך עליו, ובסעי' ג', נפסק: מפולש, יש מפרשים כפשוטו, דהיינו שניקב מצד זה לצד זה, ויש מפרשים, (כשיטת התוס') שכיון שניקב עד חדרי הזרע שהגרעינים בתוכו, מיקרי "מפולש". וכותב המ"ב (ס"ק יד): שלענין הלכה יש להחמיר כסברה אחרונה, אבל בשעת הדחק יש לסמוך על דעה ראשונה, ולברך עליו, ובפרט היכא שלא חסר כלום. עוד מבואר במ"ב ס"ק טו: שאם ניקבה הקליפה העבה מצד זה לצד זה שלא כנגד חדרי הזרע דהיינו במקום שהאתרוג מתקצר למטה - מיקרי מפולש, וע"ע בשענה"צ ס"ק ה, מש"כ בזה, ובשענה"צ (ס"ק ז) נפסק: דאם האתרוג עשוי דפא דפא וניקב אחד מהבליטות מעבר לעבר י"ל דלכר"ע לא מיקרי מפולש וכשר כשאין בו חסרון.

4. **נקב בשאר ימות החג - בתוס' (דף לו. ד"ה אי) מבואר: שנקב פוסל דוקא אם נהיה חסר, ולפי"ז נקב בשאר ימות החג אינו פוסל כדן חסר בשאר ימות החג, ובחזו"א סי' קמז, מבואר: שיש להכשיר בשאר ימות החג, אף אם ניקב בחוטמו.**

טו. חסר [דף לו].

1. **ביום הראשון** (שלקיחתו מן התורה) - לכר"ע האתרוג פסול. וקיי"ל שפסול בכל שהוא כמו שסתם השו"ע.

טעם הפסול - ברש"י (דף לו:) ובתוס' (דף כט: ד"ה בעינין, ובדף לד: ד"ה שתהא) מבואר: שזהו מדכתיב "ולקחתם" שתהיה לקיחה תמה, ובריתב"א דף כט: מבואר: מפני שאינו הדר, וכן דעת הראב"ד הרא"ה והר"ן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

ברמ"א (סי' תרמט סעיף ו') נפסק: **אם נחסר רובו – פסול אפי' כשעת הלחק**, ובספר ארבעת המינים (עמ' סה) כותב: שצריך גם שישתייר בו שיעור כביצה. ובחוטמו – הביה"ל (ד"ה שינוי) מכשרו. ואם חסר רק בקליפה הדקה העליונה - בביה"ל (ד"ה ואם) מבורא: שלכו"ע אינו בכלל חסר.

2. בשאר ימות החג (בגבולין] - **חסר כשר**. [באמ"ה עמ' רפט, הובא מחלוקת בחסר כשאינו רובו קיים. התוס' לעיל דף כט: ד"ה בעינן, כותבים: שזהו מפני שהמצוה בשאר ימים הוא רק מדרבנן, ולא תיקנו "תמה" בהם "כעין דאורייתא".

3. אתרוג שניקבוהו עכברים

לפי רב בלישנא קמא - פסול לשבעת ימות החג, ואף שחייב לקיחתו בשאר ימים אינה מן התורה, **משום דמאיסי**.

ולפי רב בלישנא בתרא, ולפי ר' הנינא - פסול רק ליום הראשון, אבל בשאר יומי כשר. (הרמב"ם והשו"ע לא מביאים דין זה להלכה, וכותב הב"י: שזהו משום שפוסקים שכשר בשאר ימות החג גם אם לא מסיר הניקור, והיינו כר' חנינא או כלישנא בתרא אליבא דרב, ולא אמרין "שאני עכברים דמאיסי", אבל הרמ"א פוסק אחרת – עיין בהמשך).

פוסקים :

ברמ"א (סי' תרמט סעיף ו') נפסק: **לפסול לשבעת ימות החג, מאס מילוס עד שיסיר ניקור העכברים**. וע"ע במג"א ס"ק יח, בט"ז ס"ק ח', במ"ב שם ס"ק לו, ובשעה"צ ס"ק לד, לה.

זו. אתרוג התפוח או הכרוח [דף לו.]

1. האתרוג פסול, בין כשתפח מבחוץ (שנפל עליו מים ותפח, ל"א שנקב – רש"י), **אע"פ שלא סרח** (פ"י נרקב, ל"א ריחו רע מחמת תולעים שאכלוהו – רש"י, ועיין רש"י), **ובין כשסרח מבחוץ אע"פ שלא תפח**, ולפירושו השני של רש"י, תפח ממש אינו פוסל – ביה"ל סעיף טו, וע"ע בספר "ארבעת המינים" עמ' פד הערה 76], **ובין כשסרחו חדרי הזרע שהגרעינין בתוכם**.

2. אתרוג הנימוח - הוא בעיא דלא איפשיטא בגמ'.

לפי שיטת רש"י (ד"ה הכא) - **הספק הוא כשכל בשרו בפנים, וקליפתו החיצונה קיימת, וחדרי הזרע קיימים בפנים**, (הרי"ף לא מביא את בעיית רבא, וכותב הרא"ש סי' יח: שזהו מפני שפסולים אלו הם רק מדרבנן ולכן פסק לקולא, ואילו הק"ט אות ה', כותב: ד"ל להיפך, שפסק לחומרא, מפני שזה ספק בדבר דאורייתא אף שעיקרו רק מדרבנן, ושכן מפרש הר"ן את הרי"ף, ע"ע בריא"ז ובראבי"ה הפוסקים לחומרא, ואילו לפי דעת הגר"א – הפסול הוא מדאורייתא, ולכן פשוט שיש להחמיר).

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרמח סעי' ד') נפסק (בסתם): שאם חדרי הזרע קיימים, האתרוג כשר, ומביא שיש פוסלים, והמ"ב (ס"ק יז) כותב: דיש להחמיר בזה במקום שאפשר, יעוין שו"ע סעיף טו, והביה"ל שם, כותב: דמסתבר דשיעור תפוח או סרוח היינו ברוב, ובחוטמו צ"ע אם פוסל בכל שהוא, עיי"ש.

יז. כבוש [דף לו.]

פסול. רש"י מפרש: דכבוש היינו בחומץ או בחרדל.

פוסקים :

המ"ב (ס"ק נד) כותב: וזה אפי' לא שהה אלא כדי שירתיוז הוי כמבושל, וה"ה כששרה במים או בשאר משקין ודבש מעת לעת, [וע"ע באמ"ה עמ' רעד ובהערה 20].

יח. שלוק [דף לו.]

פסול. רש"י מפרש: מבושל ביותר באור ברותחין.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

יג. כושי [דף לו].

במשנה מבואר: שפסול, ובברייתא מבואר: כושי כשר, והדומה לכושי פסול.

רש"י (במשנה, ובגמ' ד"ה דומה לכושי) מפרש: שבין כושי ובין דומה לכושי שחורים הם, ואין הבדל ביניהם כי אם שכושי היינו שגדל בארץ כוש שרגיל לגדול שחור, ודומה לכושי היינו שגדל במקום שלא רגיל לגדול שחור, (והר"ף מפרש: ש"כושי" היינו אתרוג שאינו שחור לגמרי, ו"דומה לכושי" היינו שהוא שחור הרבה כאדם כושי).

בישוב הסתירה שבין המשנה לברייתא יש ב' שיטות בגמ':

לפי אב"י - "כושי" האמור במשנה שפסול, הכוונה ל"נדמה לכושי".

ולפי רבא - היינו שגדל בכוש, שפסול רק לבני ארץ ישראל, אבל לבני בבל כשר. הדינים היוצאים ממחלוקתם - לפי שיטת הרש"ש - הם כדלהלן:

1. כשהוא שחור הרבה שגדל במקום שאין רגילות לגדול - בין לאב"י בין לרבא האתרוג פסול.

2. אתרוג השחור הרבה והוא גדל במקום שרגילות לגדול [דהיינו בארץ כוש] - האתרוג כשר רק לבן כוש שבארץ כוש הרוצה לצאת בו, הואיל וכך דרכו להיות שחור, וה"ה למקומות הסמוכים לכוש, ולכן כשר אף לבני בבל שהם מקומות הסמוכים לארץ כוש, אבל לבן ארץ ישראל - הדין תלוי במחלוקת שבין אב"י ורבא הנ"ל, שלאב"י כשר, ולרבא פסול, [לפי הר"ף] - לכו"ע ולכל העולם האתרוג פסול, שהרי הוא כושי הרבה, ורק בכושי קצת טובר אב"י שכשר לכל העולם, ורבא טובר שכשר רק לבני בבל שאתרוגיהם כושיים, אבל לבני ישראל פסול, וכתב המ"ב בסי' תרמח ס"ק נז: שמשמע מהר"ף, שפסול גם לבני המקומות הסמוכים לכוש. ובביה"ל על הסעי' שם, כותב: שכושי מעט שגדל במקום שלא רגיל לגדול כך והוא למקום שהרגילות ליגדול כן, לרש"י פסול, שהרי הוא בכלל "נדמה" ולר"ף והרמב"ם לא איתפריש דין זה בגמ'.

פוסקים :

בשו"ע (או"ח סי' תרמח סעי' יז) נפסק: מקום שהאתרוגים שלהן כעין שחורות מעט, כשרים, ואם היו שחורים ביותר כאדם כושי, הרי זה פסול בכל מקום.

כ. לבן [דף לו] - פסול.

פוסקים :

בשו"ע (סעיף טז) נפסק: דפוסל ברובו, ובסעי' י', מבואר: שבחוטמו אפי' כל שהוא נחשב רובו, עיי"ש.

כא. מנומר [דף לו].

דהיינו שיש בב' או בג' מקומות מראה שאינו מראה אתרוג - פסול, [לפי הריטב"א - זהו גם כשהמראה הוא מראה כשר, ולפי הראב"ד - דוקא במראות הפוסלות].

פוסקים :

וכן נפסק בשו"ע שם סעיף טו, ובמ"ב (ס"ק נה) הובא: ד"א שפסול אף אם מנומר בהרבה מראות כשרות, והטעם בכל זה משום שאינו הדר, והשעה"צ (ס"ק סב) מביא: דהגר"א מיקל בזה, ושלמעשה צ"ע.

כב. כבדור [דף לו].

פסול. התוס' הביאו: דיש שגרסו, כ"דוד" ועגול כקדרה, ובביה"ל (ד"ה העגול) משמע: שלא חשש לשיטה הפוסלת אתרוג שהוא "כדוד".

כג. תיום [דף לו] - י"א שהוא פסול.

פוסקים :

בשו"ע (סעי' כ') נפסק: שכשר, והמ"ב (ס"ק סג) מביא: שהפמ"ג פסול, וע"כ יש להחמיר בדאפשר, [ועיין אמ"ה עמ' רעח].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כד. ירוק או בוסר, ושיעור האתרוג לכל הפחות ולכל היותר

עיין לעיל תשו' יד, טו.

כה. כשגידלו ברפום [דף קז:]

1. כשעשאו כמין בריה אחרת - פסול.

2. כשלא עשאו כברייה אחרת - כשר, אפי' עשאו דפי דפי, ויש שמפרש משום שאינו "הדר", ויש שמפרשים: שלא נחשב כאתרוג כלל, וברמב"ם נפסק: שפסול לעולם - אמ"ה עמ' רפז, והשענה"צ (ס"ק מח) כותב: שלפי הרמב"ם - כשר בשאר יומי, ונע"נ באמ"ה שם, ובהערה 6 מש"כ בזה.

כו. שאול

אינו יוצא בו ביום הראשון כנ"ל תשובה א', נושא ה'.

הד' מינים אם מעכבין זה את זה - עיין לעיל תשובה לא.

כז. אתרוג השותפין

בתוס' (דף לה. ד"ה אתיא) מבואר: שביום הראשון אי אפשר לצאת בו, וכותבים: שדומה לאחין שקנו אתרוג בתפוסת הבית, וע"ע מש"כ לקמן בתשובה סה.

סיכום סוגי פסולי אתרוג

1. אתרוג היבש, של איסורי הנאה שדינם בשריפה וערלה, תרומה טמאה, כשעלתה חזיזית על רובו או על חוטמו, ונע"נ במש"כ בפנים נושא י"ג, נסדק כולו, תפוח, סרוח, כבוש, שלוק, לבן, מנומר, ככדור, כמין בריה אחרת, כשחסר אחד מד' מינים - פסולים, תוס' כותבים לגביהם שפסול לז' ימות החג.
2. אתרוג השאול, של טבל, של השותפין או חסר - פסולים רק ליום הראשון מדין "לכם", וכשר לשאר ימות החג.
3. של תרומה טהורה ולחלק מהשיטות מעשר שני [נע"נ פ' כשקרא על התרומה והמעשר שני שם על הקליפה ולא הוכשר קודם לכן] - פסולים רק לכתחילה.
4. של תרומה טהורה כשקרא עליהם שם חוץ מקליפתה או שהוכשרו קודם לכן - הגמ' מביאה מחלוקת אם פסול לכתחילה.
5. אתרוגים שנחלקו בהם אם הם פסולים ליום הראשון בלבד - 1. דמאי, לב"ש - פסול, לב"ה - כשר, 2. מעשר שני.
6. גזול [פרטי הדינים כמו בגולב], או נקבוהו עכברים - פסולים ליום הראשון, ויש מחלוקת בגמ' אם כשר לשאר ימות החג.
7. ירוק, בוסר, כדור, תיום - יש מחלוקת בגמ' אם כשרים לגמרי או פסולים, תוס' כותבים: שהיינו לכל ז' ימות החג. [דין כדוד - עיין לעיל נושא כב].
8. פסול שתלוי במקום - כושי כשגדל במקום שאין רגיל לגדול לכו"ע פסול, ואם כשגדל במקום שרגיל לגדול, באותו מקום ובמקומות הסמוכים לו כשר לכו"ע, ואילו בשאר מקומות - לאביי כשר, ולרבא פסול.
9. ניטלה פיטמתו - פסול, ניטלה בוכנתו - פסול, [בפירוש פיטמתו ובוכנתו - עיין לעיל ברש"י ובתוס' שהובאו לעיל נושא יא].
10. נקלף - יש חילוק בין נקלף מקצתו לנקלף כולו, לרש"י: במקצתו פסול, דמנומר הוא, וכשנקלף כולו כשר, ולתוס' - להיפך.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

11. **ניקב נקב מפולש ביום הראשון** - פסול במשהו, **ושלא מפולש** - בכאיסר, **ואם ניקב וחסר** - פסול בכל שהוא. לרש"י: זהו אף שאין מפולש.
12. **נימוח** - הגמ' מסתפקת אם הוא כשר.
13. **שיעור האתרוג לכל הפחות ולכל היותר** - מחלוקת, עיין לעיל תשו' טו.

אבנים מקורזלות לטלטלם בשבת או להכניסם לבית הכסא

לד. האם מותר לטלטל בשבת אבנים מקורזלות או להכניסם לבית הכסא לצורך קינוח, ומדוע?
דף לו:

תשובה:

לפי רבי מאיר - חכמים התירו להכניס לבית הכסא ג' אבנים מקורזלות, שהם אבנים הראויין לקינוח, כשיעור כל אבן ואבן בכאגוז, אבל ביותר מזה אינה ראויה לקינוח, ואסור.

ולפי רבי יהודה - שיעור כל אבן ואבן בכביצה.

לפי רש"י (ד"ה מותר) - כאן התירו, משום שכל איסור טלטול מוקצה הוא רק מדרבנן, ומשום כבוד הבריות לא גזרו איסור טלטול, ודוקא בתוך ד' אמות, וכן דוקא לבית הכסא שבשדה שאינו מוקף מחיצות, אבל מכרמלית לרשות היחיד או ד' אמות בכרמלית, דאיכא בהו ב' איסורים לא התירו - אמ"ה עמ' רצ'.

ולפי שיטת התוס' (ד"ה בשבת) - מותר לא רק טלטול מוקצה אלא אף להכניס מכרמלית לרשות היחיד ולטלטל ד' אמות בכרמלית, [דהיינו שהתירו חכמים אפי' שני איסורין - שם], ודוקא לבית הכסא שאינו קבוע, אבל קבוע ורחוק [שיש טורח להזמין מערב שבת] שרי כמלא היד, ולפי"ז כותבים התוס': שלדין שיש בית הכסא קבוע בבית - אסור, אלא א"כ הזמין מערב שבת.

וסיימו: דאם בני הבית מרובין דהוו שקלי להו, שמא זה נחשב ל"לא אפשר" ומותר.

פוסקים:

בשו"ע (סי' שיב סעי' א') נפסק: משום כבוד הבריות התירו לטלטל אבנים לקנח, ואפי' להעלותם לגג, דהוי טירחא יתירה, ומי' שיש לו מקום מיוחד לבית הכסא יכול להכניס עמו אבנים לקנח מלא היד, ואם אין לו מקום קבוע, מכניס עמו כשיעור בוכנא קטנה וכו'. וי"א דוקא כהלך מותר לטלטל אבנים (דהיינו כשיטת רש"י), וי"א דאפי' מכרמלית לנקות יחיד נמי פרי, להא נמי אינו רק איסור לרכנן, ומשום כבוד הבריות התירו (דהיינו כתוס'), ועיין בביה"ל שם מש"כ בזה, והמ"ב (ס"ק ח') כותב: שהעיקר להלכה כדעת הי"א, והשענה"צ (ס"ק יב) כותב: דבא"ר כתב, שמ"מ אין להקל בזה כשיש לו בה"כ לעצמו, שאין אחר נכנס לשם, ואף שדעתו לעיל להקל כשהוא רק משום טלטול מוקצה בלבד בזה חמיר טפי, והמ"ב (שם) כותב: דרשות הרבים דידן אף להרבה פוסקים דינו ככרמלית, מ"מ אין להקל, וכותב הביה"ל בשם ביאור הגר"א: דהשו"ע לא חילק בין בית הכסא קבוע ללא קבוע, משום שלענין זה רוב הפוסקים ס"ל כרש"י, שלא חילק בזה.

אגידת הלולב

לה. האם מותר לאגוד את ארבעת המינים במין שאינו ממין ארבעת המינים, ומדוע?
דף לו:

תשובה:

לפי רבי יהודה - אסור, דס"ל "לולב צריך אגד", ולכן אם יאגוד עם מין אחר הוה חמשה מינים, ועובר משום "בל תוסיף", ומודה רבי יהודה שאפשר לאגוד בסיב ובעיקרא דדיקלא, דנחשב למינו של לולב, וכן מודה רבי יהודה שאחר שאגדו את הלולב כדינו מלמטה - מותר לאגוד מלמעלה למטרת נוי.

ולפי רבי מאיר - מותר לאגוד בכל דבר, כיון שסובר שלא צריך אגד. ונע"ע במש"כ לעיל תשו' טז, ותשו' לא נושא ב'. וכן נפסק בשו"ע סי' תרנא סעי' א'.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

סיכוך בפסולת גורן ויקב, ובפירות

לו. האם מותר לסכך בפסולת גורן ויקב, וזפירות, ומדוע? דף לו:

תשובה:

לפי רבי מאיר - מותר לסכך.

ולפי רבי יהודה - מותר רק מד' מינים שבלולב, ואם לא מצא מהם - פטור משיבת סוכה.

ומבואר בתוס' (ד"ה רבי): שמ"מ מודה רבי יהודה שאין מסככין בדבר המקבל טומאה, כגון: לסכך בכלי העשוי מדקל או בפירות דקל, והטעם: למ"ד ענני כבוד היו, זהו משום שבעינין דומיא ד"אד", ולמ"ד סוכות ממש עשו, זהו משום דאיתקש סוכה לחגיגה. בשו"ע סי' תרכט מבואר: ממה צריך להיות הסכך - עיי"ש.

אופן ביעור נותר וחמץ

לז. כילד אנו מזוויס לזכר חמץ וזיעור, וכילד נפסק להלכה? דף לו:

תשובה:

בתוס' (ד"ה כל, ע"פ הגמ' בפסחים) מבואר: 1. ביעור חמץ, לפי רבי יהודה - ביעורו בשריפה דוקא, ולפי רבנן - ביעורו בכל דבר, וקיי"ל בזה כרבי יהודה. 2. נותר, ביעורו בשריפה, חוץ מאשם תלוי וחטאת שלפי רבי יהודה - בקבורה, ולפי רבנן בשריפה, וקיי"ל כרבנן.

מין במינו או בשאינו מינו אם חוצץ

לח. מין במינו או בשאינו מינו, האם חוצץ, והאם אפי' כשזה לנוי. (א) בלולב. (ב) צפטר רחם כשילכה צ' זכרים, (ג) בתנופה ע"י שנים. (ד) כהניח מזרק בתוך מזרק וקיבל בו את הדם או כשהניח סיב בתוך המזרק, ומדוע? דף לז:

תשובה:

1. לענין לאגוד את הלולב וכולו בלא שיוך בית יד, **במינו או בשאינו מינו**

לפי רבה - חוצץ, אפי' כשמקצת אחיזתו בלא חציצה.

רש"י (בד"ה שירי) מפרש: דקסבר אין האגד מן המצוה, כרבנן דאמרי אין צריך אגד, ואבל לרבי יהודה דס"ל צריך אגד - לא הוי חציצה.

ולפי רבא - מין במינו אינו חוצץ, ואפשר לאגוד אפי' במין אחר, דכל שלנאותו אינו חוצץ.

לפי שיטת תוס' (ד"ה כי) - רבה סובר שמין במינו חוצץ או עכ"פ מסתפק הוא אם חוצץ, ורובא סובר שאפי' אגד באינו מינו אינו חוצץ, הואיל ועשוי לנוי, ויש ראשונים הסוברים שרבה איירי כשאגדו שלא במינו, אבל במינו לא הוי חציצה - אמ"ה עמ' שה, ובהערה 25.

2. כשהדבר כרוך ביזו - עיין בתשו' הבאה, ובתשו' מ' נושא ב'.

התוס' (ד"ה כי) מביאים עוד ארבעה אופנים, וכותבים כדלהלן:

1. לענין חמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים, כשכל אחד חוצץ לשני במקצת, בגמ' (במסכת בכורות דף ט.) מבואר: שלא הוי חציצה, דמין במינו אינו חוצץ, ולכן לרבנן דרבי יוסי הגלילי דאמרי שאי אפשר לצמצם, הוי ספק בכור.

התוס' כותבים: שבזה גם רבה מודה שלא הוי חציצה, משום דאיכא מקצת רחם בלא חציצה, ושדילמא זהו רק משום שליטה שאני, דאורחיהו של תאומים בהכי, ועיין אמ"ה עמ' שי.

2. בתנופה, בגמ' (במנחות דף צד.) מבואר: שאחד מניף לכולם, ואין יכולים כולם להניף ביחד משום חציצה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לפי התירוץ הראשון בתוס' - הסוגיא שם קאי רק כרבה, אבל לפי רבא (שבסוגייתנו), כולם יכולים להניף בבת אחת, ולא הוי חציצה, משום דמין במינו אינו חוצץ.

ולפי תירוץ השני - כאן רבא מודה שהוי חציצה, כיון שלא אורחיהו בהכי, וכמו שמצינו שאסור לזרוק דם באופן שעומד על רגל חבירו ולא על הריצפה.

3. **בהניח מזרק בתוך מזרק וקיבל בו את הדם - בגמ' (יומא דף נח.) מבואר: שלא הוי חציצה, דכתיב "אשר ישרתו בם בקודש", שנים כלים ושרות אחד.**

4. **כשהניח סיב בתוך המזרק - הגמ' (שם) מסתפקת בזה, עיי"ש.**

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרנא סעי' א') נפסק: כרבא שקשר בלולב אינו חוצץ, והמ"ב (שם ס"ק ט') כותב: דאינו חוצץ אף אם הקשר היה בדבר שאינו מינו, דכל לנאותו אינו חוצץ. וברמ"א שם נפסק: ליזכר ליקח את החוט שקניל להיות סביב ההסם, לכל קלא כמינו הוי תליטה, (דהרי זה לא לנאותו - מ"ב סק"י).

לט. הנוטל לולב באופן שעלי ההדס נשרו ונפלו בין הלולב לערבה או באופן שעלי הלולב נפלו בין הלולב למינים האחרים או כשדבר שאינו ממין לולב כרוך בידו, האם הוי חציצה? דף לז. לז:

תשובה :

א. כשעלי ההדס נשרו

כשנפלו בין הלולב לערבה או באופן שעלי הלולב נפלו בין הלולב למינים האחרים

לפי רבה - חוצץ, [ועיין תשובה קודמת].

ולפי רבא - אינו חוצץ, דס"ל מין במינו אינו חוצץ.

פוסקים :

בשור"ע (או"ח סי' תרנא סעי' א') נפסק: ואם נשרו מהעלין בתוך האגודה בענין שמפטיק, אין לחוש. למין כמינו אינו חוצץ, אבל קלא כמינו חוצץ, על כן יזכר ליקח החוט שקניל להיות סביב ההסם.

ב. כשדבר שאינו ממין לולב כרוך בידו

התוס' (ד"ה דבעינא) בתחילת דבריהם כותבים: שבדבר הכרוך בידו, לא הוי חציצה, ונקרא "לקיחה ע"י דבר אחר" - עיין בתשו' הבאה. (המהרש"א הבין, שהתוס' בסוף דבריהם חזרו בהם וסוברים כהתוס' בפסחים וביומא, שהוי חציצה, ולפי הב"ח - התוס' לא חזרו בהם, וחולקים על התוס' בפסחים וביומא - אמ"ה עמ' שיא).

פוסקים :

בשור"ע (שם סעי' ז') נפסק: שאם כרך עליו סודר ונטלו או שדרך סודר על ידו ונטלו י"א שלא יצא, ומבואר במ"ב (ס"ק לג): דה"ה אם לבש בתי ידיים על ידיו - שלא יצא, ומה שכתב המחבר דין זה בלשון י"א, זה משום דעת הר"ן דס"ל דיצא דבטל לגבי היד, אבל בכרך סודר על הלולב, גם לדעת הר"ן לא יצא, דלא הוי לקיחה תמה, וע"כ אם נטלו יחזור ויטלנו בלא ברכה, וברמ"א (שם) נפסק: לנהגו להחמיר להסיר התפילין, וטענות מילס, אבל מדינא אין לחוש, הואיל ואין כל היל מכוסה בהן, והמ"ב (ס"ק לו) כותב: בדביעבד יחזור ויטלנו בלא ברכה.

אם לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה

מ. האם לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה, לענין לולב, אזור, ואפר, ומדוע? דף לז.

תשובה :

א. בלולב

לפי רבה - לא הוי לקיחה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ומפרש רש"י (ד"ה לא): שלכן אסור לאדם לכוון ידו בסודר בזמן נטילת לולב.

ולפי רבא - הוי לקיחה. ומבואר בגמ' לקמן (דף מב.): שזהו רק בלקיחה דרך כבוד, אבל דרך בזיון, לדוגמא: ע"י כלי - מודה רבא דלא הוי לקיחה.

ומבואר בתוס' (סוד"ה דבעינא): דע"י כלי שלא הוי לקיחה מדובר שמניח ידו תחת שוליו או שאוחז בבית יד של כלי, אבל לא מדובר שאוחז בדופני הכלי, ונבאוחז בדופני הכלי, לפי הב"י - לא יצא, משום דהוי חציצה, ולפי הב"ח - יצא כדין אוחז בית יד - אמ"ה עמ' שי'.

פוסקים :

בשו"ע (שם סעי' ז) נפסק: דאם עשה בית יד ונתן בו הלולב ונטלו שפיר דמי, דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה, ובלבד שיהא דרך כבוד, אבל אם אינו דרך כבוד, כגון שנתן בכלי ונטלו - לא יצא. והמ"ב (ס"ק לא) כתב: דלא יצא אפי' כשהכלי הוא משל כסף, הואיל ולא הוי דרך כבוד ולא שמה לקיחה, בין אם אוחז בדופני הכלי (משום חציצה, ולפי הר"ן משום דלא הוי לקיחה תמה - שעה"צ) או מניח ידו תחת שוליו או אוחז בבית יד של הכלי (דהוי לקיחה ע"י דבר אחר דרך בזיון - שעה"צ).

ב. לענין אזור

הדין תלוי במחלוקת רבה ורבא הנ"ל, ולכו"ע אם הוא קצר - מספקו בחוט ובכוש וטובלו ומעלה ואוחז באזור ומזה, הואיל וחיברו הוי כגופו ולא נחשב לקיחה ע"י דבר אחר.

ג. לענין אפר

בברייתא מבואר: שכשהפיל מהשופרת לשוקת - כשר, נמכאן רבא מביא ראיה, שלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה, דלא כרבה.

להריח הדס או אתרוג של מצוה, ודינם בשבת בעודם מחוברים

מא. האם בחג מותר להריח הדס או אתרוג של מצוה, ומה הדין להריחם בשבת בעודם מחוברים לקרקע, ומדוע?
דף לז:

תשובה :

א. בסוכות

1. הדס של מצוה - אסור להריח בו, הואיל ומיועד לריח וכשהוקצה למצותו הוקצה מהריח.

רש"י (ד"ה אסור) מפרש: דגמרינן זאת מסוכה שחל שם שמים על עצי הסוכה שהוקצו למצותם ליאסר בהנאה, ולפי הרשב"א בתשו' חלק א' סי' קסט - אי אפשר ללמוד הדס מסוכה, ולכן אינם אסורים בהנאה, והטעם שאסור להריח מהם, הוא מפני ביזוי מצוה, ולכן אם התנה בערב החג להריח כמו שמועיל תנאי על נוי סוכה, ע"ע בר"ן הסובר: שאסור להריח גם מהדס שנתנו לסוכה, אבל הרא"ה והאורחות חיים כותבים: שמוותר, והאיסור רק על הדס שבלולב, שתי הדעות הובאו ברמ"א סי' תרלח סעי' ב', והמ"ב שם מביא את הט"ז שפסק להתיר בזה.

2. אתרוג של מצוה - מותר להריח בו, הואיל ומיועד לאכילה, וכשהוקצה למצותו הוקצה רק מאכילה.

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרנג) נפסק: הדס של מצוה אסור להריח בו, ואתרוג מותר, אלא שלפי שנחלקו אם מברכים עליו אם לאו, יש למנוע מלהריח בו, ומבואר במ"ב (ס"ק ג'): דיש להמנע דוקא בעת נטילתו, אבל קודם או אח"כ - מותר, וי"א דיש למנוע כל שבעת ימות החג, עיי"ש.

ב. בשבת

1. הדס - מותר, הואיל ואינו מיועד לאכילה אין חשש שיגזזנו

2. אתרוג - אסור, הואיל ומיועד לאכילה, יש חשש שיקטפנו, וזהו רק לפי הגידסא שלפנינו שריא גירסת רש"י והרי"ף, אבל הרבינו חננאל גורס להיפך, שהדס המחובר אסור שמא יתלוש, ואתרוג מותר, הואיל ולאכילה עביד.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורדות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (סי שלו סעיף י') נפסק: הדס מחובר מותר להריח, ואתרוג אסור, הואיל וראוי לאכילה, והמ"ב (שם ס"ק מח) מביא: דיש מחמירים מלהריח הדס מחובר, ושהעיקר כדעת השור"ע.

נענועי הלולב

מב. היכן היו מנענעין? **דף לז:**

תשובה :

1. ב"הודו לד".

לפי בית שמאי ובית הלל - מנענעין תחילה וסוף.

רש"י מפרש: דהיינו בתחילת הפרק ובסוף הפרק.

התוס' מביאים ש"מ: בתחילת הפסוק ובסוף הפסוק, וכותבים: דלאו מילתא היא.

ולפי רבי עקיבא אליבא דרבן גמליאל ורבי יהושע - לא מנענעין ב"הודו" כלל. (הרמב"ם בפירושו למשניות והרע"ב פוסקים כרבי עקיבא).

2. באנא ד' הושיעה נא - לכו"ע מנענעין.

3. באנא ד' הצליחה נא

לפי בית שמאי - מנענעין.

ולפי בית הלל, וכן לפי רבי עקיבא אליבא דרבן גמליאל ורבי יהושע - אין מנענעין.

בתוס' (ד"ה בהודו) מבואר: דעכשיו שנהגו ששליח ציבור אומר "יאמר נא ישראל" והציבור עונים "הודו", וכן "ביאמרו נא יראי ד'" - הציבור מנענעין על כל "הודו" ו"הודו" שעונים, אבל שליח ציבור לא ינענע, וי"מ דאף שליח ציבור מנענע אגב ציבורא, ומנענע ב"יאמר נא" ו"ביאמרו נא", ושכן חייבים לנענע בשעת ברכת "נטילת לולב", (הר"ן מוסיף: שעיקר מצות הנענועים היא בשעת נטילת הלולב, אבל לפי בעל העיטור בהלכות לולב - עיקר מצות הנענוע היא בהלל).

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרנא סעי' ח') נפסק: ינענע בשעה שמברך, וכן ינענע בהודו לד' פעם אחת, ומנענעים (הציבור, אבל לא הש"ך - מ"ב סק"מ) כלל "סודו" קלאמרו, ו"בהודו" שבסוף שכופלים אותו שליח ציבור והציבור מנענעין ב' פעמים, וכן "באנא ד' הושיעה נא" מנענע ב' פעמים, לפי שכופלים אותו, וי"א שס"ז מנענע ג"כ כשאומר "יאמר נא ישראל" אבל לא "ביאמרו נא" וכן נהגו. והמ"ב (ס"ק מא) כותב: דאם מתפלל יחידי, אינו מנענע אלא ב"הודו" שבתחילת ההלל, ובסוף ההלל, ובאנא ד' הושיעה נא.

מג. מהו אופן הנענוע, לאיזה צדדים, וכמה פעמים? **דף לז:**

תשובה :

מוליך ומביא, מעלה ומוריד, למי שהארבע רוחות שלו.

רש"י מבאר: מצוה זו אנו עושין לשמו כן מראה בהנפתו, והשיבלי לקט סי' שסז, מדייק מרש"י, שמניף לכל ארבע הרוחות, וכן סובר הרא"ש, ומביא שלפי בעל העיטור בהלכות לולב - מוליך ומביא מעלה ומוריד בלבד, אבל המוליך ומביא לד' רוחות נראה כעושה שתי וערב.

בתוס' (ד"ה כדי) בשם הירושלמי, מבואר: שצריך ג' פעמים על כל דבר ודבר, ושר' זירא מסתפק, אם הולכה נחשב לפעם אחת והבאה לפעם אחת או הולכה והבאה נחשב לפעם אחת, ונע"ע ברא"ש בר"ן מש"כ בהז'.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשר"ע (שם סעי' ט') נפסק: שמוליך ידו מנגדו והלאה וינענע שם ג"פ בהולכה, וג"פ בהובאה טורף הלולב ומכסכם העלין ככל נענוע, ואח"כ מטה ידו לצד אחר ועושה כן, וכן לכל צד, מארבע צדדין, ומעלה ומטה, והסולכה וההבאה היא ענמה הנענוע, כי מוליך ומביא פלוס פעמים לכל רוח, ומטין ראש הלולב לכל לך שמנענע נגדו, וכשמנענע למטה הופכו למטה, ומקרי לך גדילתן, הואיל ומחזיק אותן בידו לך גדילתן, ויש מקלקין שלא להפך הלולב, והמנהג כסכר לאשונה, וכן עיקר. והמ"ב (ס"ק מו) בשם הט"ו, כותב: דיותר טוב שלא יהפכנו, ושכ"כ בדה"ח ובח"א. ובס"ק לז, כותב: שלא ינענע בזמן שאומר "ד" (כי בעת אמירת ד' צריך לכוין, וכשיטרד בנענוע לא יכוין - שעה"צ), ובכל הנענועים יביא הלולב עד החזה, ובא"ר הביא בשם מהר"ל, שהיה נשאר עומד במקומו ופניו למזרח בכל הנענועים, רק הפך ידיו נגד הרוחות, ונגד מערב הרים את הלולב על כתיפו מאחוריו, ובשו"ע (סעיף י') נפסק: שיקיף דרך ימין בנענוע, מזרח דרום מערב צפון. והמ"ב (ס"ק מז, עיי"ש) מוסיף: שנכון שגם יכסכם בעלין בשעת הולכה והבאה, ובשעת הבאה יקריבו אל גופו עד החזה וכו'.

הפסקת סעודתו לצורך קיום מצוה

מד. אימתי צריך אדם להפסיק את סעודתו לצורך קיום מצוה, אימתי לא, ומדוע? דף לח.

תשובה :

1. **אם ע"י שלא יפסיק את סעודתו יחמיץ את המצוה - צריך להפסיק אפי' למצוה דרבנן.**

2. **כאשר יש שהות לעשות את המצוה אחר סעודתו - הדינים כדלהלן:**

א. בהגיע זמן עשיית מצוה דרבנן

1. **אם הגיע זמן תפילת המנחה - אין מפסיקין.**

רבא אליבא דרב ספרא, מפרש: שזהו מפני שיש שהות לקיים את המצוה לאחר הסעודה.

ורב זירא, מפרש: שזהו מפני שתפילה חיובה רק מדרבנן, ולמצוה דרבנן לא חייבו חכמים להפסיק.

2. **אם משהגיע זמן תפילת ערבית - בתוס' (ד"ה יום טוב) מבואר: שמפסיקין אף שיש שהות, כיון דכוליה לילה זימניה אתי למיפשע, ורק לתפילת המנחה אין מפסיקים, דהואיל וקביעא ליה זמן ומפחד שיפסיד, לא חוששין שישכח, ואילו בלולב באופנים שנזכיר בהמשך שאין מפסיקין, זהו אף שיש לפניו זמן רב, משום שלא חיישינן כ"כ שיתעצל בו, דסגי בהגבהה.**

3. **אם הגיע זמן נטילת לולב ביו"ט שני, (הכוונה לחוה"מ - עיין מש"כ לקמן בשם הט"ז) - אף לפי רבי זירא לא צריך להפסיק, שהרי הוא מדרבנן, וגם יש שהות. (המאירי מוסיף: שראוי להפסיק אפי' למצוה דרבנן, אף שיש שהות, ושכן המנהג).**

ב. אם הגיע זמן עשיית מצוה דאורייתא, (כנטילת לולב ביום הראשון)

לפי רבא ורב ספרא - לא חייב להפסיק, שהרי יש שהות.

ולפי ר' זירא (והרא"ש גורס "רב אשי") - לא איתפריש בגמ' אם ס"ל שצריך להפסיק למצוה דאורייתא אף שיש שהות, (ודק בגירסא שלפנינו "אלא אמר רבא", שס"ל כרב ספרא שלמצוה דאורייתא ל"צ להפסיק, אך לפי הגירסא של רש"י "אלא אי קשיא", יש מקום לומר שרבא ס"ל שמפסיקין למצוה דאורייתא אף שיש שהות, וכן כותב המאירי שלרבא מפסיקין. המאירי, הרא"ש, כותבים: שלמצוה דאורייתא צריך להפסיק, ומוסיף הר"ן: שהיינו כל שלא התחיל לאכול קודם זמן החיוב, וכן נפסק ברמ"א - עיין בהמשך, והט"ז ס"ק ד' מקשה על כך ומסיק שיש להפסיק אף אם התחיל בהיתר, וכן מצדד המ"ב בס"ק י', עוד מביא המאירי: שיש פוסקים כרב ספרא שכל שיש שהות, אף בדאורייתא אין מפסיקין, ובכס"מ בפ"ב מקריאת שמע הל' ו', כותב בפירושו הראשון אליבא דהרמב"ם - שאין צריך להפסיק אפי' למצוה דאורייתא, יעוין שם בהשגות הראב"ד שכותב: שצריך להפסיק למצוה דאורייתא, ולפירושו השני - אין צריך להפסיק כשהתחיל בהיתר, דהיינו לפני זמן החיוב, אבל אם התחיל אחר זמן החיוב, יתכן שהרמב"ם מודה שמפסיק, ואינו חולק על הראב"ד, ועיין מש"כ בזה הלח"מ, והכפות תמרים, וכן עיין בהג"א על שר"ע אר"ח סי' ע' ס"ק ה' הכותב: שאף שבסוגייתנו מבואר שמפסיקים, מ"מ מהגמ' בפסחים - המובא לקמן נושא ג' - מוכח שאין מפסיקים, והרמב"ם מסתמך על הגמ' בפסחים).

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (סי' תרנב סעי' ב') נפסק: כרבי זירא, שביום הראשון יפסיק אפי' אם יש שהות, ובשאר ימות החג – אם יש שהות לא יפסיק, ובמ"ב (ס"ק ח') בשם הט"ז, נפסק: דיו"ט שני דינו כיו"ט ראשון שצריך להפסיק אפי' יש שהות, ושיר"ט שהגמ' נקטה, הכונה לזוה"מ, כמו שהגמ' דייקה "ממי שבא בדרך".

ג. אם הגיע זמן קידוש היום

1. **בערב שבת - תוס' (ד"ה מאי) מביאים: שקי"ל כרבי יוסי הסובר (במסכת פסחים) שאין מפסיקין, אף שקידוש דאורייתא, [עיין בתשובה הבאה].**

לתירוץ הראשון: זהו משום שיכול לקדש ביום כבלילה, וליכא למיחש לפשיעותא.

ולתירוץ השני: זהו לפי שעוסק בסעודת שבת, לא חיישינן כולי האי לשמא יתעצל בקידוש היום, [אבל הגר"א באו"ח סי' ע' ס"ק ה', כותב: שלפי הרמב"ם – הסוגיה שם חולקת על סוגייתנו, וסוברת שאין מפסיקים אפי' למצוה דאורייתא, ושהרמב"ם פוסק כהגמ' בפסחים].

2. **בערב פסח - תוס' (ד"ה מאי) מביאים: שקי"ל כרבי יהודה שמפסיקין.**

"קידוש היום" אם הוא מדאורייתא

מה. האם חוב "קידוש היום" הוא מלאורייתא? דף לח.

תשובה :

בתוס' (ד"ה מאי) מבואר: שחוב "קידוש היום" מדאורייתא, אולם מה שצריך לעשותו על יין הוי דרבנן. ולפי דעת התוס' בקידושין דף לה. ד"ה משום – אשה חייבת בקידוש מדאורייתא, ולפי התו"י בגליון שבגמ' שם – חייבת רק מדרבנן.

אשה באמירת ההלל ולהוציא אנשים במצוות

מו. אָפֶס 1. האם חייבת לומר את ההלל, 2. האם יכולה להוציא אנשים במצוות, ומדוע? דף לח.

תשובה :

1. **באמירת הלל - התוס' (ד"ה מי) מוכיחים מסוגייתנו: שפטורה מהלל של סוכות ועצרת, משום שחוב אמירת ההלל היא מצוה שהזמן גרמא, וכותבים: שמה שחייבת בהלל דלילי פסחים, זהו מפני שההלל על הנס בא, ואף הן היו באותו הנס, משא"כ כאן שלא על הנס אמור, [וחיוב אמירת הלל על נשילת לולב, אם היא מדאורייתא או רק מדרבנן – עיין אמ"ה עמ' שמב, דין אמירת הלל במועדים אם היא מדאורייתא או רק מדרבנן – עיין במש"כ לקמן פרק ד', תשובה ב'].**

2. **להוציא אנשים במצוות - תוס' (ד"ה באמת) כותבים: שאינן מוציאות אנשים בברכת המזון, אינן מצטרפת לזימון, לא מוציאים אנשים במגילת אסתר אף שהנשים חייבות בה כאיש, וזהו מפני שזילא הוא שנשים יוציאו את הרבים.**

אם שומע כעונה

מז. האם שומע כעונה, מהיכן למדים זאת, ולמאי נפק"מ? דף לח:

תשובה :

בגמ' מבואר: שמהמנהג שהוא אומר "ברוך הבא", והם אומרים "בשם ד'", אנו למדים ששומע כעונה.

לפי רש"י (ד"ה הוא אומר) - כן הדין למי שאינו יודע לא לקרות ולא לענות, ששמע וכיון ליבו לשמוע, שיצא אע"פ שלא ענה, וכן למתפללין בציבור ושליח ציבור אומר "קדושה" או "יהא שמיא רבא", שישתקו בתפילתן, וישמעו בכוונה והרי הן כעונין, וכשיגמור הקדושה יחזרו לתפילתן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומשורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

אולם התוס' מצדדים (דוק בדבריהם "שמא אע"ג וכו'"): **שלא ישתוק, שהרי אם אומרים "שומע כעונה", הוי הפסק בתפילה.** ור"ת ור"י במסכת ברכות דף כא: כותבים: שלא ישתוק, והמנהג ששותקים, וגדול המנהג.

פוסקים :

בשור"ע (סי' קד סעי' ז') נפסק (כשיטת רש"י): אינו פוסק לא לקדיש ולא לקדושה אלא ישתוק ויכוין למה שאומר ש"ץ ויהא כעונה, ויעיין בביה"ל שם מש"כ בזה, וכן נפסק בשור"ע סי' כה סעי' י', בס"י קט סעי' ג', בס"י ריג סעי' ב', ובס"י ריט סעי' ה'.

הזמן הראוי לברכת "על נטילת לולב"

מח.איתמי ראוי לכתמילה לכרך את ברכת "על נטילת לולב", ועד מתי יכול לכרכו, ומדוע? **דף לט.**

תשובה :

תוס' (ד"ה עובר) כותבים:

- 1. בתחילת דבריהם - שאין לברך לפני שמוציאו מהכלי, הואיל ואין המצוה מזומנת אצלו, ויברך קודם שיטלנו.**
- 2. ושמיא יש לברך משיתחיל ליטול הלולב קודם שיטול האתרוג.**
- 3. אי נמי לאחר שנוטל שניהם אלא שהופך אחד מהם, (ובגמ' לקמן דף מה. מבואר: שכל המצוות כולן אין אדם יוצא בהם אלא דרך גדילתן, שנאמר "עצי שיטים עומדים", וברש"י שם ד"ה כל המצוות, מזכיר זאת על לולב הדס וערבה, עיין מש"כ הבנין שלמה סי' מז, אך בתועפות ראם על ספר היראים סי' תכב אות ל', כותב: שנשמט מרש"י המילה "אתרוג", ובשור"ע המובא בהמשך, מבואר: שדין זה אמור גם על אתרוג.)**
- 4. ואפשר אף אם נוטלו כדרך גדילתן אם זהו באופן שמכוין לא לצאת בו עד אחר ברכה, ושזה מהני אפ"ל למ"ד מצוות אין צריך כוונה.**
- 5. אי נמי שיכול לברך כל זמן שלא גמר את המצוה, דהיינו לפני הנענוע, ואף אם עדיין לא גמר לעשות מצוה מן המובחר, לדוגמא: לנהוג כמנהג ירושלים.**

פוסקים :

השור"ע (סי' תרנא סעי' ח') נפסק: יברך על "נטילת לולב" ו"שהחיינו" קודם שיטול האתרוג, כדי שיברך עובר לעשייתן או יהפוך האתרוג עד שיברך, והמ"ב (ס"ק כה) מביא את הב"י, שכותב עצה נוספת: שיכוין לא לצאת בהמצוה עד שיטול כולם בידו, ושביאיור הגר"א כתב שעצה זו היא היותר מובחרת שבכולן, והשעה"צ (ס"ק ל') כותב: דבעיקר הדין משמע מהגר"א, שאין אנו צריכים לחפש עצה בעניינינו שיהיה עובר לעשייתן, ובמ"ב (ס"ק כו) בשם הפרמ"ג נפסק: שאם שכח לברך קודם לקיחה - מברך אח"כ, דהא גם הנענוע הוא חלק מהמצוה, והשעה"צ (ס"ק לב) כותב: שלדבריו אם כבר נענע, ג"כ, אף שאוחז עדיין בידו - שוב אין יכול לברך, וכו', אמנם לפי דעת הגר"א הנ"ל מברך אח"כ.

קניית פירות שביעית, ודיני שביעית

מט.האם מותר לקנות פירות שביעית, אלו פירות משומרים מותרים באכילה, ומדוע? **דף לט. לט.**

תשובה :

- א. מן המשומר, (היינו כל שדרכו לבוא מן המשומר - רמב"ן בפירושו לתורה, ויקרא כה פסוק ה', אמ"ה עמ' שפח)**
 - 1. אסור ליקחם מעם הארץ החשוד על השביעית, ואפ"ל בכחצי איסור, (מלשון הרמב"ם פ"ח משמיטה ויובל ה"י, משמע: שאף פחות מכחצי איסור אסור, וע"ע בתו"ט ובחידושי אנשי שם, אבל בריטב"א מבואר: שמוחר - אמ"ה עמ' שפה).**
 - 2. טעם איסור משומר**
- לפי רש"י (ד"ה אבל) - משום שכתוב "ואכלו אביוני עמך" והערמה היא שמוכרין על יד על יד, אבל מדאורייתא הפירות מותרין באכילה.**

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולפי תוס' (ד"ה בד"א) - משום שפירות משומרין אסורים באכילה מדאורייתא.

3. **אם משומרין מחמת בהמה ועוף ולא מחמת בני אדם - בתוס' (שם) מבואר:** שמותרים באכילה, דלא מיקרי משומרין.

ב. **מן המופקר** [היינו פירות שחזקתן באים מהמופקר - רמב"ן שם]

1. **אין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ יותר ממנין ג' סעודות.**

רש"י (ד"ה אין) **בפרש:** שזהו משום שהתורה אמרה "לאכלה" ולא לסחורה, שכל פירות שביעית חייבים להתבער בשביעית, הן ודמיהן, ושלא יעשה בהן סחורתו להצניע אחר שביעית, והמוסר לעם הארץ [החשוד שלא יבערם] עובר על "לפני עוור לא תתן מכשול".

ותוס' (ד"ה שאין) **בפרשים:** שזהו משום שאנו חוששין שהעם הארץ לא ינהוג בדמים קדושת שביעית, ולכן אסור ליקח גם דברים שאין בהם חיוב ביעור. [והאיסור ליקח מעם הארץ. הוא אף באופן שאין איסור סחורה בפירות שביעית. עיין בתשובה הבאה].

2. **פחות מדמי שלש סעודות - מותר ליקח ממנו, משום כדי חייו של מוכר.**

3. **שכח ומסר מעות לעם הארץ - יאמר "הרי מעות הללו יהו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי" ובא ואוכלן בקדושת שביעית.**

ותוס' (ד"ה מעות) מביאים: שבגמ' בב"ק איכא פלוגתא באם יכולים לחלל מה שביד חבירו (עיין רש"ש), וכותבים: שלמ"ד שאפשר לחלל, כאן זהו מעיקר הדין, ולמ"ד שא"א לחלל, צ"ל שכאן שמחלל זהו רק מכח קנס שקנסוהו חכמים. [ועיין בתוס' לקמן דף מ: ד"ה אין. ובמש"כ לקמן תשו' נח נושא ב', ואילו מרש"י ד"ה יהו מחוללין. משמע: שהחילול מועיל לגמרי. וכן טוברים התוס' בב"ק דף סז: ד"ה הוא דאמר, ושזהו לכ"ע. משום דהפקר ב"ד הפקר. דאפקעינהו רבנן מרשות עם הארץ. כדי שלא יכשל. ואוקמינהו ברשות זה שיכול לחלל. אבל הריטב"א כותב: שזהו מדין "זכין", ע"ע בכס"מ בפ"ט ממע"ש הל' ז'. ובתוס' לקמן דף מ: ד"ה אין. ובמש"כ לקמן תשו' נח נושא ב'.]

ג. **מהי סחורה האסורה בטבעית, וכאיזה אופנים מותר לסחור?**

דף לט.

תשובה:

בתוס' (ד"ה וליתבי) מבואר: שאסור ליקח ירקות מהשדה ולמכור בשוק, אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו, וכן האחין מלקטין ואחד מוכר על ידיהן, דעל ידי הבלעה מוכר שלו ושל חבירו, ובלבד שלא יעשה פלט, דהיינו למכור באותו מקום כל שעה, ואפשר שהקונה מחבירו כדי להרויח ולמכור ביוקר גם נחשב לסחורה.

אופן המותר לקנות אתרוג שביעית

נא. **מי שרוצה לקנות אתרוג מעם הארץ, כיצד עליו לנהוג, ומדוע?**

דף לט.

תשובה:

שיקנה לולב מעם הארץ ויבקש ממנו ליתן לו אתרוג במתנה, משום שאסור לקנות אתרוג מעם הארץ, לפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ, מהטעמים שנתבאר לעיל, ואם לא רוצה ליתן לו במתנה - מבליע לו דמי אתרוג בלולב.

לפי רש"י - ימכור לולב ביוקר עד שיתן לו אתרוג במתנה, ולפי הר"ש - לוקח שניהם בבת אחת ואינו מייחד דמים לזה ולזה - אמ"ה עמ' שערו].

ומבואר בתוס' (ד"ה וליתבי): שהיתרים הנ"ל הם רק כשאינן אסור סחורה, דהיינו באופנים שמבואר בתשובה הקודמת.

גב. **לענין מה שווה אתרוג לאילן, ולמה לירק?**

דף לט: מ.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

לפי רבן גמליאל, ולפי אבטולמוס משום ה' זקנים - אתרוג שווה לאילן בג' דרכים : לערלה, לרבעי [למ"ד "נטע רבעי" - תוס', וע"ע בקידושין דף ב'; תוד"ה אתרוג, שמביאים די"מ שמ"ד כרס רבעי מודה שבשאר אילנות נוהג רבעי מדרבנן, ולשביעית, ונע"ע במש"כ על מס' קידושין פרק א', תשובה ר"ל], ושווה לירק בדרך אחד, לענין מעשר, שבשעת לקיטתו עישרו.

התוס' (בסוד"ה ולשביעית, מכח הגמ' בראש השנה) מסתפקים: דשמא לא נחשב חנטה באתרוג פחות מכזית.

ולפי רבי אליעזר - אתרוג שווה לאילן לכל דבר.

ורבותינו נמנו באושא: דאזלינן באתרוג "בתר לקיטה" בין למעשר ובין לשביעית.

תוס' (ד"ה ורבותינו) כותבים: שלפי גירסא זו יש ג' מחלוקות בדבר, ושזהו אחרת מהיש גורסים בדעת רבותינו "בתר חנטה", וסברי בדיוק כמו רבי אליעזר. ודין אתרוג שחנט בשישית ונלקט בשביעית אם חייב במעשר - עיין אמ"ה עמ' תב].

נג. מהו השלב הקובע בירק לענין חיוב שביעית ומעשרות:

דף לט:

תשובה :

בגמ' מבואר: דאזלינן בתר לקיטה לענין שביעית ומעשרות.

לפי שיטת רש"י (ד"ה אתרוג) - הגמ' כפשוטה, וכן דעת הרמב"ם בפ"ד משביעית הל' יב, יג].

ואילו לפי שיטת התוס' (ד"ה ולשביעית) - לענין שביעית [ולכאורה ה"ה לענין מעשר] אזלינן בתר לקיטה רק אם עדיין לא נגמר גידול הפרי, אבל אם נגמר גידול הפרי, אזלינן בתר "גמר הפרי", וכן כתבו התוס' בראש השנה דף יג: ד"ה אחר, והא דנקט הברייתא והמשנה "בתר לקיטה", זהו משום שדרך ללקט בגמר פרי, מיהו בכרוב, הואיל וגדל אמהות אמהות, אסור בין בשישית שנכנס לשביעית ובין בשביעית הנכנס לשמינית, ונע"ע במסכת קידושין דף ב': תוד"ה אתרוג, שכותבים: שאזלינן בתר רוב גידול הירק, וע"ע בר"ש בפ"ה ריש משנה ג', ובפ"ו מ"ד, שכתב: שתלוי בגמר גידולם, כמו שאפרש לך לקמן "פרק ט", ובפרק ט' סוף משנה א' הר"ש כתב: שזה תלוי בגמר רוב גידולם בשביעית].

נד. מתי הוא ראש השנה של פירות האילן לענין שביעית:

דף לט:

תשובה :

ברש"י (ד"ה ומשני) מבואר: שדיני שביעית נוהג בהם מא' בתשרי של שנת השמיטה, [אנע"פ שט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות, וע"ע אמ"ה עמ' שפז].

נה. האם שביעית נוהגת בלולב, ובעצים, האם יש פירות שלא נוהג בהם קדושת שביעית, ומדוע?

דף נ.

תשובה :

א. בלולב

אזלינן בתר חנטה, ולכן אם חניטתו היתה בשביעית, שביעית נוהגת בו.

רש"י (ד"ה יצאו) בפרש: שזהו מפני שעשוי לכבד בו את הבית, והוי הנאתו וביעורו שוין, ולפי הרדב"ז אליבא דהרמב"ם פ"ח משמיטה ויובל הל' יא - מותר למכור לולב, לפי שהוא כעצים, ולכן אין בו קדושת שביעית, וכן הוא ברמב"ם בפ"י למשניות, וכותב הכפות תמרים: שצ"ל שהרמב"ם מפרש, שלמסקנת הגמ' "סתם עצים להסקה הן עומדים", כולל גם את עצי הלולב, ולפי הר"י קורקוס - הרמב"ם ס"ל שיש בזה קדושת שביעית].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ה משמיטה ויובל הל' י') נפסק: מיני כיבושים, כגון בורית ואוהל, קדושת שביעית חלה עליהן ומכבשים בהן, שנאמר: "והיתה שבת הארץ לכם", לכל צרכיכם. אבל אין מכבסין בפירות שביעית, ואין עושין מהן מלגומא, שנאמר: "והיתה שבת הארץ לכם

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לאכלה", ולא למלוגמא, ולא לזילוף, ולא להקיא, ולא למשרה, ולא לכביסה, ובסעי' יא, נפסק: וכל שאינו מיוחד לא לזה ולא לזה, כגון הסיאה והאזוב והקורנס, הרי הוא תלוי במחשבתו, חשב עליו לעצים, הרי הוא כעצים, לאכילה, הרי הוא כפירות.

ב. בעצים

לפי רבנן

אזלינן בתר עיקר מטרת העצים ולא בתר מחשבתו, לכן:

1. **בעצים שעיקרן לאכילה** - שביעית נוהגת בהם אף אם ליקטן למטרת הסקה.
2. **בעצים שעיקרן להסקה**, דהיינו לדבר שאין הנאתו וביעורן שווין - אין שביעית נוהגת בהם אף אם ליקטן לשימוש לדבר אכילה שהנאתו וביעורו שווה, דכתיב "לאכלה", ולכן אין קדושת שביעית נוהגת אפי' בעצים דמשחן שליטתן להאיר אף שהנאתן וביעורן שווים.
3. **בעצים שסתמן קיימו להכי ולהכי**, ולדוגמא: עלי קנין ועלי גפנים, שנעשוין הן לאכילת בהמה והן להסקה - אזלינן בתר מחשבתו.

התוס' (ד"ה שגבון) בפירושם הראשון כותבים: שדוקא אם ליקטן למחבא אמרינן שסתמייהו להכי ולהכי, ואזלינן בתר מחשבתו, ואבל אם ליקט מעט - סתמו לאכילת בהמתו, ונוהגת בהם קדושת שביעית - אמ"ה עמ' תטז, וע"ע שם בהערה 183.

ולפי פירושם השני - תמיד אזלינן בתר מחשבתו, אף אם ליקט מעט, והרמב"ם פוסק כרבנן, וגם פוסק שבכל העצים אין קדושת שביעית, כ"ל נושא א' ופוסק גם שבורית ואוהל יש להם קדושת שביעית, ומכבשים בהם, הר"י קורקוס, מסביר: שמיני כביסה שלא שייך בהם "לאכלה", אך מיועדים רק לכביסה, נחשב להנאתו וביעורו שווה, הואיל והשרייה עצמה לא מקלקלת אותם, אלא אדרבה זו היא רק השימוש בה, לכן חלה בהם קדושת שביעית.

לפי שיטת רש"י אליבא דרבי יוסי

שביעית נוהגת בעצים, אפי' כשמטרתן וסתמייהו להסקה, והנאתן אחר ביעורן, דכתיב "לכם" לכל צרכיכם, דהיינו אפי' לדבר שאינו אכילה.

ולפי שיטת רבותיו של רש"י אליבא דרבי יוסי [כפי שמובא בתוס' ד"ה ועצים]

לעולם אזלינן בתר מחשבתו, אפי' בפירות ממש, לכן:

1. **המלקט פירות למטרת אכילה או עצים למאור** - נוהגת בהם דיני שביעית.
2. **המלקט פירות למטרת משרה וכבוסה או עצים למטרת להסקה** - אין שביעית נוהגת בהם.

פירוש נוסף

התוס' במסכת ב"ק דף קב. ד"ה ה"ג, מביאים פירוש נוסף: דהיינו שמחלוקת ר"י ורבנן היא רק בעצי לולב, הואיל וסתמו עשוי לכבד את הבית, והנאתו וביעורו שווין, ודינו כפירות שביעית ממש, אבל בעצי הסקה - גם לפי רבי יוסי אין בהם קדושת שביעית, וכותבים: שזה לא מיסתבר, עיי"ש, ובמש"כ על מסכ' ב"ק פ"ט תשו' מג, מד, ולפי השגות הראב"ד על בעל המאור בסוגיין - לדעת רבנן קדושת שביעית יש רק על דברי מאכל, ולרבי יוסי יש בכל דבר שהנאתו שווה בכל אדם, דהיינו גם על דבר שאינו עומד לאכילה, וכולל את כל העצים.

נו. **האם שביעית נוהגת בדבר שהנאתו אחר ביעורו, ומדוע?** דף מ.

תשובה:

לפי רבנן - שביעית אינה נוהגת בדבר שהנאתו אחר ביעורו, דכתיב "לאכלה" ולא למשרה ולכבוסה, שהנאתם אחר ביעורם.

לפי רש"י אליבא דרבי יוסי - שביעית נוהגת בהם.

ולפי רבותיו של רש"י אליבא דרבי יוסי [כפי שמובא בתוס', וכן לפי הפירוש הנוסף שבתוס' בב"ק] - אין שביעית נוהגת

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

בדבר שהנאתו אחר ביעורו, ולא פליג רבי יוסי על רבנן בזה, [וע"ע במש"כ במס' ב"ק שם].

נז. האם שביעית נוהגת ב"עצים דמשחן" שעשויין להאיר, ומדוע? דף מ.

תשובה:

לפי רבנו - לא, הואיל ועצים עיקרן להסקה, שהנאתן אחר ביעורן, ולא אזלינן בתר מחשבתו.

ולפי רבי יוסי - נוהג בהם קדושת שביעית.

לרש"י [הנ"ל תשרי נה]: זהו משום שלרבי יוסי נוהג שביעית אף בעצים שהנאתן אחר ביעורן.

ולרבותיו של רש"י [כפי שמובא בתוס':] זהו משום שאזלינן בתר מחשבתו, ומחשבתו הרי היא למטרת

דבר שהנאתו וביעורו שווין, [וע"ע במש"כ במס' ב"ק שם].

נח. מה הן האופנים לחילול קודש, שביעית, ומעשר, ומנין למדים זאת? דף מ: מא.

תשובה:

א. קודש

מתחלל בין דרך חילול ובין דרך מקח, דרך חילול דכתיב "ופדה בערכך ויסף חמישיתו עליו", דרך מקח דכתיב "ואם לא יגאל ונמכר בערכך".

ב. שביעית

1. בפרי ראשון - לכו"ע רק דרך מקח, אבל לא דרך חילול, דפירי ראשון אינו יוצא לחולין, דכתיב "תהיה" בהויתה תהיה.

2. בפרי שני [דהיינו בדמי שביעית - רש"י ד"ה פרי שני]

לפי רבי יוחנן - בין בדרך מקח ובין בדרך חילול, שנאמר "כי יובל היא קודש", מה קודש בין דרך מקח ובין דרך חילול אף שביעית כן.

ולפי רבי אלעזר - רק דרך מקח בלבד, שנאמר "בשנת היובל הזאת" וסמך ליה, "וכי תמכרו ממכר", דרך מקח ולא דרך חילול.

התוס' (ד"ה אין) כותבים: שהא דתניא "ואם מכר יאמר מעות הלולב מחוללין וכו'", היינו רק קנסא בעלמא, [וע"ע בתוס' לעיל דף לט. ד"ה מעות, ובמש"כ לעיל תשרי מט סוף נושא ב'].

ג. מעשר שני

מתחלל בדרך חילול בלבד על מטבע שיש בו צורה.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ד ממעשר שני הל' ב') נפסק; וכן אם רצה לחלל פירות המעשר על פירות אחרות. יעלו הפירות השניות ויאכלו בירושלים, ולא יחלל ממין על שאינו מינו ולא מן היפה על הרע ואפי' באותו המין, ואם חילל הרי הן מחוללות, [וכן נפסק בשו"ע יור"ד סי' שלא ס"ק קלג, לפי הרדב"ז - הרמב"ם ס"ל שיש בזה מחלוקת תנאים, ופסק - וכן השר"ע - שמהני חילול גם על פירות, ולפי הכס"מ - הפסוק "וצרת" בא ללמדנו שלכתחילה יחלל על כסף או על מינו, אבל לא למעט חילול על פירות שאינו מינו, ומה שמבואר בסוגיותנו, שאינו יכול על פירות, היינו רק לענין לכתחילה].

נט. אלו איסורים עובר מי שזרע או זומר או חולק כשביעית או שסוחר בפירות שביעית? דף מ:

תשובה:

1. הזרע והזומר - עובר על לאו "דלא תזרע ולא תזמור".

2. הסוחר בפירות שביעית - עובר על איסור עשה, דכתיב "לאכלה" ולא לסחורה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. **החורש בשביעית - בתוס' (ד"ה אבקה) מבואר: שעובר על לאו, ואיסור חרישה תלוי במחלוקת בגמ' מוע"ק דף ג' ע"ש.**

חילול מעשר שני על בהמה חיה ועוף

ס. האם אפשר לחלל מעשר שני על בהמה חיה ועוף, לכתחילה וזליענד, ומדוע? דף מ: מא.

תשובה:

א. על נקבות

לכו"ע על שחוטין מתחללין, על חיין אין מתחללין, מדרבנן שמא יגדל עדרים עדרים.

לפי שיטת התוס' (ד"ה על) - א. בירושלים מותר לקנות במעשר שני תמימים לשלמים, וזלפי בעל המאור - כאן מדובר במעשר שני אפי' בירושלים - אמ"ה עמ' תכו. ובפרק א' ממסכת מעשר שני משנה ד', מבואר: שמדרבנן אסור לקנות בהמה בעלת מום, עיי"ש ובמפרשי המשנה שם. ב. מה שנאמר בסוגיין "על חייין אין מתחללין" היינו אפי' בדיעבד, והכוונה שיחזרו דמים למקומם. התוס' (ד"ה שמא) הקשו: מת"ק דרבי יהודה שבברייתא שבמסכת קידושין המחלק בין שוגג למזיד. ומתריצים:

1. הברייתא בקידושין כולה כרבי יהודה היא, ות"ק לא פליג עליה, ומדובר שם דוקא בלקח בהמה תמימה מחוץ לירושלים, ולכן ס"ל שבשוגג יחזרו דמים למקומם, ובמזיד תעלה ותאכל במקום.

2. רבי יהודה בסוגייתנו מדבר דוקא בלקח בעלת מום, ולכן אין מתחללין אפי' בדיעבד, שמא יגדל עדרים עדרים, וכן הוא כוונת התוס' כמו שמתבאר בדבריהם במסכת קידושין דף נ. תוד"ה ובמזיד, ועיין במש"כ על מס' "קידושין" פ"ב תשובה ס', וע"ע בבעל המאור, ובהשגת הראב"ד עליו, ולכן מפרש: 1. שלכו"ע לכתחילה אין מחללים, 2. הברייתא בקידושין עוסקת לענין דיעבד, ות"ק שם פליג על רבי יהודה, שלרבי מאיר בדיעבד חל, ולרבי יהודה רק כשמתכוין לשם שלמים אבל כשמתכוין להוציא לחולין אפי' בדיעבד לא חל, 3. בסוגיין מדובר: כשמתכוין להוציא לחולין, וע"ע בשנות אליהו בפירוש הארוך על פרק א' ממע"ש הל' ד', שגורס בסוגיין "אין מחללין", דמשמע לכתחילה, ולא "אין מתחללין".

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ד ממעשר שני הל' ו') נפסק: אין מחללין מעות מעשר על הפירות, ואם חילל, יעלו הפירות ויאכלו בירושלים, ולא יחללם על בהמה, חיה, ועוף חייין, ואם חילל, לא קנה מעשר, שמא יגדל מהם עדרים עדרים, אבל אם חילל על שחוטים, הרי הן כשאר הפירות, ויעלו ויאכלו בירושלים, ויצאו המעות לחולין. [הרמב"ם לא מחלק את חילוק התוס', בין בעלי מומין לתמימים, ושם חילל לא קנה מעשר, וזה סותר למה שפסק בפרק ז' ממע"ש הל' טז: שהחילול מועיל בדיעבד, כלשון הברייתא בקידושין].

ב. על זכרים

לפי רבי מאיר - מתחללין, בין אם הם חיים ובעלת מום - תוס' שם, ובין אם הם שחוטים.

התוס' (ד"ה על) מפרשים: שזהו אפי' לכתחילה, ודוקא כשמחלל על מנת להעלותו ולאוכלו בירושלים, ושביירושלמי איכא מ"ד שאוסר אף בכה"ג, ופולגתא רבי מאיר ורבנן מיירי בדמאי.

התוס' (בד"ה שמא) מביאים: שמרש"י (בב"מ) משמע: שלרבי מאיר לכתחילה אין לחלל.

ולפי רבנן - דינם כדין נקבות, הנ"ל נושא א', ומפרש רש"י, [וכן הוא בירושלמי - תוס':] דגזרינן זכרים אטו נקבות.

התוס' (ד"ה שמא) בתירוצם השני, כותבים: שאם אי אפשר לעלות עם מעות לירושלים, מודים חכמים שאפי' לכתחילה מותר לו לקנות בהמה תמימה על מנת להעלותו לירושלים.

חיוב נטילת לולב בשבעת ימי החג

סא. כמה ימים יש מדאורייתא חיוב נטילת לולב, ומנין למדים זאת? דף מא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיילן לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

א. הנמילה במקדש

החיוב מדאורייתא הוא בכל יום ויום משבעת ימי החג, רש"י (ד"ה במקדש, ע"פ הת"כ) מפרש: שזהו מדדרשינן "ושמחתם לפני ד' אלוקיכם שבעת ימים".

ב. בנבולין ומחויין לנבולין

1. בזמן שביהמ"ק קיים - החיוב מדאורייתא הוא ביום הראשון בלבד, שנאמר "ולקחתם לכם ביום הראשון", (אם גם בשבת - עיין במש"כ לקמן פרק ד' תשר' ז').

לפי רש"י (ד"ה במדינה) - ירושלים בכלל גבולין, וואילו הרמב"ם בפירושו למשניות על המשנה לעיל דף מא., מפרש: שירושלים בכלל המקדש - אמ"ה עמ' תלז).

2. משחרב ביהמ"ק - התקין רבי יוחנן בן זכאי: שיהיה לולב ניטל בכל מקום, ובכל שבעת ימי החג, זכר למקדש. (אבל לא בשבת, ועיין לקמן פרק ד' תשר' ז').

מצות "חדש"

סב. ממתי מותר לאכול "חדש", ומנין למדים זאת? דף מא. מא.

תשובה :

משחרב ביהמ"ק התקין רבי יוחנן בן זכאי: שכל יום ט"ז אסור.

לפי תירוץ א' בגמ' - דבמהרה יבנה ביהמ"ק ויאמרו "אשתקד [כשלא היה ביהמ"ק] אכלנו בהאיר המזרח, עכשיו [כשנבנה] גם נאכל בהאיר המזרח", ולא יחכו להקרבת העומר.

רש"י (במשנתנו ד"ה ושיהא) מפרש: שס"ל שבזמן שביהמ"ק קיים, הבאת העומר מתיר, ווהיינו כדעת רב ושמזאל בגמ' מנחות דף סח., שנאמר "עד הביאכם", ושבזמן שאין ביהמ"ק קיים האיר המזרח של יום ט"ז מתיר, שנאמר "עד עצם היום הזה", ועד ולא עד בכלל, וזהו אחרת מרבי יוחנן וריש לקיש הסוברים בגמ' מנחות שם: שגם בזמן שביהמ"ק קיים האיר מזרח מתיר, והבאת העומר "למצוה בלבד" היא, עיי"ש.

ולפי תירוץ ב' בגמ' - רבי יוחנן בן זכאי הנהיג כן, מפני שסובר כרבי יהודה, שמן התורה כי ליכא עומר כל יום ט"ז אסור, דדרש "עד עצם היום הזה" עד ועד בכלל.

בנית ביהמ"ק ביו"ט ובלילה

סג. האם בנית ביהמ"ק דוחה יו"ט, והאם מותר לבנותו בלילה? דף מא.

תשובה :

בנין ביהמ"ק אינו דוחה יו"ט, ואין בונין אותו בלילה.

התוס' מביאים די"מ: שה"ה שביהמ"ק השלישי לא יבנה לא ביו"ט ולא בלילה.

אולם רש"י ותוס' סוברים: שביהמ"ק השלישי שיבוא משמים אפשר שיבוא ביו"ט או בלילה.

מצות "נטילת לולב" בשבת

סד. האם מצות "נטילת לולב" דוחה שבת, ומדוע? דף מא.

תשובה :

עיין רש"י ד"ה יו"ט הראשון, ובמש"כ לקמן פ"ד תשובה ז'.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ר

אתרוג השאול, של השותפין, ושל אחין

סה.האם אדם יוצא באתרוג השאול או של השותפין או של אחין שקנו אתרוג בתפיסת הבית או באתרוג של הקהל, ומדוע:

דף מא:

תשובה:

ביום הראשון - אין אדם יוצא באתרוג שאול, שנאמר "לכם" משלכם, להוציא את השאול, וכ"ש את הגזול, רק אם נתנו לו במתנה יוצא ידי המצוה.

ומבואר בתוס' (ד"ה אלא): שלכן אין אדם יוצא באתרוג השותפין, וכדין אחין שקנו אתרוג בתפוסת הבית שלא יוצאים, כיון שאין מיוחד לו, אלא כשאול הוי, ומה שנהגו הקהל לקנות אתרוג בשותפות מלמדין אותן, שיהא כל אחד ואחד נותן חלקו לחבירו על מנת להחזיר, ואע"ג שלא פירשו, סתמא דמילתא כאילו פירשו, כיון שבענין אחר אין יכולים לצאת בו. והמהרש"ל העיר, מלעיל דף כז: ד"ה כל, שלא כתבו התוס' "דמלמדין אותם" וכו', אלא סתמא דעתינו מסכמת כן - אמ"ה עמ' תעב הערה 158.

פוסקים:

בשור"ע (סי' תרנח סעי' ג') נפסק: אין אדם יוצא י"ח ביום הראשון בלולב של חבירו שהשאילו דבעינן "לכם" משלכם, ואפי' אמר "יהא שלך עד שתצא בו ואח"כ יהא שלי כבתחילה", ואם נתנו במתנה - מותר. והמ"ב (ס"ק ט') מביא: דלפי המ"א אם אמר שהוא "משאילו כדי שיצא בו" - יצא, כיון שהוי כאילו נתנו במתנה על מנת להחזיר, ולפי הט"ז - לא יצא, וע"כ יש ליטול שוב בלא ברכה. ובסעי' ד', נפסק: נתנו לו על מנת להחזיר - שמה מתנה, ולכן אם החזירו יצא, ואם לא החזירו - לא יצא, אפי' נתן לו דמיו, ואפי' נאנס מידו, והחיי אדם מסתפק באם אמר "הריני כאילו התקבלתי" אם יוצא, ובמאירי מבואר: שיוצא - מ"ב ס"ק טו' וכן אם החזירו לאחר זמן מצותו - לא יצא, ובמ"ב (ס"ק טז) מבואר: דאם ביום הנתינה הנותן כבר יצא בו - יכול להחזירו ביום המחזר בשעת מצותו, ובביה"ל מבואר: דקרוב לומר שאף אם כבר בירך הנותן אבל בניו ובנותיו הסמוכים עליו ושדרכן תמיד לברך על של אביהן ועדיין לא בירכו - ג"כ צריך להחזירו היום בתוך זמן מצותו, עוד מבואר במ"ב (שם): דכל זה באומר "על מנת שתחזירו לי", אבל אם לא אמר "לי", אפי' החזירו אחר החג - יוצא, ובביה"ל (שם) מפקפק בקולא זו. ובסעי' ה', נפסק: דאם נתנו לו סתם הוי כאומר "על מנת שתחזירו לי" ואפי' לא החזירו לידו, אלא לאחר ואחר לאחור, והאחרון מחזירו לבעלים - יצא, ומבואר במ"ב (ס"ק כח, וכב): דאם הנותן אמר שלא ליתן לאחר או כשיש אומדנא לכך, ונתן לאחר - לא יצא, ושיש מחמירין שלא ליתן לאחר מבלי דעת ורשות הנותן, ובביה"ל (ד"ה והאחרון) נפסק: דאפשר להחזירו גם ע"י עכ"ס וקטן אף שאינם בני שליחות.

עוד נפסק בשור"ע (שם סעי' ז'): שנים שקנו אתרוג או לולב בשותפות - אין יוצאים י"ח ביום הראשון, עד שיתן חלקו במתנה, וזה דוקא כשלא קנו ללורך מזה, אבל אם קנו ללורך מזה - יוצאים בו למסתמא לאדעתא דהכי קנאו.

עוד נפסק בשור"ע (שם סעי' ח'): האחים שקנו אתרוגים מתפיסת הבית, ונטל אחד מהם אתרוג ויצא בו, אם יכול לאוכלו ואין האחים מקפידים בכך - יצא, ואם היו מקפידים - לא יצא עד שיתנו לו חלקו במתנה, ואם קנה זה אתרוג זה מין אחר - אינו יוצא באתרוג עד שיתנו לו חלקם במתנה וכו', שכל שאין שם מאותו המין אין מחזילתם בסתם מועלת, אבל כשיש שם מאותו המין, אפי' היה מעולה מאחרים - מחזילתם בסתם מועלת, לפי שאינם מקפידים.

עוד נפסק בשור"ע (שם סעי' ט'): מה שנהגים במקום שאין אתרוג מצוי שכל הקהל קונים אתרוג בשותפות - הטעם מפני שכיון שקנאוהו לצאת בו מסתמא הוי כאילו פירשו שכל הקהל נותנים חלקם לכל מי שנטלו לצאת בו על מנת שיחזירוהו להם. והמ"ב (ס"ק לט) כותב: ואע"פ שכל זה הוא דין גמור, מ"מ כיון שאין הכל יודעים להקנות, לכן כותבים האחרונים, שמוטב לברך על שלו אם יש לו ד' מינים כשרים אע"פ שאינם מהודרים כמו של חבירו, ואם אין לו מוטב ליטול של חבירו הכשרים, משיטול של הקהל.

אתרוג ב"מתנה על מנת להחזיר"

סו. מהו האופן שבו יקנה אתרוג לחבירו ב"מתנה על מנת להחזיר"?

דף מא:

תשובה:

מתוס' (ד"ה הילך) מוכח: שגם ב"מתנה על מנת להחזיר" צריך להתנות כפי משפטי התנאים, דהיינו שצריך
 1. להקדים תנאי למעשה, 2. תנאי כפול, 3. הן קודם ללאו, וכן דעת הרא"ש בגיטין פרק ו' סי' ח', אבל התוס' בקידושין דף ו: ד"ה לא החזירו, ובדף מט: ד"ה דברים, בשם הרשב"ם, כותבים: שבמזמן לא בעינן תנאי כפול, ובאמ"ה עמ' תעג-תעה.

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאילן לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

המקבל חפץ ב"מתנה על מנת להחזיר" אם יכול להקדישו וליתנו

סז. המקבל מתנה מחזירו על מנת להחזיר, האם המקבל יכול להקדישו וליתנו במתנה, ומדוע? דף מא:

תשובה:

לפי התירוץ הראשון בתוס' - הקדשו הקדש כל זמן שהמתנה בידו עד שיחזיר.

ולפי תירוץ השני - אם המתנה היא באופן שהמקבל אינו יכול ליהנות ממנה, אין הקדשו הקדש, ואין מתנתו מתנה, ואם המתנה באופן שהמקבל יכול ליהנות, מתנתו מתנה אף שאין הקדשו הקדש. וכן כותבים הר"ן והריטב"א. ולפי הר"ן המאירי בשם הראב"ד - יכול הוא להקדיש טובת הנאה שיש לו באתרוג, וע"ע במש"כ הר"ן בשם הרשב"ם.

פוסקים:

בשור"ע (או"ח סי' תרנח סעי' ד') נפסק: נתנו לו על מנת להחזירו, הרי זה יוצא בו ידי חובתו ומחזירו, שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה, ואם לא החזירו, לא יצא אפי' נתן לו את דמיו, ואפי' נאנס מידו, וכן אם החזירו לאחר זמן מצותו, לא יצא, ומותר לתת לו אתרוג במתנה על מנת שלא יקדישו, ללא גרע ממתנה על מנת להחזיר.

נטילת לולב כשנוטלו מהופך או כשמתכוין שלא לצאת בו

סח. האם אדם יוצא ידי נטילת לולב כשנוטלו מהופך, או כשמתכוין שלא ללאת בו, ומדוע? דף מב:

תשובה:

א. כשנמלו מהופך

אינו יוצא בו.

לפי רש"י - היינו שהעליון למטה והאגד למטה, ואינו יוצא ידי "נטילת לולב", משום שזה לא כדרך גדילתו, וכן מפרשים התוס' לעיל דף לט. ד"ה עובר, עיי"ש, ובמש"כ לעיל תשו' מזח, אבל הרבינו חננאל מפרש: שהפך הלולב בשמאל והאתרוג בימין, והריטב"א כותב עליו: דליתא, משום שאינו מעכב בדיעבד.

פוסקים:

בשור"ע (סי' תרנא סעי' ב') נפסק: יטול האגודה בידו הימנית, ראשיהם למעלה ועיקריהם למטה, והאתרוג בשמאלית, ובסעי' ג', נפסק: שאפי' איטר נוטל לולב בימין כל אדם, וי"א שאוליין כתר ימין לדיה, ויש ליתול הלולב בימין לדיה, ואתרוג בשמאל לדיה, וכן נהגו, וכן עיקר, ואם סיפק ילא, ופי' במ"ב (ס"ק יט): דהיינו בין איטר ובין כל אדם שנטלו הלולב בשמאל - בדיעבד יצאו, ויש מחמירים בזה, וע"כ טוב וליטלו שוב בלא ברכה, והסולט כז' ידיו, נוטל הלולב בימין כל אדם, והאתרוג בשמאל כל אדם.

ב. כשהתכוין לא לצאת בו

בתוס' (לעיל דף לט. ד"ה עובר) מבואר: שלא יוצא בו בע"כ, ואפי' מ"ד מצוות אינן צריכות כוונה מודה לכך.

הטועה בדבר מצוה

סט. העושה מלאכה בשבת בשוגג מחמת שטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה או כשעשה לבסוף מצוה או במצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים, האם חייב חטאת? דף מב:

תשובה:

לפי ת"ק - חייב.

ולפי רבי יוסי - פטור, בין אם בסוף עשה מצוה, לדוגמא: הוציא לולב של מצוה לרה"ר לפני שיצא ידי מצות נטילת לולב, דהיינו: לאביי כשהפכו, ולרבה כשהוציאו בכלי, והתוס' ד"ה אמה, כותבים: שאביי ורבה ס"ל מצוות אינן צריכות כוונה, ולכן העמידו באופנים הנ"ל, ולא כשכיון לא לצאת, וע"ע בתור"ט, בשיבלי הלקט סי' שסו, ובכפות תמרים, ובין אם בסוף לא עשה מצוה, לדוגמא: עולת העוף שנמצאת בין האגפיים וכסבור חטאת העוף היא ואכלה.

ומבואר בתוס' (ד"ה מהו דתימא): דפלוגתא היא בפסחים דאיכא מ"ד שמחייב בנתחלף לו שיפוד של

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

נותר בשיפוד של צלי, הואיל ולא עשה לבסוף מצוה, [הכפות תמרים, כתב: שמהרמב"ם בפ"ב משגגות הל' ב' ובהל' טז. מוכח שפוסק כהדעה בפסחים], ומביאים שיש שגרסו בסוגייתנו, שרבי יוסי פוטר אפי' במצוה דרמיא על אחרים, לדוגמא: חטאת שאפשר שיאכלנה אחר. [בפשטות אין חילוקי דינים בין שתי הגירסאות – עיין מהרש"א].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ב משגגות הל' י') נפסק: המוציא את הלולב ביו"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת כדי לצאת בו, והעבירו ארבע אמות ברשות הרבים, בשוגג, פסור, שהרי ברשות הוציא.

קטן ומי שלא נתמלא זקנו לענין לפרוס כפים

ע. האם קטן שלא הביא ב' ענרות וכן מי שהביא ב' ענרות אך לא נתמלא זקנו יכולים לפרוס כפיהם? דף מב.

תשובה :

א. קטן שלא הביא ב' ענרות

לא ישא את כפיו אפי' באקראי.

לפי רש"י (ד"ה חולקים) - זהו אפי' אם יש גדולים עמו, [מפני שאין כבוד של ציבור להיות כופין בברכתו - רש"י במגילה ד"ה ואינו].

ולפי תוס' (ד"ה היודע לפרוס) - אם יש גדולים עמו, נושא את כפיו כדי ללמוד ולהתחנך, ומטעם זה רשאי לברך - מ"ב ט" קכח ס"ק קכג.

ב. מי שלא נתמלא זקנו

התוס' (ד"ה היודע לפרוס) בפירושו הראשון כותבים: שעם אחרים גדולים מותר לפרוס.

ובפירושו השני כותבים: דבקביעות או בימים שמרבים ברחמים, אינו יכול לישא כפיו, אבל באקראי - יכול לישא כפיו, כדי לאחזוקי נפשיה בכהני.

פוסקים :

המ"ב (סי' קכח ס"ק קכה) כתב: דבמדינותינו שאין נושאים כפים אלא ביו"ט, מותר לו לישא כפיו בכל רגל, אפי' בפני עצמו, כדי לאחזוקי נפשיה בכהני, דלא מיקרי זה אקראי. ובשו"ע (שם סעי' לד) נפסק: שכל שהגיע לשנים שראוי להתמלאות זקנו אנ"פ שלא נתמלא קריין ביה נתמלא זקנו, וברמ"א ציין לעיין בשו"ע סי' נג סעי' ח', ושם נתבאר: שלכן בן כ' שנה אנ"פ שאין לו זקן - ממנין אותו לש"ץ, וכן אם היה לו זקן מעט קריין ביה נתמלא זקנו אם הוא מבן י"ח ולמעלה. והביה"ל (בסי' קכח סעי' לד) מביא מחלוקת פוסקים אם מותר לו לפרוס כפיו עם כהנים גדולים אפי' דרך קבע, וכן אם באקראי מותר אפי' יחידי.

שחיטת קטן

עא. קטן ששחט, האם מותר לאכול משחיטתו, ומדוע? דף מב:

תשובה :

1. אם גדול לא עמד על גביו - אסור לאכול משחיטתו, דחיישינן שמא שהה או שמא דרס.

2. אם גדול עומד על גביו והקטן יודע לשחוט, [פי' שיוודע לאמן ידיו לשחיטה - רש"י] - אוכלין משחיטתו, שהרי הגדול ראה שלא שהה ולא דרס.

לפי שיטת התוס' (ד"ה והיודע) - אם הקטן אינו יודע לאמן ידיו, אסור לאכול משחיטתו, אפי' אם ראהו גדול מתחילה ועד סוף שלא שהה ולא דרס. [ומדברי תוס' משמע, שסוברים: שאפי' בדיעבד שחיטתו פסולה, אף שגדול עומד על גביו, אבל לפי הר"ן והמאירי - בדיעבד כשגדול עומד על גביו שחיטתו כשרה אף שאינו יודע לשחוט, וכן סוברים הרא"ש בחולין סי' ד', והמגיד משנה בפ"ד משחיטה הל' ה' אליבא דהרמב"ם, ואחרת מהכס"מ שמפרש את הרמב"ם כהתוס', עיי"ש].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשו"ע (יור"ד סי' א' סעי' ה') נפסק: חרש, וכו', ושוטה, וכו', וקטן שאינו יודע לאמן ידיו לשחוט, אין מוסרים להם לשחוט לכתחילה, אפי' אחרים עומדים על גביהם, ואם שחטו, שזייתן כשרה, אם אחרים עומדים על גביהם, ואם הקטן יודע לאמן ידיו, אם אחרים עומדים על גביו, שוחט לכתחילה, ומותר לאכול משחיטתו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק רביעי

לולב וערבה

לולב וערבה שבמקדש

א. מה הפירוש "לולב וערבה ששה ושבעה"? דף מב:

תשובה:

פעמים דוחים שבת והן בכל שבעת ימי החג, ופעמים שאין דוחין והווי להו ששה ימים. ולולב אם דוחה שבת – עיין לקמן תשר' ז', ודיני הערבה – עיין לקמן תשר' ז' נושא ג'.

רש"י מפרש: לולב וערבה שהן במקדש כל שבעה, לולב - לנטילה, וערבה להקיף מזבח, והטעם שרש"י נקט "לולב לנטילה" ולא נקט "להקפה", אף שבתשובותיו פוסק, וכן הרמב"ם, שלולב להקפה – עיין אמ"ה עמ' תקסו.

מצות לגמור את ה"הלל" בחג

ב. מהו מקור לאמירת "הלל"? דף מב:

תשובה:

ברש"י מבואר: שלגמור את ההלל בכל שמונת ימי החג היא תקנת נביאים הראשונים, וכן שיטת הרמב"ם בספר המצוות, והרמב"ן בהשגות בשורש א' מביא דשיטת הבה"ג – שנצטווה משה בסיני, שיאמרו ישראל במועדיהם שירה, ושכגמ' בפסחים ק"ג, משמע: דהוי הל"מ – אמ"ה עמ' תקיג, דין אמירת הלל על נטילת לולב אם היא דאורייתא – עיין אמ"ה עמ' שמב, ובמש"כ לעיל פרק ג', תשובה מח.

מצות ה"שמחה" בחג

ג. מה הפירוש "השמחה שמונה", כיצד, ומנין למדים זאת? דף מב: מח:

תשובה:

במשנתנו מבואר: שיש מצוה לשמוח בכל שמונת ימי החג.

לפי רש"י - זהו מדכתיב "ושמחת בחגך", ולכן בזמן שביהמ"ק קיים, יש לקיים מצות שמחה באכילת בשר שלמים, דאין שמחה אלא בבשר, דכתיב "וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת".

ובתוס' (ד"ה לולב) מבואר: שאם אי אפשר לקיים מצות שמחה בבשר שלמים, משמחו בכסות נקייה, וביין ישן.

הברייתא (לקמן דף מח.) דורשת: מהפסוק "והיית אך שמח", לרבות ליל יו"ט אחרון לשמחה, הואיל ויש שמחה לפניו, ומהמילה "אך" ממעטים ליל יו"ט ראשון, הואיל ואין שמחה לפניו.

רש"י (שם ד"ה לרבות) מפרש: שאחר שמרבים ליל יו"ט אחרון לשמחה כ"ש שביום השמיני חייבים בשמחה, שהרי הלילה טפל ליום, ושאר הלילות לא צריך לרבות, הואיל ו"ימים" כולל גם לילות, משא"כ ליל יו"ט אחרון שאינו משבעת ימי החג, ורש"י בפסחים דף עא. ד"ה לרבות, כותב: שמרבים רק ליל יו"ט אחרון, אבל ביום השמיני אין מצות שמחה, והתוס' שם ד"ה לילי, דוחים את שיטת רש"י שם, וכותבים כשיטת רש"י בסוגיון, ועיין בערוך לנר בסוגיון דף מב, הכותב: שרש"י בפסחים כותב זאת רק לפי הור"א שם, וע"ע במהרש"א ובמהר"ם על התוס' בסוגיון, שהוכיחו מדבריהם שטורבים כרש"י בפסחים, וע"ע במנחת ברוך סי' עט, פ', ובשאג"א סי' סח.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ר

שמחת בית השואבה בחג

ד. מה הפירוש "החליל חמשה וששה"?

דף מב:

תשובה:

ברש"י מבואר: שבשמחת בית השואבה בחג, היו שמחים לכבוד שאיבת ניסוך המים, ומחללים בחלילים ובכנורות, ואותו חליל אינו דוחה שבת ויו"ט, (משמע ששמחת בית השואבה אינה שייכת לשמחת יו"ט, אולם מהרמב"ם פ"ח מהל' לולב ה"ב מדויק, שזה חלק ממצות שמחת יו"ט – אמ"ה עמ' תקיז).

ה. מי שנטל חפץ בשבת על מנת שלא להעבירו ד' אמות ברה"ר, ונמלך והעבירו ד' אמות בלא שעמד לפוש בינתיים, האם עבר איסור לאוריייתא?

דף מג.

תשובה:

לפי תוס' (ד"ה ויעבירונו) - לא עבר איסור דאורייתא, (אם רש"י חולק על תוס' – עיין אמ"ה עמ' תקמה).

מצות "נטילת לולב" בכל ימות החג מדאורייתא ומדרבנן

ו. האם מצות "נטילת לולב" היא מדאורייתא בכל מקום ובכל שבעת ימי החג, ומניין למדים זאת?

דף מד.

תשובה:

1. הנטילה במקדש - חיובה מדאורייתא בכל יום ויום משבעת ימי החג, (שנאמר "ושמחתם לפני ד' אלוקיכם" – רש"י לעיל דף מא. ד"ה במקדש, ע"פ התו"כ).

2. בגבולין - מדאורייתא מצות לולב חיובה ביום הראשון של חג בלבד, בכל מקום, שנאמר "ולקחתם לכם ביום הראשון", (אם גם בשבת – עיין לקמן בתשובה הסמוכה).

3. בגבולין בשאר ימי החג - מן התורה אין חיוב ליטול, (לפי רש"י לעיל דף מא. ד"ה במדינה: ירושלים בכלל גבולין, ואילו הרמב"ם בפירושו למשניות על המשנה לעיל דף מא, מפרש: שירושלים בכלל המקדש – אמ"ה עמ' תלז, ועיין במש"כ לעיל פרק ג' תשר' סא).

4. משחרב ביהמ"ק - (התקין רבי יוחנן בן זכאי – לעיל דף מא, שיהיה) לולב ניטל בכל מקום, ובכל שבעת ימי החג, (אבל לא בשבת – עיין לקמן בתשובה הסמוכה), זכר למקדש.

ז. האם מצות "נטילת לולב" ומכשיריו דוחה שבת, ומדוע?

דף מג. מד.

תשובה:

א. לולב

1. מן התורה - חיוב נטילתה (דהיינו בגבולין ביום הראשון, ובמקדש אפי' בשאר ימות החג) אפי' בשבת שבו, שהרי אין כאן אלא טילטול בעלמא.

2. מדרבנן: בזמן שביהמ"ק קיים - גזרו חכמים שביום השבת שבשאר ימי החג, לא יהא ניטל, (אף במקדש כמבואר בסוף דין זה), גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים, כדי ללמוד (נענונו או ברכתו – רש"י), אבל ביום הראשון שחל להיות בשבת שחיוב נטילתה היא מהתורה גם בגבולין, לא גזרו, (במקדש היו מוליכין את הלולב להר הבית, ואילו בגבולין תיקנו שכל אחד נוטל בביתו – משנה, ומתוך כך זכור הוא ולא אתי לאפוקי – רש"י דף מג. ד"ה הא תקינו).

רש"י (ד"ה אלא) מפרש: שבשאר ימות החג גזרו שגם במקדש לא יטלו, משום חומרא דשבת, דיש כח לבי"ד לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה, (ועיין בדף מג. תוד"ה הא תקינו, וכן מבואר בירושלמי לעיל פרק ג' הל' יא, שנטילת הלולב דוחה את השבת רק ביום הראשון, אבל בשאר ימות החג אין נוטלים לולב בשבת אפי' במקדש, למרות שמצותה מדאורייתא, וכן משמעות הרמב"ם בפ"ז מלולב הל' יג).

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. **משחרב ביהמ"ק** - אסרו חכמים ליטול את הלולב בשבת אף ביום הראשון של חג, לבני הגבולין הרחוקים, זהו מפני שאינן יודעים בקביעות החודש, ושמא אינו יו"ט, ואסרו אף לבני ארץ ישראל שקדשו את החודש, ויודעים בעיבורא דירחא. רש"י (ד"ה לדידהו) מפרש: שזהו כדי שלא יהיו ישראל אגודות אגודות, ונראה כשתי תורות, ולפי הכל בו, ולפי הרמב"ם בפ"ז הל' שטז – בזמן המקדש כשיום הראשון חל בשבת, בני הגולה היו נוטלים רק במקומות שהשלוחים הגיעו אליהם, אבל במקומות הרחוקים שהיה להם ספק בקביעות החג, לא היו נוטלים בשבת מספק, מחמת הגזירה, ולפי המאירי – בזמן המקדש אפי' במקומות הרחוקים היו נוטלים אותה, מפני שעיקר הגולה היתה במקומות שהשלוחים יכלו להגיע אליהם.

בתוס' (ד"ה לא ידעינן) מבואר: שאפי' בזמן הזה שהכל עושין על פי החשבון, נשאר הדבר כמו שהיה שבשבת אינו ניטל כלל, ולא בגבולין ולא בארץ ישראל, ואפי' ביום הראשון – רמב"ם פ"ז מהל' לולב הל' יח.

ב. מכשיריו של הלולב

לפי רבי אליעזר - מן התורה דוחה שבת, דכתיב "וביום" אפי' בשבת. רש"י מפרש: דהיינו אפי' לקוצו מן המחובר ולאגודו. [אבל מדרבנן אינו דוחה כלולב לעיל דינים 4, 3].

ולפי רבנו - אין דוחה שבת, ד"ביום" צריך למידרש, "ביום" ולא בלילה.

אופן קיום מצות "חיבוט ערבה" שבמקדש

ח. מהו המקור ל"מצות ערבה" שבמקדש, ומנין למדים זאת, ומהו המקור ל"מצות ערבה" שבגבולין, מהו אופן קיומה, והאם חייבים לקיימה בכל מקום ובכל זמן, והאם אפשר לקיימה גם בערבה שאולה, ומנין למדים זאת? דף מב:–מה:

תשובה:

א. המקור למצות ערבה, ווע"ע א"ת כרך ח' עמ' תקנז, ערך הושענא רבה ובעמ' תקלה, ערך הושענאות.

1. שבמקדש

לפי אבא שאול (דף מד. מה:): - הוי מדאורייתא, שנאמר "ערבי נחל" לשון רבים, דהיינו אחת למקדש מלבד האחת שבלולב.

ולפי רבנו - הערבה שבמקדש הוי הלכה למשה מסיני, וכן פוסק הרמב"ם בפ"ז מהלכות לולב ה"כז.

לפי התוס' - יש הסובר שאין "מצות ערבה", וכדלהלן:

במשנתינו (דף מה.) מבואר: שלפי רבי יוחנן בן ברוקה - חריות של דקל היו מביאין וחובטין אותן בקרקע בצידו המזבח, ואותו היום, נקרא "יום חבוט חריות".

הגמ' (דף מה:): מביאה: שטעמו של ריב"ב הוא, לפי רב הונא - מדכתיב "כפות" שנים, אחת ללולב ואחת למזבח, ולפי ר' לוי - כ"תמר", מה תמר זה אין לו אלא לב אחד, אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים.

ומבואר בתוס' (דף מה: ד"ה אחת): שלפי רב הונא אליבא דרבי יוחנן בן ברוקה - בכל שבעת ימות החג הביאו רק חריות של דקל ולא ערבה, ולא מסתבר לפרש, שלרב הונא, רבי יוחנן בן ברוקה חולק רק ביום השביעי, [אמנם בפסקי הרי"ד מפרש: כהפירוש שתוס' דחו, והריטב"א מפרש: שלא מסתבר שריב"ב חולק על מצות ערבה, אלא דסבר שדוקא יום ז' הוי יום חיבוט חריות, ואילו מצוה לערבה להקפת מזבח של ז', א"נ כשיטת התוס', דאיכא ערבה ולולב למזבח כל ז' – אמ"ה עמ' תרלה, ובהערה 180], ושלפי ר' לוי דמפרש דטעמא דריב"ב הוא מסברא ולא מפסוק, פשוט שצריך להביא ערבה כל שבעה, [ועיין מהר"ם], ומה שמביאים חריות של דקל אפשר [עיין מהר"ם, ובאמ"ה עמ' תרלו, ובהערה 182] דלא הוי אלא יום אחד.

2. שבגבולין

לפי אבא שאול - זהו בדיוק כהנ"ל בדין הקודם.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לפי רבי יוחנן (דף מד.) בדעת רבנו (שבדין הקודם) - מתקנת נביאים.

ולפי רבי יהושע בן לוי בדעת רבנו - מנהג נביאים.

ומבואר בתוס' (ד"ה כאן): שלפי רבי יהושע בן לוי - הוי מנהג נביאים שהנהיגו את העם, אבל לא תיקנו להן, ועיין אמ"ה עמ' תקעט. בשם המהרש"ל, מש"כ בשיטת ר"ת, וברמב"ם שם הכ"א, נפסק: כריב"ל, שדבר זה מנהג נביאים הוא.

ג. אופן קיום מצותה בזמן שביהמ"ק קיים [דף מג:]

לפי רב יוסף - בזקיפה, וואיתותב רב יוסף.

רש"י מפרש: לא היו נוטלין אותה ביד אלא זוקפין אותה בצידי מזבח, ואח"כ מקיפין את המזבח רק בלולב.

ולפי אב"י - הוי בנטילה, פי' שנטלו את הערבה ביד והיו מקיפין את המזבח.

מרש"י (דף מג: ד"ה והביאום), משמע: שרק הכהנים היו מקיפין, רק עם הערבה בלא הלולב, אבל ישראל לא היה נכנס בין האולם למזבח, [דשלוחי ב"ד היו מביאין הערבות, והעם נוטלין אותה ומנענעין ואח"כ מקיפין בס הכהנים את המזבח בגליהם, ואח"כ זוקפין אותן בצידי המזבח, ובכל יום היה הקפה בערבה פעם אחת, וביום זה ז' פעמים - שעה"צ סי' תרסד ס"ק ו', ואילו מהרמב"ם משמע: שאף למ"ד בנטילה, מ"מ היו מקיפין רק בלולב, ועיין ר"ן, שתי השיטות מובאים באור זרוע, עיי"ש, שיטה שלישית היא ספר היראים, הכותב: שזה ספק ולכן יש להקיף גם בלולב וגם בערבה].

מספר ההקפות והתחנונים שאומרים בזמן ההקפות

לפי ת"ק (במשנה דף מה.) - בכל יום ויום מקיפין את המזבח פעם אחת, ואומרים "אנא ד' הושיעה נא, אנא ד' הצליחה נא".

ולפי רבי יהודה - אומרים גם "אני והו הושיעה נא", וביום השביעי מקיפין את המזבח שבע פעמים.

בשעת פטירתו היו אומרים

לפי ת"ק - "יופי לך מזבח יופי לך מזבח".

ולפי רבי אליעזר - "לך וליה מזבח, ליה ולך מזבח".

פוסקים :

ברמב"ם (שם הכ"ב) נפסק: שמצותה בזקיפה על צידי המזבח, ובהלכה כג, נפסק: דבכל יום מקיפין את המזבח בלולב פעם אחת, ואומרים "אנא ד' הושיענא, אנא ד' הצליחה נא", וביום השביעי מקיפין את המזבח שבע פעמים, וכבר נהגו ישראל, בכל המקומות להניח תיבה באמצע ביהמ"ק, ומקיפין אותה בכל יום כדרך שהיו מקיפין את המזבח זכר למקדש, ועיין בכס"מ שם, ומש"כ לעיל תשובה א'.

בשו"ע (או"ח סי' תרס סעי' ב') נפסק: נוהגים להקיף אף מי שאין לו לולב, ויש אומרים שמי שאין לו לולב, אינו מקיף. וכן נוהגין, וזוים השנינו נוטלין הערבה עם הלולב להקיף. ובסי' תרסד סעי' א', נפסק: שנוהגים בהושענא רבא להתייר בו אגודו של לולב, ומקיפין ז' פעמים, ומרבים תחנונים על המים, ובסעי' ג' נפסק: יש מי שאומר, שאף ביום זה מקיפין בלולב ולא בערבה ולא נהגו אלא להקיף בו גם בערבה, ומבואר במ"ב (ס"ק טו): דמנהג העולם הוא כדי לצאת את שתי הדעות, ושהסכימו האחרונים שאם אין לולב בעיר מקיף בהושענא רבא בערבה, והשנה"צ סי' תרס ס"ק ה', כותב: דכשיש בעיר אף שלו אין, לא יקיף בערבה דמיחזי כיהורא, וברמ"א סי' תרסד סעי' ז', נפסק: ליותר טוב שלא לחבר עם הלולב, ורק אחר קדיש "תתקבל" אז תקח הערבה, ותחבוט ה' פעמים בקרקע, ושל"ה כתב: שמגיע ל"תענה אמונים" אז מניח הלולב ויקח הערבה.

ג. חיוב מצותה [דף מג:]

1. מדאורייתא - בכל יום ויום משבעת ימי החג, ואפ' בשבת, [רש"י במשנה מפרש: שחיוב מצותה ע"י הקפה - עיין מש"כ לעיל תשו' א'].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. **מתקנת חכמים** - שבזמן שביהמ"ק קיים ידחה שבת רק יום אחד, כדי שלא יזלזלו בלולב, ויאמרו "שלולב אינה מצוה חשובה", וקבעו שידחה רק את יום השביעי שחל להיות בשבת, כדי שיהיה הבדל בין מצות ערבה למצות לולב.

ר' יוחנן מפרש: שזהו כדי לפרסמה שהיא מן התורה, אע"פ שאין מצותה מפורשת בפסוק.

טעם נוסף מובא בגמ': שזהו משום שהערבה מובאת ע"י שליחי בי"ד.

רש"י מפרש: שבערב שבת מביאים אותם, ומסורה רק לכהנים שזריזים הם, ועיין ר"ן, ולכן אין חשש שיעבירו ד' אמות ברשות הרבים, [ברש"י ד"ה אי הכי, משמע: שלפ"ז אין צריך להגיע לטעמו של רבי יוחנן, אבל הרמב"ם בפ"ז מלולב ה' כא, מביא את טעמו של רבי יוחנן, ועיין בלח"מ שם], ולכן: מצותה פעמים ששה ופעמים שבעה, דאם חל שביעי שלה בשבת - חיוב מצותה [בהקפה - רש"י במשנתנו, וע"ע מש"כ לעיל תשר' א'] שבעה, הואיל והשביעי דוחה שבת, ואם חל בשאר ימות החג - ששה, הואיל ושאר ימות החג לא דוחים שבת, [ומבואר במהרש"א דף מד: על תוד"ה אמר, שלפי אבא שאול הסובר, שערבה לכל מסורה מדאורייתא בין לכהנים לבין לישראל - אף שביעי אינו דוחה שבת, והא דתנן ששביעי דוחה שבת היינו רק לרבנן].

3. **משחרב ביהמ"ק** - עושים רק יום אחד זכר למקדש, ולא שבעה, שרק "לולב" שאית ליה עיקר מה"ת בגבולין, עבדינן ליה שבעה זכר למקדש, אבל "ערבה" שלית ליה עיקר מן התורה בגבולין, לא עבדינן שבעה זכר למקדש, [וע"ע ברמב"ם שם הכ"ב, ובמגיד משנה שם].

לפי בר הריא - לעולם אין יום השביעי של חג חל בשבת, אבל אם היה מזדמן בשבת, היה דוחה שבת, ואפי' בזמן הזה, ולא גזרינן "שמא יעבירנו" הואיל ומצותה מסורה רק לשליחי בי"ד.

ולפי רבין ובל נחותי - יום השביעי יכול לחול בשבת, ואעפ"כ לא היה דוחה שבת, מפני שאין בני חו"ל יודעים בקביעת החודש, ויכול להיות שזה אינו שביעי של חג, וכיון שבני חו"ל לא דוחין, ה"ה בני ארץ ישראל שיוודעים בקביעת החודש לא דוחים. [הר"ן והריטב"א כותבים: שההלכה כבר הדיא, וע"ע ברמב"ם פ"ז מקידוש החודש הל' ז', ובמרכבת המשנה שם].

ד. **כהנים בעלי מומין** [דף מד].

לפי ריש לקיש - יכולים גם הם להכנס בין האולם ולמזבח כדי לצאת במצות ערבה.

ולפי רבי יוחנן - בעלי מומין לא נכנסין להקיף את המזבח, דמי אמר שמצותה "בנטילה" דילמא בזקיפה, ומי אמרה "בבעלי מומין" דילמא בתמימין.

התוס' מפרשים: שהאיסור ליכנס בין האולם למזבח הוא רק מעלה דרבנן, ולכך מתיר ריש לקיש שיכנסו בעלי מומין, דדאורייתא דוחה דרבנן, ושרבי יוחנן, הקשה עליו: 1. דמי אמר בנטילה פי' דילמא מספיק שאחד זוקף ע"י כולן, וכן רש"י מפרש בד"ה דילמא, אי נמי בעלי מומין יכולין להקיף בחוץ ולא בין האולם למזבח, 2. ואפי' את"ל שבנטילה, דילמא כל ההלכה למשה מסיני נאמרה רק בתמימין הראויין לעבודה, כמו שאין הלכה למשה מסיני בזרים, שהרי לא יכולים ליכנס למזבח.

עוד כותבים התוס': שלפי אבא שאול דס"ל, שאף ישראל חייבים בערבה, דדרש מ"ערבי", וצריך להיות דומיא דלולב, מ"מ שמא הקפת המזבח הוא רק בכהנים, אבל שאר ישראל בעזרה בלא הקפה, [אולם מהרמב"ם פ"ז מהל' לולב הכ"ב משמע: שאף ישראל מקיפים - אמ"ה עמ' תקנה].

ה. **ערבה שאולה**

לפי רבנן דאבא שאול - פשיטא שיוצאים בה, שהרי אין מקור לחיוב ערבה מן התורה, ורק מהל"מ למדים שבמקדש חייבים לקיים מצות ערבה.

ומבואר בתוס' (ד"ה והביאו): שלפי אבא שאול שלומד חיוב מצות ערבה מ"ערבי נחל", בעינן "לכם" כמו בלולב, [וע"ע באמ"ה עמ' תקסח, מש"כ בשם הריטב"א].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ניסוך המים

ט. באלו ימים נוהג ניסוך המים? דף מב:

תשובה:

לפי ת"ק (במשנתנו) - נוהג רק בשבעת ימי החג אבל לא בשמיני עצרת, ולפי רבי יהודה בגמ' לקמן דף מז. ובמשנה לקמן מז: - ניסוך המים נוהג גם בשמיני העצרת. מחלוקתם מובאת לקמן תשו' כא. לו נושא א', עיי"ש. הגמ' בתענית דף ג'. אומרת: שמשנתנו שנוהג שבעה ימים היא כרבי יהושע, דס"ל שמדאורייתא אין חייב לנסך במים, והלכה למשה מסיני שמנסך בשבעת ימי החג ולא בשמיני עצרת, עיי"ש וברש"י ד"ה אלא, ושלפי רבי עקיבא נוהג רק שני ימים - בשישי ובשביעי.

הברכה על מצות "חיבוט ערבה", ושיעורה

י. האם בזמן הזה מברכים על קיום מצות "חיבוט ערבה", והאם יש לערבה שיעור, ומה הדין למי שנטל ערבה יחד עם דברים אחרים? דף מד. מד:

תשובה:

א. לענין ברכה

בגמ' איתא: דההוא גברא "חביט חביט ולא בריך" [חביט, רש"י מפרש: שהוא לשון נענוע, ולפי הרמב"ם פ"ז מלולב הכ"ב, היינו: חבטה בקרקע או בכלי, עיין רא"ש סוף סי' א. ובאמ"ה עמ' תקצד], קסבר "מנהג נביאים הוא".

רש"י מפרש (דף מד. ד"ה מנהג): ואין מברכין על מנהג, משום שלא שייך לומר "וציונו", דאפי' בכלל "לא תסור" ליתא, ומשמע מרש"י (דף מד: ד"ה מנהג): שלמ"ד יסוד נביאים צריך לברך, [אמנם שיטת הרמב"ם היא: ש"לא תסור" יש גם על מנהג - אמ"ה עמ' תקעז, וע"ע במש"כ בתשו' הבאה].

עוד מבואר ברש"י: שכל זה הוא רק בגבולין, ומשמע, שעל ערבה שבמקדש לכו"ע מברכים, שהרי חיוב מצותה מכח הלכה למשה מסיני.

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרסד סעי' ד') נפסק: דאין מברכין על נטילת ערבה, ומבואר במ"ב: הואיל ורק מנהג נביאים הוא, שהנהיגו את העם לעשות כן, ולא בתורת תקנה, ולא שייך לברך ולומר "וציונו". ובסעי' ד', נפסק: וחובט בה על הקרקע או על הכלי פעמיים או שלוש, ויש אומרים שצריך לנענע בה, ונהגו לעשות שתיים: מנענעין בה, ואחר כך מוציין אותה.

ב. כמות הערבות למצות "חיבוט ערבה" ושיעור הערבה

לפי רב נחמן - ג' בדי עלין לחין.

רש"י (ד"ה שלשה בדי) מפרש: שיש בכל אחד עלין לחין, [ברש"י שבר"ן איתא: שיש לכל אחד ג' עלין].

והתוס' מפרשים: ששלשה בדים (עלים) יוצאין מקלח אחד, [עיין מהרש"א, ובאמ"ה עמ' תקצא].

ולפי רב ששת - אפי' עלה אחד בבד אחד.

רש"י מפרש: דהיינו בד אחד ובו עלה אחד, ושאין לערבה שיעור לאורכה, ובכל דהו סגי, ועכשיו נהגו להביא ענפים ארוכים שמינכרא מצוה בעין יפה. [אבל הר"ן סובר דשיעור אורכה כשיעור ערבה שבלולב].

פוסקים:

בשו"ע (שם הלכה ד') נפסק: דשיעור ערבה זו, אפי' עלה אחד בבד אחד, מיהו מכוול הו"ל להיות עלה אחד ככל אחד, ע"כ נהגו לעשות ההקטנות יפיים משום "זה אלי ואנוהו", והמ"ב (ס"ק טז) כותב: שטוב לכתחילה שיהיה עכ"פ ג' בדין, ובשם האר"י כתבו - ה' בדין, עוד נפסק בשו"ע: דשיעור אורכה כשיעור אורך ערבה שבלולב, וכל הפוסל בערבה שבלולב, פוסל בערבה זו, והמ"ב (בס"ק יח) כותב: שעל כן יש ליוהר, שלא יהא גזול, ולא יבש, אולם בדיעבד אם היה כמות - כשר.

וצדקתו עומדת לעד והו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ג. מצות נטילתה

לפי רב אמי - אינה ניטלת אלא בפני עצמה, ושולכן אין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב, ואפי' אם יגביה את הלולב לשם לולב, ואח"כ יחזור ויגביהנו לשם ערבה.

רש"י (ד"ה אינה) מפרש: דהיינו שאין דבר אחר נאגד עמה, כדי שיהא מוכח שהיא למצוה.

ומבואר בתוס' (ד"ה ואינה): שלפי"ז אם נוטל לולב עמה ואינו אגוד עמה מודה ר' אמי שיוצא, והב"י מביא את דעת ר' שלמה בן התשב"ץ, שאינו יכול ליטלה עם הלולב בשעה שהוא יוצא בה ידי חובתו, עד אחר שיברך ויטול וינענע בתחילה, ואם נטלה עובר משום "בל תוסיף", והשו"ע בסי' תרסד סעי' ז', פוסק שראוי לחוש לדבריו, והרמ"א לא חש לדבריו, ומוסיף: "קיומל טונ קלא ליטלה עם הלולב כלל".

ולפי רב הסדא א"ר יצחק - אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב, והרא"ש בסי' א', מביא: שלפי הרמב"ם פ"ז מלולב הל' כ' - הלכה כר' אמי, ואילו הראב"ה פוסק כרב חסדא: שאדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב, ומוסיף הרא"ש: שזהו רק באופן שהגביה ושוב הגביה, ובהלכות הרי"ץ גאות, מבואר: שלפי רב חסדא א"ר יצחק יוצא אף שלא הגביהו אלא פעם אחת, ושבהושענא רבא מנהג כל העם ליטול ערבה לבדה "למיעבד רווחא דמילתא כר' אמי" - אמ"ה עמ' תקפט-תקצו.

פוסקים :

בשו"ע (שם סעי' ה') נפסק: דאינה ניטלת אלא בפני עצמה, שלא יאגוד דבר אחר עמה, אבל אם יש בידו דבר אחר אין לחוש, ומבואר במ"ב (ס"ק כ'): שלכן אין חציצה פוסלת בו, ובסעיף ו', נפסק: דאין אדם יוצא י"ח בלולב שבערבה, אפי' הגביה אותה ב' פעמים, אחד לשם לולב ואחד לשם ערבה, וי"א שיוצא בה, ומבואר במ"ב (ס"ק כא'): דאף לדעה ראשונה, רק בערבה האגודה עם הלולב אינו יוצא, אבל אם התיר אגודו של לולב - יוצא בו.

אם מברכים על מצוה שמכח "מנהג"

יא. האם מברכים על מצוה מכח "מנהג", ומדוע?

דף מד. מד:

תשובה :

בסוגייתנו מבואר: דאם מצות ערבה מקורה ממנהג - אין מברכים על קיום מצותה, וכנ"ל בתשובה הקודמת בדין הראשון.

רש"י מפרש: משום שלא שייך לומר "וציונו".

התוס' (ד"ה כאן) מביאים: שיש מדקדקין מתוך כך שלא לברך על הלל דראש חודש, שאינו אלא מנהג בעלמא, וההלל בימים שגומדין את ההלל - חיובה מעיקר הדין ולא רק מנהג. ענין "הלל" - עיין א"ת כרך ט' עמ' שצ, ערך הלל.

ולפי ר"ת - מברכין על ההלל דראש חודש, דלא גרע מקורא בתורה, וניסו להוכיח כן מיר"ט שני של גלויות, שבליה מקדשין בברכה, אף שאינו אלא מנהג בעלמא, ודחו ראיה זו, משא"כ ערבה שאינה אלא טילטול וגם רק ממנהג, לא החשיבוה לקבוע לה ברכה.

עוד כותבים: שמברכין על תקיעת שופר ביו"ט שני של ראש השנה, ושזהו אף ליש מדקדקין הנ"ל, הואיל וחמיר טפי מיר"ט שני של גלויות, משום דקדושה אחת נינהו, ונע"ע במאירי, ובסור בשם בעל העיטור, ובשם רב שמואל בן חפני, ובשו"ת חת"ס יור"ד סי' קצא, ובשו"ע נפסק: שאין מברכים כנ"ל תשו' קודמת נושא א', עיי"ש, והרמב"ם פ"ז מלולב הל' כב, מוסיף: שזהו מפני שדבר זה מנהג נביאים הוא.

קישקוש כרמים בשביעית

יב. האם מותר לקשקש בכרמים בשביעית, ומנן למדים זאת?

דף מד:

תשובה :

1. כשהקשקוש נעשה כדי לסתומי פילי - מותר, הואיל ומטרתו כדי שלא ייבש העץ, ואוקמי אילני הוא שלא ימות.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. **אם כדי אברויי אילני - אסור, הואיל ומטרתו להשביח את האילן, ולמדים זאת, מדכתיב "והשביעית תשמטנה ונטשתה", תשמטנה מלקשקש.** ואם איסור קשקוש הוא מדאורייתא או רק מדרבנן והפסוק הוא רק אסמכתא – עיין אמ"ה עמ' תקצטו.

פריעת שכר לפועלים מפירות שביעית

יג. האם מותר לפועלים לאכול פירות שביעית כתמורה לעבודתם בשדה, ומדוע? דף מד:

תשובה:

בגמ' מבואר: שיש לאסור זאת.

רש"י מפרש: לפי שפורע פעולתם מפירות שביעית, והתורה אמרה "לאכלה" ולא לסחורה, [אם הגמ' מדברת כשהתנה עמם, ומה הפירוש "אוכלים" ביתיא – האם בזמן הקשקוש או אח"כ, ומה יהיה באופן שמקשקשים בכרמים ואוכלים ענבים – עיין אמ"ה עמ' תקצז, תקצח].

אם בכל יום בחג מברכים "על נטילת לולב" ו"לישב בסוכה"

יד. האם מברכים "על נטילת לולב" בכל יום שנוטלים לולב או "לישב בסוכה", וכן בכל פעם שנכנסים לסוכה לישב או לישן בה? דף מה: מו.

תשובה:

לפי רב יהודה אמר שמואל: 1. **על הלולב - לכו"ע מברך בכל הז' ימים, דמאחר ומפסקי לילות מימים, כל יום היא מצוה באפי נפשה, 2. על הסוכה - מברך רק פעם אחת, בתחילת החג, דמאחר ולא מפסקי לילות מימים, כחדא יומא חשיבא.**

לפי רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: 1. **על הסוכה - לכו"ע מברכים בכל שבעת ימי החג, הואיל ודאורייתא היא, 2. על הלולב - אם כשאין ביהמ"ק קיים מברכים רק ביום הראשון ולא בשאר ימות החג, הואיל ובשאר ימות החג חיובה רק מדרבנן, והריטב"א כתב: שלדעה זו אין מברכים על מצוות דרבנן. ועיין בערוך לנה, ואם בזמן שביהמ"ק קיים [ובמקדש – רש"י ד"ה כאן] שחיובה מדאורייתא מברכים כל שבעה.**

ולפי רבין אמר רבי יוחנן - אחד זה ואחד זה שבעה, ואף בזמן הזה.

ומבואר בתוס' (ד"ה אחד) אליביה: דמ"מ אין סוכה ולולב שווין לברכה, דעל לולב, אין מברכין אלא פעם אחת ביום, דהרי משהגביהו יצא ידי חובת המצוה, ועל סוכה, כל אימת שנכנס בה, כדי שיאכל וישתה וישן, הואיל ואם רוצה לאכול, אסור לו מחוץ לסוכה, אף שכבר אכל בו ביום בסוכה.

הגמ' אומרת: "נקוט דרבה בר בר חנה בידך, דכולהו אמוראי קיימי כוותיה".

הגמ' מסיימת: "ואנן כרבי עבדינן [דס"ל שבכל פעם שמניח תפילין חוזר ומברך עליהן אפי' מאה פעמים ביום, ולפי"ז ה"ה בסוגיאן, ומברכין כל שבעה", ולפי הרי"ף, הבה"ג, והרמב"ם פ"ו מסוכה הל' יב – חיוב הברכה הוא "כל זמן שייכנס לישב בסוכה כל שבעה", וכן שיטת הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם, וכפי שמפרשו המגיד משנה שם, אבל לפי הרא"ש ס' ג', ור"ת, וכן פוסקים השו"ע והרמ"א ס' תרלט סעי' ח' – אין מברכים על הסוכה אלא רק בשעת אכילה, ולא כשנכנסים לטייל בה ולשינה, כי עיקר קביעות האדם הוא באכילה, ועל השניה לא מברכים, דשמא לא ישן ונמצא ברכתו לבטלה, ולפי דעה אחת המובאת בריטב"א – מברך כל יום פעם אחת בשעת כניסתו לסוכה, ולפי השל"ה המובא במג"א שם ס"ק יז – בתחילת היום מברך, ותהיה דעתו על האכילה והשינה של כל היום באם לא יצא מהסוכה, עד הבוקר השני, ותמה עליו המג"א, דלמה הלילה תהיה הפסק גם אם לא יצא מהסוכה, והב"ח מביא שמהמהרי"ל משמע: שכשחוזר וסועד חוזר ומברך גם אם לא יצא בין סועדה לסועדה, וכן סובר הט"ז בס"ק כ', אבל המג"א ס"ק יז, והמ"ב ס"ק מז, מכריעים כדעת השל"ה ת"ל, שאם לא יצא לא חוזר ומברך].

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרסב סעי' א, ב') נפסק: ביום שני מברך "על נטילת לולב", וכן בכל שאר הימים, ואינו מברך "זמן" ביום שני על הלולב, אא"כ חל יום ראשון בשבת.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הברכות שמברכים בעשיית הסוכה ובכניסה לסוכה

טו. אלו ברכות מברכים א) בכניסה לסוכה בליל יו"ט ראשון, ב) בעשיית הסוכה לעלמנו או לאחר. ג) כשיש לו סוכה עשויה ועומדת, ד) בשאר ימות החג, דהיינו בכל פעם שנכנס כדי לאכול או לישן בה, ומדוע?

תשובה:

א. בכניסתו לסוכה בליל החג הראשון

מברך ברכת "לישב בסוכה".

ב. בעשיית הסוכה

1. בזמן שעושה סוכה לעצמו - מברך ברכת "שהחיינו", והריטב"א כותב: שזהו דוקא כשעשאה תוך ל' יום לחג, ומביאו הביה"ל בסי' תרמא. ע"ע ברש"י ריש דף מו. ד"ה העושה לולב, שמפרש: שהיינו בערב יו"ט, ומשמע שלפני כן לא, וכותב בספר "המנהיג" הלכות אתרוג אות לו, בדעת רש"י: שה"ה בעשיית סוכה.

2. אם כשעושה לאחר

בתוס' (ד"ה העושה) מביאר: שאינו מברך, דקסבר האי תנא שאין מברכים "לעשות" על עשיית סוכה, וכמו שהגמ' במנחות (דף מב.) מדייקת, ושבירושלמי איכא תנא הסובר: שאם עושה לעצמו מברך "לעשות", ואם עושה לאחר מברך "לעשות סוכה לשמו", [עיי' מהרש"א מש"כ בזה, ובהגהות הגר"א גרס "על עשיית סוכה"].

הגמ' אומרת: שרב אשי אמר, שרב כהנא היה מסדר את כל הברכות בזמן שמקדש על הכוס. ואם רב אשי חולק או מוסיף - עיי' מש"כ בהערה הבאה.

התוס' (ד"ה נכנס) מדייקים מהברייתא: שברכת "שהחיינו" שמברך בשעת עשיית הסוכה, פוטר מלברך ברכת "שהחיינו" בכניסת החג משום יו"ט, [וכן שיטת רש"י לקמן דף נו. ד"ה סוכה ואח"כ זמן, וכותבים: דש"מ זהו מפני שסוכה מחמת חג בא, והריטב"א כותב: שלפי"ז רב אשי חולק על התנא שבברייתא, וסובר, שאין לברך בשעת עשיית הסוכה, ומברך רק בכניסתו, והברכה עולה לו על שתיהן, דהיינו על "עשיית הסוכה", וכן "על החג", אך הריטב"א עצמו חולק וסובר: ש"שהחיינו" שמברך בשעת עשייה אינו פוטר מלברך "שהחיינו" בכניסת החג, ורב אשי קמ"ל, שבדיעבד כשלא ברך בזמן העשייה, יכול הוא לפטור עצמו מלברך על עשיית הסוכה, ע"י שיברך אחרי הקידוש "לישב בסוכה" וכן "שהחיינו", ויעלה לו ה"שהחיינו" על הסוכה ועל החג, וכן פוסק הרמב"ם פי"א מברכות הל' ט', וכן מדייק הפרמ"ג סי' תרמא ס"ק ב' מדברי הרמ"א, עיי"ש].

ג. כשסוכתו עשויה ועומדת

1. אם יכול לחדש בה דבר - מחדש ומברך "שהחיינו", [לפי הריטב"א - החידוש צריך להיות דוקא בגוף הסוכה בדבר המעכב בהכשר סוכה, ולפי הבה"ג - זהו גם כשמחדש בדבר שאינו מעכב, כנוי הסוכה, ויש להעיר כי מחלוקתם היא רק למ"ד שמברכים בזמן עשיית הסוכה - אמ"ה עמ' תרגו].

2. כשאינו יכול לחדש - לכשיכנס לישב בה מברך שתיים: 1. שהחיינו, 2. לישב בסוכה.

ד. בשאר ימות החג

לפי רבי יוחנן - חייב לברך.

ומוסיפים התוס' (ד"ה אחד): דהיינו כל אימת שנכנס לאכול ולישן בה.

ולפי רב יהודה אמר שמואל - כיון שבירך לילה ראשונה, שוב אינו מברך.

הגמ' אומרת: שבדין זה נחלקו גם תנאים - עיי' לעיל תשו' קודמת, ובהערה שם.

פוסקים:

בשור"ע (סי' תרמא סעי' א') נפסק: העושה סוכה בין לעצמו בין לאחר - אינו מברך על עשייתה, אבל "שהחיינו" היה ראוי לברך

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

כשנעשה אותה לעצמו, אלא שאנו סומכים על "זמן" שאנו אומרים על הכוס של קידוש, ומבואר במ"ב (ס"ק ג'): דה"ה אם היתה הסוכה עשויה מכבר והוא מחדש בה דבר, דהיינו שהיה בה רק שני דפנות, והוא השלימה עכשיו או שחידשה בהסכך. והרמ"א מוסיף: שאם לא אוכל לילה לאשונה כסוכה אע"פ שצריך "זמן" כצדקה, כשאוכל כסוכה – לריך לכך "זמן" משום כסוכה, ואם צריך "זמן" כשעשה עשייה כגי ליה.

ברכת "שהחיינו" בעת קיום המצוות

טז. אימתי תיקנו חז"ל לכך ברכת "שהחיינו", צעת קיום המלוות, ומדוע?

דף מו.

תשובה:

בתוס' (ד"ה העושה סוכה לעצמו מברך) מבואר: שבקיום מצות סוכה, לולב, פדיון הבן, ובקריאת המגילה - מברכין "שהחיינו", אולם על קיום מצות ציצית ותפילין, ומילה - לא מברכין, מפני שרק על מצוה שיש בה שמחה מברכים "שהחיינו", והרמב"ם פ"א מברכות ה"ט. פוסק: שגם על ציצית ותפילין מברכים "שהחיינו" - אמ"ה עמ' תרס"א, ושמה שמבואר בגמ' בברכות: שעל כלים חדשים מברכים "שהחיינו", כבר כותב רב שרירא גאון, דלא סמכינן עליה.

מוקצה מאתרוג של מצוה

יז. אתרוג שקיימו בו מצות נטילה, האם מותר לאוכלו בחג, ומדוע, א) בשבעת ימות החג, לפני שיצא ואחר שיצא בו ועדיין הוא כשר, וכן בבין השמשות של שמיני עצרת, ובשמיני. ב) לאחר שנפסל. ג) בשמיני ובתשיעי בחוץ לארץ שעושין תרי יומי. ד) כשהתנה? דף מו:

תשובה:

א. אתרוג שקיימו בו מצות נטילה ועדיין הוא כשר

לפי רבי יוחנן, ורב אסי - עיין מהרש"ל והגהות הב"ח, ור' זירא, וראב"ה דשמואל לפני שחזר בו - בכל שבעת ימות החג אסור באכילה, הואיל והוקצה לז' ימות החג למצותו, ואסור עד בין השמשות של יום השמיני, דמיגו דאיתקצאי למקצת היום איתקצאי לכוליה יומא, אבל בשמיני מותר, משום דלא חזיא לבין השמשות של שמיני. רש"י (ד"ה אסור) ותוס' (ד"ה אתרוג) מפרשים: שאסור בשביעי אפ"ל אחר שיצא בו.

רש"י (ד"ה אתרוג לא חזי) מפרש: שבשמיני מותר מפני שכבר יצא בו בשביעי בשחרית, ונלא גזרינן אתרוג אטו סוכה - תוס' ד"ה שמיני, לפי שיטת התוס' לעיל דף י': ד"ה עד - מ"מ בבין השמשות דשמיני אסור באכילה, מפני שהוא מוקצה עד סוף יום השביעי, ובין השמשות הוי ספק יום, ואעפ"כ אינו אסור בשמיני, בגלל שלא אמרינן "מיגו מחמת יום שעבר", ואילו לפי הר"ן - מותר הוא בבין השמשות של יום השמיני, דס"ל שמה שאסור בשביעי, זהו לא משום מיגו דאיתקצאי למקצת היום למצותו הוקצה לכל השביעי, אלא מפני שדעתו היתה להקצות את האתרוג לכל היום, שמא יפשע ולא יטול בשחרית, ובבין השמשות שבין שביעי לשמיני אינו מוקצה, הואיל ולא הקצהו לזמן זה, שהרי אם לא נטל כל יום השביעי אינו חייב ליטול בבין השמשות, משום שנטילת לולב בשביעי מדרבנן הוא, וספק דרבנן לקולא.

ולפי ריש לקיש, ורב - עיין מהרש"ל והגהות הב"ח - בשביעי (אחר שיצא בו ואינה עומדת למצוה עוד - רש"י ותוס'), האתרוג מותר באכילה, דקסבר דהוקצה רק למצותו ולא לכוליה יומא, וכן משיצא בו מותר - רש"י.

ולפי לוי (ראב"ה דשמואל אחר שחזר בו) - גם בשמיני אסור.

רש"י מפרש: דקסבר דמיגו שאסור הוא בבין השמשות דשמיני מחמת שהוא ספק שביעי, אמרינן "שאייתקצאי לכוליה יומא דשמיני".

אבל התוס' (לעיל דף י': ד"ה עד, ובסוגיין ד"ה אתרוג אפילו) מפרשים: שזהו משום ש"ל שגזרינן אתרוג אטו סוכה, שאסורה עד מוצאי יו"ט האחרון, (כמבואר בתשובה הבאה).

פוסקים:

בשו"ע (סי' תרסה סעי' א') נפסק: אתרוג בשביעי אסור, שהרי הוקצה לכל ז', ואפ"ל נפסל אחר שנעשה בו מצוה, אסור כל ז', ובשמיני עצרת - מותר, ובחוצה לארץ שעושים שני ימים טובים של גלויות - אסור אף בשמיני ומותר בתשיעי, ואפ"ל חל להיות

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ר

באחד בשבת, ויש שאוסרים בחול להיות באחד בשבת, ומבואר במ"ב (ס"ק ו'): דס"ל שגם בזה שייך "הכנה", הואיל והיה אסור ביומו, ובא"ד כתב, שלעת הצורך יש להקל כיון שרוב הפוסקים התירו. ובמ"ב (ס"ק ד') מבואר: שלפי הט"ז – יש להקל באתרוג שנפסל להתירו בשמיני שהוא ספק תשיעי, ושהקרבן נתנאל חולק, ושכ"כ בחידושי הריטב"א, ובסעי' ב', נפסק: הפריש שבעה אתרוגים לז' ימות החג, כל אחד יוצא בו ואוכלו למחר, אבל ביומו אסור, שהרי הוקצה לכל אותו היום.

ב. אתרוג שנפסל [אחר שקיים בו מצות נטילה]

לפי ר' זירא - גם אסור לאכול ממנו בכל ז' ימות החג, אבל בשמיני מותר, ולפי הבבלי – מה שאסור בכל הז' ימות החג, זהו לכרע, וכן פוסקים הריטב"א, המאירי, והשו"ע – עיין בהמשך, אבל בעל העיטור והאו"ח מביאים את דברי הירושלמי "אתרוג שנפסל ביו"ט ראשון מותר לאוכלו", וכתב האליהו זוטא: שלכן הרי"ף והרא"ש והר"ן לא מביאים את ר' זירא להלכה.

הגמ' מפרשת: שמה שבשמיני האתרוג מותר, זהו משום שר' זירא ס"ל כרבי יוחנן, ודקיי"ל כמותו – עיין בנושא הבא.

ג. בחוץ לארץ דעבדינן תרי יומא

לפי אב"י (וכך הגמ' פוסקת) - גם שמיני ספק שביעי אסור, אבל תשיעי ספק שמיני מותר, ודבריו הם אליבא דרבי יוחנן הנ"ל נושא קודם – רש"י ד"ה ובפולגותא, מובא בסוף נושא זה.

ומבואר בתוס' (ד"ה שמיני): שבארץ ישראל דליכא ספיקא לא גזרו, דס"ל שרק בחוץ לארץ דאיכא ספיקא, בשמיני ספק שביעי גזרו אטו סוכה, אבל תשיעי ספק שמיני לא גזרו, והר"ן מפרש: שאם נתיר בשמיני ספק שביעי, יש לחשוש שבשמיני לא ישוב בסוכה, דיאמרו "שודאי שמיני הוא", והרא"ש בס"ה, כתב: שאיסור אתרוג בשמיני הוא, משום שאם יבוא אליהו ויאמר "עיברו את אלול", נמצא שמיני שביעי הוא, והאתרוג אסור מדינא, טעם נוסף – עיין ריטב"א, הט"ז סי' תרסה ס"ק ב', כתב: שלפי טעם התוס' שגזרינן אתרוג בשמיני אטו סוכה – אתרוג שנפסל אפי' לוי מודה שמותר הוא בשמיני, וכן לדידן שאוסרים שמיני ספק שביעי, שהרי סוכה שנפלה בחג אינה אסורה בשמיני אלא מדרבנן משום מוקצה, ולכן בשמיני או בספק שמיני אוקמה על דאורייתא, ובביכורי יעקב שם ס"ק ג', כתב: שלפי טעם הרא"ש – אפי' ללוי אסור הוא בשמיני מעיקר הדין, והקרבן נתנאל על הרא"ש ס"ק ד' הקשה עליו, שמהגמ' "קם ר' זירא כאבוה דשמואל דאמר בשמיני מותרת", משמע שזהו רק אליבא דרבי יוחנן, והמ"ב שם ס"ק ד', מביאו ומסיים: שבריטב"א מפורש להחמיר בהו.

ולפי מרימר - אפי' שמיני ספק שביעי מותר.

ומבואר ברש"י (ד"ה ובפולגותא): שמחלוקתם היא רק אליבא דרבי יוחנן דקיי"ל כוותיה.

ד. כשהתנה

בתוס' (ד"ה אתרוג בשביעי) מבואר: שאם התנה לפני היום הראשון, "שמהיום השני ואילך אינו מקצה למצוה אלא כשיעור", אפשר לאכול את השאר מיום השני ואילך, אף לפני שיצא בו, ואפי' לרבי יוחנן, ויתירה מזו מוכיח המג"א מתחילת דבריהם, שאם הפריש אתרוג מתחילה ליום שני, אפשר לאכול מהאתרוג בלא תנאי, ובלבד שישאר כשיעור – אמ"ה עמ' תרצה, אך ממה שכתבו אח"כ "והיה רבי חנינא מתנה" וכו', משמע: שבלא תנאי אין אומרים שלא "איתקצאי" אלא כשיעור בלבד – אמ"ה עמ' תרצו, ובהערות 157-155, עיי"ש. באם האתרוג נאסר בכניסת החג בהזמנה, או רק ע"י קיום המצוה – עיי"ש בהערה 145.

מוקצה מעצי הסוכה ומנוייה

יח. האם בימי החג וביום השמיני וכן כהשמיני בחוץ לארץ, מותר להשתמש בעצי הסוכה או בנויי הסוכה, למטרת הסקה, ומדוע?

תשובה:

1. בז' ימי החג - העצים מוקצה הם.

רש"י מפרש: שלכן אסורים להסקה, וזהו אפי' לפי רבי יוחנן והנ"ל תשו' קודמתו.

2. בשמיני עצרת - גם מוקצים הם, הואיל ואם תזדמן לו סעודה בבין השמשות הרי הוא חייב לישיב בה, ומיגו דאיתקצאי בבין השמשות דשמיני איתקצאי לכוליה יומיה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ומבארים התוס' (ד"ה דאי) אליבא דרבי יוחנן: שסוכה אסורה בבין השמשות מצד עצמה, משא"כ אתרוג שאסור רק מדין מיגו, ולפי הר"ן והריטב"א – זהו מפני שהאתרוג אינו אסור בבין השמשות שבין שביעי לשמיני.

לפי התירוץ הראשון בתוס' (שם) - טעם זה נצרך דוקא בסוכה שנפלה בחוה"מ, הואיל ואיתקצאי לשבעה באם היתה קיימת, וכולה כחד יומא חשיב, אבל אם לא נפלה - איתקצאי בשמיני בלא"ה מכח איסור "סתירת אהל".

ולפי תירוץ השני - טעם זה נצרך לענין נויי סוכה שאין בהם איסור סתירת אהל.

3. בתשיעי בחוץ לארץ

לפי התוס' (ד"ה שמיני) - ג"כ הסוכה אסורה, ומסביר הריטב"א: שזהו מפני שדין התשיעי שווה לשמיני בכל הפרטים, וע"ע במגיד משנה פ"ד מסוכה הל' טו, שמביא שיש חולקים, משום ספק ספיקא.

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרסז) נפסק: סוכה ונויה אסורים גם בשמיני, ובחוצה לארץ שנעשים שני יו"ט, אסור גם בתשיעי שהוא ספק שמיני, ואם חל שבת במוצאי יו"ט האחרון של חג, נוהגים שלא להסתפק מני סוכה עד מוצאי שבת, ויש מתירים, ובביה"ל מבואר: דעצי סוכה אסורים מליהנות ממנה אפי' נפלה הסוכה, דאל"כ בלא"ה אסור – משום סתירת אהל.

קטן אם יכול להקנות לולב לגדול

ח/2. האם קטן יכול להקנות לולב לגדול כדי לצאת בו מצות לולב, ומדוע? דף מו:

תשובה :

לפי רבי זירא (בסוגייתנו) - אדם לא יקנה לולב לקטן, ביום טוב ראשון, הואיל ותינוק יכול ליקנות ולא להקנות, ונמצא שהמקבל מהקטן יוצא בלולב שאינו שלו. [הראשונים הקשו מהמשנה בגיטין דף נט, "הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין", שמוכח שיכול להקנות, הריטב"א והרי"ד מתרצים: שבסוגייתנו מדובר, לפני שהגיעו לענות הפעוטות, ולפי התוס' בסנהדרין דף סז: ד"ה קטן – בסוגייתנו מדובר אף בפעוטות, ואעפ"כ לא יקנה לולב לקטן, הואיל וכשיש דעת אחרת מקנה, הקטן זוכה מהתורה, ומה שמקנים בחזרה זה רק מכח תקנת חכמים, וחסר ב"לכס". וע"ע בפסקי הרי"ד הסובר: שאם גדול הקנה לקטן שעדיין לא הגיע לגיל הפעוטות, אחר לא יכול לצאת בלולב, משום שחסר ב"לכס" אבל הנותן יכול לצאת, הואיל וקנין הקטן הוא רק מדרבנן, ומדאורייתא זה נשאר שייך לגדול, אבל אחר אינו יכול לצאת בו, הואיל וקטן לא יכול להקנות, והריטב"א חולק וסובר שאף הנותן לא יכול לצאת בו, וע"ע במש"כ במסכת גיטין פרק ו', תשו' יא, ובתשו' יב נושא ו'.

פוסקים :

בשו"ע (או"ח סי' תרנח סעי' ו') נפסק: לא יתנו ביום ראשון לקטן קדם שיצא בו, מפני שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה, ונמצא שאם החזירו לו אינו מוחזר, ויש מי שאומר שאם הגיע לענות הפעוטות מותר, ואם תופס עם התינוק, כיון שלא יצא מידו שפיר דמי. [השו"ע סתם – בדעה ראשונה שהביא – כהרמב"ם בפ"ב מלולב הל' י', שאינו מגדיר את גיל הקטן, הרי"ז, הלח"מ, והכס"מ, כותבים: שהיא כשיטת התוס' בסנהדרין שקטן יכול לקנות מן התורה ע"י דעת אחרת מקנה, אבל אינו יכול להקנות מן התורה, אפי' אם הגיע לגיל הפעוטות].

שמיני ספק שביעי

ט. מה דינו של שמיני ספק שביעי, לענין ישיבה בסוכה, ולענין ברכת "לישב בסוכה", דף מו: מז.

תשובה :

א. חיוב ישיבה בסוכה

לפי לשון ראשון שבגמ' - לכו"ע חייב.

ולפי הלשון השני - רק לפי רב חייבים לשבת, מפני שהוא ספק שביעי, אבל לפי רבי יוחנן - לא יושבים, מפני שהוא ספק שמיני, והלכתא שיושבים. לענין הלכה עיין לקמן נושא ג'.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכ' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ר

ב. ברכת "לישב בסוכה"

למ"ד ביון שבירך יו"ט ראשון שוב אינו מברך [עיין לעיל תשובה טו נושא ב'] - אינו מברך, שהרי הברכה שברך בכניסתו לסוכה ביום הראשון פוטרו לכל החג.

ולמ"ד שמברכים כל שבעה - הדין תלוי בב' לשונות הנ"ל נושא א':

דללשון השני - לכו"ע לא מברכים בשמיני ספק שביעי, כי לענין ברכת "לישב בסוכה" שמיני הוא, והמחלוקת בין האמוראים היא רק לענין חיוב ישיבה בסוכה, וכנ"ל.

ואילו לפי הלשון הראשון [הנ"ל הסוברת: שלכו"ע חייבים לשבת] - הדין תלוי במחלוקת אמוראים:

שלפי רב מברכים "לישב בסוכה", [שהרי חייבים לשבת, ולא הוי תרתי דסתרי, הואיל ומה שמזכיר "שמיני עצרת" הוא רק בקידוש, ו"לישב בסוכה" הוא רק כשמברך על הפת - אמ"ה עמ' תשב].

ושלפי רבי יוחנן - אין מברכים, הואיל וספק שמיני הוא.

והלכתא שלא מברכים.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ז ממזוזה הל' ב') נפסק: בזמן הזה שאנו עושים שני ימים טובים, יושבין בסוכה שמונה ימים, וביום השמיני שהוא יום טוב ראשון של שמיני עצרת, יושבים בה ואין מברכים "לישב בסוכה", וכן טומטום ואנדרוגינוס לעולם אין מברכין "לישב בסוכה", מפני שהם חייבים מספק, ואין מברכין מספק, והראב"ד בהשגותיו, כותב: ואני רואה מדברי רבא, דאמר הטעם לדמאי, שאין מברכים על הפרשת מעשרות, משום דרוב עמי הארץ מעשרין הם, הא לאו הכי, מספיקא מברכין, מפני שהוא ספיקא דאורייתא, מעתה ידעינן ודאי: טומטום ואנדרוגינוס חייבים לברך, לשון השו"ע בזה - עיין לקמן נושא ג'.

ג. חיוב הזכרת "יום השמיני חג העצרת הזה"

לכו"ע מזכיר בתפילה, בברכת המזון ובקידוש.

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרסח סעי' א') נפסק: בליל שמיני אומר בתפילה "ותתן לנו את יום שמיני חג העצרת הזה", ולאו נוסגיס שאין לומר "חג" בשמיני, ללא מלינו קום מקום שנקרא "חג", אלא לומר "יום שמיני עצרת", (ובמ"ב בשם האחרונים נפסק: כהשו"ע), ובחזקה לארץ אוכלים בסוכה בליל שמיני עצרת וביומו, מפני שהוא ספק שביעי, ואין מברכין על ישיבתה ומקדשין ואומרים "זמן". והמ"ב (סי"ו) כותב: דמטעם זה הרבה אחרונים מצדדים שצריך ג"כ לישן בסוכה, וכן הוא דעת הגר"א, ויש אחרונים שסוברים שאין כדאי לישן בסוכה לא ביום ולא בלילה, וכו', ומנהג העולם להקל בשניה, ולדעתם ה"ה דאין אוכלין אז פירות וה"ה פת פחות מכביצה, וכללו של דבר: דלכל דבר שאין צריך לברך עליו ברכת "לישב בסוכה" בשאר ימי סוכה - אין אוכלין בסוכה בשמ"ע, ויש מקילין בזה שיכול לאוכלן היכן שירצה בבית או בסוכה.

הזכרת "זמן" בשמיני עצרת ובשביעי של פסח

כ. האם מזכירים "זמן" בשמיני עצרת ובשביעי של פסח, ומדוע? דף מז. – מח.

תשובה :

1. בשביעי של פסח - לא מזכירים.

2. בשמיני עצרת

לפי רבי יוחנן ורב נחמן - מזכירים, שהרי שמיני עצרת חלוק הוא מחג הסוכות, [עיין תשו' הבא, משא"כ שביעי של פסח].

ולפי רב ששת - לא מזכירים, והלכתא שמזכירים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שמיני עצרת רגל בפני עצמו

כא. באלו דברים חלוק שמיני עצרת מהחג:

דף מז.

תשובה:

לפי ת"ק - חלוק בג' דברים, 1. שאין יושבין בסוכה. 2. אין נוטלין בו לולב. 3. אין מנסכין בו מים.

ולפי רבי יהודה - חלוק בב' דברים, הואיל וסובר שגם בשמיני היה מנסך בלוג, ורבי יהודה חולק על ת"ק בתרתי
 1. שמצות ניסוך בחד' מים. 2. שיעור הניסוך בלוג, ות"ק ס"ל שבשמיני לא מנסכים, ובשאר ימות החג בג' לוגין - עיין מש"כ לקמן תשר' לו נושא א', ולעיל תשר' ט"ו.

כב. מהו פז"ר קש"ב?

דף מז. מח.

תשובה:

שמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב, דהיינו:

1. פייס בפני עצמו.

לפי רש"י (ד"ה פייס, ולקמן דף נה: ד"ה אמרו) - היינו שבכל פרי החג לא היו מטילין פייס, אבל פר שמיני עצרת מפייסין עליו, ולפי הרמב"ן בסוגיין - גם בחג היו עושים פייס כמו בכל הרגלים, אלא שעושים אותו רק ביום הראשון, ובשאר ימות החג ממשיכים לפי סדר המשמרות, ובשמיני עצרת היו עושים פייס חדש, וע"ע במש"כ לקמן פרק ח' תשר' יא נושא ג'.

2. זמן בפני עצמו - לברך "שהחיינו", (הגמ' הביאה ראיה מכאן לדעת רבי יוחנן ורב נחמן הנ"ל תשובה כ"ו).

3. רגל בפני עצמו

רש"י מפרש: דהיינו שאין יושבין בסוכה.

ור"ת (בתור"ה רגל) מפרש: דהיינו לענין שטעון לינה, והיינו שטעון לינה אף כשאינו מביא קרבן, וכמו שכתבים התוס' בדף מז. ד"ה לינה, תוכן דבריהם - עיין בתשר' הבאה, ועיין בריטב"א מש"כ בזה.

ובשם הרבינו הננאל בותביים: שזהו לענין שידחה אבילות, כמבואר במסכת מו"ק "יום אחד לפני החג, וחג ושמיני עצרת - הרי כאן עשרים ואחד". (התוס' בחגיגה דף יז. ד"ה פז"ר קש"ב, כותבים: שגם לפי רש"י והרבינו חננאל - טעון לינה אף כשאינו מביא קרבן, והתנא לא כתבו משום שמילתא דפשיטא הוא.)

4. קרבן בפני עצמו - דהיינו: שאינו כסדר פרי החג, דא"כ היו בו ששה פרים.

5. שיר בפני עצמו.

רש"י (בדף מז. ד"ה שיר) כותב: שלא פורש לו מהו.

ולפי התוס' (ד"ה רגל) - היינו שהיו אומרים בביהכ"נ מזמור שלם של "למנצח על השמינית", משא"כ בשאר ימי החג, שלא היו אומרים מזמור שלם אלא חציו, (ועיין רש"ש מש"כ בזה).

והתוס' (דף מז. ד"ה שיר) מוסיפים: דש"מא כמו כן היו אומרים הלויים בביהמ"ק, ושכן משמע בירושלמי, (וע"ע במסכת יומא דף ג'. בתו"י בשם ר"י הזקן).

6. ברכה בפני עצמו - רש"י מפרש: דהיינו שמזכירים "את יום השמיני חג העצרת הזה", ושבתוספתא משמע: שמברכין את המלך. (רש"י ביומא מפרש רק כפירוש התוספתא), אולם התוס' (בסוגיין) מסכימים לפירוש הראשון.

קרבנות החייבים לינה

כג. מה הפירוש "טעון לינה", אלו קרבנות חייבים בלינה, והאם ביכורים חייבים בלינה, ומנין למדים זאת?

דף מז. מז.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

ברש"י (ד"ה וברכה) מבואר: שבפסח כתיב "ופנית בבקר והלכת לאהליך", ולומדים חז"ל במסכת ראש השנה (דף ה.) שאדם חייב ללון במוצאי יו"ט ראשון ולהביא חגיגתו ביום א' דחיה"מ, ומי שלא הביא חגיגתו ביום הראשון והביא באחד מן הימים - צריך ללון לילה שלאחריו, ושה"ה שחג הסוכות טעון "לינה" מדהוקש לחג הפסח.

בסוגייתנו מבואר: שלפי רבי יהודה - פסח שני אינו טעון "לינה", דכתיב "ופנית בבקר והלכת לאהליך", וכתיב, "ששת ימים תאכל מצות" את שטעון ששה טעון "לינה", את שאינו טעון ששה אינו טעון "לינה", ובגמ' בפסחים צה: מובא דפליגי ביה תנאים אם לרבי יהודה פסח שני טעון "לינה", ומ"מ שמיני עצרת ושבועות, חייבים ב"לינה" דכתיב "ופנית", אע"ג דאין בהם שבעה ימים, [ודדוקא פסח שני התמעט, דקאי בפסח וממעט פסח - רש"י ד"ה לא למעוטי].

ומבואר בתוס' (ד"ה לינה): דכל הזבחים אם הביאם אפי' בשאר ימות השנה - טעונים "לינה", ואפי' הביא עופות, ומנחות, עצים או לבונה, שנאמר "ופנית", ושלפי"ז מה ששינו בסוגייתנו "שמונת ימי החג טעונים לינה", היינו אפי' כשאין קרבן, כדמצינו בירושלמי לענין ביכורים שטעון לינה, אף שאין עמהם קרבן, ושלמים - עיין רש"י דף מז: ד"ה טעונין. ואילו התוס' בחגיגה דף יז. ד"ה פו"ר קש"ב. כותבים: שגם רש"י והריב"ז חננאל טוברים כן. עיי"ש, ומה שהגמ' בראש השנה הצריכה היקש חג הסוכות לפסח, זהו ללמדנו, שאסור לצאת מירושלים כל ז' ימי החג, שכל החג חשיב בוקר אחד.

תנופת ביכורים

כד. האם ביכורים טעונים תנופה, ומנין למדים זאת? דף מז:

תשובה:

לפי רבי יהודה וראב"י - ביכורים טעונים תנופה, אלא שרבי יהודה לומד זאת, מדכתיב "והנחתו", וראב"י לומד זאת "יד" "יד" משלמים.

התוס' (ד"ה הביכורים) בתירוצם הראשון כותבים: שבספרי מבואר, שבעינינו ב' תנופות אחת בשעת קריאה ואחת בשעת השתחויה, ושאיכא תנא שלישי דלית ליה תנופה כלל, ודהיינו ג' דעות: 1. שבכלל לא חייב תנופה. 2. לספרי צריך ב' תנופות. 3. לראב"י ולרבי יהודה תנופה אחת - מהרש"א, ועיין מש"כ ב"משנת התלמוד" על מסכת מכות, פרק ג', תשובה כ', נושא ז', וע"ע באמ"ה עמ' תשל. ובהערות 56, 57.

ולפי תירוצם האחרון - גם לפי הספרי אין צריך אלא תנופה אחת.

שיר של יום בחג

כה. אלו פרקים נקבעו לאומרם כשיר בקרבנות החג, ומדוע? דף מז:

תשובה:

ברש"י (ד"ה שיר, ע"פ הגמ' לקמן דף נה.) מבואר: שאומרים "בינו בוערים בעם", "הבו לד" וכו', הואיל וכולן רמוזים על עסקי מתנות עניים, מפני שזמן אסיפה הוא, ועת ליתן לקט שכחה ופאה, ומעשרות, שישמעו מפרשים, ויפרישו בעין יפה.

חציצה במצות תנופה

כו. היאך מתקיים הדין של "כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף", ומדוע? דף מז:

תשובה:

לפי תוס' (ד"ה כהן) - לאו דוקא תחת יד הבעלים ממש, דא"כ הוי חציצה בין הכלי ובין יד הכהן, וחציצה פוסלת לא רק בבעלים אלא גם אצל הכהן, אלא הכוונה היא שהבעלים אוחזים בשפתותיו, והכהן מתחת לכלי.

ושלפי רש"י (מנחות דף צד. ד"ה נתמעטה - דבריו הובאו בתוס') - כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ממש, ולא חשיב

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

חציצה, הואיל ועיקר התנופה בבעלים היא. [התוס' מביאים את הירושלמי בסוטה: ד"מפה" היא חציצה, ומוכח דלא כרש"י, ובאמ"ה, עמ' תשלז, הובא יישוב לדברי רש"י: שכל דברי רש"י אמורים רק לענין יד הבעלים שהוא מין במינו, לכן אינו חוצץ. אבל "מפה" דאינו מינו ודאי שהיא חציצה, וע"ע בתוס' במסכת קידושין דף לו: ד"ה מכניס, ובמש"כ שם תשו' קצב, ע"ע גם במש"כ לעיל פרק ג' תשו' לחז].

האוכל בסוכה ביום השמיני

כז. כיצד יש על האדם לנהוג בסוכתו בשביעי של חג לאחר שגמר את אכילתו, ומדוע? דף מח.

תשובה:

1. **גמר מלאכול בשביעי - לא יסתור את סוכתו**, [שהרי כל היום חובתו לישן ולשגן בסוכה, ואם מזדמן לו סעודה - חייב לאכול בסוכה - רש"י], אבל מוריד את הכלים מן המנחה [קטנה - ריטב"א] ולמעלה, [וכן את המצעות שנשתמש בהן בסוכה - רש"י], מפני כבוד יום טוב האחרון של חג.

2. **אם אין לו כלים להוריד, ורוצה לאכול בה בשמיני - צריך לפחות בה מקום ד' על ד' טפחים.**

רש"י (ד"ה מאי) מפרש: שזהו כדי לעשות היכר שהוא יושב בה שלא לשם מצות סוכה, שלא יהא נראה כמוסיף לשמונה ימים, [וכן מפרשים הר"ן והמאירי, והלשון ברא"ש: כדי שלא יהא נראה כ"בל תוסיף", ומבאר הקרבן נתנאל אות ז', דב"ב תוסיף" אינו עובר, הואיל ואינו מיתכוין לשם מצוה].

לפי רש"י (ד"ה פוחת בה) - זהו דוקא כשפוחת בה לפוסלה.

והתוס' (ד"ה פוחת) הקשו: מה שיעור הוא זה בד', הלא אויר פוסל בג', ולפי הר"ן מלוניל - וכן מפרש הרא"ש - צריך פחיתת ד' רק באם ממלא את הפחיתה בסכך פסול, אבל בשלא סותם את הפחיתה אה"נ שמשפיק פחיתה ג' טפחים, ולפי הר"ן - בכל מקרה צריך פחיתת ד' כדי שיהא ניכר הפחיתה, ולכן בסוכה גדולה צריך לפחות יותר עד שלא ישאר הכשר סוכה, וכן דעת המ"ב סי' תרסו ס"ק ד', כן מפרשים המחצית השקל והפרמ"ג בא"א על המג"א ס"ק ג', אבל הריטב"א חולק על רש"י, וס"ל: שסוגייתנו בסוכה גדולה ופחיתת ד' הוא מקום חשוב, והוא היכר גם אם לא פוסלה, ואה"נ אם פוסלה כשר לישב שם, דבריו מובאים שם בשענה"צ שם ס"ק ב'.

3. **בחוצה לארץ** [שצריך לישב בה בתשיעי ואינו יכול לפחות בשמיני, מפני שהוא יר"ט, אך עיין אמ"ה עמ' תשנב-תשנד], **אופן ההיכר בסוכה קטנה - על ידי שיכניס את הנר ומדליקו, ובסוכה גדולה - על ידי שמכניס בה קדירות וקערות וכיוצ"ב**. וכן נפסק בשו"ע סי' תרסו. [הרי"ף מפרש: שסוכה קטנה נפסלת ע"י הנר, וגדולה ע"י הכלים, והבעל המאור סובר: שכלים לא פוסלים, וזהו רק משום היכר, וכותב הרמב"ן במלחמות, שזוהי גם כונת הרי"ף, וכן מפרש המ"ב בסי' תרסו ס"ק יב את השו"ע, אך הראב"ד סובר שזה פוסל ממש, מפני שדעתו של אדם קצה מהם, וחיישינן שיצא מהסוכה מחמתם].

לפי רש"י (ד"ה הא לן) - הצורך בעשיית ההיכר לבני בבל הוא כבר בשמיני שהוא ספק תשיעי, שלא יהא נראה כמוסיף מספק, [אבל הרי"ף מפרש: שאת ההיכר עושים בליל תשיעי, והרא"ש מסכים להרי"ף, כותב: שלא ראה מי שעושה היכר בשמיני כשיטת רש"י, גם הרמב"ם והשו"ע סוברים כהרי"ף, בזה שכתבו "ורוצה לאכול בה בתשיעי", ובקרבן נתנאל אות כ', מפרש: שרש"י כוונתו כשיטת הרא"ש, וכן מסקנת השענה"צ שם ס"ק ז', עיי"ש].

הספלים למצות ניסוך

כח. ממה היו עשויים שני הספלים שהיו מנסכין בהם, האם היו קבועים כגופו של מזבח, איזה ספל היה בצד מזרח, ואיזה במערב, מה היו בספלים, ומה הדין אם החליף? דף מח.

תשובה:

א. **הספלים היו עשויים**

לפי ת"ק - משל כסף.

ולפי רבי יהודה - היו של סיד.

ומבואר בתוס' (ד"ה שני): שהספלים היו קבועים במזבח בסיד, ונחשבים כגופו של מזבח, ואינם נחשבים לכלי, דלא יתכן לומר שלא היו קבועים, שהרי מילוי המים בצלוחית מקודשת זהב היה, ואילו היו

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כלים, אם כן העברת המים לכלי של כסף הוי הורדה בקדושה, ונע"נ באמ"ה עמ' תשסא, מש"כ בשם הרמב"ם, ובהערה 39.]

ב. תוכן הספלים

1. **בספל אחד - היה יין, ובספל שני - היה מים**, וזוהו מדאורייתא, כמבואר: במסכת תענית דף ב: ג, עיי"ש.

לפי גירסת רש"י (ד"ה ה"ג) - "מערכו של מים, מזרחו של יין", ועיי"ש. ובמאירי, ובהערה 239 שם.

2. **אם עירה של מים לתוך של יין ושל יין לתוך של מים - יצא**, וכן הוא הגירסא במשנה שלפנינו, דהיינו שהחליף בספלים, וכן מדייק התויר"ט מרש"י ד"ה אתו לאשחורי, וכן מפרש המאירי, ומוסיף: ובלבד שלא יערב מים עם היין או היין עם המים, דהיינו שאם יערב מים עם היין לא יצא, ואילו הרמב"ם בפ"י מתמידין הל' ז', פוסק: ואם עירה המים לתוך היין או היין לתוך המים ונסך שניהם מכלי אחד יצא, נ"ע במאירי לעיל שם, הסותר עצמו וכותב כהרמב"ם שיצא - עיי"ש, ובהערות 227, 239, ובערוך לנר בסוגיאין.

יין ומים המגולין למצות ניסוך

כט. מדוע יין ומים מגולין פסולים לגבי המזבח?

דף מח:

תשובה:

רש"י (במשנה) מפרש: שזהו משום שחיישינן שמא שתה מהן נחש, והארס מעורב בהן, ונמצא שאינו מנסך מים כשיעור, שהרי הארס משלים את השיעור.

והתוס' מפרשים: שלפי מסקנת הגמ' (לקמן דף ג), אף לאחר שסינן את הארס מתוכן פסולים, משום "הקריבהו נא לפחתך".

סדר העליה למזבח

ל. האיך סדר העליה למזבח והחזרה ממנה, ומדוע?

דף מח:

תשובה:

1. **כל העולים למזבח - עולים דרך ימין, ומקיפין ויורדים דרך שמאל**, והטעם שאין חוזרין על הנקב, דא"כ נמצא מהלך לצד שמאלו, שהרי פניו למזבח ואינו מחזיר לו עורף - רש"י, לפי גירסת המהר"ם.

2. **חוץ מן העולה לשלשה דברים, דהיינו לניסוך המים, לניסוך היין ולעולת העוף שרבתה במזבח, שעולים דרך שמאל, וחוזרין על העקב.**

רש"י מפרש: הטעם שבנסכים הכהן עולה דרך שמאל, זהו שמא יתעשנו בעשן המערכה כשיקיפיה סביב, שיותר ממאה אמה יש בהיקף המזבח, ובעולת העוף זהו שמא תמות בעשן.

רש"י מפרש: הטעם שהכהן חוזר על העקב, מפני שכל כמה שמצינן למעוטי בהילוך של שמאל ממעטינן, ונעיי' תוס' בעמ' א', ד"ה וחזרין, ומש"כ באמ"ה עמ' תשעא, על התוס'.

קרבן המזבח שנפגם

לא. קרבן המזבח שנפגם, וסתמוהו, האם הוכשר לעבודה, ומדוע?

דף מח:

תשובה:

בגמ' מבואר: שאם נסתם במלח לא הוכשר לעבודה.

ובבואר בתוס' (ד"ה שכל): דזה שקרנו נפגמה הוי כמאן דליתא, שהרי צריך שהמזבח יהיה רבוע, ושמה רבוע דקרבן ילפינן ממזבח.

לב. מה הם התנאים המעכבים בכשרות המזבח, ומנין למדים זאת?

דף מט:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

לפי ת"ק - כל מזבח שאין לו לא כבש, ולא קרן, ולא יסוד, ולא ריבוע, פסול לעבודה.

ולפי רבי יוסי בר יהודה - אף שאין לו טובב פסול לעבודה.

רש"י מפרש: דהגמ' בזבחים (דף סב.) אומרת: כל מקום שכתוב "המזבח" - לעכב בא, ובכל הנ"ל כתיב "המזבח".

לג. האם יצא שיעור לפגימת המזבח או לפגימת קרן המזבח, מהו שיעורו, ומדוע? דף מט.

תשובה :

בתוס' (על פי הגמ' בחולין דף יח.) מבואר:

1. **שיעור פגימת אבני מזבח**, הוא בכדי שתחגור בה ציפורן, [דכתיב "אבנים שלימות תבנה" - רש"י שם, ואם נשברה באופן שמקום השבר חלק, כשירה - מהר"ם, עיי"ש].

2. **שיעור פגימת הסייד** (שבמזבח) תלוי במחלוקת תנאים, שלפי רבי שמעון בר יוחאי - טפת, ולפי רבי אליעזר בן יעקב - כזית.

הטעם מבארים התוס': כי בסייד, יש דין של רבוע ולא של "אבנים שלימות", ולפי"ז ה"ה לקרן המזבח שיש לו דין של רבוע ולא שלימות, שיעורו תלוי במחלוקת תנאים אם בטפח או בכזית.

לד. באלו אבנים נלטו "לא תכנה אתהן גזית"? דף מט.

תשובה :

בתוס' (ד"ה שכל) מבואר: שאבני מזבח - אסור לבנותם גזית אף אם הם מחוץ לביהמ"ק, ושם עדיין לא הוקדשו אפשר לומר שמותר, ונע"ע באמ"ה עמ' תשפג מש"כ בזה.

ובשם המביילתא כותבים: שלבנין ביהמ"ק מותר לבנות את ההיכל והקודש קדשים מאבני גזית שהונף עליהם ברזל מחוץ לבית, אבל מה שהונף בתוך הבית אסור.

"שיתין"

לה. מה הפירוש "שיתין", ומי עשאן? דף מט.

תשובה :

"שיתין" היינו חלל שתחת המזבח כנגד מקום הנסכים.

לפי תנא רבי רבי ישמעאל, וכן סובר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן - ה"שיתין" נבראו ע"י הקב"ה מששת ימי בראשית.

ולפי רבי יוסי - "שיתין" מחוללן ויורדין עד התהום.

ומבואר בתוס' (ד"ה אל): שס"ל שדוד המלך כרה את ה"שיתין", ושכן דעת רבי יוחנן (לקמן דף נג.), ושם אמוראי נינהו אליבא דרבי יוחנן, ונע"ע לקמן דף נג. ברש"י ד"ה בשעה, דכתב: דשמא נתמלאו עפר וצרוות ולכן דוד היה צריך לכותן, וכן עיין במהרש"ל שם ובסוגיין, ובאמ"ה עמ' תשפד].

ולפי רבי אליעזר בן צרוק, שאמר "לול קטן היה בין כבש למזבח וכו', פרחי כהונה יורדים לשם, וכו'", מבואר ברש"י (ד"ה דין): שלית ליה "שיתין" היו יורדים עד התהום."

דיני מצות ניסוך המים

לו. האם ניסוך המים היה בשמונת ימי החג, מהו השיעור המים שמילאו, באיזה סוג כלי היו ממלאים מים לנסכים, האם במקודשת, ומדוע? דף מח: נ.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

א. מספר הימים שניסכו בהם ושיעור המים

לפי ת"ק (במשנה לעיל דף מב:) - בשבעת ימי החג ניסכו בג' לוגין, אבל בשמיני עצרת לא ניסכו כלל.

ולפי רבי יהודה (במשנתנו) - בשמונת ימי החג, ניסכו בלוג, ודהיינו שבתרתי פליגי, כנ"ל תשו' ט', ותשו' כא, עיי"ש.

ב. סוג הכלי שמילאו בו את המים

1. **ביום חול - בצלוחית של זהב**, [ובצלוחית מקודשת - לקמן דף נ. תוד"ה ואי, וכן בדף נא: תוד"ה קרא, עיי"ש, ובמש"כ לקמן פרק ה' תשו' ה'].

2. **בערב שבת - היה ממלא עבור שבת בחבית של זהב שאינה מקודשת מן השילוח, ומניחה בלשכה**, [דבשבת לא ממלאים, לפי שאסור לנשאן מרשות הרבים לרשות היחיד - תפארת ישראל].

לפי זעירי - לא הביאום במקודשת, כדי שלא יפסלו בלינה, דס"ל:

א. אין שיעור למים של נסכים.

ומפרש רש"י (ד"ה אין שיעור): שאפי' יותר מג' לוגין ראויין לניסוך, וראויים לכלי הם, (נמרש"י משמע: שרק יותר מג' לוגין ראויין לניסוך, אבל פחות מג' לוגין אינם ראויין לניסוך, ואינם מתקדשים, דהיינו שיש שיעור למטה, וכן כתב המאירי על המשנה בסוגיין, וכן רש"י בובחיים דף קי: ד"ה יש, וכן סתימת לשון הרמב"ם פ"י מתמידין ומוספין הל' ד' שפסק, "ג' לוגין", דמשמע לא פחות ולא יותר).

ב. **כלי שרת מקדשין את מה שבתוכן**, [קדושת הגוף ליפסל בלינה - רש"י, וע"ע בתשו' הבאה], **אף שלא מדעת, ולכן לא יביא מים לנסכים במקודשת, דאם יביא, הכלי מיד מקדשם גם אם אינו רוצה בכך, ויפסלו בלינה.**

ומבואר בתוס' (ד"ה ואי): שמתקדשים אף שהמילוי שלא בזמנו, הואיל ואינו מצריך כהן ובגדי כהונה, אבל בלחם הפנים מודה זעירי שאין מתקדשים שלא בזמנו, דהואיל וצריכים כהן ובגדי כהונה, כשסידרוהו שלא בזמנו נעשה כמי שסידרו הקוף.

לפי חזקיה - זהו רק משום גזירה שלא יאמרו "לדעת נתקדשו, ולינה לא פוסלת בנסכים", דס"ל:

א. אין שיעור למים של נסכים.

ב. **כלי שרת אין מקדשין את מה שבתוכן** [קדושת הגוף ליפסל בלינה - רש"י] **שלא מדעת, ולכן לא יביא במקודשת רק מכח "גזירה" בלבד.**

ובתוס' (ד"ה חזקיה) מבואר: שחזקיה מודה, שבזמנו מקדשין אף שלא מדעת, כדמוכח במסכת מנחות בענין חלות תודה, ונהיינו לפי אביי ולישנא קמא דרב פפא שם שמביאים התוס', ועיי"ש שאר הדעות בזה, ובמהרש"ל ובמהרש"א בסוגיין, ושרבי יוחנן (שם) חולק עליו, וס"ל שאפי' בזמנו אין מקדשין שלא מדעת, ועכ"פ היכא דאם היה דעת, לא היה מקדש בכשרות].

ולפי רבי ינאי א"ר זירא - גזירה שמא יאמרו לקידוש ידים ורגלים מלאם, וכי חזי דמנסכי יאמרו "אין לינה פוסלת בנסכים".

הגמ' אומרת בשמו: "אפי' תימא" 1. יש שיעור למים 2. כלי שרת אין מקדשין שלא מדעת, [בסוגייתנו לא מבואר אם זעירי ס"ל "יש שיעור למים", דהלשון הוא רק "אפי' תימא", אך עיין בירושלמי סוכה הל' ו', שמביא מחלוקת מפורשת בזה].

הכלי שרת מקדשין את מה שבתוכם

לז. **באלו אופנים הכלי שרת מקדשין את מה שבתוכם, ואת המים לנסכים, ובאלו אופנים אינם מקדשין, ומדוע?** **דף מט: נ.**

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

1. **שלא מדעת** - עיין בנושא הקודם.

2. בתוס' (ד"ה ואי, ע"פ הגמ' בזבחים, והיינו עכ"פ לחד מ"ד שם) מבואר: דאין כלי שרת מקדשין אלא מתוכן, ואין מקדשין אלא מבפנים הבית, ולא מחוץ לביהמ"ק, ונע"נ בתוס' שם ד"ה אלא, ובגליון שם.

דף נ. לח. האם כלי שרת מקדשין ליפסל ביואל?

תשובה :

התוס' (שם) מביאים: שלפי הקונטרס (במנחות דף פח.), ובן לפי רש"י (במסכת זבחים) - כלי שרת מקדשין את מה שבתוכן ליפסל ביוצא, דהיינו באם יצא חוץ לקלעים או נגע בו טבול יום, וזהו מלבד מה שמבואר בסוגייתנו שפוסל בלינה.

וכותבים: שרש"י מודה, שבמנחה הבאה עם הזבח, רק שחיתת הזבח מקדש ליפסל ביוצא ולא הכלי שרת.

ומבואר בתוס' (שם) אליביה: שזהו דוקא אחר שנכנסו לפנים, דאין כלי שרת מקדשין בחוץ עד שיכנס בפנים.

ולפי התוס' - אין כלי שרת מקדשין את מה שבתוכן ליפסל ביוצא, אלא רק בדבר שאין מה שיקדשנו, כגון אותם מנחות שאין להם קמיצה, ונסכים שאינם באים עם זבח.

פרק חמישי

החליל

שיר של קרבן ושל שואבה לענין לדחות שבת ויו"ט, בפה ובכלי

א. האם החליל דוחה את השבת ואת היו"ט, האם עיקר שירה בפה או בכלי, ומדוע? דף נ-נא.

תשובה:

א. שיר של קרבן, בחליל

לפי רבי יוסף - הדין תלוי במחלוקת תנאים, שלפי רבי יוסי בר יהודה - דוחה, דקסבר עיקר שירה בכלי, ועבודה היא, ושלפי חכמים - אף של יו"ט אינו דוחה, דקסברי עיקר שירה בפה, ולא עבודה היא. ואיתותב רב יוסף.

ולפי רבי ירמיה בר אבא - לכו"ע דוחה את השבת, הואיל ולדברי הכל עבודה היא.

ודעת ר' ירמיה בר אבא בענין שירה אם עיקרה בפה או בכלי לא איתפריש בגמ'. לפי המאירי - ר' ירמיה בר אבא ס"ל שלכו"ע עיקר שירה בפה, ואעפ"כ דוחה שבת, הואיל ושירה בחליל שבות היא, ואין שבות במקדש, וכן פוסק הרמב"ם בפ"ג בכלי המקדש הל' ג', וכן מסבירו הל"ח"מ בפרק ח' מלולב הל' יג, עיי"ש, ולפי המהרש"ל ד"ה מ"ט - ר' ירמיה בר אבא דס"ל "עבודה היא", בהכרח שסובר שעיקר שירה בכלי הוא, ולכן דוחה שבת, ולא משום שאין שבות במקדש - אמ"ה עמ' תתלא, ובהערות 39, 35, מפשטות התוס' ד"ה כתנאי, משמע שמה שדוחה שבת, זהו משום "שאין שבות במקדש", ולכאורה דבריהם אף לר' ירמיה בר אבא, וא"כ משמע כהמאירי הנ"ל, אבל יש מפרשים שדבריהם רק אליבא דרב יוסף - אמ"ה עמ' תתלא, ובהערה 58, וע"ע במש"כ בהערה שבתשו' הבאה נושא ב'.

ב. שיר של שואבה, בחליל

לפי רבי יוסף - לדברי הכל אינו דוחה את השבת, הואיל ושמחה יתירה היא, ואינה מן התורה. ואיתותב רב יוסף.

ולפי רבי ירמיה בר אבא - הדין תלוי במחלוקת תנאים הנ"ל ופליגי אם שמחה יתירה דוחה שבת.

ומבואר בתוס' (ד"ה שאינו): שחליל איסורו רק מדרבנן, שמא יתקן כלי שיר, ואף דקיי"ל שאין שבות במקדש, הכא שאני דאינה אלא משום שמחה יתירה איכא מ"ד דסבר דלא דוחה שבת, וע"ע לקמן תשובה ג'.

תיקון בשבת את כלי שיר שבמקדש

ב. האם נצטת וציו"ט מותר לתקן כלי שיר שבמקדש, או לקשור נימא במקדש ובמדינה, ומדוע? דף נ:

תשובה:

בתוס' (ד"ה ורבנן, ע"פ הגמ' בעירובין) מבואר הדינים דלהלן:

- 1. לתקן כלי שיר במקדש - הדין תלוי במחלוקת תנאים (בגמ' עירובין קב:)** אם מכשירי קרבן [ושלא יכול לעשותם מערב שבת] דוחה שבת, (עיי"ש).
- 2. לקשור נימא במקדש - הדין תלוי במחלוקת תנאים שם, דבמשנה שם מבואר: שמותר במקדש ולא במדינה, ואיכא תנא הסובר, שלא היה קושרה אלא עונבה,** ולפי רש"י במשנה שם אליבא דהתנא המתיר קשירה - היינו אפי' בקשירה גמורה, אע"ג דקשר אב מלאכה היא, וכותב התויר"ט בפרק י' מעירובין משנה יג: דלשיטתו אזיל, דס"ל במסכת קידושין, שעיקר שירה בכלי הוא, ושלפי הרמב"ם - היינו רק בקשירה שאינה גמורה, וכותב התויר"ט, דלשיטתו אזיל דס"ל עיקר שירה בפה, ודברי

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הרע"ב ורבינו יונתן, שמפרשים שמותר רק בקשר שאינה של קיימא, תמורהים הם, וכ"ש למש"כ רבינו יונתן שטיקור שירה בכלי הוא, עיי"ש – אמ"ה בסוגיין עמ' תתל ובהערה 24. ע"ע במאירי שם שמביא בשם יש פוסקים, שאף קשירה גמורה מותרת, דס"ל כרבי יהודה שמתיר במכשירין שאי אפשר לעשותם מערב שבת, ומוסיף: שזהו גם לדעת האומר שאין עיקר שירה בכלי אלא בפה.

שבות במקדש

ג. האם יש שבות במקדש, ומדוע?

דף נ. נ:

תשובה:

בתוס' (ד"ה שאינו), מבואר: דקיי"ל שאין שבות במקדש, והכא איכא מ"ד דיש שבות, משום דקסבר דבשמחה יתירה לא התירו שבות.

והתוס' (ד"ה ורבנן) כתבו: שהטעם הוא, לפי שהיה שם רוב כלי שיר - חלילים, כינורות, מצלתיים, ונבלים, שצריכים לתקנם תדיר, לכן גזרו שלא יתקעו כלל, וכן גזרו שמילוי המים לא יהיה בשבת, כדי שלא יבואו לתקוע בשבת, והערוך לנר כתב: שאין התקיעות דוחות יו"ט, לפי שהתקיעות הם מזמנת "ושאבתם מים בששון", ומזמנת בית השואבה אינו דוחה את יו"ט ראשון. כמבואר ברש"י דף נד: ד"ה והיכי דמי, ובתוס' שם ד"ה כגון, וע"ע במש"כ לקמן תשו' ט' נושא ד'.

המנגנים האוחזים בכלי השיר שבמקדש

ד. מי היו המנגנים האוחזים בכלי השיר שבמקדש, ומדוע?

דף נא.

תשובה:

לפי רבי מאיר - אפי' עבדים, משום דקסבר אין מעלין מדוכן לא ליוחסין ולא למעשר.

לפי הבנת התוס' (ד"ה מעלין) ברש"י - אין להעמיד עבדים לדוכן מחשש שיעלום ליוחסין ולמעשר.

ותוס' (ד"ה מעלין) מפרשים: שזהו משום שהם היו בקיאים יותר מכולם, ומשום שהם היו לכן לא העלום מדוכן ליוחסין ולמעשר.

לפי רבי יוסי - עבדים לא אבל ישראלים מיוחסין כן, דקסבר שמעלין מדוכן ליוחסין אבל לא למעשר, ואם ינגנו פסולים, יש לחשוש שיעלום ליוחסין.

ולפי ר' הנינא בן אנטיגנוס - רק לויים, דקסבר מעלין מדוכן בין ליוחסין ובין למעשר. (הרמב"ם בפרק ג' מכלי המקדש הלכה ג' פוסק: כרבי יוסי - עיין בכס"מ שם).

אופן ושעת שאיבת המים לניסוך בחג

ה. באיזה שעה שאבו את המים לניסוך בחג, האם השאיבה היתה בצלוחית מקודשת, ומדוע לא נפסלו בלינה?

דף נא:

תשובה:

בתוס' (ד"ה קרא) מבואר: שמקרות הגבר הולכין לשאוב מים, ושאוהו בצלוחית שהיתה מקודשת, ושיטת המהרש"ל: דקרות הגבר - היינו "עלות השחר", וצפרא - היינו "הנץ", ופסול לינה תליא בהנץ, והמהרש"א חולק וסובר, דקרות הגבר - היינו קצת לפני עלות השחר, וצפרא פי' עלות השחר, ופסול לינה תליא בעמוד השחר, ואעפ"כ המים לא נפסלו בלינה, הואיל והיו שוהין בתקיעות ותרועות ובהפיכת פניהם למערב וגם בחזרה לאחר מילוי, והיה מאיר היום, ופי' היינו צפרא שהחזר לעיל, קודם שיגיעו לעזרה, ואין כלי שרת מקדשין בחוץ אלא בפנים ביהמ"ק. (וכנ"ל בדף נ. תוד"ה ואי, ועיין במש"כ שם פרק ד' תשו' לו, לז).

"אמן יתומה"

ו. מה הפירוש "אמן יתומה"?

דף נב.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכ' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

לפי התוס' (ד"ה וכיון) בשם רבינו ניסים בשם בני מערבא - רק בתפילה, ובכל דבר ששליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן, אם היחיד המחויב בברכה עונה "אמן" כדי לצאת ידי חובתו בלא ששמע את הברכה, הרי זה נחשב ל"אמן יתומה", אבל כשעונה "אמן" על ברכה באופן שאינו צריך לצאת ידי חובתו בברכה, וכן "אמן" על ברכת קריאת התורה - לא נחשב ל"אמן יתומה", ואז רשאי לענות "אמן" אף שלא שמע את הברכה, ומבואר בדבריהם, שהברכה על התורה בציבור אינה להוציא את הרבים ידי חובתם, אף שחובה על הציבור לשמענו, וע"ע אמ"ה עמ' תתעבב.

התוס' מביאים את דברי רב בהן צדק גאון, עיי"ש, [אם חולק על רבינו ניסים, ובמה - עיין אמ"ה עמ' תתעג].

ולפי ה"ועוד" י"ל בתוס' - "אמן יתומה" היינו באם אינו יודע על מה הוא עונה, ואין חילוק בין נתחייב באותה ברכה ללא נתחייב, דאפי' לא נתחייב בה, אסור לענות, אבל כשיודע על מה הוא עונה, לא נחשב ל"אמן יתומה", אף שלא שומע את הברכה, [וזהו אחרת מרבינו ניסים בשם בני מערבא].

פוסקים :

בשר"ע (ס' קכד סעי' ח') נפסק: לא יענה "אמן יתומה", דהיינו שהוא חייב בברכה אחת, וש"ק מברך אותה, וזה אינו שומעה, אע"פ שיודע איזו ברכה מברך הש"ק, מאחר שלא שמעה, לא יענה אחריו "אמן" דהוי "אמן יתומה" (והיינו כשיטת הרבינו ניסים המובא בתוס'), ויש מחמירים, דאפי' אינו מחויב בלוחה ברכה - לא יענה "אמן" אם אינו יודע בלוחה ברכה קאי ש"ק, לזה נמי נקרא "אמן יתומה". וכותב המ"ב (ס"ק לב): שלפי הרמ"א אם יודע על איזה ברכה הוא עונה - מותר לענות "אמן" בכל הברכות, אפי' בחזרת הש"ק, כיון שכבר התפלל ואינו מחויב בעצם הברכה, ויש מאחרונים שמחמירים בחזרת הש"ק, וס"ל דמכיון דתיקון רבנן שיחזור ש"ק התפילה, אפי' כולם התפללו הו' כמחויבים באותה ברכה, ולכן אם לא שמעו את סיוס הברכה מהש"ק עצמו - אין להם לענות "אמן", ויש לחוש לזה לכתחילה, וכו'. ובביה"ל (ד"ה ויש מחמירין) נפסק: כהיש מחמירים, משום "דשב ואל תעשה עדיף".

קול מראה וריח, אין בהם משום מעילה

ז. האם מותר לזכור מאכל, לאור האור העולה משמן ופתילה של הקדש, ואם אסור - האם יש בזה מעילה, ומדוע?

תשובה :

התוס' (ד"ה אשה) בותבים בשם הירושלמי: שמותר, הואיל וקול מראה וריח, אין בהם משום מעילה, ומביאים את הגמ' בפסחים האומרת, שמעילה אין אבל אסור יש.

ולפי"ז בותבים: דמה שמבואר בסוגייתנו "בוררת אשה לאור של שמחת בית השואבה", זהו לאו דוקא, אלא שהיתה יכולה לברור מרוב אורה, [אם הבבלי והירושלמי חולקים - עיין אמ"ה עמ' תתקד].

שהיה בתקיעות שבראש השנה

ח. האם יוצאים ידי חובת התקיעות שבראש השנה באופן שהיה הפסק בין תקיעה לתרועה, ומדוע?

תשובה :

רב בהנא סובר: שלפי רבי יהודה - אין בין תקיעה לתרועה ולא כלום, ומפרשים התוס' (ד"ה מהו): שלא יפסיק אפי' הפסקה מועטת פחות מכדי לגמור את שלשתן, ואם הפסיק יותר מכדי נשימה לא יצא, הואיל וקסבר "דתקיעה ותרועה אחת היא", ושלפי רבנן יכול להפסיק טובא, דתקיעה לחוד ותרועה לחוד.

לפי רבי יוחנן אליבא דרבנן - אפי' שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא, ואחרת מר' שמעון בן יהוצדק.

תוס' (ד"ה מהו) מביאים: שלפי רב אבהו אליבא דרבנן - רק אם לא שהה כדי לגמור את כולה יצא, אבל אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש, כמו בהלל, מגילה, ק"ש ותפילה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

מנין התקיעות במקדש בכל ימות השנה

ט. מה היה מנין התקיעות ועל מה תקעו. (א) בכל יום. (ב) בערב שבת. (ג) ביום שיש בו מוסף אחד או בערב שבת שבתוך חג הסוכות או ביום שיש בו שני מוספין או שלוש מוספין או בשבת שבתוך החג, [והאלס ממלאים מים כַּכָּתוּב, ומלוע?]. (ד) בערב פסח שחל בחול. (ה) בערב פסח שחל בשבת. (ו) ביו"ט שחל להיות בערב שבת. (ז) ביו"ט ראשון של חג שחל להיות בערב שבת, [והאלס ממלאים מים ביו"ט, ומלוע?]

דף נג:–נד:

תשובה:

א. **בכל יום** [משנה]

אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות, דהיינו ג' לפתיחת שערים, ט' לתמיד של שחר, וט' לתמיד של בין הערבים. [לפי החיזוק מצהו שפד – מצוה היא מן התורה לתקוע בכל יום בהקריב כל קרבן, ושהחייב מוטל על הכהנים, ומה שהזוהרה התורה "ביום שמחה ומועד", לאו דוקא הוא, ושמרמב"ם פ"ג מכלי המקדש הל' ה', נראה: שהחייב רק במועדים, והאחרונים הקשו שסותר עצמו מפ"ז שם הל' ה', ומפרק ו' מתמידין ומוספין הל' ה', בביאור שיטתו לענין החייב בכל יום, ואם רק הכהנים – מנ"ח שם, אבן האזל פ"ו מתמידין ומוספין הל' ו', חזו"א סי' ל' מערכין ס"ק ז', ובאמ"ה עמ' תתקיב, ובהערות שם 15, 16].

ב. **בערב שבת** [משנה]

מוסיפין עוד ששה, דהיינו ג' להבטיל את העם ממלאכה, וג' להבדיל בין קודש לחול.

ג. **ביום שיש בו מוסף** [משנה]

1. **כשאינו שבת ולא ערב שבת** - מוסיפין עוד ט', לשיר של מוספין.

2. **בערב שבת שבתוך חג הסוכות** - מלבד ה"ל"ו הנ"ל, מוסיפין עוד י"ב: ג' לשער העליון, ג' לשער התחתון, ג' למילוי המים, וג' על גבי המזבח.

רש"י (במשנתנו דף נג: ד"ה שלוש) **בפרש**: שער העליון והתחתון, אלו המקומות "דאמרן לעיל, הגיעו לעזרה תקעו והריעו ותקעו וכו'" שהיו תוקעים בשמחת בית השואבה והתקיעות משום מילוי המים, ועל גבי במזבח, היינו ג' תקיעות שתקעו בזמן זקיפת הערבות.

ובביא (בדף נד. ד"ה ה"ג) **פירוש**: ששלוש על גבי המזבח, היינו כשמוליכין את המים למזבח, [והקשה עליהם: דא"כ נפישן להו תקיעות, ושאלו ס"ל שזקיפת ערבה בעת שמוליכין המים למזבח היא, והרמב"ם פ"ז מהלכות כלי מקדש ה"ו מפרש: שלוש לפתיחת שער העליון, וכו', וכן שלוש למילוי המים שמנסכים בחג, וכו', ותוקעין שלוש על גבי במזבח בשעה שמנסכין המים, וכותבים הערוך לנר והשפ"א, שלפי רש"י – התקיעות בשער העליון והתחתון נהגו רק בסוכות, והם היו חלק משמחת מילוי המים בחג, אבל לפי הרמב"ם – נהגו בכל הרגלים בשעת פתיחת השערים, עיי"ש, ובערוך לנר ובשפ"א שם].

3. **בשבת שבתוך החג**

לפי רבא - תוקעין רק ל' תקיעות, דהיינו כ"א של כל יום, וכן ט' של מוסף, ואין תוקעין את הי"ב של מילוי המים.

רש"י (ד"ה לפי) **מפרש**: שזהו מפני שממלאים את המים בערב שבת ולא בשבת, כמבואר במשנה לעיל דף מח:, [ולפי רב אחא – תוקעין עוד ט' הואיל ויש ב' מוספין, ואיתותב רב אחא].

4. **בראש השנה שחל להיות בשבת** - מלבד הכ"א שבכל יום מוסיפין עוד ט', בגלל המוסף שבו, [ולפי רב אחא בר חנינא מדרומא – מלבד הכ"א תוקעין עוד כ"ז בגלל ג' המוספין – של ראש השנה, של ר"ח ושבת – ואיתותב רב אחא בדף נה.].

ד. **בערב פסח** [דף נד.].

לפי רבנו - מוסיפין עוד כ"ז לכ"א שבכל יום, שהרי הפסח נשחט בג' כיתות.

רש"י **מפרש**: 1. ג' הכיתות קוראות את ההלל ג' פעמים, 2. בכל תחילת קריאה תוקעין ג' תקיעות,

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

הרי לנו כ"ז תקיעות.

תוס' (ד"ה שייר) כותבים: שמשמע 1. שהלויים קוראים את ההלל ולא הכת, 2. בראשי פרקים היו תוקעין, דהיינו ג' בתחילת ההלל, ועוד ג' בתחילת פרק א', דהיינו: "אהבתי", ועוד ג' בתחילת פרק שני, דהיינו: "הודו", 3. גם לרבנן כת ראשונה לא התחילה פעם שלישית, ובדרך כלל לא היו שונות את ההלל, ולכן יש רק עוד כ"ז תקיעות, ושאם שנו את ההלל, היה יותר תקיעות, וכותבים: שצ"ל שהא דתנן "אין מוסיפין על מ"ח", היינו שכך הוא בדרך כלל. עיי"ש.

ולפי רבי יהודה - מלבד הכ"א שבכל יום מוסיפים עוד כ"א בלבד, וזהו מפני שס"ל שכת ג' עמה מועטין ומימיהם לא הגיעו ל"אהבתי", ואין בכת ג' אלא ג' תקיעות.

ה. בערב פסח שחל להיות בשבת [דף נד:]

לפי רבי יהודה - תוקעין נ"א: הכ"א שבכל יום, ט' דמוספין, י"ח של ב' כיתות, וג' של כת שלישי.

ולפי רבנן - נ"ז, דהיינו עוד ו' של הכת השלישית.

ו. ביו"ט שחל להיות בערב שבת [דף נד:]

בתוס' (ד"ה כגון) מבואר: שהגמ' בחולין (דף כו:) אומרת, שתוקעין להבטיל את העם ממלאכה אבל לא מבדילין, דהיינו שתוקעין מלבד הכ"א שבכל יום עוד ג'.

ז. ביו"ט ראשון של חג שחל להיות בערב שבת [דף נד:]

לפי רבנן דפליגי על אחרים - לא מיקלע, דקסברי "מעברין את החודש לצורך", הילכך לא יתכן שראש השנה יחול בערב שבת כדי שלא יצא יוה"כ במוצ"ש.

ולפי אחרים - מזדמן יו"ט הראשון של חג בערב שבת.

רש"י ותוס' מפרשים: שזהו מפני שהם סוברים שאין מעברין את החודש לצורך, [מפשות סוגייתנו משמנ: שהמחלוקת אם מעברים את החודש לצורך, היא גם בזמן שביהמ"ק קיים, אך עיין בתשב"ץ חלק א' סי' קלה, בלח"מ פ"א מתמידים ומוספין הל' ז'].

ולפי דבריהם אין את הי"ב תקיעות של מילוי המים, לפי שהתקיעות לא דוחות יו"ט.

רש"י (בף נד: ד"ה דמי), ותוס' (ד"ה כגון) מפרשים: שזהו מפני ששמחת בית השואבה לא דוחה שבת, [המהרש"א כותב: שלא מצינו תנא שכותב שלא ממלאים מים ביו"ט - ומה שלא תוקעין כותבים התוס' לעיל דף נ: ד"ה ורבנן. שזהו משום שהיו שם הרבה כלי שיר שרגלים לתקנם תדיר, וכיון שגזרו עליהם כן, גזרו גם שלא יתקעו למילוי המים, ושנראה מדבריהם שממלאים מים ביו"ט, וע"ע מש"כ הערוך לנר על התוס' הנ"ל, וכן עיין בתוס' בסוגיין דף נד: ד"ה כגון].

סדר אמירת קרבנות המוספים בתפילה וסדר קריאת התורה לבני חו"ל

י. כיצד בני חו"ל הנוהגים שני יו"ט, צריכים לומר את סדר אמירת המוספים בתפילה, [לקיינו "זביוס השני", "זביוס השלישי" וכו'], ומהו סדר הקריאה שהם צריכים לקרוא בחוה"מ סוכות ובהושענא רבא, ומדוע?

תשובה:

א. סדר אמירת קרבנות המוספין בתפילה לבני חו"ל

לפי אב"י - מדלגים את קריאת "וביום השני", וקוראים "וביום השלישי", ולדבריו בהושענא רבא קוראים רק "וביום השביעי".

ומבאר רש"י (ד"ה אגן): שזהו מפני שס"ל לאב"י שבחג הפרים מתמעטים, ואי אפשר לקרוא ביו"ט של גלויות "וביום השני", הואיל ועושים אותו חול.

ולפי רבא - ביום ראשון של חוה"מ קוראים "וביום השני", וביום האחרון של חוה"מ דהיינו בהושענא

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ר

רבא קוראים "וביום השישי", ואת קריאת "וביום השביעי" - לא קוראים.

ולפי אמימר - מדלגי דילוגי, דהיינו שביום א' דחיה"מ אומרים "ביום השני וביום השלישי" כספיקו, ובב' דחיה"מ אומרים "ביום השלישי וביום הרביעי", וכו' ובחמישי דחיה"מ (שהוא הושענא רבא), אומרים "ביום השישי וביום השביעי" כספיקו.

ב. סדר קריאת התורה לבני חו"ל

לפי רש"י - כמו שאמימר התקין בתפילה, כן אנו עושים בקריאת התורה, דהרביעי שניתוסף בחול המועד על מספר הקרואים, וניכר שהוא בא לכבוד היום הוא קורא את ספיקי היום, דהיינו "וביום השני" וגם "וביום השלישי", ואילו שלשת הראשונים אין מקפידים על קריאתם, ויכולים לקרוא מה שרוצים.

אלא שנוהגים רבותי: ששנים הראשונים קוראים את ספיקי היום, והשלישי - את קריאת יום המחרת, והרביעי קורא מה ששנים הראשונים קראו.

ולפי התוס' - ביום א' דחיה"מ, ראשון קורא "וביום השני", והשני קורא "וביום השלישי", והשלישי "וביום השני", והרביעי "וביום השלישי", וכיוצא בזה קורין בספיקות שבכל יום ויום. (התוס' לא הסכימו עם רש"י, הואיל ולפי רש"י יוצא שבהושענא רבא השלישי קורא "וביום השמיני", ובאמת כן טובר רב עמרם גאון בסידורו).

פוסקים :

בשו"ע (סי' תרסג סעי' א') נפסק: ביום הראשון של חיה"מ, הכהן קורא "וביום השני", ולוי קורא "וביום השלישי", וישראל חוזר וקורא "וביום השלישי", והרביעי קורא ספיקי דיומא. "וביום השני וביום השלישי", ועל דרך זה קורא בשאר ימות החג, וי"א (כשיטת רש"י) ששנים הראשונים קוראים בספיקא דיומא, והשלישי קורא ביום המחרת, והד' חוזר וקורא כל ספיקא דיומא, להיינו מה שקראו שנים הראשונים, וכן אנו נוהגים, וזו ה' כהן (כהפירוש שדחו התוס') קורא "ביום החמישי", הלוי "ביום השני", וישראל "ביום השביעי", והרביעי קורא "ביום השלישי" וכו' דבארץ ישראל שאין שם ספיקא דיומא אין קורין בכל יום אלא קרבן היום בלבד.

משמרות הכהונה

יא. לכמה משמרות נחלקו הכהנים, כמה זמן היה עובד כל משמר, וכיצד חילקו ביניהם את קרבנות המוסף של חג הסוכות, ושל שמיני עצרת:

דף נה:

תשובה :

א. בכל השנה

הכהנים היו נחלקים לעשרים וארבעה משמרות, ובכל שבוע היה עובד במקדש משמר אחד, שכל משמר מתחלק לז' (או לו') בתי אב. ולפי הרמב"ם בספר המצוות מצוה לו - מצות עשה היא שהכהנים עובדים במשמרות. ולפי הרמב"ן שם - היא תקנה מקובלת ממש רבינו מטיני ולא הוי מצוה, וע"ע במגילת אסתר שם.

ב. בחג הפסח ובשבועות

היו המשמרות מפייסות ביניהם, אלו מהם יזכו בהקרבת הקרבנות.

ג. בחג הסוכות

המשמרות חילקו ביניהם את קרבנות המוסף, באופן שמי שהקריב היום לא יקריב למחר, וחוזרין חלילה.

לפי שיטת רש"י - בלא פייס ולפי הסדר דלהלן: ביום הראשון משמרות א'-י"ג הקריבו שלשה עשר פרים, משמרות י"ד-ט"ו הקריבו שני אילים, ומשמר ט"ז הקריב את השעיר, ומשמרות י"ז-כ"ד הקריבו ארבעה עשר הכבשים. ביום השני הקריבו משמרות י"ד-כ"ד הקריבו אחד עשר פרים, והמשמר א' חזרה והקריבה את הפר השנים עשר, והמשמרות ב'-י"ג הקריבו אילים ושעיר וכבשים. ביום השלישי המשמרות ב'-י"ב הקריבו אחד עשר פרים, ושאר המשמרות הקריבו אילים ושעיר וכבשים. ביום הרביעי משמרות י"ג-כ"ב הקריבו עשרה פרים. ביום החמישי משמרות כ"ג-כ"ד וא'-ז'

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הקריבו תשעה פרים. ביום השישי משמרות ח'–ט"ו הקריבו שמונה פרים. ביום השביעי משמרות ט"ז–כ"ב הקריבו שבעה פרים. נמצא משמרות א'–כ"ב הקריבו פרים שלשה פעמים, ומשמרות כ"ג–כ"ד פעמיים בלבד, [ולפי שיטת הרמב"ן והמאירי – בראשון של חג היו מפייסין מי יקריב פרים, ובפייס זה נתפייסו המשמרות של כל ימי החג, ולדיטב"א שיטה שלישית: שהיו בחג חמשה פייסות לכל הקרבנות עיי"ש – אמ"ה עמ' תתקס].

נמצא שכל המשמרות שונות ומשלשות בפרי החג, חוץ משתי המשמרות האחרונות שמקריבות מפרי החג רק פעמיים בלבד.

ד. בשמיני עצרת

חזרו לפייס עליו כבשאר הרגלים.

לפי רבי - כל המשמרות באות ומפייסות, ולא אומרים שיקריבו אחת משתי המשמרות שלא שילשו בפרי החג.

ולפי רבנו - שתי המשמרות שלא שילשו מפייסין ביניהן.

הזמנים שכל המשמרות היו שוות ובמה

ב. באלו זמנים היו כל המשמרות שוות, לענין מה הם היו שוות, לענין מה לא היו שוות, מנין למדים זאת, ומדוע? דף נה:–נו.

תשובה:

א. בשלשת הרגלים

1. בקרבנות האמורים שיקריבום ברגל - היו כל המשמרות שוות, להקרבה ולקבלת מנות.

לפי רש"י (ד"ה באימורי, וד"ה במה) - היינו, חזה ושוק של שלמי חגיגה של כל יחיד ויחיד, עורות של עולות ראייה, ומוספי ציבור, ושעירי חטאת, [ולפי הרמב"ם בפ"ד מכלי המקדש הל' ה' – הם שווים רק בקרבנות ציבור, שעליהם נאמר "חלק כחלק יאכלו", אבל עולות ראייה ושלמי חגיגה שאינם קרבנות ציבור, זכאים רק המשמר הקבוע באותו שבוע, ע"ע במשנה למלך שם הכותב: ש"אימורי רגלים" כולל גם את עומר התנופה, ושמהרמב"ם לא משמע כן, והערוך לנר חולק על המשנה למלך וטובר שאינו כולל את עומר התנופה].

הגמ' לומדת זאת, ממה שנאמר "ובא בכל אות נפשו ושרת מאחד שעריך", דהיינו בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד.

2. בחילוק לחם הפנים שברגלים - גם היו שוות, שנאמר "חלק כחלק יאכלו" כחלק עבודה כן חלק אכילה.

בתוס' (ד"ה ובחילוק) מבואר: שדוקא בחילוק לחם הפנים ואכילתו המשמרות שוות, דכתיב "חלק כחלק יאכלו", אבל סילוקו, סידורו, והקטרת הבזיכין - למשמר הקבוע, וכן מוסף שבת שייך למשמר הקבוע. [ובתוספתא פ"ד ברייתא יא, מבואר: ששתי הלחם עבודתן ואכילתן בכל המשמרות, מפני שהם באות מחמת חובת הרגל, וכן פוסק הרמב"ם פ"ד מכלי המקדש הל' ו', ועיין בכס"מ שם].

3. בחובות הבאות שלא מחמת הרגל, דהיינו: תמידין, נדרים, נדבות, פר העלם דבר של ציבור, ושעירי עבודת כוכבים, וכן עולות של קייץ המזבח, [פי' עולות נדבה שמקריבין משל ציבור כשהמזבח עומד בשל] - המשמר שזמנו קבוע הוא המקריב, ואין שאר המשמרות זכות בהן, שנאמר "לבד ממכריו על האבות", [ובתוספתא פרק ד' ברייתא יא, איתא גם את הבכורות, המעשרות, ומוספי שבת, וגם עולות חובה של יחיד. דין "קרבן פסח" שנשחט בערב פסח, אם דינו כאימורי הרגלים – עיין אמ"ה עמ' תתקב, אולם חטאת ציבור ועולותיהן, עבודתן ואכילתן במשמר הקבוע – אמ"ה עמ' תתקעב, ודין שלמי שמחה – עיין שם עמ' תתקעח].

ב. ביו"ט הסמוך לשבת [דף נו.]

תיקנו חכמים שבין מלפניה, פי' שיו"ט אחרון של חג חל לפני שבת, [כלומר ביום שישי], ובין לאחריה,

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פי' שיו"ט הראשון של חג חל אחרי השבת, [כלומר ביום ראשון], שיהיו כל המשמרות שוות בחילוק לחם הפנים, אע"פ שאין השבת בתוך החג.

רש"י מפרש: שזהו פיצוי לאלו שצריכים להקדים ביאתן מערב שבת, ולאלו שאינם יכולים ללכת. [הרמב"ם מפרש אחרת – עיין בהמשך, בראב"ד, בכס"מ, ובתויו"ט].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מתמידים ומוספין הל' יב) נפסק: וכן אם חל יום טוב הראשון של חג באחד בשבת, חולקין כל המשמרות בשנה מערב יום טוב שהוא שבת בלחם הפנים, מפני שהקדימו לעבודה, וכן אם חל יום טוב האחרון להיות בערב שבת, חולקין כל המשמרות בשנה בלחם הפנים באותה שבת שהוא מוצאי החג, ודבר זה תקנה, כדי שיתאחדו הכהנים בשביל חילוק לחם הפנים, ואם נתאחד אחד מבעלי משמר ולא בא, ימצא אחר, והראב"ד בהשגותיו, כותב: איני יודע מה שאמר "כדי שיתאחדו", והלא על כרחם מתאחדים, ולפיכך הם חולקים, ומה שכתב "אם נתאחד אחד מבעלי משמר, וכו'", הכל הבל.

סדר הברכות למחויב לברך סוכה וזמן או יין וקידוש

יג. מי שמחויב לברך שתי ברכות, לדוגמא: סוכה וזמן או יין וקידוש, את מה עליו להקדים, ומדוע?
דף נו.

תשובה :

א. סוכה וזמן

לפי רב - הדין תלוי במחלוקת תנאים, לת"ק [שבמשנתנו דף נה] אומרים לכל אחד "הילך מצה הילך חמץ", דתדיר ושאינו תדיר קודם, ושאבא שאול [מובא בברייתא] חולק וסובר להיפך, הואיל וחיובא דיומא עדיף, ורב פוסק כאבא שאול.

ולפי רבה בר בר חנה - לכו"ע "זמן" ואח"כ "סוכה", דתדיר ושאינו תדיר קודם.

והילכתא : סוכה ואחר כך זמן, [הטעם שכאן הגמ' פוסקת כן כנגד הכלל "תדיר ושאינו תדיר קודם" – עיין מאירי וברבינו חננאל. הטעם שהגמ' לא נקטה את הלשון "והילכתא כדעת רב" – עיין קרבן נתנאל על הרא"ש פרק ד' סי' ד' אות צ'. ע"ע בסור סי' תרמג, בב"ח, במג"א ס"ק א', ובמ"ב ס"ק ב' ובנוב"י מהדו"ק אר"ח סי' לט].

פוסקים :

בשר"ע (סי' תרמג סעי' א') נפסק: שסדר הקידוש הוא "סוכה" ואח"כ "זמן", לפי שהזמן חוזר על קידוש היום ועל מצות "סוכה", ובמ"ב (ס"ק ג') ובשענה"צ (ס"ק ג') מבואר: שבדיעבד אם עבר וברך "זמן" ואח"כ "סוכה" – אינו חוזר לברך "זמן". והמ"ב (ס"ק ב, ובביה"ל ד"ה ואח"כ) כותב: שאין נפק"מ בין אם הסוכה היתה עשויה ועומדת לבין אם עשאה קודם החג.

ב. יין וקידוש

לפי בית שמאי - מברך על היום ואח"כ על היין, הואיל והיום גורם ליין שיבוא, ועוד שכבר קידש היום משחשיכה ועדיין היין לא בא לפניו.

ולפי בית הלל - מברך על היין ואח"כ מברך על היום, הואיל והיין גורם לקידוש שתאמר, ועוד דברכת היין תדיר, ותדיר ושאינו תדיר קודם.

פוסקים :

בשר"ע (סי' רעא סעי' י') נפסק: שאומר קודם "בפה"ג" ואח"כ "קידוש".

סדר חלוקת לחם הפנים בכל ימות השנה

יד. כיצד חילקו את לחם הפנים, ברגלים, ביו"ט הסמוך לשבת, וביו"ט שחל להיות ביום ב' בשבת, ובשאר ימות השנה, מנין למדים זאת, ומדוע?
דף נו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

א. ברנלים

1. כל המשמרות שוות בחילוקן, שנאמר "חלק כחלק יאכלו" חוץ מיו"ט הסמוך לשבת שחכמים תיקנו שיחלקו בשווה, [כנ"ל תשובה יב, עיי"ש].
2. ביו"ט שחל להיות ביום ב' בשבת - משמר שזמנו קבוע היה נוטל עשר חלות, והמתעכב נוטל שתיים.

רש"י בפרש: "משמר שזמנו קבוע", הם ב' המשמרות שעובדות בשבת, "והמתעכב", הוא המשמר שמתעכב במקדש אם מפני שחל יו"ט האחרון בחמישי בשבת, ואם מפני שהקדימו לבוא בערב שבת כשחל יו"ט ראשון ביום שני בשבת, ואבל הרמב"ם בפ"ד מתמידין ומוספין הל' יג, מפרש: שהמתעכב נוטל שנים, מפני שלא נשאר להם הרבה לעבוד, ומתעצלים ואין באין מהם אלא מעט, ובראב"ד שם מפרש כרש"י, עיין בכס"מ ובלח"מ שם, ובאמ"ה עמ' תתרי].

ג. בשאר ימות השנה

לפי ת"ק - הנכנס נוטל שש, והיוצא שש.

ולפי רבי יהודה - הנכנס נוטל שבע, והיוצא נוטל חמש.

טו. איזה משמרת מקריבה את המוספין של כל שבת:

דף נו:

תשובה:

בברייתא מבואר: שמשמר היוצא בלבד מקריב את המוספין.

ואיתותב דעת רב יהודה שס"ל שחולקין.